

2

de nobis de m...
de m... de p...
utroque sup...
na mediana...
lia d...
qual m...
e y p...
oxy de m...
y - part

2311

2311
xxx-4

3.522

Co de este son. to de S. Buena Ventura de la ciudad de Palencia

DE
IVSTO IMPERIO
LVSITANORVM
ASIATICO.

Auctore Doctore **Fr. Seraphino de Freitas** Lusitano in Pinciana
Academia Vespertina in sacris Canonibus Cathedra an-
tecessore e Mercenarijs minimo.

Ad Philippum IIII. potentissimum Hispaniarum, & Indiarum Monarcham.

*Non quercus te sola decet, nec laurea Phæbis
Fiat & ex edera ciuis nostratibi.*

Handwritten signatures and initials in red ink.

Cum Priuilegijs Castella, & Lusitania.

Vallisoleti: Ex Officina Hieronymi Morilla, Almae Vniuersita-
tis Typographi. Anno M. DC. XXV.

DE
IVSTO IMPERIO
EVSTATIORVM
ASIA TICQ.

Auctor Doctor Fr. Seraphino de Freitas Lusitano in Poesiam
Reverendissimi Patris in Christo Cameracensis Cathedralis an-
tepositi & abbatem monasterii.

Al. P. 1711. p. 111. potestatis III. Hispaniarum & Indiarum Occidentium

Non oportet se de his rebus
L. III. C. de rebus sine proprietario

Com. P. 1711. p. 111. potestatis III. Hispaniarum & Indiarum Occidentium

Validitas. Et Officiali. P. 1711. p. 111. potestatis III. Hispaniarum & Indiarum Occidentium

EL REY.

Or quãto por parte de vos el Doct Fr Serafin de Frey
tas Cathedratico de Viiperas de Canones de la vni
uersidad de Valladolid, de la Orden de nuestra Se
ñora de la Merced redempcion de cautiuos, nos fue
fecha relacion, auidades compuesto vn libro inti
tulado , de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico,
el qual era muy, y prouechofo, y nos pedistes, y su
plicasdes, os mandassemos dar licencia, y facultad pa
ra imprimirlo por el tiempo que fuessemos seruido,
õ como la nuestra merced fuesselo qual visto por los del nuestro Consejo,
y como por su mandado se hizieron las diligencias que la pragmatica por
nos vltimamente fecha sobre la impresion de los libros dispone: fue acor
dado, que deuiamos de mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha
razon, y nos tuu moſto por bien. Por la qual os damos licencia, y facultad,
para que por tiempo, y espacio de diez años primeros siguientes, que corrã
y se quenten deide el dia de la fecha della en adelante, vos, ò la persona q̃
vuestro poder huuiere, y no otro alguno podays imprimir, y vender el di
cho libro, intitulado de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, de que
de sufo va fecha mencion por su original, que en el nuestro Consejo se vio,
que va rubricado, y firmado al fin de Pedro Montemayor del Marmol, escri
uano de Camara de los que en el nuestro Consejo residen, con que antes q̃
se venda lo traigays ante ellos, juntamente con el dicho original, para que
se vea si la dicha impresion està conforme a el, ò traigays fee en publica
forma, como por corrector por nos nombrado se vio, y corregio la dicha im
pression por el dicho original, y se citasse el precio por que se ha de vender
y mandamos al impressor, que ansi imprimiere lo susodicho, no imprima el
principio, y primer pliego, ni entregue mas de vn solo libro con su origi
nal al autor, ò persona, a cuya costa lo imprimiere para efeto de la dicha co
rreccion, y tassa, hasta que antes, y primero el dicho libro intitulado, de
iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, està corregido, y tassado por
los del nuestro Consejo, y estando hecho, y no de otra manera, podays im

primir el dicho principio, y primer priuilegio, y seguidamente ponga esta nuestra cedula, y la aprouacion que de lo susodicho se hizo por nuestro mandado, y la talla, y erratas, fopena de caer, è incurrir en las penas contenidas en las leyes, y pragmaticas de nuestros Reynos, que sobre ello disponen. Y mandamos, que durante el tiempo de los dichos diez años persona alguna sin la dicha vuestra licencia, no pueda imprimir, ni vender el dicho libro, fopena, que el que lo imprimiere, aya perdido, y pierda todos, y qualesquier libros, moldes, y aparejos que dello tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, la qual dicha pena, sea la tercia parte para la nuestra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, y mandamos à los del nuestro Consejo, Presidentes, y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa, y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Afsistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros juezes, y justicias qualesquier de todas las Ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y à cada vno dellos en su jurisdiccion, que es guarden, y cumplan esta nuestra cedula, y contra ella no vayan, ni pasen, ni consientan yr, ni passar en manera alguna, fopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en san Lorenzo a veynte y ocho dias del mes de Octubre de mil seyscientos y veynte y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor.

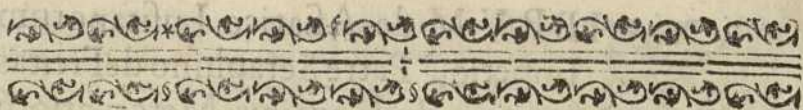
Don Sebastian de Contreras.

LL

LIBRVM de Asiatico Lusitanorum Imperio, à Patre Seraphino de Freitas Lusitano, sacri ordinis Mercenariorū in celeberrima Valle soletana Academia, in sacris Canonibus Doctore, vespertinæque Cathedræ peritissimo moderatore, mira eruditione compositum, de mādato Regij Senatus, qua potui diligentia legi, maximaque delectatione relegi; nihilque in eo non laudabile, nihilque non laude dignum reperi, siuè enim singulārē vtriusque iuris peritiam, siuè cādīdam sermonis puritatem, siuè in expugnandis aduersariorum fundamentis solers artificium, siuè historiarum cognitionē, siuè Cosmographiæ, ac Geographiæ notitiā spectemus. Libenter fatebimur, eum non vt hospitem, sed vt ciuem, in omnibus his professionibus se ostēdisse. Opus planè dignum, quod ad totius orbis utilitatem, acuratissimis excudatur characteribus. Matriti calendis Octobris. Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto.

*Licenc. Petrus Fernandez
Nauarrete.*

TASSA.

ROr los señores del Consejo Real fue tassado este libro intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, cõpuesto por el Doctor Fray Serafin de Frey-tas, a quatro marauedis el pliego, en doze dias del mes de Julio, de 1625.

Francisco de Arrieta.

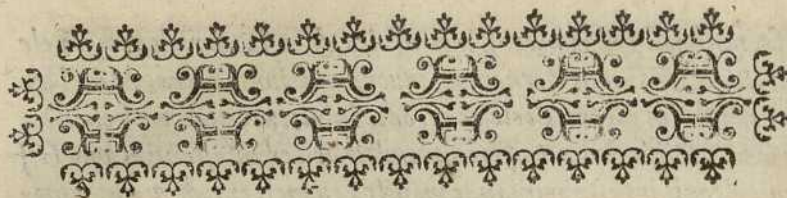
ERRATAS.

FOl. 2. col. 2. lin. 7. auspicijs, fol. 26. col. 2. col. 14. nanijs, fol. 30. col. 1. lin. 3. non scripta, fol. 51. col. 2. lin. 15. ab infidelium, fol. 81. col. 2. lin. 6. nostrorum hostium, fol. 90. col. 2. lin. 3. conquisitionis, fol. 117. col. 2. lin. 6. vnde, fol. 161. col. 1. lin. 13. 90. fol. 170. col. 2. lin. 4. facta, fol. 172. col. 2. lin. 3. fidem, fol. 174. col. 2. lin. 11. corrogatis, fol. 175. col. 2. lin. 4. trapezitas, fol. 176. col. 1. lin. 12. Emmanuele Lusitaniæ Rege, fol. 189. col. 2. lin. 17. splendore.

Con estas emiendas conuerda con su original. En Valladolid en S. Pablo à 22. de Junio, de 625.

*El Maestro Fr. Rafael
Sanchez.*

AD

A D
PHILIPPVM. IIII.
HISPANIARVM, ET
INDIARVM MO-
NARCHAM.

VLCE (gloriosissime Principum) & decorum est Freitas nostris pro patria mori, A, in cuius obsequium tres fratres velut hereditario munere functi sunt. Horum exemplane sequerer, Monachismi edicto sum prohibitus; sed in sperata occasio defendenda patria, absque regularis obseruantia offensa, sese mihi obtulit; ut ijdem fratres patriam non solum armis, & sanguine, sed & calamo, & iure propugnent, cum vtrisque Imperatoria Maiestas condecoretur, & firmetur. B, descendit in arenam Batauus tuum navigationis, Indicique Imperij ius in dubium vocare tentans. Certaminis campus Oceanus est; iudices vero supremi orbis Christiani Principes; arma in aequalia. Ille enim à capitis vertice usque ad pedis plantam ferro, & Chalybe tectus iactabunde progreditur: Ego vero sub tuo nomine personam aliam, iustitia cau-

a Hor. N.
3. carm.
od. 2.

Procera.
instit.

sa fretus, haud induam; conspiret Africa, & Asia turritis armata elephantibus; hostilibus sternantur aquora classibus; Turcae, Mauri, & Ethnici fœdus ineant; Ecclesia erroneos insultent; allatrent rebelles; & omnes Hispanicum Imperium multipliciter infestent; at vno Hispanici leonis intuitu omnia hæc monstra euanescent, & velut minores aues aduentante Aquila obstrepere non audebunt; tot agmina, tot hostes, tot conspirationes tuo Imperio, tuae felicitati, tuis denique triumphis reseruantur; quidquid aduersus cadat, tuis laudibus, tuisque virtutibus materiam, campumque prosterni manifestum est.

Vtque tuus gaudet miles, cum vicerit hostem,

Sic cur se victum gaudeat, hostis habet. C

Vnicum fides scutum tibi assume; in quo possis omnium hostium tela retorquere. D. Defende more tuo, parentumque tuorum contra hereticos inconcussam Ecclesiam statum, ut tuum Christi dextera defendatur Imperium, ut ad Theodosium Augustum Leo Papa promittit. E Nihil enim est, quod lumine clariore præsulgeat, quam recta fides in Principe, nihil est quod iua nequeat occasui subiacere, quam verareligio F. qua Imperium tuum protegente.

Vine Philippe diu felix, pete sidera fero,

Hoc opus est terris, te quoque velle decet,

Et tibi succrescant Iuvenes bis Cæsare digni,

Hicque tuum trudent vsque Philippe genus. G

D. Fr. Seraphinus
de Freytas

AD

c Ouid.

2. de tristibus ad Aug.

d Pau ad Eph. 6.

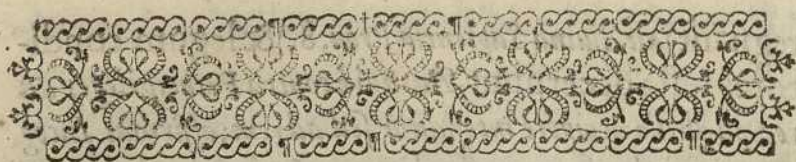
e Epist.

25 ad Theod.

f L. inter claras C. de sacr.

g Vir. ad Aug. in morte

Mecœna tis.

A D

PRINCIPES ORBIS

CHRISTIANI SUP-
REMOS.

Personatus quidam ante vestrum (Clarissimi Principes) tribunal ius Indica navigationis armis, sanguine, Pontificijs titulis, dicam & diuini oraculis, à Lusitania Regibus quaesitum in iudicium vocat sub Barauorum nomine; postquam in armis parum felicitatis contra Lusitanos sunt experti, praeter alia caeteres orbi Mombaca, Malaca, Moluca, & Brasilia. Sed in iudicijs illud primum obtinet locum, ut auctor personam legitimec, ne iudicium illud sororium reddatur; hanc personatus ille nusquam legitimabit; tum quia non ex Barauorum arbitrio modo ad Martis certamen, modo ad Aestrea forum legitimus & naturalis Princeps promocandus erit; tum etiam quia Imperator Principes ve supremi (vestra, o Iudices, res agitur) a subditis suis causam dicere cogi haud debent. Per me Reges

¶ 5

regnant

regnant) ait diuina Sapientia Prou. 8.) & legum condi-
tores iusta decernunt, Baraui è contra Principi leges da-
re, non ab illo accipere intendunt: sed ad rem; affirmat Incog-
nitus longè clarissimum esse alios ante Lusitanos ab Europa
per promontorium bonæ spei in Indiam nauigasse: cum tamē
tanta contrarie opinionis in animis hominum infixæ vis fue-
rit, ut Antecos, & Antipodes statuere heresis esse putaretur
omnium hereseon maxime detestanda: nam circa annum
Christi sepringentesimum quadragesimum quintum (ut Auē-
tinus in annalibus Boiorum, & Rosinus de antiquitatibus
Rom. oratio. 2. pro antiquitate, pag. 596. memoria prodide-
rūt) Virgilius Episcopus Saleburgensis pro concione dixerat An-
tipodes esse. Bonifacius Episcopus Maguntinus Virgilium im-
pietatis accusauit, hereticumque esse publicè proclamauit,
quod Antipodibus inductis alius etiam Christus induceretur.
litteris à Pontifice Zacharia (cuius legatus Bonifacius erat)
ad Vilonem Boiorum Regem tanquam ingentis litis arbi-
trum, & sequestrem impetratis, eius sententia victus, &
ut in causa inferior condemnatus Virgilius palinodiam decā-
tauit, sed de hac quæst. c. 4. & 5. disseremus; nunc vero cō
Baraui Monarchicum regimen suspectum habeant, non sim-
pliciter vos (Principes Serenissimi) in arbitros eligunt, nec ut
secundum diuinū, commune, & Hispanicum ius, quod ver-
borum furore in præfatione implorant, sed iuxta lesbiam regu-
lam, quam Incognitus domi habet, causam decidendam quæ-
runt; & ne in exemplorum relatione immoretur; unū, vel
al-

alterum ob oculos subiiciam. Ex Ulpian. l. iniuriarum. §. si quis me de iniurijs, tradit Incognitus iniuriarum agi posse, si quis in mari, aut ante edes meas piscari prohibeatur; tacet tamen contrariam regulam, quam Ulpianus ibidem in conductore publico constituit: docuit Paul. l. sane de iniurijs, interdictum, uti possideris. proprium maris ius habenti competere expuncta maris, particula, reponit verbum, diuerticulo; solum Doctores, qui, ut ipse interpretatur, aliquo modo sibi patrocinantur, admittit, alios ut adulatorum recusat: his & similibus conditionibus confidenter ad iudicium prouocat, & merito: quis enim vincere valebit, qui nullo iure, nulla auctoritate superandus est; nihil enim Lusitanis optabilius contingere poterat, quam à Batavis in litem vocari, ut omnibus innocesceret, quo iure, quauē iniuria nostram antiquam, & tot titulis munitam Oceani navigationem ad Indos intretur bene. Stent igitur Batavi pacto, & sententia secundum allegata, & probata proferatur: uiuite feliciter inclyti principes, locumque Dei, qui vobis cælius est concessus, tuemini, vestroque honori, & maiestati prospicite.

Doct. Fr. Seraphinus
de Freitas.

V el Rey faço saber aos que este Aluarà virem, que hauendo respeito, ao que por sua peticaõ me inuou a dizer ò Doctor Frey Seraphim de Freytas, Religioso da Orden de nossa Señora da Merce, lente de Vespora de Canones na Vniuersidade de Valladolid. Hey por bem, è me praz, que por tempo de dez anos que se començaraõ a contar da data deste en diante, nenhũ Impressor, nem liureiro, nẽ outy a alguã pessoa, de qualquer qualidade, estado, è cõdicaõ que seja, possa por si, nẽ por interposta pessoa, imprimir, nẽ mãdar imprimir no Reyno de Portugal, nem leuar de fora impresso o libro que compos, intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, saluo os que para isso tiuerẽ licençã do dito Frey Seraphim, sobpena, q̃ que o cõtrario fizer, pagara por cada ves, que nisso for cõprehendido, trinta cruzados à metade para captiuos, ea outra metade para que o acular; è alé disso, perder para o dito Frey Seraphim, todos os volumes, moldes, q̃ da impressaõ do dito libro lhe forem achados: pello que mando as justicas, a que o conhecimento deste pertencer, que durante ò dito tempo o cumpraõ, è guardem, è fazaõ inteira mente cõprir, è guardar, como nelle se contem sem duuida, nem contradicaõ alguã, posto que seu effecto haia de durar maes de hum ano, sem embargo da Ordenaçã em contrario. Frãcisco Pereira de Betancor o fez em Madrid a cinco dias do mes de Junho, de mil seiscentos è vinte cinco anos.

R E Y:

Mendo da Motta.

Dom Antonio Pereira.

De

E mandato supremi Lusitaniæ Cō
siliij perlegi tractatum hunc de iu
sto Imperio Lusitanorum Asiati
co, autore sapientissimo Doctore
Fr. Serafino de Freytas, in quo ni

hil reperi Orthodoxæ fidei, vel Christianis mori
bus aduersum; quin & sacrorum Canonum Iu
risconsultorum, ac Cæsarum doctrina, & gra
nium scriptorum recondita eruditione, ac per
grandi rationum pondere, sic autor institutum
conficit, vt nihil ad rem illustrius, aut efficacius
desiderari possit. Quà propter opus dignissimū
censeo, quod ad nostrorum iusticiam commen
dandam, aduersariorum temeritatem reprimē
dam, in posterorum memoriam typis non vul
garibus commendetur. Matrivi in Collegio
Societatis Iesu 6. Kalendis Octobris, anno 1623.

*Doct̃or Sebastianus
de Couto.*

Fa-

Facultas Generalis Ordinis.

Rater Gaspar Prieto, Magister in sacra Theologia gratia Dei & sanctæ sedis Apostolicæ humilis magister generalis totius Ordinis Dominiæ nostræ de Mercede redemptionis captiuorum, &c. inspecta approbatione magistri Fr. Bartholæi Gomesij, sancti Officij calicatoris, & cōsultoris, nostri que in curia Regia Cœnobij comendatorijs, cui cōmisimus censuram tractatus de iusto Imperio Lusitanorū Asiatico, quem nobis obtulit approbandum venerabilis Pater Magister, & Doctor Fr. Seraphinus de Freitas Cathedram Vesperinam sacrorum Canonum in Pinciana Academia moderator præsentium tenore facultatem concedimus ipsi Doctori, vt tractatum prædictum in lucem edere possit, dummodo prius licentiam à Regio concilio impetret, in cuius rei fidem præsentem dedimus nomine proprio, signoque officij nostri minori obsignatas in nostro Matritij conuentu, post tridie calendas Maij. Anno 1523.

Fr. Gaspar Prieto Magister Generalis.

CA.

Capita differtationis Incogniti super
marilibero.

- A**p. 1. iure gentium quibus suis ad quos suis liberã esse nauigationem.
- Cap. 2. Lusitanos nullum habere ius dominij in eos Indos, ad quos Bataui nauigant, titulo inuentionis.
- Cap. 3. Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo donationis Pontificia.
- Cap. 4. Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo belli.
- Cap. 5. Mare ad Indos, aut ius in eo nauigandi non esse proprium Lusitanorum titulo occupationis.
- Cap. 6. Mare, aut ius nauigandi proprium non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificia.
- Cap. 7. Mare, aut ius nauigandi proprium non esse Lusitanorum titulo prescriptionis, aut consuetudinis.
- Cap. 8. Iure gentium inter quosuis liberam esse mercaturam.
- Cap. 9. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum titulo occupationis.
- Cap. 10. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificia.
- Cap. 11. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum iure prescriptionis, aut consuetudinis.
- Cap. 12. Nulla aequitate nisi Lusitanos in prohibendo commercio.
- Cap. 13. Batauis ius commercij Indicani, quã pace, quã inducijs, quã bello retinendam.

CAPITA DISPUTATIONIS

Seraphini, de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico.

- Ap. 1. An iure gentium quibusuis ad quosuis libera sit navigatio.
- Cap. 2. De iure peregrinandi in alienas provincias.
- Cap. 3. Virum Lusitani dominij ius habeant in eos Indos, ad quos Batavi navigant, titulo inuentionis.
- Cap. 4. Virum Lusitani in Indiam primi per Oceanum Antarcticum nauigauerint.
- Cap. 5. De Hammonis, & Eudoxi navigationibus.
- Cap. 6. De potestate Rom. Pontificis in temporalibus.
- Cap. 7. Virum Lusitani in Indos habeant ius dominij titulo donationis Pontificie.
- Cap. 8. De iure prelationis peregrinandi in Indos competenti Lusitanis ex Pont. summi titulo.
- Cap. 9. An Lusitani habeant ius dominij in Indos titulo belli.
- Cap. 10. Mare ad Indos, aut ius in eo nauigandi an sit proprium Lusitanorum titulo occupationis.
- Cap. 11. Responsio ad argumenta Incogniti contra precedentis capituli resolutionem.
- Cap. 12. An mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo donationis Pontificie.
- Cap. 13. Virum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo prescriptionis, aut consuetudinis.
- Cap. 14. Responsio ad argumenta Incogniti contra precedentis capituli resolutionem.
- Cap. 15. De fide, & veritate Lusitanorum.
- Cap. 16. De Lusitanorum diuitijs ante Indicam navigationem.
- Cap. 17. De Lusitanorum lucro ex Indico commercio.
- Cap. 18. De Lusitanorum religione in India Orientali.

DE IVSTO IMPE RIO LVSITANORVM ASIATICO.

SVMMARIVM Capitis primi.

- 1 O ANNES primus Lusitania Rex septem expugnat.
- 2 Enricus Lusitania Infans, primus navigationem per mare Atlanticum, seu Aethiopicum aperuit.
- 3 Dionysius Rex Christi ordinem instituit.
- 4 Romani Pontifices concedunt Lusitania Regibus ius navigationis in Indias.
- 5 Christophorus Columbus Occidentales Indias detexit.
- 6 Lusitania, Castelleque Reges de iure America disceptant, ac paciscuntur.

Alexander VI. diuisit ius navigationis in Indias inter

A

Lusi-

De iusto Imperio Lusitan.

Lusitania, Castellæque Reges.

- 7 Sebastianus Lusitania Rex in Africa occubuit.
Henricus Cardinalis successit Sebastiano.
Philippus II. Castellæ Rex successit Henrico.
- 8 Baraunorum occasio ad infestandum ius navigationis Indicæ.
- 9 Incognitus scribit contra ius navigationis Indicæ Lusitanis competens.
- 10 Autor rationem huius operis reddit.
- 11 Disputationis status.
- 12 An ex iure gentium primario fas sit cuiuslibet in alienas prouincias peregrinari.
- 13 Ius gentium vnicum est, non primarium, & secundarium.
- 14 Ratio naturalis autor iuris gentium.
- 15 Iuris gentium constitutiones varia diuerso acceſſu statu naturæ integræ, & corruptæ, num. 16.
- 16 Navigatio ad statum naturæ corruptæ pertinet, num. 21. & 26.
- 18 Navigatio necessaria ad subueniendum indigentia humane.
- 19 Indigentia rerum ab statu naturæ integræ exularet.
- 20 Navigare est contra naturam.
- 21 Duobus modis potest aliquid esse de iure naturæ.
- 22 Navigare, & peregrinari non cadunt sub præceptum.
- 23 Princeps potest commercium in suis terris interdicare exteris, & vassallis in alienis.
- 24 Germani non sunt conquesti de Romanis circa prohibi-

bitio-

- bitlonē commercij, & peregrinationis, contra incognitū.
 25 Navigationis libertas non pertinet ad primum nature
 integræ statū, nec ad ius gentium immutabile, & n. 17.
 26 Vtens iure sibi competenti nemini facit iniuriam.

AN IVRE GENTIVM QVIBVS-
 uis ad quosuis libera sit navigatio?

CAP. I.

- 1 **I**NTER Lusitaniæ Reges, qui prof-
 peris euentibus rem, & suam, &
 Christianam auxere, præcipua ce-
 lebritate enituit Ioannes, eo no-
 mine primus, qui transmissio in A-
 fricam exercitu Septam urbem opulentissimam,
 & Hispaniæ terrorem, à Mauris insigni victoria
 expugnauit; is è Philippa Alencastria Eduardi VI.
 2 Britaniæ Regis nepte filios procreauit quinque, è
 quibus Henricus bellica virtute, vitæ sanctimonia
 & in Deum, ac superos omnes, præcipuè Beatam
 Dei Matrem cultu, & religione insignis, nomen
 suum æterno famæ præconio apud posteros con-
 secrauit, qui ex magistratu Ordinis Equitum, cui
 præerat, & quem Dionysius tritauus Christi no-
 mine contra infideles instituerat, non exiguos an-
 nuos redditus, & vectigalia capiebat, quæ in nomi-

De iusto Imperio Lusitan.

nis Lusitani gloriam, fideique Catholicæ amplitudinem infumenda, cum in animum induxisset, incognita scrutari maria, gentesque feras, & Demoniorum cultrices ad salutis viam traducere, Chriftique vexillum in omnes partes, quoad eius fieri possit, inferre submissis classibus intendit, cuius auspicijs anno 1410. ad montem vsque Lænam peruētum est, insulæ quoque plures vasto in Oceano sunt detectæ.

3 Huic, Regibusque Lusitanis (ne tantum opus intermitteretur, ne vè ab alijs impediretur) à Martino. V. ius nauigationis, commercijque exercendi priuatiuè quoad alios, in Africam, & Asiam, sub fidei propagandæ cōditione concessum est, quod alij Pontifices postea confirmarunt. Hanc nobilè nauigationis explorandæ, imperijque propagandi curâ Alfonso V. Eduardi Regis, qui Henrici frater fuerat, filius, Iohnnes II. Alfonfi filius, Emmanuel Ioannis patruelis frater fœliciter profequuti sunt.

4 At cum Christophorus Columbus Genuensis Indias, vt vocant, Occidentales, oblata prius Emmanueli ad nouas terras quærendas opera, & ab eo reiecta, Ferdinandi, & Elifabet Castellæ Regū expensis, anno 1492. detexisset ¶ occasionem præbuit disceptationi inter ipsos Lusitanix, & Castellæ Reges, ad quorum vtrum ea expeditio propter Martini V. aliorumque Romanorum Pontificū, quæ Lusitanis fauere videbantur, diplomata, pertine-

tineret; Sed multis consanguinitatis, affinitatis, pietatisque vinculis, & rationibus deuincti Principes, ipsi inter se foedus inierunt. ¶ Et Romani Pontificis, qui tunc Alexander VI. erat, decreto, & auctoritate anno 1493. indulgum est, vt Lusitanus in Orientis, Castellanus in Occidentis Indiarum expeditionem, & conuersionem diuisim operam, & studium impenderent; Quam in Prouintiam vterque, absque aliorum Principum querela, & iniuria, imò cum ipsorum scientia, & consensu (inuitati enim fuerant) pacifice per tot annorum curricula cum multo suorum sanguine, in auditis laboribus, & infinitis propemodum expensis incubuit. ¶ Quouisque Sebastiano Lusitaniae Regi in Africa infeliciter occiso, & sine prole decedenti Henricus Cardinalis patruus magnus, & Emmanuelis filius successit, quo breuiter extincto Philippus II. Castellae Rex, iure hereditario, Emmanuelis, ex Elisabet Imperatrice, & Henrici sorore nepos Lusitanum adeptus est imperium, anno 1580. ¶ Bataui, qui à Philippi proprii, & naturalis Principis fide, & obedientia discesserant, sub rebellionis prætextu ius Lusitanis in Indica emporia, & Imperiū cōpetens infestare cœperunt; & cum sæpius à nostris reiecti fuerint, ¶ Incognitus quidam sub Batauorum nomine ab armis ad ius appellans edito libro, cui mare liberum nomen indidit, omnes ingenij vires contra Hispanos, tanquam Oceanū

partitores, & vsurpatores depromit, sed præcipuè ad ius Lusitanix in Asiam nauigandi, & negotiandi subuertendum, & labefactandum intendit, sapius quasi victor triumphum agens, cum tamen omnis iuris fundamēta euertat, immutet, sibi que prout libet accommodet, in eo tamen mihi maxime laudandus videtur, quod nomen suum prode-
re ausus non fuerit, timuit enim in adulterinis interpretationibus, & imposturis deprehensus poenam, aut vituperationem subire, non præmium,
10 nec laudem comparare. ¶ Hunc librum, cum casu ad manus peruenerit nostras, ad iuris examen, & incudem reducere constitui, cum tamen ingenij mei vires agnouerim, non tantum mihi arrogo, vt ius nauigationis, & cōmercij in Indias Hispano Regi competens, à me vno pendere existimem, nec committam, vt tantæ causæ præiudicetur, siuè disputando stem, siuè cadam. Sunt enim plures alij è nostris, qui maioribus rationum documentis, & ponderibus rem discutere, & illustrare, prout ipsa res postulat, queant, fundamenta tamen ab incognito excogitata solum demoliri curabo.

11 Omisissis longioribus disputationibus breuiter, ac succintè ostendemus Batauis ad Indos nauigandi, aut cum illis commercia exercendi ius non esse quidquid incognitus persuadere nitatur, si recta iudicij trutina, (vt ipse postulat) res examinetur. Ne
autem

autem vim, & disputationis argumenta subterfugere videamur, ipsius ordinem sequemur, & fundamenta ob oculos proponemus, vt aptius refellantur.

In hoc primo cap. astruit incognitus, iuxta iuris gentium, quod primarium, & immutabile vocant (partiuntur enim ius gentium in primarium, & secundarium) certissimam regulam cui libet integrum esse alienas Prouincias adire, & illic negotiari, idque in generis humani beneficium ex diuina prouidentia, cum alterius gentis adiumento altera indigeret, vt considerat Plinius in Panegyrico ad Trajanum: Hinc infert ius hoc æqualiter ad omnes gentes pertinere, ita vt nulla resp. nullus Princeps in vniuersum prohibere queat, quominus alij ad subditos suos accedant, & cum illis negotientur, l. nemo igitur. ff. de rer. diuis. §. 1. Inst. eod. l. mercatores. C. de commerc. hinc descendere ius hospitale sanctissimum, iuxta illud Ilionei apud Poetam, lib. 1.

Quod genus hoc hominum, quæ ve hunc tam barbara morem,

Permittit patria? Hospicio prohibemur arene!

Et lib. 7. *Lictusque rogamus*

Innocuum, & cunctis undamque, auramque parentem.

Ex qua causa varia, apud varias nationes, orta bella recenset, Amorrhæos iustè ab Israelitis deuictos, quia innoxius denegabatur transitus, ca. vlt.

De iusto Imperio Lusitan.

23. q. 2. Genuensibus in Venetos, Sigon. vlt. de reb. Italiae, Christianis in Sarracenos, quia per illos iudez aditu arcerentur, Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 9. nu. 4. vers. quam causam, Castellanis in Americanos has potuisse iustas belli causas esse Vict. de indis. 2. p. a num. 1. Couar. d. n. 4. vers. quintò, & ob id Romanos à Germanis, apud Tacitum 4. hist. accusatos, quod colloquia, congressusque gentium arcerent, flumina, terras, & cœlum quodammodo ipsum clauderent, ex quibus deducit inique facere Lusitanos, etiam si domini terrarum essent, ad quas Bataui accedunt, & maris, quo nauigant, si eos aditu, & mercatura excludant, & multò iniustius, cum nec maris sint domini, nec gentibus illis dominantur.

- 13 Sed vt hinc incipiamus diuisio iuris gentium in primarium & secundarium Iuris Consultis incognita fuit & contraria, qui ius gentium vnicum esse docuerunt, constat ex l. 1. ad fin. cum seq. & ex l. manumissiones quoque, & ex l. ex hoc iure. ff. de iustitia, Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 11. n. 3. Mol. lib. 1. cap. 2. n. 5. in fin. Pichard. §. singulorum, n. 2. Inst. de rer. diuis. Fab. in Papin. tit. 2. princip. 4. il. lat. 7. confut. 1. nec illa diuisio docendi gratia sustineri potest, tum quia vt contra Pinel. in rubr. de rescind. 1. p. cap. 1. n. 13. aduertit Valasc. de iure emphyt. q. 3. n. 5. non est recta docendi Methodus, quæ iur aduersatur, tum maxime, quia iuxta eam
- disting.

distinctionem diuisio rerum constituenda foret sub iure gentium secundo, l. ex hoc iure. ff. de iust. ibi: *Domina distincta*, & tamen Iuris Consulti censent ius illud proditum fuisse cum genere humano, l. 1. ff. de acquir. rer. domin.

Cum ergo vnus sit author iuris gentium puta ratio naturalis, l. omnes §. quod verò. ff. de iustit. & iur. ibi: *Quod vero naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes peraeque custoditur, vocaturque ius gentium*, vnus finis scilicet bonum naturæ humanæ, vna resp. nempe omnes homines, dum sub ratione naturali, tamquam sub vno Principe colliguntur ex traditis per Salas de legib. disp. 2. n. 21. col. 2. consequens est dicamus vnicum esse ius gentium.

Ad internoscendas tamen varias iuris gentium constitutiones, quidquid infudent, & torqueantur, Suar. de legib. lib. 2. cap. 17. cum duob. seq. & Salas eod. tract. disp. 2. à n. 9. post plures quos citant: constituendum est discrimen inter statum naturæ integræ, & corruptæ, ita vt ad alterum pertineant ea, quæ per dictamen rationis naturalis ad bonum naturæ humanæ, natura sua ordinantur, vt puta religio erga Deum, obedientia in parentes, violentiæ repulsio, l. veluti, l. vt vim. ff. de iust. matrimonium, liberorum educatio: & similia, de quibus in cap. ius naturale, dist. 1.

Ad alterum caput spectant ea, quæ attentio sta

De iusto Imperio Lusitan.

tu præsentis naturæ hoc est corruptæ, & sic mutatis iam rebus eodem rationis dictamine sunt constituta, vt seruitus, manumissio, distinctio dominorum, & similia, l. manumissiones, l. ex hoc iure. ff. de iust. cap. iusgentiũ, dist. 1. sicut namque omnia priora ante naturam corruptam, ita hæc posteriora supposita rerum mutatione naturæ humanæ conueniunt, sentit Iulius Pacius cēt. 1. quæst. 2.

- 17 Hæc prænotauimus, vt pateat nauigationem potius ad secundum, quàm ad primum iusgentium caput spectare. ¶ Quia tantum necessaria est ad subleuandam naturæ corruptæ indigentiam,
- 18 ¶ Quæ tantum necessaria est ad subleuandam naturæ corruptæ indigentiam, vt ipse etiam incognitus supra agnoscit. ¶ Quæ indigentia ab illo aureo sæculo exularet, vt pingit Poeta, lib. 1. Georg.

Ipsaque tellus

Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Et Ouid. 1. Metam.

*Aurea prima sata ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Pæna, metusque aberant, nec vincla minacia collo
Ære ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice ruti.
Nondum cæsa suis, peregrinum vt viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas,
Nullaque mortales, præter sua, littora norant;
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ,
Non tuba directi, non aris cornua flexi,*

Non

Non galeæ, non ensis erat, sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.

Ipsa quoque immuns, rastroque intacta, nec ullis

Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus,

Contentique cibus nullo cogente creatis,

Arbutos sætus, montanaque fraga legebant,

Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,

Et quæ deciderant parua lous arbore glandes.

Quòd autem nauigatio ad statum nature corruptæ pertineret, sentit Ouid. i. Metam.

De duro est ultima ferro.

Protinus irrupit venæ peioris in æuum

Omne nefas: fugere pudor, verumque, fidesque,

In quorum subiere locum fraudesque dolique,

Insidiaque, & vis, & amor sceleratus habendi.

Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos

Nauita: quæque diu steterant in montibus altis,

Fluctibus ignotis insultauere carinae:

Imò nauigare contra naturam esse sentit Horat. lib. 3. Od. 24.

Quid leges sine moribus

Vana proficiunt? neque feruidis.

Pars inclusa caloribus

Mundi, nec Boreæ finitimum latus,

Durat æque solo niues

Mercatorem abigunt? Horrida callidi

Vincunt æquora nauitæ.

De iusto Imperio Lusitan.

Et Claudianus, lib. 1. de raptu Proserpinae.

Inuenta secuit primus qui naue profundum,

Et rudibus remis sollicitauit aquas

Qui dubijs ausus committere flatibus alnum,

Quas natura negat, praeiuit arte vias.

Adstipulaur Boetius de cōsolat. lib. 2. metr. 5.

Felix nimium prior etas

Contenta fidelibus aruis,

Nec inerti perdit a luxu:

Nondum maris alta secabat,

Nec mercibus undique lectis

Noua litora viderat hospes.

Vtinam modo nostra redirent

In mores tempora prisca.

21

Tantum abest, vt nauigatio ad integrę naturę statum, seu vt vult incognitus Vasquium illustr. cap. 89. num. 30. secutus, ad primarium ius gentiũ spectaret in eum sensum, quo ipse primarium accipit, quod quidem, nec probat, nec probare potest, semper enim intentionis fundamentum alijs probandum relinquit, quod est maximum in disputando vitium.

22

Quod vt magis clarescat aduertēdū est, quo ad propositum duobus modis posse aliquid cadere sub ius naturale (ad quod reducunt ius gentium primęum Salas de legib. disp. 2. num. 13.) primò, & propriè quando lex naturalis id præcipit, secūdo dicitur aliquid de iure naturali per modum

13

per-

permissiois, negationis, aut concessiois, Suarez lib. 2. de legib. cap. 14. num. 6. post alios: inter hos modos illud discrimen constituendum est, quod præcepta iuris naturalis immutabilia sunt, sic procedit decisio Iustiniani in §. sed naturalia, Inst. de iure naturali, restringentis se ad iura, quæ diuina prouidentia sunt constituta, vt bene aduertit Iulius Pacius Centur. 1. quæst. 2. Et ita textus ille non procedit in his, quæ competūt de iure nature, sed in ipsis met iuribus naturalibus, videndi Suarez de leg. lib. 2. cap. 13. & 14. Salas eo d. tract. disp. 5. sect. 7. à num. 30. Cæteræ vero species cum præceptum non contineant, mutatis rebus variari poterant, sic libertas, & seruitus, communitas rerum, & ipsarum diuisio, & similia respectu diuersi temporis, & status variari, & substineri possunt; quamuis libertas, communitas, & similia essent de iure naturæ, non tamen præceptiuo: Ratio differentiæ est, quia prior iuris naturalis species continet regulas, & principia bene operandi, quæ continent necessariam veritatem, & ideo immutabilia sunt; posterior vero species pendet à rerum statu, & mutatione, & ideo variabilia sunt, Suarez de legib. lib. 2. c. 14. num. 18. & in his terminis non mutatur ius naturale, sed circumstantiæ rerum variantur, vt docent Soto lib. 1. de iust. quæst. 4. art. 5. Suarez vbi proximè cap. 13. à num. 5. Salas de legib. disput. 5. sect. 7. num. 31. cum seq.

23 Imò licet nauigatio, & commercium in primæ uo nature integræ statu exercerentur, non tamen ad iuris naturalis præcepta pertinerent.

24 Hinc fit posse Principem exteros ad terras suas, commercium ve non admittere, & subditis interdicare illud cū exteris, de quo infra cap. 2. n. 16. Vn dè immerito hanc prohibendi facultatem Principi supremo adimit Incognitus imponens Imperatori Iustiano, iurisque consultis, quod nunquam consuerunt: cum Dido excipiens Ilionei querelâ, de qua supra num. 2. id sibi licitum fore innuit. Primò Æneidos.

Tum breuiter Dido vultum dimissa profatur,

Soluite corde metum Teucris, secludite curas:

Res dura, & Regni nouitas me talia cogunt

Moliri, & late fines custode tueri.

25 Nec Germani, apud Tacitum lib. 4. hist. propter eam causam Romanos damnant, vt Incognitus putat Taciti sensum inuertens; cum enim Germani sæpe sæpius rebellarent, statuit senatus Roman. ad euitandas populorum cōspiraciones, ne Tencteri, & Agrippinenses, quos Rhenus diuidebat, inter se commearent, vt diuisis viribus in officio continerentur; sed cum Ciuilis è Batauis nobilissimus in Romanos coniuraret, Tencteri per legatos ab Agrippinen sibus postulant, vt se socios in commune bellum asciscant. Nam (ferocissimus è legatis sic protulit) *ad hunc diem flumina, ac terras, & cælum quodã-*

modo

modo ipsum clausserant Romani, ut colloquia, & congressus nostros (gentium reposuit Incognitus) arcerent; sed ut amicitia societasque nostra in aeternum rata sit, postulamus a vobis, muros Coloniae detrahatis; Romanos omnes in finibus vestris trucidetis; bona interfectorum in medium cedant, liceat nobis, vobisque utramque ripam colere, ut olim maioribus nostris. Sed Agrippinenses Tencterorum legationem, Consilium, & commercium, nec indistinctè admiscere, ut refert Tacitus, in hunc modum respondentes. Muros ciuitatis augere nobis quam diruere tutius est, si qui ex Italia, aut prouincijs alienigenae in sinibus nostris fuerant, eos bellum absumpsit, vel in suas quisque sedes refugere, eductis olim, & nobiscum per conubium sociatis, quoque mox prouenere, haec patria est, nec vos adeo iniquos existimamus, ut interfici a nobis parentes fratres, liberos nostros velitis, sint transitus incustoditi, sed diurni, & inermes. Vnde constat, quod nec Agrippinenses Tenctericis circa Rheni transitum, & commercium multum fidebant. Quis ergo prudentissimum populi Roman. sicut cuiusque alterius Principis decretum ad continendos in imperio homines Prouinciales, ne pro tempore inter se coeant, damnabit nisi Incognitus, aut factum hoc quid commune habet cum nostra quaestione?

26 ○ Ex quibus deducitur nullius momenti, imò falsum esse fundamentum, cui tota incogniti machina innititur: dum ad primum ius gentium libertatem nauigandi, & negotiandi apud exterarum natio-

nes, pertinere securè autumat, quia vel intelligit de primæuo iuregentium, hoc est de primo integræ nature statu, & in hunc sensum iam supra astruimus id sustineri nõ posse, quod & ipse Incognitus fatetur cap. 5. & probat in hæc verba: *Quod ut clarius explicent, negant eo tempore campos limite partitos, aut commercia fuisse ulla, frustra igitur facultas negociandi supponitur, vbi negociatio in rerum natura dari non poterat, & idem de nauigatione ostendimus supra.*

- 27 Si vero intelligit de iuregentium primæuo, hoc est immutabili, & indispensabili, hoc etiam defendi nequit, vt iam probauimus, imò & oppositum significat ipse auctor cap. 2. dum ait: *Quod Lusitani, ut alie gentes, à Iauæ, Taprobana, Molucarum Principibus ius mercandi exorant, nec habitant quidem, nisi precario.* Si ergo ex Incogniti cõfessione Lusitani, & alij à Principibus, ad quorum Prouincias nauigant, ius mercandi impetrant, non iure proprio vtique, sed alieno beneficio id consequuntur: frustra namque impetratur, & pro priuilegio datur, quod iure communi, & naturali conceditur, l. 1. ad finem. ff. ad municip. iure proprio vtens, quod sibi à natura competit, nemini facit iniuriam, l. fluminum. §. fin. de damno infecto. Habitatio etiam precario repugnat eidem iuri, pendet vtique à libera concedentis voluntate: est enim natura æquum tandiu te liberalitate mea vtì, quandiu ego velim, & vt possim

possim reuocare, cum mutauero voluntatem, l. 2. ff. de precario. Si ergo nauigantibus ad Orientis Prouincias precaria habitatio, & negotiatio à Principibus permittitur, vt firmat Incognitus, eo ipso eam reuocare iure naturali illis competit. At implicat contradictionem competere mihi de iure naturæ immutabili ius nauigandi, & negotiandi in Moluccas inuitis terrarū dominis, & eodem iure Moluccarū Regibus fas esse me ab ea nauigatione, & commercio prohibere, quod Incognitus sibi contradicens admittit, vel iam eam prohibendi facultatem Principi, rei que pub. concedit, quod antea negauerat; vnde corruat ipsius fundamentū necesse est, quod ex sequenti cap. apertius apparebit. Quod verò attinet ad rationes, ob quas Bataui & alij à nostris prohibentur ad alienas Orientalis tractus terras nauigare, suo loco disputabitur. Pédet enim hæc quæstio ex diuerso fundamento, de quo cap. 7. & 8.

S V M M A R I V M

Cap. II.

- 1 *Disputationis status.*
- 2 *Transitus innocuus per alienas terras liber esse debet.*
- 3 *Necessitate in extrema omnia sunt communia.*
- 4 *Naufragantibus succurrendum, non bona auferenda.*

De iusto Imperio Lusitan.

- 5 Pœne in raptores bonorum ex naufragio.
- 6 Infidelibus naufragantibus bona non auferenda contra Sayrium.
- 7 D. Franciscus de Almeyda India Prorox. Onoris Regi bellum intulit ad repetenda bona Lusitanorum naufragantium.
- 8 Sinarum barbara Statuta contra peregrinos, & naufragos.
- 9 Post rerum diuisionem unicuique libera est de rebus proprijs disponendi facultas, quæ & recip. competit.
- 10 Commercio sunt exemptæ res, quas natura ius gentium, aut mores ciuitatis prohibuere.
- 11 Statutum prohibens extraneis vendere valet.
- 12 Lusitaniæ leges succiplena.
- 13 Princeps potest prohibere commercium cum exteris, à quibus cauendum censet.
- 14 Saguntini Carthaginenses ad commercium non admitterunt propter subiectionis timorem.
- 15 Negociari, & peregrinari, de iure gentium fas est quousque prohibeatur.
- 16 Aliud est expellere à commercio, aliud non admittere.
- 17 Victoria, & Ægidius taxantur dum resoluunt non posse Principem sine causa exteros à suis terris, & commercijs arcere.
- 18 Exempla Incogniti aliena à disputatione.

De iure peregrinandi in alienas Pro-
uincias.

CAP. II.

VM Incognitus nec rerum, nec tem-
porum causas, & circumstantias distin-
guat, aut seruet, sed inuoluat, & con-
fundat: ad illustrandum disputationis
campum operæ precium erit, triplicé
rerum statum quoad propositum considerari: aut
enim agitur detransitu, aut de extrema peregrini
necessitate, aut tandem extra hos casus de iure in
alienas Prouincias peregrinandi attempta rerum na-
tura.

2 In primo casu si constet detransitu innocuo, li-
ber erit omnique iure debitus, armisque iustè (si ne-
getur) aperiendus, Palacius de iusta, Nauarræ reté-
tione p. 5. §. 3. Castro de iusta hæreticorum puni-
tione lib. 2. cap. 14. vers. tertia, pag. mihi 376. Mol-
tract. 2. disp. 104. vers. septimo post alios. Sic defen-
ditur bellum Israelitarum aduersus Sion Regem
Amorræorum num. 21. quia vt August. ait c. vlt:
23. quæst. 2. *Notandum sanè est quemadmodum iusta bel-
la gerantur à filijs Israel contra Amorreos, innoxius enim
transitus denegabatur, qui iure humanæ societatis equissi-
mo patere debebat.* Huc pertinent non nulla bella,

De iusto Imperio Lusitan.

quorum meminit Incognitus in capit. 1. vt ibidem in argumentum adduximus. Cæsar namque, quod senatus aditum sibi Romam denegasset, rectè dixit apud Lucanum lib. 1.

Arma tenenti

Omnia dat, qui iusta negat.

3 In secundo vero casu quando extraneus aliquo rerum vsu extremè, vel grauitè indiget, non potest illo licitè prohiberi, tùm quia charitatis lex id postulat, tùm etiam quia rerum diuisio præiudicare non potuit, quominus vnusquisque, etiam inuitis dominis, ea re vtatur, qua extremè indiget, Molin. 2. disp. 105. vers. At nobis, rectè igitur Cicero offic. 1. *Quid tam commune, quàm mare fluctuantibus, littus eiectis,* refertur ab Incognito cap. 5.

4 Hinc (ne ab Incogniti exemplis discedamus) Ilionei, & sociorum, qui naufragium passi ad Africæ littus eiecti sunt, hospitij imploratio à Didone apud Virgil. 1. Hinc Æneæ ad Italiam appulsio, & sedis à Latino Rege dijs Penatibus deprecatio Virg. 7.

Dijs sedem exiguam patrijs, littusque rogamus

Innocuum & cunctis vnamque, auramque patrem.

5 Hinc Federici Imperatoris sanctio auth. naufragia. C. de furtis, aduersus raptores bonorum, quæ naufragio periere, omni consuetudine abolita, Rebus. ad leges Gallix in procem. glossa 5. numer. 74. Sayrus in Thesauro lib. 3. cap. 8. num. 5. & 8.

Ele.

elegantius P. Fr. Ant. de Sousa sanguine, literis, & virtute illustris de censur. bullæ cœnæ cap. 5. disp. 38. vndè iniustum esse statutum, vt princeps bona naufragantium capiat, docent Tabiena excommunicatio 5. cap. 25. §. 3. Paludan. in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 4. Caet. 2. 2. quæst. 66. art. 5. ad 2. & verb. furtum, Sot. 5. de iust. q. 3. art. 3. Nau. c. 27. n. 117. Cou. reg. peccatum 3. p. §. 2. n. 5. nisi retineret animo reddendi dominis, si quæ siti compareant: quo pacto excusatur lex Philippi II. secundum eosdem, aliter consuetudo non excusat, cum sit corruptela contra ius naturæ, ex Tab. Caet. Nau. & præcitat. is.

- 6 Adeò, vt etiam infidelibus (nisi cū quibus iustū nobis bellum est) naufragantibus naues, & bona sint restituenda, & hospitium exhibendum, Nau. in man. edictione anno 584. c. 17. n. 98. Vndè cauendū est à Sayro, d. c. 8. num. 5. & 6. resolvente per ius Ciuile, & Canonicum concedi infidelium naufragantium bona rari. Refellit enim, quia Imperator vbi supra excepit tantum piratas, hostes, & Christiano nomini inimicos, quales nō sunt infideles simpliciter; inde prodita est excommunicatio etiam bullæ in eos, qui Christianorū naufragantiū bona in mari, vel littore inuenta, sibi scienter accipiunt c. excōmunicamus de raptor. Nauar. c. 17. n. 98. Suar. tom. 5. de cens. disp. 21. à n. 26. Sayro, d. c. 8. Sousa d. c. 5.

- 7 Inde iuste D. Franciscus de Almeyda, primus India Prorex Onoris Regi bellum intulit, quoniam

nostri in illius littus sæuæ tempestatis vi eiecti, equos Arabibus telluris illius incolis custodiēdos tantisper tradunt, dum illi sedata tempestate reuertantur, Honoris Rex equos sibi retinere constituit, quousque malis belli edoctus pacem postulat, & bona restituit, Oforius lib. 4. de rebus Emmanuel Ex præcepto namque charitatis naufragis, & ita extremè indigētibus opem vnusque ferre tenetur Nauarr. & supracitatis.

8. Vndè barbara, & execranda est Sinarū cōsuetudo (corruptelā dicas) quæ bona naufragio perempta Regi applicat, ipsosque naufragātes, velut dijs iniustos immaniter accipit, flagellis, mēbrorū mutilatione, alijsque pœnis crudeliter mulctat, Pinto *en sus peregrinaciones*, c. 84. cū seqq. & in peregrinantes tamquā in hostes inuadunt, Auberto Mirço de statu relig. Christ. lib. 2. c. 27. vers. Sinæ, Pedro Ortiz *en la viagen del mundo*, lib. 2. c. 6. Maffei lib. 14. histor. Indic. initio, cum generis humani societati repugnet. Inter homines namque cognationem quādam natura ipsa constituit, vt saltem in rebus extremis alter alteri subueniat, & non insidietur, l. vt vim, de iustit. ne afflictō afflictio addatur, cap. At si, ad fin. de Iudicijs.

9. Tandem in tertio, & vltimo casu, post rerum, & Prouinciarum diuisionem, non minus propria sunt, cuiusque reipub. quæ ab ea possidentur in cōmuni, & quorum dominium penes totam remp. est,

est, quàm sint cuiusvis priuati de repub. quæ ab eo, vt propria possidentur; quamobrem quemadmodum quisque priuatus interdicare potest omnibus alijs, ne rebus ipsius vtatur, l. id quod nostrum, de reg. iur. & licitè etiam potest nullum cum alijs commercium admittere, l. neque emere. C. de iure deliber. Inuitum enim distrahere postulantis desiderium, iustam causam non continet. l. inuitum, C. de contrah. empt. sic etiam respubl. aut Princeps licitè prohibere potest omnibus extraneis, ne rebus proprijs reipubl. quæ communes sunt ciuibus, vtantur, liciteque etiam poterit velle nullum cum extraneis habere commercium. ¶ Eorum enim rerum, quas natura, vel ius gentium, vel mores ciuitatis commercio exuerunt, nullam venditionem esse respondit Paulus in l. si in emptione §. omnium, ff. de contrah. empt. ¶ Valereque statutum prohibens vendere extraneis, omnium calculo receptum est, Tiraq. de retract. 1. in præfat. num. 14. quod non pauca respUBLICÆ obseruant Molin. 2. disp. 105. column. 1. & sicut vnicique rem suam huic, non verò illi vendere omni iure licitum est, & rerum suarum vsum concedere, cui libuerit, eumque alijs interdicare: ita & vna Pro- uincia vsum quarundam rerum aliquibus extraneis concedere poterit, quod ab ea libertatem nõ adimit, quominus similem vsum alijs peregrinis denegare possit, Moli. vbi proximè. Vnusquisque

De iusto Imperio Lusitan.

nam que arbitrato suo quærere, vel probare poterit emptorem; grauis cū videatur iniuria, vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, l. dudum. C. de contrah. empt. quod & legibus municipalibus caueri solitum est, Molin. 2. disputat. 370. in fin. vt constat ex nostris Lusitanis lib. 4. tit. 11. in

12 princip. ¶ Quas præ ceteris in Hispania, & Gallia à se lectis succi pleniores, & cōcinniores firmat Nau. de orat. cap. 18. n. 50.

13 Quòd à fortiori locum habebit, vt possit quævis respub. licitè prohibere commercium portum, & habitationem extraneis, quò eos potentiores viderit. Timere nāque iustè poterit, ne ipsam, quæ humana est malitia, subijciant, ne ve incōmodū aliud ex eorum commercio, & habitatione experiatur, eaque de causa prudenter poterit præscindere occasiones omnes, sibi que consulere, ne quidquam tale eueniat, ea, quæ ipsius sunt illis denegando, Mol. d. disput. 105.

14 Hinc meritò Saguntini olim, vt erant à multo vsu cauti, magnoque ingenio non ignari Pœnos libertati Hispaniarum insidiari, à suis eos littoribus prohibuerunt, ingeniorum dexteritate provincialibus persuasis ab eius gentis commercio abstinerere, in specie amicitie latere insidias, Marian. de reb. Hispan. libr. 1. cap. 16. hinc Carthaginenses, Græci, variæque gentes mercatores externos ad se accedere prohibuere, Stracha de mercatura 2. par. num. 16.

nu. 16. Matienç. l. 1. glos. 1. n. 4. tit. 12. libr. 5. recop.

15 Licet namque iure gentium vnicuique fas sit peregrinari in alienas Prouincias, illic degere, & negotiari. Victoria de Indis à n. 1. p. 2. Id tamen ita accipiendum est, & licitum interim dum ab habitatoribus non prohibetur Mol. tract. 2. dif. 105. & huic sententiæ etiam inuitus ad stipulatur Incognitus, c. 1. Dum eam prohibitionem reipublicæ, Principi ve supremo licitâ in vniuersum non esse affirmat, specialiter saltē, & ex causa planè cōcedēs cuius causę rationē supremus Princeps cui reddere tenetur?

16 Nam constituendū est discrimen inter exteros ad commerciū iam admissos, & hospitio receptos, & inter eos admittendos: in primo casu causa interuenire debet ad illorū expulsionē à iure, quod iā adquisierunt; Hinc iusta nostrorū bella in India, nam postquam fœdere, & amicitia fuimus admissi, fraude, dolo, & insidijs expulsi iniurias, occisiones proditorias, & prædas vindicauimus. In secundo vero casu nulla requiritur causa iuxta prædicta, vt post Baldum, & alios singulariter resoluunt Gerard. singulari 59. & Carolus Ruynus conf. 28. à numer. 15. vol. 1. Stracha de mercatur. 2. p. num. 34. Repugnat enim naturali libertati, vt me inuito in domum meam ingrediaris, nam *turpius eijcitur, quam non admittitur hospes*, Ouid. lib. 5. de tristib. eleg. 7. c. quē admodum de iure iurando.

17 Hinc reijciēda est opinio Victorię de Indis 2. p.

De iusto Imperio Lusitan.

in princip. & Ægidij l. ex hoc iure, cap. 7. num. 4.
ff. de iustit. tom. 1. resoluentium non posse Principem sine causa forenses ad sua cōmercia, & terras non admittere, quibus non fauet, quod exilium est pœna, & quod Princeps Christianus non potest sine causa Iudæos à suis terris expellere, & similia, hæc enim ad expulsionem pertinent; illi vero, & nos agimus de admisione.

- 18 Ex hac rerum, & temporum distinctione liquido constat, quàm iniuste Incognitus hospitij, & naufragij fundamēta afferat ad eam quæstionem, quam arbitris disputandam à se proponit: vtrum scilicet Principi, reipublicæ ve fas sit extraneum aliquem à suis littoribus, cōmercioque arcere; cū qua nihil cōmune habet extrema necessitas, qua data Lusitanos inhumanitatis haud arguere poterit Incognitus.

S V M M A R I V M.

Cap. III.

- 1 *Negat Incognitus Indiam à Lusitanis inuentam.*
- 2 *India antiquis cognita.*
- 3 *Taprobana notitia, & descriptio antiquis:*
- 4 *Infideles rerum habent dominium, quo spoliari non possunt, propter infidelitatem, aut*

igno-

ignorantiam.

5 *Bataui Lusitanos ab India imperio expellere conantur.*

6 *Arx Mombacensis, contra Batauos à nostris defensa.*

Bataui faciunt in templa, imagines, arbores, & lapides.

7 *Molucarum inuasio à Batauis.*

8 *Malacensis urbis, arcisque obsidio stupenda à Batauis, & confederatis Regibus.*

Andreas Furtado de Mendoça aduersus Batauos, & plures Reges arcem Malacensem defendens admirabilem reportat victoriã.

9 *Lusitani de iure finium, aut gradu constantia detrudi nequeunt.*

10 *Questiones disputanda proponuntur.*

11 *India antiquis cognita.*

12 *Taprobana hodie Ceilam, olim à Romanis inuenta, & ultimus illis finis.*

Ceilam Taprobana.

Lusitani ultra Taprobanam progressi.

13 *Inuentio Indica navigationis perse non contulit ius Lusitanis.*

14 *Inuenire quid significet?*

Vtrum

De iusto Imperio Lusitan.

Vtrum Lusitani dominij ius habeant in eos Indos, ad quos Bataui nauigant, titulo inuentionis.

Cap. III.

- I** T Incognitus cap. 2. Lusitanos non inuenisse Orientales Indias, tum quia inuenire significat in rem venire, & eius possessionem adipisci, Conanus lib. 3. cap. 3. num. fin. Lusitanos vero Iauæ, Taprobanæ, partis maximæ Molucarum, ad quas Bataui accedunt, Dominos non esse probat, quia ab illis, vt aliæ gentes, ius mercandi exorant, tributa pendentes, nec habitant quidem nisi precario.
- 2** Tum quia, nec reperijffe Indiam vlllo modo dici possunt, quæ tot à seculis fuerat celeberrima iam ab Horatij tempore lib. 1. Epist. 1.
*Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens.*
- 3** Taprobanes quoque pleraque exacte Romani describere Plin. lib. 6. cap. 22. Cæteras vero Orientis Insulas ante Lusitanos non tantum finitimi Persæ, & Arabes, sed etiam Europei præcipuè Veneti nouerant.
- 4** Et tandem quia inuentio ius non tribuit, nisi in ea, quæ antea nullius fuerant, l. 3. de acquirendo rerum dominio. At Indi ante Lusitanorum nauigatione

tionem, siuè Mahumetani, siuè Idololatræ verum rerum suarum dominium, & possessionem habebant: quibus sine causa spoliari non poterant, Vict. de potest. ciuili 1. par. n. 9. Fides namque non tollit ius naturale, aut humanum ex quo dominia profecta sunt, D. Thom. receptus 2. 2. q. 10. art. 12. Vndè is titulus per se nihil iuuat ad possessionem illorù, non plusquàm si illi prius inuenissent nos Vict. de Indis 1. p. n. 31. vers. & ideo alius. Nec etiam in seruitutem redigi poterant ex eo, quia insensati essent, & amentes, hoc enim falsum est. Vict. sup. n. 23. & color redigendi inuitos ad mores humaniores, qui Græcis, & Alexandro vsurpatus est, à Theologis improbus, & impius censetur, Vasq. illustr. in præfact. à num. 5. ita in effectu discurret Incognitus.

5 Nos vt satisfaciamus, prænotabimus prius, quòd Bataui non solum ad Iauam, Taprobanem, & Moluccas nauigant, vt affirmat Incognitus, sed ad cæteras Indiæ insulas, & terras etiam illas, quæ nostro dominio, & ditioni sunt subiectæ, nosque à possessione detrudere omnibus viribus conantur.

6 Quòd nobis vel tacentibus testatur Mombacensis Arx anno 1607. 29. Martij à duobus millibus Batauis mari cum octo nauium omni bellico apparatu instructarum, & terra magno tormentorum numero oppugnata, per duos fere menses, sed incredibili Stephani Auidij arcis ducis constàtia, & animo defensa, qui oppugnatores à Batauia ad illà
rem

De iusto Imperio Lusitan.

rem destinatos cum plus trecentorum nece, & vna naue tormentis submersa (cum è nostris quatuor defuerint, è centum quadraginta quinque, qui inter milites, pueros, senesque, intra arcem tantum erant) ita male mulctatos abire compulit, vt amplius eandem expugnationem tentare non fuerint ausi, sed ad perpetuam hospitij, & transitus innoxij, quod postulant, & offerunt, memoriam, in templa, imagines, ædes, in arbores etiam, & lapides immaniter sc̄uerunt, vt illis factis in Orientali Ætiopia sui nomen aternitati sacrent. Historia de Ætiopia Oriental, lib. 3. cap. 20.

7 Moluccarũ quoque vsurpatio, & à Ternatis antiqua nostrorum possessione expulsio adeo orbi nota est, & multis annalibus euulgata, historia de las Malucas, vt referre non sit necesse, quando Bataui cum Moluccarum regulis ad expellendos ex illis partibus Lusitanos fœdus, & vires adiunxere: sed tãdem fœdus infulas, & Cariophylon tãto pretio hoc est proprio sanguine emptum post ingentes clades acceptas deseruerunt.

8 At stupendum illud Malacensis arcis obsidium exemplis cariturum fama loquatur, vbi velut in Orbis teatro ex vna parte indefessus triũphalibus innutritus coronis Andrea Furtado de Mẽdoça spiritus, ex altera potentissimorum Regum innumera phalanges, & classes instructissime, tãm ipsorum Regũ, quã Batauorũ in nominis Lusitani

excidium communi fœderis vinculo conspirantiũ
 per quatuor fere menses certauere; mari terraque
 omne desperatum auxilium; vires peruigilio assidu-
 o, & crebris oppugnationibus confectę; iam mu-
 res, iã putrida animalia in vsu cibi obsefsis defece-
 rãt. Furtadus crebra eruptione, importunus hostiũ
 mensis hospes aduerat; ferro igneque armatus, om-
 ne tempus, omnem locum, conatumque varia lu-
 dificatione intutum, infidum, infestumque faciēs,
 prius cæde, incendio ve facto ex mensis cibum, ex
 oculis se proripiens, quam contra eundi spatium
 daretur; & receptus intra arcis portas non virtutē
 mēnibus, sed mēnia virtute defendebat; ita vt no-
 mini & actioni ipsius verè conueniret, illud Ouid:
 I. Metam. *Viuuitur ex rapto.* In tãta rerum iniquitate
 Alcides ille noctu diuque peruigilans non solum
 oppugnantes repellit, sed & lacefsit; flet it tandem
 cælesti subnixus ope, quoad submissi à Goa subsi-
 dij ad jumento hostes castris exuti, & profligati re-
 lictis impedimentis, & nauibus magna suorum sus-
 cepta strage, trepidantes in suam quisque domum
 ignominiose refugere. At cū Mēdoça à Rege euo-
 catus ad præmia tantis rebus gestis debita adipiscē-
 da in Lusitaniam nauigaret, abrupto intempestiue
 solis

Inuida quem Læchesis medio salis æquore raprum

Dum numerat palmas, credidit esse senem.

Non siue magno magnorum ducum marore, &

Batauo-

De iusto Imperio Lusitan.

Batauorum tripudio, cuius tamen honorificam mentionem facit ipse Incognitus in secunda, quã refert pagin. 68. Epistola circumspcctissimi Regis nostri Philippi III. qui cum heroem ad Batauorũ ab India expulsionem prælegerat.

9 Sic (vt ad rem redeam) Asia, & Europa Lusitanos nullis viribus, nullis difficultatibus, vel de iure finium, vel de gradu cõstantiẽ dimoueri posse cognouerunt, tametsi Bataui semper aggrediantur viribus longè superiores.

10 Sed eò vnde diggressa est, reuertatur disceptatio: sub breui verborum compendio, plures tangit Incognitus quæstiones, vt proposuimus in principio huius capituli, nos vt singulis respondeamus, sigillatim de vnaquaque differemus in hoc capite, & duobus sequentibus de Indiã inuentione; de iure belli in cap. 9. sermo erit.

11 Quòd India cognita antea fuerat, lippis, & torforibus (vt dici solet) notum est, cuius mentio sæpe in sacra pagina, sæpius in omnibus antiquitatis annalibus repetitur, sed ignorat Incognitus Indiã vniuersam ad Arcticum Polum spectare, vt Ptolomei Tabulæ, & Geographiẽ Mappẽ testantur, Strabo lib. 2. Ofor. lib. 2. in princip. de rebus Emman. & ita per sinum Arabicum, aut Persicum ab Europæis olim, & hodie perlustratur, vt notauit Acoft. lib. 7. de natura noui orbis cap. 11. Sed hæc cognitio nihil concludit cum nauigatione vltra æquino-

ctium

etiam per Bonæ spei promontorium, nec cum in-
uentione alterius orbis ad Antarcticum spectan-
tis, quæ nec Latinis, nec Græcis patuere, vt sequen-
ti cap. demonstrabimus.

- 12 Taprobanzque (quæ nobis Ceilam est) cuius me-
minit Plinius lib. 7. cap. 22. qua parte ab Europæis
olim inuenta ad nostrum pertinet Emispherium
ex Solino capit. 53. Lucena libr. 2. c. 18. in vita Xa-
uierij, vltimusque Orbis terminus antiquis agni-
tus fuit, vt significat Ouidius libr. 1. de ponto ele-
gia 6.

Quid tibi si calida proste laudere Syene?

Auc ubi Taprobanen Indica tingit aqua,

Vltra quem nostri progressi terras alias, mare
aliud, alios mundos, alia postremo Sydera nō ma-
gis inuenerunt, quam ab æternis tenebris, & à vete-
ri pene dixerim chaos rursus in hanc publicam lucē
protulerunt, vt Angelus Politianus firmavit libr.
10. epist. 1. quod eleganter Homerus Lusitanus in-
dicauit lib. 1. Lisiad. Rim. 1.

As armas e varões assinalados,

Que da Occidental praya Lusitana

Por mares nunca de antes navegados,

Passarão ainda além da Taprobana.

- 13 Ex hac tamen inuentione, & nauigatione nō
infertur simpliciter ius Lusitanis quæsitum, quid
tamen inuentio profuerit, differetur cap. 8.

- 14 Immoratur Incognitus in verbo inuentionis se

De iusto Imperio Lusitan.

Iuris Consultum, & Grammaticum iactans, asseritque falso Lusitanos dicere se Indiam inuenisse, nam tota Latinitas (ait) quod adepti sumus idem demum inuenisse nos dicit, cui oppositum est perdere, & ita inuenire est in possessionem venire, l. si barlatorem, C. de fideiussor. quaestio haec nominalis non cum Lusitanis, quorum nullum citat Incognitus, sed cum Ang. Polit. vbi proxime cum alijs grauissimis viris, cum Iuris C. imo & cum ipso Cicerone ineunda est, à quibus initia Graece, Latineque loquendi sumere debemus: differre namque inuenire ab occupare diserte mihi probat Vlpianus ab Incognito citatus in l. 1. de acquirenda possessione, ibi: *Margaritæ in littoribus inuenta eius sunt, qui primus earum possessionem nactus est*, idem significauit Gordianus Imperator in d. l. si barlatorem, dum Consultus decidit in ea specie qui se latronem inuenturum promisit, non satisfacere, si oculis notet, nisi in iudicio sistat, vt ex effectu, & intentione potius pacti, quam ex stricta verbi proprietate subsequens ab antecedenti deducatur, vt habet summarium: inuenire ergo varias habet significationes, tam apud bonos authores, quam apud Iuris Consultos, vt ex Cicerone probat Nizolius verb. inuenire, & verb. inuentio, Calepin. Thesauro, & ex alijs Conanus ab Incognito citatus, lib. 3. cap. 3. ad finem, sufficiat con-

tra Incognitum illud Martialis, libr. 5. Epigr. 11.
in emendatis.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas uno

Portat in articulo, stella (Seuere) meus.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas

Inuenies, inde est hæc, puro, culta manus.

Sed siue inuenio pro exquirere, peruestigare absque occupatione, siue pro occupare sumatur, vtrumque recte Lusitanis conuenit, tum quia Indicæ nauigationis viam primi peruestigarunt, & aperuerunt, vt dicemus capite sequenti, tum etiam quia prædictæ nauigationis ius adquisierunt, vt constat ex deductis infra cap. 7. 12. 13. & 14. digna profecto questio tanto theatro! In quo inter alios damnatur Petrus Nannius latinus apud Louan. insignis professor, qui in epistol. ad Damian. à Goes sic ait agens de Orientali India. *Antipodum munera duplici ratione Hispaniorum sunt, vel quod ipsi hunc Orbem inuenerunt, vel quod soli inde omnia deportant in suas apothecas à re digeruntur:* refertur, tom. 1. histor. Hispanor. pag. 1160. Quidquid quando opponitur verbo, reperire, significet rem questitam, & propriam offendere iuxta illud Metam. 2. *Tu non inuenta reperta est,* de quo Calep. & Conan. d. locis.

S V M M A R I V M.

Cap. IV.

- 1 Intendit Incognitus Lusitanos Indiam primos non inuenisse.
- 2 Argumenta Incogniti dupliciter considerata.
Aurea Chersonesus est Samatra.
- 3 Argumenta, quæ ostendere videntur alios ante Lusitanos ad Indiam nauigasse.
- 4 Lusitani primi ad Indiam nauigarunt, & num. 7.
- 5 Diuisio Orbis in quinque zonas.
Zona torrida antiquis imperitia.
- 6 Zona torrida viam ad Antarcticum impediēbat ex Catholicorum etiam assertionē.
- 8 Indicis nauigationis viam à Lusitanis aperiendam variatur. Isaias, & confirmatur alijs varicinijs, num. 9.
& seqq.
- 9 Ethiopes habebant varicinium de nostra nauigatione.
- 10 Diuus Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem, designauitque tempus.
- 11 Diuus Francisco Xavierius testatur Gamam primum in Indiam nauigasse.

Vtrum

Vtrum Lusitani in Indiam primi per Oceanum Antarcticum nauigauerint.

CAP. IV.

IRMAT Incognitus c. 2. & 5. Indiam ab Europeis ante Lusitanos fuisse cognitā, probatq; ex Alexandri Victorijs, ex signis nauium Hispaniēsiū in Arabico sinu agnitis ex Hannonis, & Eudoxi nauigationibus Mella lib. 3. Plin. libr. 2. cap. 69. & lib. 6. cap. 31. ex legatis ab Indis ad Augustum, ad Claudiū ex Ta probana, ex classe Alexandrinorum mercatorū ex Arabico sinu, in Æthiopiā, Indiæque vltima ex Strabone lib. 2. & 17. tinereq; exacte in aureā vsque Chersonesum, à Plin. libr. 6. cap. 23. de scripto.

Hæc argumenta duplicem probationis respiciūt speciem, primam quæ Indiam ab antiquis nauigatione, & commercio lustratam concludit, sed hoc argumētum nihil quoad præsentem quæstionem pertinere ex præcedenti cap. satis liquet: dum autem Incognitus auream Chersonesum (nobis famatram) cuius meminit, Plinius libr. 6. cap. 23. Iaponem ex alijs (is fuit Gerardus mercator) esse asserit, exploditur à Ioanne Barrio de cad. 3. libr. 2. capit. 1. Maffæo libr. 1. hist. Indiæ, pag. 20. & Lucena libr. 7. cap. 1. in vita Xauierij: & licet

De iusto Imperio Lusitan.

Mercatoris opinio vera esset, parum officeret, quia Iapo iacet ab æquatore in Arctum à trigesimo gradu ad trigesimum fere octauum ex Massæo libr. 12. Vndè nihil concludit quoad Antarcticum (quæ nostra est disceptatio)

3 Altera probationis species pendet ex fragmentis Hispaniensium nauium, Eudoxi, & Hannonis nauigatione, qui promontorio bonæ spei superato, ex Hispania in Indiam, & ab India in Hispaniã nauigarunt, de quibus in sequenti cap. sermo erit.

4 In præsentiarum ostendamus antiquorum, & modernorum autoritate, Lusitanos primos fuisse, qui ab Occidenti per vastum Oceanum ab Arctico in Antarcticum nauigarunt, Lusitanorum, vt Incognito suspectorum attestationibus reiectis: esset autem laboriosum nimis omnium authorum nomenclaturam in medium afferre; quos per trāsenam monacho assidua sacrorum Canonū lectioni mancipato ad laborem studij leuandum legisse contigit, in medium producamus.

5 Geographi, Poeta, & Historici Orbem in quinque zonas diuidunt, quarum media torrida antiquis inaccessibilis habita transitum ab Arctico in Antarcticum denegabat. Virg. Georg. 1.

Quinque tenent cælum zona, quarum zona corusco

Semper sole rubens, et torrida semper ab igni est:

Quam circum extremae dextra, leuaque trahuntur

Cerulea glacie concreta, atque imbris atris.

Has inter, medianque dua morcalibus agris
 Munere concessa diuini, & via secta per ambas,
 Obliquus quae se signorum verteret ordo.

Et Ouid. 1. Metam.

Vtque dua dextra caelum, totidemque sinistra
 Parte secant zona: quinta est ardentior illis:
 Sic onus inclusum numero distinxit eodem
 Cura Dei: totidemque plaga cellure premuntur:
 Quarumque media est: non est habitabilis aestu,
 Nix regit alta duas: totidem inter utramq; locauit,
 Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.

Idem ostendebat, apud Senecam lib. 1. suaforia
 1. Fabianus Philosophus astruens vltra Oceanum
 terras non esse habitabiles, deinde si essent, perue-
 niri tamen ad illas non posse: quo loco inducitur
 Peto Poeta, qui nauigante Germanico Imperato-
 re sic canebat,

Quo ferimur? ruit ipsa dies, orbemque relictum
 Vlcima perpernis claudit Natura tenebris.

Anne non alio positas sub cardine gentes,

Atque alium libris in tractum quarimus orbem?

Arist. 2. met. cap. 5. hoc plane sentit, vt per A-
 cost. li. 1. de natura noui orbis cap. 9. Ptholomeus
 Cosmographorum Princeps australis tractus ter-
 ras, Mariaeque incognita dicit lib. 4. de Aethiopiae
 interioris situ cap. 1. tabul. 4. Africae, & lib. 7. cap.
 3. tabul. 11. Plinius lib. 2. cap. 67. Sic Maria circumfu-
 sa undique diuiduo globo partem Orbis auferunt nobis, nec

De iusto Imperio Lusitan.

inde hinc, nec hinc illuc peruiro tractu, & iterū c. 68. Media vero terrarū qua solis orbita est, ex ustra flāmis, & cremata, quominus uapore torretur, circa duae tantū inter exustā & frigentes tēperantur, eaque ipsa inter se non peruia propter incendiū syderis, ita terra tres partes abstulit cælū Oceani rapina in incerto est. Tullius in somnio scipionis. Mediū autē illum, & maximū solis ardore torreri, duo sunt habitabiles, quorū Australis ille in quo, qui insistant, aduersa nobis uigent uestigia nihil ad nostrū genus. Solinus c. 58. Iuga igitur uniuersae partis propter solis ardorē peruiā negarunt. Macrobius in somnio scipionis lib. 2. c. 5. Licet igitur sint haec duae mortalibus agris munere concessit Diuū quas diximus temperatas, non tamē ambae zonae hominibus nostri generis indultae sunt; sed sola superior, qua incolitur ab omni (quale scire possumus) hominū genere, Romani, Graeci uel sint, uel Barbari cuiusq; nationis: altera uero sola ratione intelligitur, quod propter similitē tēperie similiter incolatur, sed à quibus non licuit unquam nobis, nec licebit agnoscere interiecta enim torrida utrimque hominum generi cōmercium ad se denegat cōmeandi. Mella lib. 1. c. 1. de situ Orbis, & maximi quique suffragati sunt, ut ait uines ad Diuū Aug. lib. 16. c. 9. de ciuitate Dei, itaque neque Oceanū illū indicū, necque hūc alterū Athlanticū humanis uiribus, aut industria traici posse vna hominum sententia fuit ex Acoffa lib. 1. de natura noui orbis cap. 8.

6 Et c nostris lactātius lib. 7. de diuinis inst. c. 23. Philippus Vergom. in supplemento Cronicae. lib. 1. Challan. in Cathal. glor. mūd. p. 12. cōsi. 15. Greg. Nazian.

Nazian. Epist. 71. Porro ultra gad ~~in are~~ hominibus nō esse permeabile Pindaro doceri assentior, adeo vt D. Aug. li. 16. c. 9. de ciu. Dei, ex interclusione huiustrāitus homines, si in altero Orbe degerēt, de genere Adz nō esse subtilissimo argumētō, & ex sacra pagina filētio deduceret, in quas angustias deductus, cū dōctissimorum autoritate, & trāsitū, & Antipodes negauit, vt notat Acolta de nat. nou. orb. li. 1. c. 8.

7 Sed magis in specie quod Lusitanisoli, & primi Orbē alterū penetrauerint, maximā autoritatis viri agnoscūt: Abrahamus Ortelius, & is Flander in hæc verba in theatro Orbis in Africa tabula. *Huius pars meridionalis veteribus Incognita permāsit usque ad annū 1497. quo Vasquius de Gama primus promontoriū bonæ spei prætergressus Africa circū nauigata ad Calcutiū peruenit Theodorus Zuingerus in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 19. tit. de nautis, Nauigatio Lusitanorū sane mira est, per maria penitus ignota sub alijs sideribus, alio cælo, alijsque instrumētis peragenda cū raro itinere nullas terras nisi ignoras lingua religione, moribus diuersas prorsus barbaras, & peregrinis insensissimas attingere poterūt, tanta difficultate minime impediri. Ang. Politianus lib. 10. epist. 1. relatus c. 3. ad fin. sup. n. pen. Frā. Guiceiardin. lib. 6. hist. Italix, Petr. Maftaus lib. 5. hist. indicæ eæ (scilicet Molucæ) Ergo ad quem dixi modum, cū antea Græcis, ac Latini prorsus ignote fuissent, nostris hominibus denique patuere, Iustus Lipsius physiologia lib. 2. cap. 17. Nam nostra hæc ætas refutauit opinionem Plinij, & antiquorum, docuitq; & coliterridam*

De iusto Imperio Lusitan.

Adiri Tomas Bossius de signis Ecclesie tom. 3. lib. 21. cap. 2. vers. 6. Sic etiam non est ex tota antiquitate qui tan diuturnas, & opulentas navigationes (vt Lusitanos) aperuisse, unquam legatur, quod antea dixerat 1. tom. lib. 6. cap. 6. num. 20. Hartmanus Nurembergensis sub sexta mundi etate in Portugalia, fol. 290. Aperuerunt sua industria Lusitani alium orbem nobis antea incognitum. Aubertus Miraeus Bruxellensis in politia Ecclesie lib. 3. cap. 3. ad fin. ibi: Africa tota circumnavigata Vasco Gama Lusitanus ex Europeis primus anno 1497. in Indiam Calecutum usque penetravit. P. Bertius in geographia, tabula Indiarum Orientalis pag. 581. in hæc verba: Postremum vero Vasco Gama homo Lusitanus superato bonæ spei promontorio, & uniuersa Africa circumnavigata anno Domini 1497. viam Europeis ostendit ex suo orbe in loca ista navigandi, & in descriptione Æthiopiæ interioris pag. 497. vlt. impressione, Angulus (ait) constituit promontorium, quod à Vasco Gama, anno 1497. primum superatum est.

- 8 Sed & hanc foelicem navigationem prædixerat olim insignes vates Isaias cap. 18. Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, postquem non est alius, ad gentem expectantem, & conculatam, cuius deripuerunt flumina terræ eius. Quod vaticinium de navigatione Lusitanorum ad Indos per Oceanum Æthiopicum (cum post Iaponios ab ortu, seu occasu propinquior quælibet alia gens sit) explicarunt Rebellus de oblig. iust. tom. 2. lib. 18.

lib. 18. de promif. & donat. q. 23. fect. 3. & Lucena
 in vita Xauierij, lib. 5. cap. 21. Eamque prophetiã
 per nostros impletam inter illuftria Ecclefiã Fi-
 dei que Catholice figna retulit Thom. Bofius de
 fignis Ecclefiã libr. 20. cap. 3. figno 84. & cap. 6.
 pag. 50. cum feqq.

9 Quam confirmant duo alia præclara teftimo-
 nia, nam vt eft apud Ofor. lib. 11. de rebus Emma.
 pag. 435. anno 1520. cum Iacobus Lupius Sequei-
 ra, qui Indiã Imperio præerat, in Arabicum finũ
 penetraret, ad Archiqui oppidum ad Æthiopiã
 Regem pertinens fubuectus effer: Archiqui præ-
 fectus accipiens claflem Lufitanorum effer, Si queẽ
 ram per litteras humaniffime falutauit, feque gra-
 tias in gentes Deo agere teftificatus effer, quod anti-
 qua Prophetarum oracula euentu fœliciffimo cõ-
 probaret. Hoc enim à viris olim diuinis, qui in Re-
 gionibus illis maximum admiranda virtutis fpe-
 cimen dederant, prædictum fuiffe fore, vt eo tem-
 pore Christiani, terrarum, & marium interuallis
 difiunctiffimi, in eas oras clafle peruenerent, quod
 & David Æthiopiã Imperator litteris ad Emma-
 nuelem Portugaliã Regem fcriptis anno 1521.
 fignificauit, quæ habentur in 2. tom. hifto. Hispa-
 niã pag. 1293. Paulo Louio inteprãte.

10 Idem cum maiori miraculi figno prædixerat
 D. Thom. Orientis Apoftolus ex Maffæo libr. 2.
 hifto. Indiã, Lucena libr. 1. cap. 13. in vita Xauierij
 Milia-

Miliapora namque (hodie D. Thomæ Colonia à nostris nuncupata) duodecim leucas à mari distabat, & in ea ædificato templo defixaque lapidea cruce vaticinatus est vir Dei, cum ad eum lapidem vsque pertingeret pelagus, tunc diuino iussu ex remotissimis terris candidos homines ad eam, quæ ipse intulisset, sacra instauranda venturos: neque fefellit prædictio, siquidem sub Lusitanorum appulsum occultis tot annorum accessibus locus Oceano demum allui cœptus.

II Sed (quando alia deficerunt) alterius Orientis Apostoli (is Xauierius erit in diuorum Cathalogum à Sanctissimo Gregorio XV. modo relatus) mihi sufficeret authoritas: Gamã enim primas in Indiã per Oceanum portas in mortali cum fœlicitate, summaque Dei gloria apperuisse Petro Syluiõ ipsius Gamã filio, Malacæque præfecto palam, & secure affirmabat apud Lucenam in vita Xauierij lib. 7. cap. 15. ad alias antiquorum navigationes, quibus Incognitus innititur, gradum faciamus.

SVMMARIVM.

Cap. V.

- 1 Hanno magna classe è Gadibus in Indiam nauigauit, ex aliquorum opinione.
- 2 Hominum varia species ab Hannone inuenta.

- 3 Fœmine sine hominis concubitu concipiunt in insula
Gorgonum vide num. 6.
- 4 Caroblepas serpens visu necat.
- 5 Refelluntur Hannonis fabula.
Homo sermone humanam conseruat societatem.
- 6 Equæ iuxta Olyssipouem absque masculo concipiunt?
- 7 Triginta hominum millia an in Indiam nauigauerint?
- 8 Hannonis in Indiam nauigatio habita pro fabula apud
graues authores.
- 9 Hannonis nauigatio Aequatorem non superauit.
- 10 Hesperion promotoriũ lōge a Bonæ spei promotorio distat.
Hesperides Cabouerde.
- 11 Hanno deceptus, & in quo circa Indicam nauigationẽ.
12 Gorgonum domus, Hesperidum hortus, aurea poma, &
similia nania sunt.
Batani olim seueri, & graues.
- 13 Eudoxi nauigatio in Indiam ficticia.
- 14 Indi tempore Romanorum in Germaniam naufragijs
delati ex America.
- 15 Sina olim nauigationis, & commercij Occidentalium,
& Orientalium Indiarum domini.
Indi Orientales, & Occidentales à Sinis originem se ducere
iactant, & num. 21.
- 16 Nummisma Augusti Caesaris imagine insignitũ reperi
tur in America per Hispanos.
- 17 Romani in Americam non peregrinauerunt.
Nummisma illud per manus Sinarum in Americam peruē
nit contra Marinum, Lipsium, & Borrellum.

De iusto Imperio Lusitan.

Libertus Annij Plocami in Taprobanam delatus tempore
Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum
deferens.

18 Numismata Latinis litteris insignita nostris tempori-
bus inuenta in Taprobana.

19 Indi Occidentales non descendunt à decem Indæorum
Tribubus contra Borrellum, & alios.

20 Indi non permearunt ex Africa, vel Europa per insu-
lam Athlantidem contra Lipsium, & alios.

Athalantis insulam mari subuersa una nocte, fabula est.

21 India Occidentalis coniuncta cum Asia, vel Tartaria
coniecturatur.

22 Refellitur Herodoti historia.

23 Lusitani primi in Indiam nauigarunt, colonias posuere
Reges subiecere.

In Indiam si alij primi nauigarūt à nauigatione destiterūt
Lusitania Regibus viginti, & octo Reges in India tributarij.

Bucanani encomium in Lusitanos.

Olyspo Orientis domina.

De Hannonis, & Eudoxi nauigationibus.

Cap. V.

REFERENTIBVS Mela libr. 3. cap. 10.

Plin. lib. 2. cap. 6 7. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap.

31. Solino cap. vlt. Mariana libr. 1. cap.

22. Hanno Carthaginensis comparata

classe,

classe, in qua sexaginta quinquereimes erāt, homi-
 num vtriusque sexus millia triginta, Gadibus sol-
 uens Hesperione (bonæ spei promontorium vocat
 Incognitus) superato in Arabicum sinum penetra-
 uit, quinto postquam soluerat anno, (qui trecente-
 simus duodecimus erat ab vrbe condita) in Hispa-
 niam redijt, testatusque ad vltimum non mare sibi
 2 sed commeatum defuisse: ¶ In tam prolixa nau-
 gationis discursu plurimas ædificauit ciuitates, vt
 ex ipsius periplo constat, multique extant populi,
 quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono lingua,
 alij sine linguis, alij labris etiam coherentibus, nisi
 quod sub naribus fistula est, per quam bibere auct,
 sed cum incessit libido vescendi, grana singula fru-
 gum passim nascentium absorbere dicuntur.

3 In insula Gorgonum Diui Thomæ hodie cre-
 ditur Mariana lib. i. cap. 22. fœminas narrat to-
 tō corpore hirsutas, & sine coitu marium sua spon-
 te fœcundas, ex Mela lib. 3. cap. 10. Quarum duas
 cutes miraculi gratia inter donaria Iunoni Hanno
 suspenderit, quæ durauerunt vsque in tempora ex-
 cidij Carthaginensis, ex Plin. d. cap. 31. Mela d.
 cap. 10. Marian. d. cap. 22.

4 Catoblepas non grandis fera graui, & per gran-
 di capite in lybia gignitur, ob vim singularem re-
 ferendam, quod cum impetu morsuque nihil vn-
 quam scuiat, oculos eius vidisse mortiferum, ex
 Mela d. cap. 10. Hæc inter alia Hannonis de sua

naigationis circuitu periplus continet, cui tantā Incognitus cap. 5. fidem adhibet, vt id longē clarissimum esse securē affirmet.

- 5 Attamen illarum ciuitatum nec memoria, nec vestigium ad Plinij tempus extabat, vt ipse firmat lib. 5. cap. 1. à Catoblepa interfectorum manes lociferum ipsius oculorum intuitum Hannoni reuelarunt: & vt tot populos linguæ instrumento (cuius medio societas stat humana, confusione dissoluitur Genes. 11.) carentes præteream. ¶ Saltem fœminas illas, quæ absque marium concubitu concipiunt (vt iam Varroni lib. 2. de re rust. ca. 1. Virg. lib. 3. Georg. Silio Italico, lib. 3. Plin. lib. 8. ca. 42. Eduard. Nonio in descriptione Lusitanix cap. 29. Fides adhibeatur circa Olisiponem, & Tagum equas fauonio flante obuersas animale concipere spiritum, idque partum fieri, & gigni perniciosissimum) in Batauiam deferēdas suis Belgico Germanis consulat Incognitus, vt fœcundis marium fœtibus tot hominum millium, quot exitiale bellum in dies absumit, numerum, & defectum suppleāt.

- 7 Sed illud mirabilius triginta millia hominum ad ancipitem, & incognitam nauigationem, & nauibus imponi persuasa, & tot hominum ac com meatus in tantum tempus classem capacem.

- 8 Sed ratione, & authoritate differamus. Arrianus in vita Alex. lib. 8. ad fin. ex Gorgonum insula Hannonem in Hispaniam rediisse, com meatus
inopia

inopia longius progredi prohibitum firmat, & fabulam esse sentit Plin. libr. 5. capit. 1. *Fuere* (ait) *Hannonis Carthaginensis commentarij Punicis rebus florentissimis, explorare ambitum Africa inssi, quem sequuti plerique è Grecis, nostrisque ad alia quadam fabulosa prodidere; Democritus in Athenæo ait, si quid horum retulit in suis libris Iuba, dignus est, quem oblectent libici libri de erroribus Hannonis, cui paremix addit Isaacus Casaubonus libr. 3. cap. 7. in Athenæo. Simile illi, qui bauium non odit, amet tua carmina Mæui, ex Virg. eglog. 3. & paulò post. Iam olim Carthaginenses navigationem in Atlantico Oceano instituerunt, & terrarum aliquas plagas nulis antea seculis incognitas aperuerunt, classis præcipua dux fuit Hanno è proceribus Carthaginensium: sed neque periplus ab illo editus, neque libri de eodem argumento ab alijs confecti fidem apud homines inuenerunt, inde nati prouerbum. Ita vt veteribus in prouerbialem allegoriam de re palàm absurda & fictitia Hannonis nauigatio, & periplus vsurparetur. Prodidit enim sine fundamento, quod sine fundamento ab antiquis refelli non poterat.*

9 Imò qui ex veteribus Africæ ambitum præternauigato Hesperione promontorio iustratum ab Hannone tradidere, censuerunt vtique Africæ excursionem in Australem polum finiri intra Arctum, vel saltem æquatorem, quod & Hanno, & Carthaginenses persuadebant:

Nam Plinius eod. loco, quo nauigationis Hannonis meminit, imperuium esse transitum affirmat lib. 2. cap. 67. Sic plane significans bonæ spei promontorium ad sua vsque tempora Incognitum fuisse. Abrahamus quoque Ortelius in Africæ tabula postquam eandem Hannonis nauigationem refert, meridionalis Africæ tractum à Vasco de Gama primo apertum obseruat, quod latius constat ex relatis capit. 4. num. 6. & 7.

- 10 Sic explicandus est Mela lib. 3. cap. 10. in fin. dum insulas Gorgonum terræ promontorio, cui Hesperion ceras nomen est, finiri tradit: & constat quoniam Hesperion ceras hoc est Hespericornu (quo præterueto Hanno in Orientale Africæ latus deflexit) Ptolomeus lib. 4. de interiori lybiæ situ, capit. 6. decem & tribus gradibus in Arctum iacet, at promontorium bonæ spei tanta in austrum longitudine procurrit, vt Equinoctium superet, & Austrum versus circiter gradus triginta, & quinque ab Equinoctiali plaga dissideat ex Ofor. de reb. gestis Emman. lib. 4. pag. 169. Guicciardin. lib. 6. Historiæ Italiæ, & post Hesperionis promontorium (Caberde ex Molin. tract. 2. disp. 34. Guicciard. d. lib. 6. Mariana lib. 1. cap. 22.) Canarias collocant Solinus cap. 58. & Plin. lib. 6. cap. 31. & 32. constat igitur Hesperion, & promontorium

torium bonæ spei multis gradibus, & diuersis sub orbibus inter se distare contra Incognitum.

11 Ex eo autem puto Hannonem deceptum, quia Occidentalis Ethiopia à Gaditano freto in Austrum continuata distenditur, quousque dum quinque tantum ferme gradibus ab Æquinoctiali linea distat, atque deinde in ortum solis inflectitur, & postquam maximo spatio dilatatur, rursus in meridiem bonæque spei promontoriū procurrat ex Olor. vbi supra: forsitan enim Hanno dū solis ortum inflexo nauigationis cursu profectus, procurrentis promontorij longitudine deterritus, & reuersus (vt prodidit Arrianus vbi supra) existimauit libyam illac Oceano circumfluente finiri, quod ad nominis, & ambitionis gloriam alijs persuadere voluit.

12 Sed post apertas à nostris nauigationes, Gorgonium domus, Hesperidum hortus, & aurea poma, draconisque terribilis custodia, solis currus, crepitantia cymbala, & tympana, auditæque tibix sonantes maius humanis, vt referunt Mela libr. 3. capit. 10. Mariana libr. 1. capit. 22. (vagantibus Græciæ fabulis, vt rectè Plinius libr. 5. cap. 5.) agyrtae, & præstigiatores oblectent, quibus Bataui (si seueritatem cum integris lacedæmonijs, cum Priscis Sabinis, cū laudatissimis Cætonibus communem adhuc retinent, vt optat Erasmus Chiliad. 4. cen. 6. c. 35.) aures occludāt, & tātū

De iusto Imperio Lusitan.

ex Martiali lib. 6. epigram. 57.

Horum nequitias, iocosque noscat,

Aurem qui modo non habet Barauam.

Tametsi omnia prædicta re vera extitisse, sed per incantationem, & arte dæmonis velit Torre blanca Villalpando de Magia libr. 2. capit. 29. numer. 38. & in apologia de los libros de Magia cap. 5. a n. 53.

13 Similis Eudoxi nauigatio obijcitur (de qua Plinius libr. 2. cap. 67. Mela lib. 3. c. 10. Damianus de Gões en la historia del Principe don Iuan, libr. 2. cap. 67.) qui cum Lathirum Alexandriæ Regem fugeret, Africam circumnauigauit, cuius nauigationis auspicia qui naxæis delectatur, legat apud Strabonem libr. 2. qui etiam signa nauium ex Hispaniensibus naufragijs agnita eruditè refutat. Pudet namque in his tempus, & membranas consumere. *Hæc igitur* (ait Strabo) *non multum absunt à Pythæa, Euemeri, & Antiphani mendacijs: verum hijsdem digni sunt uenia, quibus idem fuit, quod Præstigiatoribus propositum: demonstratori autem Philosopho, ac non nihil etiam de palma certanti quis ignoscatur?* Ergo si ludit Incognitus (sed in re seria immerito Batauos suos ludit) ueniam ex Strabonis sententia meretur; imò & si eadem ut fateatur, credit, maiori cum ratione mihi uenia dignus uideatur.

Quod

14 Quò autē ex Cornelij Nepotis relatione Plinius lib. 2. cap. 67. tradit Q Metello Celeri Caij Afranij in Consulatu collegæ, sed tunc Galliz Proconsuli, Indos à Rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij causa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Ex India Occidentali idest America eiectos fuisse putant doctiores, M. Ludouicus ad Plin. libr. 2. capit. 67. Lucena libr. 10. capit. 22. in vita Xauierij. Suffragantur huic coniecturæ, tùm ipse Nepos, dum de Septentrionali agit, tùm Plinius dùm post prædicta verba, statim transitum de Arctu in Antarticum imperuium esse affirmat.

15 Si autem hi Americi (vt hoc Nepoti, & sequacibus addamus) Indiæ Orientalis notitiam Europæis dederunt, & ob id forsitan Indi Orientales reputati fuerint, nihil mirum cum eo tempore Sinæ vtriusque Indiæ commercij, & nauigationis domini essent, Lucena libr. 1. capit. 13. in vita Xauier. à quibus mores, & originem Indos Occidentales, Iauoenses, & alios Orientales ducere ex ipsorum annalibus pateat, nec color, nec facies discrepent ex Ant. Galuano en los descubrimientos del mundo, Ofor. libr. 8. pag. 320. de reb. Emman. Lucena libr. 10. cap. 22. in vita Xauierij, Petrus Bertius in geographia in descriptione Iauæ pag. 611.

16 Et ex eadem ratione probabilissimū mihi vide

De iusto Imperio Lusitan.

tu, quod Luitius Marineus cap. 16. lib. 19. refert in America numisma nomine Cæsaris Augusti, & imagine signatum repertum, & ab Archiepiscopo Consentino Romam ad summum Põntificẽ missum, vnde ipse deducit ad Americanos olim peruenisse Romanos, quod tamen vt figmentum explo-
dunt Iust. Lipsius lib. 2. philosophiæ cap. 19. & Borrel. de præst. reg. Chat. cap. 46. à num. 225. illud ab aliquo impostore proiectum ad illudendos homines fuisse censentes.

17 Ego vero verissimum arbitror Romanos in Americam non peruenisse, vt firmat Alanus Copus Anglus dialog. 6. cap. 9. sed numisma illud per manus Sinarum facillimè à Taprobana in Americam Romanorum sæculo deferri potuisse; nam Claudij Principatu Annij Plocamij libertus circa Arabiam nauigans, Aquilonibus raptus decimoquinto die Taprobanes portum inuectus, hospitali regis clementia exceptus detulit inter alia denarios Cæsarium imaginibus signatos, quorum visu maxime Regem delectatum refert Plin. lib. 6. cap. 22.

18 Et anno 1575. à seruis Ioannis de Melo de sancto Pelayo, qui lapides ab ædificiorum ruinis eruebant, inuenta sunt numismata area, & aurea Latinis litteris insignita in hunc modum, alijs temporis iniuria corrosis. C. & interiecto spatio. R. M. N. ita vt integer titulus legi possët. *Claudius Imperator Romanorum*, ex Lucena lib. 2. cap. 18. in vita Xauiერი

potue-

potuerē ergo similia Romanorum numismata à mercatoribus Sinis in Sinā, & à Sina in Americā deferri, absque vlllo figmento, & sine Romanorū nauigatione in Americam.

- 19 Vt tandem ingeniorum in inuestiganda Occidentalium Indorum origine labor, & digladiatio cesset, in quo certamine lapsus mihi longe videtur Borrel. de præst. reg. Cath. cap. 43. à num. 4. qui eos à decem Iudæorum Tribubus (de quibus Esdr. 4. cap. 13.) descendere multis sacra pag. authoritatibus probare contendit, cum ante Abraham natum terras illas gentibus habitatas ex annalibus cōstare notet A costa de natura noui orbis lib. 1. c. 23. Ni intolerabilior sit opinio Lipsij in philosoph. lib. 2. cap. 19 & lib. 1. de const. cap. 16. qui putat Americos ex Europa, aut Africa per Athlantidem insulam, quæ Asia, & Africa maior erat, ad eam cōtinentem, in qua degunt, peruenisse, ingenti autē diluuiio Athlantidem vna nocte subuersam pelagus illud cœno, & scopulis in nauigabile reliquisse extantibus reliquijs Canarijs, & similibus insulis, ex Platone in Critia, & in Timeo: sed hæc de Athlātide non nisi pueris, & anibus narrari serio possunt vt post Procum, Porphyrium, & Originem probat Ioseph. A costa de nat. noui orbis lib. 1. cap. 22.
- 21 Et vt ipse A costa d. lib. 1. cap. 20. & 21. & Petrus Morejon en la perfecucion de Iapon. 2. tom. lib. 2. cap. 2. & ante eos plures, quos refert Francif.

Lopez de Gomara, en la historia general de las Indias ca. de Sibola pag. 284. Genebrard. anno 1497. coniectant, probabile est nouum illum orbem nō penitus ab hoc altero diuisum, quin potiūs aliqua parte, vel hæere, vel non longè disiungi ex parte Sinæ, aut Tartariæ, nec hæctenus certò documento patuisse cōtrarium, & illud certum ex Sinis originem ducere, vt num. 15. aduertimus.

22 Eodem modò refellitur Herodoti lib. 4. in Africa descriptione, historia de Africa à Darij nauis & alijs circumnauigata, quæ maxime mouit Pinedam lib. 4. de rebus Salom. cap. 14. §. 5. num. 1. nã & ipse Herodotus ait, *referentesque apud me fidem non habent, fortè apud aliquem alium*, & eas nauigationes fictitias ostendit Strabo lib. 2.

23 Constat ergo ex deductis in hoc, & præcedenti cap. Lusitanos primos Athlantici maris viam in Antarcticum aperuisse, quod si alij (vt hoc Incognito concedamus) olim præternauigato bonæ spei promontorio, dum Orientis incunabula inuestigant, vel naufragio periere, vel monstrorum proterris territi, & procellarum sœuitia fracti sese iterum periculis exponere non sunt ausi; quæ gloria in labyrinthū ingressos à Minotauro interficere vni Theseo victoriæ palma detur, qui monstro fœliciter interfecto securum sibi, & alijs reddidit adiutum. Sic Lusitani despectis Herculis metis, perdomito Oceano, procelloso illo prætergresso promon-

montorio, non solum facilem reddiderunt nauigationem, Episcopus Portaleg. dialog. 4. cap. 23. Guicciar. lib. 6. histor. Italica, Zuinger. in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 19. tit. de nautis, sed in Oriētis oris domus posuerunt, & plures Reges Imperio suo subegerunt, ex Bossio de sign. Ecclesiæ to. 1. lib. 8. cap. 1. sign. 32. vers. tertium sit nulla, quorum Cathalogus viginti, & octo Reges Lusitanix tributarios complectens refertur à P. Antonio Roman. en la historia Oriental ante principium vt eleganter in laudem Lusitanorum cecinerit Georg. Bucanan.

Iamque iugi patiens Indus, nec turpe putaree

A Domino ganges poscere iura Tago.

Et in eundē sensum agens de Olysiptone inter orbis vrbes Iulius Scaliger.

Cernis ubi aduectus peregrinis flatus orbis?

Cernis ubi in paruo est India sita sinu?

Pressa maris facies, domita est violentia cæli,

Quid reliqui est, nisi ce carpere sceptræ poli;

Haud potes esse Deus; non vis homo viuere, fors ce

Ex homine egressum reuera quando capis?

De iusto Imperio Lusitan.

SUMMARIVM.

Cap. VI.

De potestate Summi Pontificis in rebus
temporalibus.

- 1 Monarchia præstantissimum Regimen.
- 2 Deus unum totius generis humani parentem creavit.
Monarchia Assiriorum, & Romanorum firmior, & diu-
turnior.
- Seneca damnat imprudentiæ Brutium ob Casaris occisionē
spe libertatis.
- Civitas optimus status sub iusto Rege.
- 3 Ecclesia militans fundata a Christo Sapientissimo legis-
latore, & Monarchico regimine.
- 4 Christus in cælum ascensurus reliquit in terris Vicarium.
- 5 Ecclesia, & Christi Vicarius usque ad finem seculi du-
rabit.
- 6 Caput Ecclesie uniuersale dari oportet.
- 7 Romanus Pontifex perpetuus Christi Vicarius.
Romani Pontificis successio inuariabilis.
- 8 Libertas sine superiore non congruit.
Ecclesia regi non debuit sine Rectore per communitatem,
nec à diuersis capitibus independenter.
- 9 Ecclesie unum est corpus.
Ecclesia caput unicum, non multiplex debet esse.
- 10 Potestas Ecclesiastica imperfectè, & perfectè conside-
rari potest: imperfectè in lege natura, & scripta nu. 11.

11 Potestas spiritualis in lege scripta nullum effectum supernaturalem producebat.

12 Primogenitus communiter erat Sacerdos in lege scripta.

13 Potestas spiritualis perfecta à Christo Domino emanavit, supernaturalesque producit effectus.

14 Sacerdotes in omni lege in magno pretio habiti.

15 Imperator Roman. solebat usurpare sibi dignitatem summi Sacerdotis.

Sacerdos excellentior Rege in lege naturali, scripta, & gratia.

16 Potestas spiritualis, & temporalis differant in multis: præcipue ex origine, & fine.

17 Potestas omnis à Deo.

18 Potestas spiritualis Petro immediatè a Christo Domino concessa.

19 Potestas temporalis à Deo immediatè obtenta.

Regis electio ad populum pertinet.

20 Potestas spiritualis dirigitur in finem supernaturalem.

21 Potestas temporalis tendit in finem naturalem.

22 Potestas temporalis suprema directè consideratur.

23 Index qui principaliter de causa cognoscit, potest cognoscere incidenter.

24 Index Ecclesiasticus qui principaliter non potest cognoscere de causa profana, potest incidenter.

25 Potestas, seu iurisdictio secularis indirectè considerata proprie dicitur Ecclesiastica, non secularis, & num. 71.

26 Potestas Ecclesiastica non expiravit morte Petri, & num. 33.

De iusto Imperio Lusitan.

- 27 Comissio nomine proprio directa in dignitatem transiit in successorem.
- 28 Rescriptum contra successorem extenditur in re pertinenti ad dignitatem, licet nomen proprium antecessoris exprimatur.
- 29 Tutoris obligatio sequitur futurum tutorem.
- 30 Iuramentum praestitum dignitati transiit in successorem super re ad dignitatem pertinenti.
- 31 Regi sub nomine proprio relicta, debetur successori.
- 32 Privilegium Regi nomine proprio concessum transiit in successorem.
- 34 Potestas spiritualis nunquam secularibus Principibus comperitur.
- 35 Ecclesiae Regimen est supernaturale, neminique convenit, nisi cui Christus Dominus concessit.
Reges nihil spiritualitatis à Christo consecuti sunt.
Ecclesia esset monstruosa, si tot haberet capita, quot Reges.
- 36 Potestas Regalis olim non erat cum spirituali coniuncta ex iure diuino, sed ex populi deputatione, fuitque disiuncta tam apud infideles, quam apud fideles.
- 37 Potestas spiritualis superior est temporali.
- 38 Potestas spiritualis temporali praedominat, velut spiritus carni.
- Spiritus potest carni imperare etiam ad uitae profusionem.
- 39 Spiritualis potestas comparatur soli, temporalis Luna.
- 40 Soli Luna, & caeterae stellae subyciuntur, ab eoque splendorem recipiunt.

- 41 Pontifices Romani agnoscunt potestatem Pontificiam
in Imperatores, & Reges.
- 42 Pontifices Romani sunt iudices, & testes integerrimi
in asserendo suo Principatu.
Princeps supremus est iudex in sua causa.
- 43 Princeps supremus est iudex competens in causa sua dig-
nitatis.
- 44 Potestatem Pontificis in Imperatores, & Reges firmat
Pontifices, Concilia, Doctores vniuersi, & communis Ec-
clesie consensus.
- 45 Pontifex Romanus potest procedere contra Reges, &
Imperatores, usque ad depositionem.
- 46 Princeps tenetur dirigere populum in beatitudinem, qui
est vltimus finis.
- 47 Pontifex Romanus potest impedire, ne hereticus in Re-
gem, aut Imperatorem eligatur.
Pontifex Romanus aliquando non deponit Regem, aut Im-
peratorem ex timore malorum.
- 48 Pontifex Romanus non deponit Regem, aut Imperato-
rem vt ordinarius iudex, sed vt pastor vniuersalis.
Pontifex Romanus non potest ad libitum Reges deponere,
& priuare.
- 49 Regis, & Imperatoris priuatio in concilio, & sine conci-
lio fieri potest.
- 50 In primitiua Ecclesia, Reges non deponerentur, & ratio.
- 51 Pontifex Romanus non potest se subicere alterius iudi-
cio, nisi arbitrario.
- 52 Pontifices aliquando iudicati, & depositi à Principibus
per vim, & nefas.

De iusto Imperio Lusitan.

- 53 Pontifex Romanus Principibus de Ecclesia bene meritis
titulos dat.
- Henricus primus Lusitaniae titulum regis ab Alex. 3. acci-
pit.
- Anglia Rex titulis à Pontifice Romano condecoratus.
- Cosmus à Medicis titulum magni ducis, & insignia a Pio
V. accipit.
- 54 Verum Romanus Pontifex habeat supremam potesta-
tem temporalem in Orbe Christiano.
- 55 Argumenta multa pro affirmatiua parte.
- Petrus Clauiger aeterni, & terreni Imperij & numer. 63.
- Duo gladij in Ecclesia, & n. 64.
- 56 Christus habuit omnem potestatem.
- 57 Romanus Pontifex potestatem temporalem exercee
circa translationem Imperij, iuramentum Imperatoris
depositionem, & similia.
- 58 Romanus Pontifex non habet iurisdictionem supremam
temporalem directe.
- 59 Fundamenta pro hac parte.
- Romanus Pontifex non cognoscit de rebus temporalibus.
- 60 Christus Dominus non habuit, neque habere voluit regnum
temporale.
- 61 Potestas suprema non potest existere penes duos.
- Imperator habet supremam potestatem temporalem.
- 62 Doctores conueniunt in potestate Pontificis temporali
licet in terminis explicandi discrepent.
- 63 Cap. 1. 2. 2. dist.

- 64 Extravagans unam sanctam de maioriare.
Clem. meruit de privilegijs
- 65 Nurus in superiore significat imperium.
- 66 Christus non fuit Monarcha temporalis ex aliquorum sententia, fuit tamen ex veriori.
- 67 Christus non communicavit Petro potestatem excellentia.
- 68 Potestas deponendi Reges in finem supernaturalem, non importat supremam temporalem.
- 69 Pontifex exercendo indirectè iurisdictionem temporalem, non perturbat potestatem Regis supremam.
- 70 Iurisdictionis penes duos diversi modo existere potest.
- 71 Imperator magis pendet à Romano Pontifice quam Rex.
- 72 Barclaius contra Romani Pontificis potestatem temporalem, quibus fundamentis scripsit.
- 73 Regula cum quid una via prohibetur explicata, & limitata.
- Cui committitur finis, committuntur necessaria ad finem, & num. 82.
- 74 Ampliatur regula præcedens, quando antecedens est excellentius, & superius.
- 75 Declaratur reg. cum quid, procedere quando idem consequitur diversa via.
- Pontifex non usurpat Regnum, nec temporalem supremam deponendo Reges.
- 76 Barclay illatio inepta contra Pontificis potestatem.
- 77 Verba directè, vel indirectè quid significent contra Barclaium

De iusto Imperio Lusitan.

- 78 Potestas spiritualis, & temporalis distincta iure diuino,
Spiritualis tamen superior est temporali.
Pontifex Romanus redditurus est rationem pro Regibus,
eorumque regiminibus.
- 79 Pontifex, & Imperator sunt duo membra, sed ille caput
hic brachium.
Pontifex in capite, Imperator in brachio coniunguntur.
Vnctio Imperatoris quid significet?
- 30 Cap. peruenerabilem, qui filij sint legitimi.
Imperator non recognoscit superiorem in temporalibus, sed
in spiritualibus.
- 81 Potestas Pontificis temporalis probatur iure diuino.
Barclaius non negat posse Pontificem uti excommunicacione in Reges, sed negat depositione uti posse.
- 82 Vis directiua inefficax, sine coactiua.
Virga significat coactionem.
- 83 Pascendi, corrigendi, ligandi, & similes authoritates
sunt generales, & ita comprehendunt etiam Reges.
Regula generalis cōprehendit etiam personas priuilegiatas.
- 84 Fiscus, seu Rex non est priuilegiatus, nisi in casibus iure
expressis.
- 85 Ozias Rex lepra percussus, & à Regno eiectus à Sacero-
dote summo.
Lex vetus figura noue.
Lepra significat heresim.
- 86 Athalia Regina Regno, & uita ob heresim à sacerdo-
te summo priuata.
- 87 Barclay error in asserendo Pontificis potestatem tem-
pora

poralem non iure diuino, sed opinionibus constare.

88 Pontifex deponendo Reges non est maior Deo.

89 Infideles etiam Reges per baptismum non sunt peioris conditionis, quā antea erant quoad temporalia, sed fiunt filij Ecclesie.

90 Barclaij absurda.

Potestatis temporalis conseruatio non requirit spiritualiū destructionem.

91 Abiatharis Sacerdotis depositio per Salomonem non dat potestatem Regi, aut Imperatori contra summū Pōtificē

92 Abiathar depositus propter coniurationem.

Promissiones legis veteris temporales.

Rex in lege veteri excellentior simpliciter Sacerdote.

93 Aliud est agere de exemptione personarum Ecclesiasticarum, aliud de potestate Pontificis in ordine ad spiritualia.

94 Sacerdos in lege veteri poterat deponere Reges, ergo à fortiori in lege gratie.

95 Pontifex Romanus si sit hæreticus deponi potest ergo, & Rex, & Imperator.

96 Regis hæresis magis nocet Ecclesie, quam Pontificis Romani.

Regnum potest priuare Regem tyrannum.

97 Argumentum de matrimonio ad Regnum refellitur.

98 D. Gregorius vocabat se famulum Imperatoris ob humilitatem.

99 Imperator est super omnes homines Imperio subiectos, nō vero super Romanum Pōntificem.

De iusto Imperio Lusitan.

100 Electio seu confirmatio Romani Pontificis olim compete-
tebat Imperatori.

Cap. Adrianus, & c. in synodo 63. dist. falsa, & fictitia.

101 Imperator ex Pontificis electione, vel confirmatione ni-
hil superioritatis habebat.

102 Romani Pontificis descriptio.

103 Romanus Pontif. concedere potuit Regibus Hispanie
ius nauigandi in Indias.

De potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus.

Cap. VI.

DE H A C materia, quæ per Oceani nau-
igationem, & procellas, in quibus ver-
samur, discuti, prout res exigit, non
potest, non nullis velificationibus ali-
quid prælibandum, vt scæne inferuia-
mus, oportet.

Ex tribus gubernandi speciebus democratia,
Aristocratia, & Monarchia, hoc est populi mag-
natum, & Regis, Monarchia optimum est, ac præ-
stantissimum regimen iuxta D. Hieronymi sen-
tentiam in epistol. 4. ad Rusticum Monachum re-
latam in capit. in apibus 7. quæst. 1. ibi: *In apibus Prin-*
ceps vnus est, grues vnas sequuntur ordine literario: Im-
perator vnus, in dex vnus Prouincia: Roma vt condita

est, duos fratres simul habere Reges non potuit, & parricidio dedicatur, in Rebecca utero Esau, & Iacob. bella gesserunt, singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur, docent Arist. lib. 8. Ethic. capit. 10. & lib. 3. polit. capit. 5. Plutarc. in tract. de Monarchia D. August. lib. 2. de ciuit. Dei capit. 21. D. Thom. 1. p. q. 103. art. 3. & de regimine Principis c. 1. cum seqq. Bellar. lib. 1. de Rom. Pont. c. 1. cū tribus seqq. Bar. de regimine ciuitatis an. 6. Corcetus de Regia potestate, p. 5. q. 71. Nauar. in c. nouit, not. 3. numer. 15. & corol. 68. Anton. Perez in Pentateucho fidei lib. 5. de Roman. Pontif. dub. 1. cap. 12. cum seqq. Suar. contra errores Angliæ lib. 3. capit. 10. numer. 23. Cened. ad decretum collect. 10. numer. 1. post plures quos citant.

- 2 ○ In cuius rei signum Deus Optimus Maximus vnum totius generis humani parentem, & Principem, non duos insimul, aut plures creauit, vt ad propositum expendit D. Chrysoftomus, quem refert Bellarm. d. lib. 1. capit. 2. vers. altera ratio, Perez d. cap. 12. num. 65. Vnde ex historijs constat primam Assiriorum Monarchiam, & vltimam Romanorum diuturniorem fuisse, vtiliorem, ac firmiorem, quam gubernationem, quæ per plures magistratus, Princeps, ac Optimates fieri solebat, vt optime ostēdit Bellar. d. c. 2. propte-

De iusto Imperio Lusitan.

rea; Seneca lib. 2. de beneficijs meritò inuehitur in Brutum, eumque imprudentiæ notat, cum Iuliũ Cæsarem spe libertatis occiderit, illam addens rationem, *cum optimus ciuitatis status sub Rege iusto sit, & licet aliquando duo Imperatores simul imperauerint, id ad factum, non ad ius referunt* glos. in d. ca. in apibus. Tiraq. de primog. q. 17. opinion. 4. n. 20. Pinel. l. 1. C. de bonis maternis 3. p. n. 16. Cou. regula peccatum 2. p. §. 9. n. 5. post alios.

3 Cum ergo Ecclesia militans à Sapiientissimo legiflatore Christo instituta fuerit, summus enim ille Princeps, qui cœlum, atque terram Imperio sempiterno deuincit, rempub. cœlestem in terris condere cum statuisset, consentaneum fuit post leges latas magistratũ creare, qui ex legum præscripto eandem rempub. temperaret, eleganter Oso-rius lib. 1. contra Haddonem versic. sed vt aliquid pagin. mihi 87. Optimo ergo, ac proinde Monarchico regimine gubernandam concludunt D. Thom. d. locis, & libr. 4. contra gentiles cap. 76. Turrecremata in summa Ecclesiæ libr. 2. capit. 22. Victoria relect. 1. de potest. Eccles. quæst. 3. numer. 2. Sot. lib. 4. de iustit. quæst. 4. art. 2. Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontifice cap. 9. cum sequentib. Molin. 1. tom. de iustitia disput. 23. Anton. Perez in Pentateucho fidei libr. 5. de Roman. Pontifice dubit. 1. cap. 10. an. 45. Valentia in analysi fidei lib. 7. c. 8. hinc Osee c. 1. dicitur.

Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum, & Ioe cap. 10. fiet vnum ovile, & vnus pastor, Ioan. 10. fiet vnum ovile, & vnus pastor.

- 4 Cum ergo Christus presentiam corporalem esset Ecclesie militanti subtracturus, oportuit vt alicui committeret, qui sui loco vniuersalis Ecclesie gereret curam, super Petrum ergo ante passionem Ecclesiam edificaturum promisit Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo clauis Regni caelorum, & post Resurrectionem, ouium curam eidem demandauit Ioan. vltim. pasce oues meas, nullas excludens licet sit Rex, vel Imperator, cap. solitae de maiorit. Turrecrem. lib. 2. de summa Ecclesiae cap. 15. Suar. lib. 3. contra errores Angliae, cap. 10. num. 18. & seqq. & cap. 12. a n. 3. Hier. Alba. de potestate Papae 2. p. n. 159.
- 5 Et cum Ecclesia militans vsque ad saeculi finem sit duratura, Lucae cap. 1. Cuius Regni non erit finis, a quo sumpsit Concil. Nicen. & Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem saeculi, nec peccatorum mole, nec violentijs tyrannorum, nec haereticorum doctrinis obrui, & corruere poterit Dan. 7. Regnum eius, quod non corrumpetur, Matthaei 16. Porta inferi non praeualebunt aduersus eam. Aug. lib. 1. de symb. c. 5. Ecclesia impugnari potest, expugnari non potest, Suar. lib. 3. c. 12. n. 7. decens fuit, vt Petro succedat Pontifex summus cum eadem gubernandi potestate, in qua succedaneo ordine potestas illa vniuersalis

De iusto Imperio Lusitan.

salis ordinaria trāsferetur, textus insignis ab Innoc. III. in Cōcilio generali editus in c. 1. de homi. lib. 6. Vbi sic Spiritui Sācto, Pontifici, & Patribus visum fuit decernere: pro humani redemptione generis de summis cælorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem, Dei Filius Iesus Christus, ne gregē sui pretio sanguinis gloriosi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad Patrem, absque pastore desereret, ipsius curā beato Petro Apostolo, ut sue stabilitate fidei ceteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera sua accenderet deuotionis ardore, commisit, unde nos eiusdem Apostoli effecti, disponente Domino licet immeriti successores, & ipsius Redemptoris locum in terris quanquam indigne tenentes, vbi Abb. post Host. & alios ait, Christus non fuisset diligens pater famil. nisi aliquem vice ipsius in terris dimisisset, qui in occurrentibus casibus posset ea omnia facere, quæ ipse Christus posset Optimal. 2. tit. 5. p. 1. in hæc verba. Conuino por derecha razon, que quando nuestro Señor Iesu Christo subio à los cielos, que san Pedro à quien auia dado la mejoría de los Apostoles, y el poder de absolver, y de ligar, que fincasse en logar del, para guardar sus mandamientos, è para fazer à los omes que usassen dellos, è mager la Fè que nos el dio, es muy sancta, y muy noble en sí pero tanta es la flaqueza de la naturaleza de los omes en sí, que sino ouiere quien los guiasse, è mostrasse la carrera della, podriã errar de manera, que la bondad de la Fè no les ternia prò: onde por esta razon fincò san Pedro en so logar, è despues que el murio, fue menester q ouiesse otros, que rruies-

sen

*sen suscezes, en que fincaße su poder, e este es aquel à quiõ
llaman Apostolico, ò Papa, vbi Greg. videndus glol. 2.*

6 Aliter enim in vna Christi Ecclesia minime fuis-
set Monarchia celestis ratio, sed multorum potes-
tas instituta. Quod igitur fuisset cõcordia vincu-
lum, cuius authoritate tempestates sedari, turbu-
lentæ opiniones euelli, superbia, & cõtumacia coer-
ceri, & comprimi potuisset, si nullus in Ecclesia
constitutus ab initio fuisset, cuius authoritate, &
imperio omnes continerentur? Cum igitur Eccle-
sia Christi simplex, & vnica sit, & vnica esse non
possit, nisi Princeps vnus existat, consequens est di-
camus dari in Ecclesia militanti caput, & guber-
natorem vniuersalem, vt resoluunt Caiet. de po-
test. Papæ tract. 1. cap. 4. ad fin. & cap. 12. cum seq.
Canus de locis Theologicis lib. 6. cap. 3. concl. 3.
Sotus in 4. distinct. 20. quæst. 1. artic. 2. concl. 4. &
dist. 24. quæst. 2. art. 5. Alban. de potest. Papæ 2. p.
à nu. 155. Anton. Perez in Pentateuch. fidei libr.
5. de Roman. Pontif. cap. 10. num. 49. & 50. Rosen-
sis contra Lutherum art. 25. Costerus in enchyr.
cap. 4. de summo Pontifice, & alij relati, per Henr.
lib. 3. de pœnit. cap. 5. §. 5. litera, Y.

7 Is autem successor perpetuus quis alius demon-
strari potest quam Romanus Antistes: vt ex mul-
tis ostendunt Bellarm. libr. 2. de Roman. Pontif.
cap. 12. cum sequentib. Suar. lib. 3. contra errores
Angliæ cap. 13. cum seqq. & de fide disp. 10. sect.

De iusto Imperio Lusitan.

2. à num. 1. quæ successio tot sæculis continuata à Petro vsque ad Urbanum VIII. qui gloriose nunc Ecclesiæ militantis clauum tenet, humano artificio, aut ab homine puro introduci, & progredi non potuit, vt ostendit P. Zumel. in l. D. Tho. quæst. 1. art. 8. quæst. 2. argument. II. in id D. Augustini testimonium adducens profitentis se in Ecclesia contineri propter hanc Romanæ sedis successionem inuariabilē. Veteres enim illi Irenæus libr. 1. capit. 2. & 3. & libr. 3. cap. 3. August. epist. 165. & Optatus libr. 2. contra Parmen. ad hæreticos refutandos totum successionis ordinem in Ecclesia Romana (in qua integra, & pura fides semper permansit, cæteris aliorum Apostolorum sedibus temporis discursu vel extinctis, vel in hæresim lapsis, notant Bellarm. libr. 4. de verbo Dei cap. 9. ad fin. Cordoua libr. 4. quæst. 14.) nominatim posteritati tradiderunt, nec vnquam simile ab orbe condito contigit Zumel. d. q. 2. ad 3.

- 3 Nec expediebat libertas, qua respub. sine Rege regeretur, nauis sine gubernatore, & nauclero, pecudes absque pastore, sicut homo absque mēte, & rationis vsu, nec debuit Ecclesia regi à communitate aliqua, elegāter noster Osor. lib. 1. cōtra Hadonem, Perez in Pentateucho fidei lib. 3. dub. 1. c. 10. à n. 45. nec conueniret si à diuersis Principibus indepēdenter oues Christi regerētur. Nullo enim modo possent in eadem fide, fideique decretis iis-

dem

dem conuenire, propter naturalem hominum ad
dissentendum facilitatem, vt in vnica sentētia pro
ferenda duorum arbitrorum, etiam ex partium pla
cito electorum notauit Vlpianus in l. item si 19.
§. fin. ff. de arbitris, l. 1. tit. 1. par. 2. aduertit in pro
posito Albanus de potestate Papæ 2. p. num. 134. OI
prout experientia docet, prosequitur Suar. libr. 3.
contra errores Angliæ cap. 8. à num. 3.

9 Vndè cum tota Ecclesia sit vnum corpus Ioan.
10. & Christiani vnum esse debeant Ioan. 17. *Pater
sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint
vnum, sicut & nos*, Paul. 1. ad Corinth. *Nunquid Chris
tus est diuisus?* prosequitur Albanus de potestate Pa
pæ 1. p. à n. 16. Oportet si ista vnitas debet conserua
ri, vt sit aliqua potestas regitiua totius Ecclesiæ
D. Thom. ad 3. part. in addit. quæst. 40. artic. 6.
Duo ergo capita, plurauè non patitur Christi Reg
num, nec fidelium diuersas orbium regiones inha
bitantium in vnam fidem, eademque fidei dogma
ta conspiratio, & vnio, vt obseruat glossa cele
bris in capit. non autem 7. quæst. 1. laudata à Tira
quello de primog. quæst. 17. opin. 4. num. 21. Na
uar. in capit. nouit, notab. 3. numer. 140. Pinel. l.
1. part. 3. numer. 16. C. de bonis matern. Couar. in
reg. peccatum 2. p. §. 9. n. 5. vers. 4. & n. 6. Cenedo,
& ab eo relati collect. 10. ad decretum n. 2. & licet
aliquando oborto scismate ex eligentium vitio
duo, plures ve Pontifices extiterint, ipsimet tamē

De iusto Imperio Lusitan.

electi, electores, ceterique fideles vnum tantum esse debere certò sciebant, licet quis ex illis verus esset aliquando ignoraretur, quia licet ius non deficeret, deficiebat tamen probatio argumèto tex. in l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutela.

- 10 Potestas autem spiritualis duobus modis considerari potest, imperfectè scilicet, & intra terminos naturæ, alio modo perfectè, & supra naturam; priori modo considerata in lege naturæ, & positiva reperitur; ante Christi namque legem in omni statu naturæ fuit sacra institutio Sacerdotum, & flaminum. Etenim naturali lumine homines cognoscunt Deum colendum, cum autem omnes huc diuinum cultum commodè præstare non possint, oportebat aliquos deputari ministros, quibus diuinorum cura committeretur, & cum ea cura sine aliqua potestate rectè geri non posset, sequitur in lege naturæ aliquam spirituales potestatem reperiri, quæ etiam reperitur apud omnes fermè gentes; quæ sunt extra Ecclesiam, & Sacerdotes, ac Pōtiffices instituunt cum aliqua potestate, & licet in falsos Deos illam constituent, potuere tamen ad veri Dei cultum illos deputare, iuxta illud D. Pauli ad Rom. 1. *Eò quòd cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt,* Victor. de potest. Eccles. 1. p. quæst. 3. num. 3. & 2. p. in princip. num. 1. Sot. in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. ad finem. Ledesma 2. part. quæst. 21. articul. 1. fol. 207. Girald.

rald. syntagm. 17. de sacrificijs.

- 11 Similis erat potestas spiritualis in lege diuina veteri, de qua Exod. 29. Leuit. 2. & 6. licet enim à Deo data fuerit, nihil supra naturam continebat, nec effectum aliquem spirituales producebat, vt constat ex D. Paulo ad Rom. cap. 3. obseruāt Victoria de potest. Eccles. 1. p. quæst. 3. num. 6. & 2. par. in princip. num. 3. Cord. lib. 4. quæst. 4. ad 4. & q. 5. art. 2. ad vltim. Sot. d. art. 3. concl. 1. Henriq. de Sacram. lib. 1. c. 13. §. 5. Suar. lib. 3. de Primatu Pontificis Romani cap. 9. num. 4.
- 12 Apud fideles verò in statu naturæ primogenitus communiter erat Sacerdos, vt Melchisedech. Gen. 14. Henriq. post plures lib. 1. de Missa c. 1. §. 1. & cap. 10. §. 4. liter. H. Suarez d. cap. 9. numer. 2. refertur in cap. cum ad verum vers. ad verum 96. distinct.
- 13 Secundo autem modo considerata potestas spiritalis hoc est perfectè, & supra naturam, à Christo Domino emanauit Matth. 16. & 18. Ioan. 17. Lucæ 22. Paul. ad Hæbreos 7. vt supra ostendimus, superque naturales effectus producit Sot. Cordoua, Victoria & Henriq. dictis locis, Pelag. de planctu Eccles. lib. 1. art. 16. Simanc. de Catholicis cap. 44. numer. 4. Catherinus in speculo hæres. confiderat. 3.
- 14 Hi autem Sacerdotes propter finem, ad quem deputati erant, in magno pretio, & honore in om-

ni repub. semper habitum sunt, sic ab Ægyptiis, qui creati erant, Genes. 41. alebantur, & à tributis erant exempti, Genes. 47. Is autem honos præcipue summo Sacerdoti, seu Pontifici deferrebat, ex Fenestella de Sacerdotibus Roman. cap. 5. Agellio lib. 10 cap. 15. Plutarc. problem. 42. & 48. Alex. ab Alex. dierum genial. lib. 2. cap. 8. elegantius Tullius in exordio pro domo sua ad Pontifices, quod si ullo tempore magna causa in Sacerdotum populi Romani iudicio, ac potestate versata est, hæc profectò tanta est, ut omnis reipub. dignitas, omnium civium salus, vita, libertas, aræ, foci, Dii Penates, bona fortuna, domicilia vestra sapientia, fidei, potestati que commissa, & credita esse videbantur.

15 Propterea Summi Pontificis, seu Archiflaminis dignitatem Romanus Imperator sibi usurpabat, ut apud Onufrium, & Imperatorum scriptores, cap. clericos, vers. Pontifex, 21. dist. ibi: *Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant, nam maiorum hæc erat consuetudo, ut Rex esset etiam Sacerdos, & Pontifex; unde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur,* qui Pontificiam maiestati Imperatoris dignitatem præferrebant, ut constat ex titulo, qui sic erat, *Augustus Pontifex Imperator,* & in lege veteri, Levit. 4. sacrificium pro Pōtifice prius, quam pro Rege offerebatur, & Num. 27. Princeps supremus verbo Sacerdotis in sacrificijs obedire iubetur, quod maiori cū ratione in lege gratiæ resoluendum est, cum Pon-
tifex

tifex summus, Sacerdotesque altioris sint gradus, & excellentiæ, Viues lib. 8. de ciuitate Dei cap. 19. ad finem, Bellarm. lib. 2. de Roma. Pontif. cap. 29. ad 4. Suar. lib. 3. contra Angliæ errores capit. 26. post plures, quos citant.

16 Licet autem potestas spiritualis seu Ecclesiastica, & temporalis, laica seu politica in multis differant, cap. quoniam 10. dist. cap. duo sunt 96. dist. c. solitæ de maioritat. cum alijs, prosequuntur Nau. in cap. nouit. notab. 3. n. 88. Molin. 1 tom. de iustitia tract. 2. disp. 21 col. 8. vers. habemus; in duobus tamen maxime discriminantur, scilicet in causa efficiente, & fine.

17 Quanquam enim omnis potestas tam spiritualis, quam temporalis à Deo sit, iuxta illud D. Pauli ad Rom. cap. 13. *Non est potestas, nisi à Deo*, & illud Ioan. 19. *Non haberes potestatem in me ullam, nisi esset tibi datum de super*, vtrumque refertur à Gratiano in cap. mouet §. sic etiam vers. sed sciendum 22. quæst. 1. cum alijs, Bellarm. de laicis c. 6. Molin. de iust. tract. 2. disp. 27. Suarez lib. 3. contra errores Angliæ, cap. 1. a num. 6.

18 Nihilominus tamen potestas spiritualis, siue Ecclesiastica, & suprema Ecclesiæ vniuersalis administratio soli Petro, eiusque successoribus Romanis Pontificibus à Christo immediatè concessa fuit per illa verba, *pasce oves meas*, & Matth. 16. & 18. *Tibi dabo claues Regni cælorum, & quodcumque ligaueris*

De iusto Imperio Lusitan.

ris super terram, erit ligatum, & in caelis, prout supra deduximus, vt à D. Petro, & successoribus velut à capite in Episcopos, & alios Ecclesiae Prælatos, velut in membra immediatè diriuetur, Leo primus de ordinatione Petri serm. 3. *Non nisi per Petrum cæteris dedit, quidquid cum alijs voluit esse commune, & epistol. 87. in c. ita Dominus 19. dist. Huius muneris Sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Vbi Turrecrem. & alij Couar. pract. cap. 1. numer. 2. Nauar. glos. 1. in princ. num. 13. de pœnit. distict. 5. & in capit. nouit not. 3. à numer. 81. de iudicijs, Bursat. conf. 125. à num. 49. volum. 1. omnino videndus; nam multis authoritatibus à Christo Domino vsque ad Concilium Florentinum celebratum anno Domini 1439. id euidenter probat, docet & Caietan. de potestate Papæ capit. 19. Bellarm. libr. 4. de Roman. Pontif. à cap. 9. cap. 22. & à cap. 24. Molin. de iust. disput. 21. Suar. contra errores Angliæ lib. 3. cap. 6. n. 17. Perez libr. 5. Pentateuch. dub. 2. cap. 11. num. 78. vbi ex D. Chrystomo aduertit, quod Christus Petrum personaliter allocutus, non alios Apostolos, cum pascendi officium ei contulit. Excelluit enim Petrus multis præ cæteris Apostolis, vt prosequuntur Rosens. contra Lutherum art. 25. Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 1. à cap. 17. vsque

vsque ad cap. 24. Suar. lib. 3. contra sectas Angliæ cap. 10. à num. 2. Valentia lib. 7. Analysis de fide cap. 2. cum seqq. ob quas prærogatiuas Primatum sibi, & successoribus inter reliquos obtinuit, vt bene docent præcitati Doctores, & passim alij.

19 At verò potestas temporalis, seu politica Regi, aut Principi reip. à Deo tanquam naturæ auctore mediante lumine naturali, rei publicæ electione, seu translatione concessa fuit, vt cum resp. non posset per se ipsam hanc potestatem exercere; attento, & cogente naturæ iure, in vnum, vel plures conferre eam tenebatur, eamque transfudit in Principem, l. 1. ff. de constit. Princip. vt ab illo tanquam à fonte in reliquos inferiores reip. magistratus dimanaret cap. cum ad verum 96. distinctione capit. solitæ de maiortate, resoluunt post alios Auendañ. libr. 1. de exequend. capit. 1. numer. 6. vers. sicut, Couar. pract. cap. 1. numer. 6. Nauar. cap. nouit notab. 3. numer. 85. Molin. disput. 26. Suar. lib. 3. de Primatu Rom. Pontif. cap. 2. cap. 3. cap. 6. n. 17. & licet aliquando ex speciali priuilegio non nulli Reges in lege scripta à Deo immediate electi fuerint, vt de Dauid tenet Sot. lib. 4. de iust. q. 2. art. 1. de Saule, & David Abulensis 1. reg. c. 11. q. 22. cum seqq. Nau. in c. nouit not. 3. n. 33. & 147. hoc tamē priuilegiū alijs nō cōuenit, nec cōcessū reperitur ex Suar. lib. 3. c. 3. n. 10. & probatur ex illa speciali Deu. 17. prohibi-

hibitione, non poteris alterius gentis hominem Regem facere, ergo ad populum Regis electio pertinebat, imò prædictos Reges ex nutu, & voluntate Dei designatos fuisse, electos verò immediatè à populo contendit Suarez d. cap. 10. à num. 5. post Bellarm, quem citat.

20 Differunt quoque, & præcipuè ex fine, in quem vtraque potestas principaliter dirigitur. Etenim Ecclesiastica, seu spiritualis in finem supernaturalem, & media eidem conuenientia, vt benè viuamus in spiritualibus quo ad animum, & vitā æternam, ordinatur, iuxta illud Pauli ad Ephes. 4. *ad cō summationē sanctorum*, & ad Hebræos 13. *Obedite præpositis vestris: ipsi enim peruigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri*, capit. cum ad verum, ibi: *Vt Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent*, cap. duo sunt 96. dist. vbi Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem, *in quibus tantum grauius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem.*

21 Per cōtrarium verò politica, seu temporalis in finem naturalem, & media eidem accommodata, vt benè viuamus in naturalibus, & externis, principaliter dirigitur, & instituta est, iuxta illud Pauli ad Timoth. 2. *vt quietā, & tranquillā vitā agamus*, cap. quoniam 10. distinct. d. cap. cum ad verum d. cap. duo sunt, obseruant Nauar. in cap. noui t not. 3. num. 88. de iudicijs, Moli. de iust. tom. 1. tract.

2. disput. 21. column. 8. vers. habemus, Suar. libr. 3. contra errores Angliæ cap. 6. num. 17. quoniam cum in homine duplex vita consideretur corporalis scilicet, & spiritualis, Paul. 2. Corinth. 4.

Quemadmodum ad conseruationem vitæ corporalis necessaria fuit tēporalis potestas, sic ad cōseruationem vitæ spiritualis necessaria etiam fuit aliqua potestas, qua homines in bonum spirituale dirigantur, & eò maior fuit huius potestatis necessitas, quò vita spiritualis temporali excellētior est, obseruant nouiores vbi supra.

22 Duobus autem modis potest haberi, & considerari suprema potestas, seu iurisdictio sæcularis, vel enim habetur directè, seu principaliter, vel rursus indirectè, & minus principaliter: primo modo haberi dicitur, vbi de illa agitur ad suum finem naturalem, seu temporalem, in quem principaliter, & directè instituta est, & in quem Regibus, & Imperatoribus, à Deo mediante lumine naturali concessa est. Posteriori verò modo, quoties habetur eadem potestas, & exercetur, non in eiusmodi finem, sed in diuersum, in quem incidentur ex accidenti in aliquo casu ordinatur, & dirigitur, vt colliges ex capit. Per venerabilem versic. rationibus, qui filij sint legitimi, ibi: *Super quo* (scilicet Ecclesiæ patrimonio) *plenam in temporalibus gerimus potestatem*, & ibi, *in alijs regionibus certis causis inspectis temporalem iurisditionem casualiter exer-*

De iusto Imperio Lusitan.

cemus, quasi illud prius denotet temporalem potestatem principaliter, & directè habitā, hoc vero minus principaliter, incidenter, & indirectè exercitā.

23 Sic similiter qui principaliter de causa cognoscere nō potest, de ea incidenter cognoscere potest l. 1. C. de ordine iudic. in hęc verba. *Neque enim impedit notionem eius, quod status questio in cognitionem vertitur, & si super status causa cognoscere non possit: pertinet enim ad officium iudicis, qui de hereditate cognoscit, uniuersam incidentem questionem, qua in iudiciū deuocatur, examinare, c. pen. de integ. rest. ibi: De hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis morafuerit incidēt, l. quoties. C. de iudicijs, iunctis resolutis ad illius intellectum per Goueanum lib. 1. var. c. 33. Rober. libr. 3. sententiarū c. 12. Ant. Fab, lib. 17. coniect. c. 8. Donel. lib. 17. comment. c. 9. vbi Ofuald. littera Y.*

24 Sic iudex Ecclesiasticus, qui principaliter nō potest cognoscere de causa tēporali, seu profana cap. causam quæ 2. ibi: *Ad Regē perrinet, non ad Ecclesiā de talibus possessionibus iudicare, qui filij sint legitimi, cap. nouit in pr. vers. Nō enim de iudicijs, potest nihilominus eadē decidere, si incidat in Ecclesiasticā, quæ apud illum principaliter agitur, cap. 3. de donat. inter virum, vbi glos. 2. & omnes ibi, Bald. num. 1. & additio in d. l. quoties, Palacius in repet. cap. notab. 2. à princip. Tiraq. tract. res inter alios nu. 16. Molin. lib. 2. cap. 13. num. 76.*

25 Quamuis autē posteriori modo accepta iurisdic-
ctio

ctio secularis, quasi ab obiecto attēta materia, & rebus, circa quas versatur, lato modo, & velut materialiter, iuxta doctrinam D. Thom. 1. 2. quæstion. 18. artic. 6. in corpore ad finem, haberi, & exerceri dicatur temporaliter d. c. per venerabilē, ibi: *Temporalem exercemus*. Quia tamen actus nostri potius à fine, & causa faciēdi, quam à facto, & rebus ipsis speciem, & nomen formaliter accipiunt, l. verum 40. ibi: *Nec enim factum queritur, sed causa faciendi*. ff. de furtis, c. cum voluntate 54. in princ. vbi scribentes, de sententia excommun. D. Thom. vbi supr. post Arist. & quæst. 1. artic. 3. planè sequitur attēto eius modi fine, strictè, & propriè loquendo, quod talis iurisdictio posteriori modo accepta, nec existit, nec dicitur simpliciter temporalis, sed magis illa diuersa, quæ est finis, & causa faciendi, idest causa agendi sic de temporalibus, ita vt in rigore disputationis ea, in cuius finem agitur, & res ipsæ temporales ordinantur, & haberi, & exerceri dicatur, & ita Pontifex non habet potestatem temporalem, sed potius potestatem in temporalibus Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 12. §. 3.

26 Ex his, quæ breuiter præstringimus, omnia quæ contra Romani Pontificis potestatem, tam circa spiritualia, quàm temporalia obijci solent, facile refutari possunt, & quanquā plures, & doctissimi hanc prouinciam fœliciter aggressi sint, nō nulla tamen ex illorum scriptis mutuabimur, ne asym-

De iusto Imperio Lusitan.

boli videamur, & ita primò infertur potestatem spiritualement, seu Ecclesiasticam, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro cõcessit, eius morte non expirasse, sed in futuros Pontifices Romanos trãssatam. Quamuis enim Christus Dominus nomine proprio Simonem Barjona allocutus fuisset, attamen cum Ecclesiam suam, quæ perpetuo duratura erat, vt probatum est nume. 5. super eum ædificaturum promississet, Matth. 16. & oues ei cõmendasset, Ioan. vltim. & ita non tantum presentes, quæ perpauca erant, sed & futuras, consequens est dicamus in successores transiisse.

27 Receptum namque est, quod quoties ex materia subiecta, intentione, aut alijs circumstantijs cõstat commissiõnem dirigi indignitatem, licet personæ nomen proprium exprimatur, ad successorem in dignitate transibit, resoluunt Doctores cõmuniter ex Decio num. 3. vers. & idem, aliàs num. 38. Bero. à n. 82. in cap. quoniam Abb. de officio deleg. Couar. c. requisisti n. 1. de testam. Menoch. lib. 1. de arb. q. 68. n. 20. Barbos. l. quia tale 14. n. 41. solut. matrim. 2. tom. Sanchez libr. 8. de matrim. disp. 27. num. 2.

28. Hinc fit rescriptum contra successorẽ extendi in re pertinenti ad dignitatem, licet nomen proprium antecessoris exprimatur cap. dilecti de foro cõpet. vbi glos. 1. Abb. not. 2. Decius vbi proximè Couar. n. 4. vers. sexta in d. cap. requisisti.

Hinc

29 Hinc deducitur obligationem tutoris proprio nomine, non illum finita tutela, sed futurum tutorem sequi, l. post mortem. §. 1. ff. quando ex facto tutoris, vbi notat Bart. & alij, Boer. decis. 273. post alios.

30 Hinc iuramentum præstitum dignitatem habenti super re, quæ non ad personam, sed ad dignitatẽ spectat, transit in successorem, tametsi sub nomine proprio personæ iuratum sit, capit. veritatis 14. de iure iurando, vt contra alios optimè resoluit Co-uar. vbi proximè.

31 Hinc relictum Regi sub nomine proprio successori debetur, l. quod Principi, §. 8. ff. de leg. 2. vbi Cuman. & alij, Corraf. lib. 3. Miscel. c. 19. n. 2. Cabed. lib. 4. diuers. c. 20. à n. 8.

32 Hinc tandem euenit, quod priuilegia à Sede Apostolica Regi nomine proprio expresso concessa competere æquè successoribus, ex traditis per Cabed. vbi proximè.

23 Indequè prouenit potestatem, & iurisdictionẽ Petro traditam, cum in Ecclesiæ vtilitatem fuisset instituta, in futuros Petri successores transfisse, c. 1. de translat. Episcop. ibi: *Ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eum Ecclesiæ Rom. Dominus noster indulserit, &c.* vbi Ant. nu. 3. & alij latè prosequuntur Bellar. lib. 2. de Rom. Põ. ca. 12. cū seqq. Valent. in Analyfi Fidei lib. 7. c. 10. & 11. Perez in Pentateuc. Fidei lib. 5. de Rom. Pont. dub. 2. c. 1. cū seqq. Suar.

contra sectas Angliæ libr. 3. de Primatu Romani Pontificis cap. 12. cum sequentibus. Nicolaus de Fe teaut Dominicanus de sacra Monarch. Ecclesiæ lib. 4. cap. 6.

34 Secundò consequens est spiritualem, seu Ecclesiasticam potestatem, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro, eiusque successoribus concessit, nusquam laicis Principibus, aut Republicæ seculari fuisse communicatam, sed magis denegatam, vt satis deducitur ex cap. cum ad verū 96. distinct. ibi: *Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & ibi, non ille (Imperator) rebus diuinis præsidere videretur, cap. 1. 63. dist. ex Adriano, laici Principes in Ecclesiasticis rebus nullam habent potestatem, cap. omnis eadem dist. cap. solita de maioritate. Imperator præcedat in temporalibus, Pontifex in spiritualibus, cum alijs & ex illo Act. 20. quos (Episcopos) Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, resoluunt Almain. de potestat. Ecclesiæ cap. 3. Driedon. lib. 2. de libert. Christiana cap. 2. col. 4. Couar. pract. cap. 31 num. 2. cõcl. 1. Victoria de potestate ciuili ante fin. Bursat. consil. 125. num. 45. vers. Ioan. 22. & ex Patribus Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 7. Suar. cõtra errores Angliæ lib. 3. de Primatu Romani Pontif. cap. 7. cum duobus seqq.*

35 Et probatur quia, vt supra resolimus, regimen Ecclesiæ est supernaturale, & per consequens nemini debet conuenire, nisi cui Christus Dominus illud

illud commiserit, commisit autem Petro, non Imperatori, aut Regibus, obseruat Bellarm. d. ca. 7. vers. prima, D. Thom. lib. 1. de regim. Principū cap. 14. Suar. d. cap. 7. num. 5. & cap. 8. n. 2. Octauiano enim Cæsari Imperium tantum reliquit temporale, D. Thom. lib. 3. de regimine Principis cap. 8. Nauar. in capit. nouit notab. 3. num. 72. In cuius veritatis efficax argumentum doctè annotat Sanderus de visibili Monarchia lib. 2. capit. 3. pag. 69. Diuina propterea prouidentia fuisse salubriter prouisum; ne à principio nascentis Ecclesie Euangelicæ per aliquot sæcula vlli Reges fierent Christiani, vt ita constaret apertius Ecclesiam, quādo sub Petro Apostolisq; & post Apostolos sub eorum successoribus fuit perfectissimè gubernata, omni caruisse Principe terreno, apud quem spiritualis potestas gubernandi, vel tota, vel pars aliqua Ecclesie diceretur residere: sicque in æternum potuisse carere, nisi quod nec illos ab æterna penitus sua redemptione excludi voluit; atque adeo intelligerēt omnes nihil in hac parte datum esse Regibus, eo quod Reges sint: nisi sit dicendum quando Ecclesia Regibus caruit Christianis, & vbique vixit sub ethnicis Principibus, caruisse prorsus gubernatione Ecclesiastica, quod planè est contra fidem, & contra Christi promissionem, essetque monstruosum tot capitibus constare Ecclesiam, quot Reges Christianos haberet contra Christi institutionem

sub vno pastore, Ioan. 10. Intrauerunt ergo Reges,
& Imperatores in Ecclesiam Christi suo tempore
sed aut nihil vnquam sibi circa res Ecclesiasticas ar
rogarunt, aut ob eam rem tyranni, & persecutores
potius habiti sunt, quam nutritij, & cultores Ecclē
siæ cuius modi eos debere esse Isaias prædixit c. 49.

36 Nec obstat, quòd in lege naturæ (vt n. 2. & 15. of
tendimus) potestas regalis cum spiritali coniun
cta erat, ergò hoc ius naturæ manet integrum in le
ge gratiæ. Respondetur namque has duas potesta
tes non esse coniunctas de iure naturæ, sed ex reip.
dispositione eã deputationem tunc temporis pen
disse; sic Imperatores Romani non semper erāt Pō
tifices summi, & Regibus eiectis cōstitutus est sum
mus Pontifex, apud Romanos, absque vlla Regia
dignitate, quæ apud senatum mansit, vt constat ex
Liuiò, & alijs, & in lege veteri diuisa sunt officia, vt
constat ex 2. Paralip. c. 19. *Amarias, inquit Iosaphat
Rex optimus, Sacerdos, & Pontifex in omnibus, quæ ad
Deum pertinent, præsidebit: Porro Zabadias super ea opera
erit, quæ ad Regis officium pertinent,* & 2. Paralipom. 26.
Ozias Rex, quia in Sacerdotis officium ingerere se vo
luit, continuo grauissima lepra diuinitus percussus
est, & Saul eadē ob causam à Deo reiectus, & Regno
priuatus est 1. Reg. c. 13. aduertit Becca. 2. tom. o
puse. 11. lib. 1. de triplici sacrificio c. 8. Ergò in lege
gratiæ mutari potuit, diuidi, & distingui, prout dis
tinctas testatur Nicolaus Papa ad Michaelē Im

peratorē in c. cū ad verum, ibi: *Idē Mediator Dei, & ho-
minū homo Iesus Christus actibus proprijs, & dignitatibus dis-
inctis, officia potestatis vtriusque discreuit, & meritō cū
munera Sacerdotū nouæ legis sint augustiora, vt in
proposito obseruāt Bellar. lib. 1. de Rom. Pōt. ca. 7.
col. 3. ad fin. Sua. li. 3. de Primat. Ro. Pon. c. 9. à n. 3.*

37 Tertiò deducitur potestatem Ecclesiasticam,
seu spiritualem superiorem esse politicæ, seu tem-
porali. Cum enim eius finis sit æterna beatitudo, &
omnia temporalia vltimo fine ad illam dirigan-
tur, Plato lib. 1. de legibus, *oportet, inquit, vt legis-
lator cum ordinem sequatur, vt humana ad diuina vbi-
que referantur, D. Augustin. de ciuitat. Dei libr. 19.
capit. 17. Bellarm. libr. 5. de Rom. Pont. c. 7. rat. 1.
& spiritualis potestas dirigat principaliter in illum
finem, vt supra num. 20. probatum est: & omnis
ars, seu potentia, ad quam directè pertinet finis, po-
test disponere de his, quæ sunt ad finem, vt cum
Philosopho. 1. Ethicorū cap. 1. docet D. Thom.
2. 2. quæst. 40. artic. 2. ad 3. vt infra latius; conse-
quitur temporalem potestatem inferiorem esse
spirituali, & subordinatam. Nam sicut ars fræni-
factiua, vel nauisfactiua inferior est respectu artis
equestris, seu nauigatoris, ad quam ordinatur, ex
Arist. d. cap. 1. sic potestas temporalis inferior est
potestate Ecclesiastica, Victoria de potest. Eccles.
1. p. quæst. vtrū spiritualis potestas sit supra ciuile,
num. 10. sed harum artium exemplum omnino nō
quadrat*

De iusto Imperio Lusitan.

quadrat, quia si superiores illæ artes non essent, cessarent & inferiores, quæ ratio nõ militat in prædictis potestatibus, quoniam non ita pendet temporalis ab spirituali, vt cessante hac cesset & illa, vt patet in infidelibus, apud quos est vera potestas tēporalis, de quo infra. Et tamen sine ordine ad aliquam veram potestatem spiritualem, quælibet reperiri potest, prout aduertunt Victor. sup. num. 9. Bellarm. lib. 5. de Roman. Pont. cap. 6. vers. at hæc, Molin. 1. tom. tract. 2. de iust. disp. 29. col. 14. vers. illud: ego aduerto supposita vtraque potestate optimè exemplum conuenire.

- 38 At aptius quadrat exemplum, quòd terrestre Regnum ordinatur, vt cœlesti famuletur eodem modo, quo in homine caro spiritui subest. Licet enim vtriusque diuersa sint officia, & actiones; quia tamen in nobis vnã efficiunt hypostasim, ita cõueniunt, & coniunguntur, vt animus præsit, caro autem subijciatur. Ita & in Ecclesia Dei hæc dux potestates vnã rempublicam, vnum Regnũ & vnum corpus efficiunt, ad Roman. 12. *Vnum enim sumus corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Et licet plerumque spiritus non immisceat se carnis actionibus, eamque suas actiones exercere sinat; verum si incipiant spiritus fini officere, poterit animus iure suo carnem cohibere, ieiunia, alioque labores indicere etiam cum detrimento, & debilitate ipsius corporis, ne impediatur munera spiritus,

ritus, & si opus fuerit ad finem ipsius spiritus consequendum, poterit carni imperare, vt se suaque omnia exponat etiam cum detrimento vitæ, ita post Gregor. Nazianz. statim citandū. D. Thom. de regimine Principis, lib. 1. cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cum seqq. Turrecrem. lib. 2. in summa ca. 113. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 5. & lib. 4. de iust. quæst. 5. art. 4. Bellarm. de Roman. Pontif. cap. 6. 7. & 8. Et de potestate summi Pontificis in rebus temporalibus cap. 13. ad finem, Suar. lib. 3. de Primatu Rom. Pontif. cap. 21. 22. & 23. post infinitos, quos citât.

39 Et in hunc sensum dum Innocent. 3. in cap. solitæ vers. præterea de maioriâ, comparat Ecclesiasticam potestatem Soli, laicam vero Lunæ, non solum est intelligendus quasi velit, quod sicut Sol est luminare maius, cuius lumen & splendor in multis excedit lumen Lunæ, quæ minus luminare dicitur, sic se habet, & vt maior, & excellentior excedit potestas Ecclesiastica respectu sæcularis, ex gloss. vlt. in cap. duo sunt. 96. dist. Nauar. in ca. nouit. notab. 3. num. 125. de iudicijs, sed etiam quia sicut Luna accipit, & mutuatur claritatem à Sole, quasi à fonte totius luminis ex D. Thom. 2. 2. q. 47. art. 5. ad 2. & quæst. 58. art. 6. in corpore, sic laica potestas ab Ecclesiastica, vel Rex aut Imperator à Pontifice Maximo accipiat, & mutuetur claritatem, & splendorem spirituales, & ad hanc illuminationem, & eleuationem dirigi ab eodē, & cogi possit,

De iusto Imperio Lusitan.

possit, quemadmodum naturalem illam solis influentiam Luna declinare non poterit.

40 Neque solum Luna, sed omnes etiam stellæ subijciuntur Soli, quoniam ab illo lumen recipiunt; inde rectè Tullius in somnio Scipionis, *dux est de Sole loquēs, et princeps, et moderator luminū reliquorū*, Sol autem non subijcitur Lunæ, ita quoque Rex Pontifici subijcitur, non Pontifex Regi Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 6. & de potest. summi Pontif. in rebus temporalibus capit. 13. ad finem.

41 Atque ita hanc in Reges, & Imperatores potestatem Pontificis agnoscunt Gelas. Papa ad Anastasium Imperatorem in cap. duo sunt 96. dist. ibi: *Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatem*, idem Gelasius ad Episcopos Orientales in capit. nunquam 96. dist. ibi: *Obsequi solere Principes Christianos decretis Ecclesie, non suam præponere potestatem: Episcopis caput subdere Principem solitum*, Ioan. Papa in cap. si Imperator eadem dist. ibi: *Ad Sacerdotes Deus voluit, quæ Ecclesia disponenda sunt, pertinere, non ad seculi potestates, quas, si fideles sunt, Ecclesie sue Sacerdotibus voluit esse subiectas*. Atque ita Reges Christiani non solum quoad personas, sed etiam quoad dignitatem Pontificis potestati subijciuntur, Nicolaus cap. cum ad verum, ibi: *Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent*, Gelasius cap. duo sunt, ibi: *Quantò pro ipsis regimi-*

giminibus aliis Regibus hominum in diuino sunt reddituri
 examine rationem, & de omnibus fidelibus dixerat
 Apostolus ad Hebr. 13. *Obedite prepositis vestris, &*
subiacete eis, ipsi enim perzigilant tanquam rationem pro
animabus vestris reddituri, & D. Gregor. Nazianze.
 in oratione ad ciues timore perculsos, alloquens
 Imperatores. *An me libere loquentem equo animo feretis?*
Nam vos quoque potestati mee, meisque sub sellis lex Chri-
sti subijci: Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam
præstantius, ac perfectius, nisi verum æquum est spiritum
carni fasces submittere, & cælestia terrenis cedere, cap. sul-
 cipitis dist. 10. prosequuntur D. Thom. si is est lib.
 1. de regimine Principis cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cū
 seqq. Bellarm. de translat. Imperij lib. 1. cap. 2. ad 7.
 mendacium, Suar. lib. 3. de Primatu Roman. Pon-
 tific. c. 22. à n. 1. & cæteri præcitati.

42 Nec obstat neminem in sua causa posse esse iu-
 dicem, aut testem, iuxta illud Ioan. 5. *Si ego testimo-*
nium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum,
 l. nullus. ff. de test. tit. C. ne quis in re sua ius sibi di-
 cat, & ita in asserendo suo Primatu, & potestate in
 Principes Pontifici non esse credendum nouato-
 res affirmant: sed facile exploditur obiectio, tum
 quia Princeps supremus in sua causa iudex esse
 potest. cap. cum venissent de iudiciis, vbi glos. re-
 cepta ibi per Abbat. & Decium num. 5. alias à nu.
 30. & omnes, l. & hoc Titus, vbi Bar. & omnes, l. pro-
 xime. ff. de his, quæ in testam. delentur, ubi Bart. &
 omnes

omnes Ias. num. 5. in l. est receptum. ff. de iurisdic. Bernard. & additio regul. 581. & relati per Duen. reg. 67. & in nostra specie Naua. cap. nouit notab. 3. num. 47. Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 2. cap. 14. Anton. Perez in Pentateuch. fidei lib. 5. dub. 5. cap. 5. num. 97. Suar. contra Angliæ errores libr. 3. cap. 16. n. 3. & lib. 4. cap. 2. n. 6.

43 Quæ doctrina est indubitata, quando agitur nõ de rebus personæ, sed dignitatis, in qua etiam inferior iudex esse potest, glossa, verbo, *præetur*, in c. si quis erga 2. q. 7. celebris ex Innoc. Abbate, & alijs in cap. nosti de electione, Alex. conf. 79. num. 2. vol. 1. Ias. nu. 10. in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. Nauar. num. 48. vbi proxime, & præcitat.

44 Tum etiam quia cum Pontificum assertione concurrunt aperta sacre pagine testimonia, Conciliorum omnium authoritas, vniformis Ecclesiæ Catholicæ consensus, vt constat vltra alia ex relatis per Bellarm. de potest. summi Pontif. in rebus temporalibus à principio, vbi congerit decem Cõcilia, Pontifices, Patres, Illustriores authores ex Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Italia, & Hispania: quæ rem efficiunt euidentem; quo casu non procedit argumentum ex Ioan. 5. sed contrarium iuxta illud Ioan. 8. *Quare testimonium meum, & patris non accipitis*, habetur 2. q. 4. alias 5. in princip. cuius veritas non ex ipsius tantum dicto constabat, sed ex Patris testimonio, prophætijs, & operis, quæ
asser-

assertionem Christi comitabantur Ioan. 5. & 8. v
 eleganter tradit Iancen. in concord. Euangel. cap.
 63. vers. si ego testimonium cum seqq. & capit. 77.
 vers. dixerunt ergo: Vnde meritò sacrilegij notam
 incurrere eos, qui Pontificibus Romanis in his fi-
 dem adhibendam negarent, docet Innocent. III.
 in cap. licet ex suscepto, num. 3. vers. sed dicet ali-
 quis de foro compet. Nauar. in d. notab. 3. num. 45.
 probat D. Augustin. contra epistolam Fundamen-
 ti Manich. cap. 4. dicens, *tener me in Ecclesia Catholi-
 ca consensus populorum, atque gentium, tener auctoritas mi-
 raculorum, tener ab ipsa sede Petri usque ad presentem
 Episcoporum successio Sacerdotum.*

45 Quarto infertur ex predicta subordinatione in
 ordine ad spiritualia posse Romanum Pontificem
 in Imperatorem, & Reges ex vi suæ potestatis ani-
 maduertere vsque ad depositionem, post legitimam
 admonitionem potestate abutentes, & ex malitia,
 aut summa negligētia spirituali bono, Fidei Catho-
 licæ, seu Ecclesiæ regimini, tranquillitati, & paci fi-
 delium maximè nocentes, iuxta tex in cap. alius 15.
 q. 6. cap. ad Apostolicæ de re iud. in 6. dum probat
 summum Pontificem potuisse Regem Regno, &
 Imperatorem Imperio priuare, ad quod multo-
 ties fecisse alios Pontifices Romanos, ex historijs,
 & multis authoribus referunt Castal. de Impera-
 tore quæst. 81. & post Guerreirum Mench. Illust.
 cap. 8. num. 20. Palacius de iusta retentione Regni
 Nauar.

De iusto Imperio Lusitan.

Nauar. 2.p. §. 7. Bellarm. de Rom. Pont. lib. 5. cap. 8. & de potest. summi Pontif. in temporalibus contra Barclaium in pr. cap. de sententia Conciliorū, Grisaldus in decisionibus Fidei, verb. Papa num. 25. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. cap. 23. num. 6. Martha de iurisdic. p. 1. cap. 23. Tiraq. de primog. quæst. 22. num. 4. Bursat. conf. 124. num. 75. vol. 1. Mench. illust. capit. 8. à num. 20. Et passim alij. Sic enim opus erat in finem supernaturalem, bonum spirituale, & Ecclesiæ defensionem, & conseruationem, vt explicant Victoria, Nauar. & citati corol. præced. vt per Castal. vbi supra, Clar. in pract. §. vltim. quæst. 35. à num. 6. Bellarm. de Rom. Pontif. lib. 5. cap. 7. & 8. & lib. 1. de translat. Imperij capit. 12. vers. qui cum ita sint, Mol. de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis Soti, & col. pen. vers. ad 2. verò cum seqq. & satis consonat illud Ioadæ Pontificis contra Athaliam Reginam 2. Paralipom. c. 23. & 4. Reg. cap. 11. de quo corol. vlt. ad 5.

46 Et comprobatur ex sent. D. Thom. lib. 1. de regim. Principis cap. 14. & 15. vbi sic ait, *quia igitur vite, qua in presenti vivimus, finis est beatitudo cælestis: ad Regis officium pertinet, ea ratione vitam multitudinis bonam procurare, secundum quod congruit ad cælestem beatitudinē vt scilicet ea præcipiat, quæ ad cælestem beatitudinem ducunt, & eorum contraria, secundum quod fuerit possibile, interdicit.* Hæc D. Thom. ad quem effectum intra Ecclesiam potestates sæculares constitutæ sunt, vt do-

Ecce tradit D. Isidorus in capit. Principes sæculi 23. quæstion. 5. in hæc verba, *Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant, cæterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non praeualeat Sacerdos efficere per Doctrinæ sermonē, potestas hoc impleat per disciplinae terrorem: saepe per Regnum terrenum cœlesti Regnū proficit, & paulò post, cognoscant Principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt.* Ergo si Princeps Catholicus & filius Ecclesie eam deserat, impugnet, plebemque à vita æterna auertat contra proprium officium, & manus, erit proculdubio à communi Patre hoc est Romano Pōtifice dirigendus, & corrigendus D. Thom. d. c. 14.

47. Planè quia iuxta illud vulgare de quo in c. quæ admodum vers. nam si post de iure iurando, facilius impeditur aliquid ne fiat, quam tollatur postquam factum est; sic ut summus Pontifex Imperatorem, aut Regem iam constitutum, ubi opus fuerit priuare, & deponere potest, ita & multò magis ex eisdem causis, & in eisdem terminis poterit impedire, ne Rex, aut Imperator constituatur ex Molin. disp. 29. vers. ex dictis, post Victoriā, Pigiū, Turrecrematā, & alios, quos refert Bellarm. in apologia contra serenissimū Iacobum Angliæ Regem, agnoscit hoc vltimum Barclaius, ut per Bellarm. de potestate summi Pōt. in tēporalibus c. 20.

De iusto Imperio Lusitan.

Hæreticus enim non potest eligi in Imperatorem, vel Regem, ca. Venerabilem, ibi: *Hæreticum*, de electione, Castald. de Imperatore quæstion. 75. num. 4. & præcitati, quòd si Pontifices Romani aliquando non deponant, nihilominus non deficit potestas, sed abstinent, quia hæreses, rebelliones, scismata, aut similia mala pertimescunt, vt Molin. & proxime citati aduertunt.

- 48 Illud maximè notandum erit, quod summus Pontifex non priuat Imperatorem Imperio, aut Regem Regno tanquam iudex ordinarius eo modo, quo deponit, aut priuat Episcopos, sed tanquam summus, & vniuersalis pastor, vbi sic oportet in finem supernaturalem, & ita ex vi potestatis spiritualis, vt resoluunt Driedonius lib. 2. de libertate Christiana cap. 2. vers. cæterum, Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontifice capit. 6. versicul. quantum ad personas, Molin. disput. 29. vers. ex dictis infero; idque satis significat textus in cap. ad Apostolicam vers. nos itaque de re iudicata in 6. vbi Pontifex ad sententiam priuationis contra Imperatorem, expendit se in terris Vicarium Dei, & potestatem habere per illa verba, *quodcumque ligaueris*, obseruat Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 3. vers. 4. Hinc reiicias cauillationes Barclaij de potestate Roman. Pontificis, dum ex prædicta Pontificis potestate inferebat Reges habere Regna à Pontifice titulo precarij, & ad libitum remoueri posse, quæ
llatio

illatio Iurisperito indigna responsionem non meretur, de quo tamen corol. penult. diffugia nãque hæc, & euasiones à protestatibus inuētæ sunt vt notat Suar. lib. 3. cõtra Angliæ errores c. 29. n. 2. & 3.

49 Licet autem priuatio Regis, & Imperatoris in Concilio fieri soleat, vt constat ex d. c. ad Apostolicæ vers. nos itaque, quia sic vtilius, maturius, & maiori cum deliberatione fit, Pontifex tamen summus per se solus iustè, & validè id efficere potest, vt constat ex cap. alius 15. quæstion. 6. fatentur omnes in d. capit. ad Apostolicæ, Alexandrinus in capit. si Papa ad fin. 40. distinct. Bartolus in l. si Imperator numer. 4. C. de legibus, Bald. in proœmio. ff. veteris, Iulius Clarus §. vlt. quæst. 35. n. 6. Gambarà de offic. legati lib. 2. tit. de varijs ordinario- rum nominibus num. 220. Castald. de Imperatore quæst. 81. n. 2. Quoniã tamen res est grauisima & necessitas manifesta, & explorata esse debet, id circò Pontifices ordinariè in consistorijs Cardinalium causas proponunt, & examinant, Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. ad fin.

50 Nec obstat, quod in primitiua Ecclesia nec Petrus, nec successores ea potestate vsi fuerint, vnde signum est summum Pontificem ea carere, vt punit Barclaius de potestate summi Pontificis cap. 6. cui eodem cap. rectè respondet Bellarm. & Suarez contra Angliæ errores lib. 3. cap. 29. à num. 3. non ex defectu potestatis, sed ex defectu subiecti,

aut oportunitatis id euenisse. Reges enim erant
Ethnici, viresque Ecclesie debiles, temporaque
tunc erant, vt potius ad martyrium subeundum
pralati Ecclesiastici, quàm ad Principes coercen-
dos parati esse deberent, quando adhuc illud Pro-
pheticum Ps. 2. implebatur, *quare fremuerunt gentes,*
& populi meditati sunt inania; astiterunt Reges terra, &
Principes conuenerunt in unum aduersus Dominum, &
aduersus Christum eius, At vbi vidit Ecclesia suæ potesta-
tilocum aliquem aperiri, sibi non defuit, & tunc lo-
cus fuit prophetiæ, quæ in eodem Psalmo paulo
post continetur, *& nunc Reges intelligite, crudimini (nō*
erudite) qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, vt
D. Aug. ait in epist. 50. ad Bonifacium Comitem
refertur in cap. si Ecclesia 23. q. 4. & idem August.
in epistol. 40. ad Vincentium relata in cap. non in-
uenitur 23. quæstion. 4. satisfacit huic obiectioni
exemplo, & figura Nabuchodonosoris, qui à
principio pios, & iustos prosequabatur; ex post
facto conuersus ad honorandum Deum verum
decreuit, vt quicumque in Regno suo blasphema-
ret Deum Sidrah, Misach, & Abdenago, pœnis
debitis subiaceret, Daniel 3. Quapropter nō est de-
ducendum argumentum à nō vsu in principio nas-
centis Ecclesie, sed ex vi, & natura potestatis diui-
nitus in sacris litteris Petro, Petriq; successoribus
concessæ, ex d. c. non inuenitur, ibi: *Non inuenitur exē-*
plum in Euangelicis, & Apostolicis litteris, & ibi quis
negat

negat non inueniri? sed nondum implebatur illa propheta, &c.

51 Minus etiam obstat quod Pontifices aliquando iudicio Imperatorum se subiecerunt, c. nos si in competenter 41. c. Si quis super 42. 2. q. 7. c. mandasti, cap. auditum 2. q. 5. Nam d. c. si quis, aliud lōgē diuersū docet vt cōstat ex originali, quod refert Sua. lib. 4. in defensione Fidei Catholicæ c. 7. n. 10. Cætera vero iura non ad subiectionem iuridicam, sed arbitrariam, ex libera Pontificum voluntate pendentem referenda sunt, D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 2. vbi Caiet. Bellar. lib. 2. de Rom. Pont. c. 29. arg. 6. & lib. 2. de Concil. cap. 18. Turrecrem. lib. 2. Summæ capit. 104. & 105. Suarez d. capit. 7. à numer. 3. cum etsi velit non possit Christi Vicarius se alteri subijcere, siuē quoad iurisdictionem temporalem, Abb. numer. 7. Felin. 2. in capit. Ecclesia S. Mariæ de constitutionibus, Bald. in l. est receptum. C. de iurisdic. D. Thom. & omnes in 4. distinct. 18. & 19. Caietanus d. art. 1. & alij, quos refert, & sequitur late probans Suarez d. capit. 7. num. 2. siue quoad vim coerciuam respectu spiritualis potestatis, Bellar. Turrecrem. & alij citati à Suar. n. 3. vbi proxime & cōstat ex c. patet 9. q. 3. scū alijs ibidem. Imò Pontificem recognoscunt Imperatores esse ipsis longē superiorem, prosequuntur ex Ruf. & alijs late Bellarm. lib. de Ecclesia cap. 8. Suarez lib. 3. contra Angliæ errores c. 31. n. 6. 7.

- 52 Quod si legatur Imperator interdum iudicasse de causa Pontificis, & illum deposuisse, certe id iure factum non est, vt ex historijs, Patribus, & alijs bene probant Bellarm. lib. 2. de Roman. Pont. ca. 29. argum. 5. & lib. 2. de translat. Imperij cap. 4. column. 5. & in apologia ad Iacobum magnæ Britanniæ Regem cap. 17. resp. 1. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. cap. 29. num. 9. cum seqq.
- 53 Quinto principaliter infertur ex eadem potestate posse summum Pontificem Principibus Catholicis, & bene meritis titulos, & insignia Regia concedere, quod multis exemplis illustrari potest, Gottifredus enim Buglio anno Domini 1099. Regis tituli Hierusalem, quam gloriose à fidelium dominatu, & tyrannide vindicauerat, impetrauit, D. Antoninus de excommunicat. cap. 72. Marta de iurisdic. libr. 1. capit. 26. numer. 38. Alfonso VII. vocatur Imperator Hispaniarum de consensu Innoc. II. anno 1135. Marian. lib. 10. hist. Hisp. cap. 16. quod tamen Gelasij sæculo tribuit Genebrard. anno 1118. Rogerius Siciliæ Rex ab Urbano II. quem defenderat, creatur, Marian. d. lib. 10. cap. 5. Marta d. cap. 26. à numer. 6. Henricus I. ab Alexandro III. anno 1179. Regiam Lusitanæ dignitatē sibi & successoribus impetrauit, Eduardus Nonius, & alij in eius vita, Baronius tom. 12. Azor tom. 2. libr. 4. capit. 34. Illustrissimus D. Rodericus Acuña Episcop. Portucalensis, no Cathalo-

go dos Bispos do Porto 2 p. c. 6. ad finem, P. Antonius de Vasconcellos in descriptione Lusitaniae in princ. n. 4. vbi refert Alexandri diploma, sic Cosmo de Medicis Etruriae Principi Pius V. coronam, sceptrum, magnique Ducis insignia, & nomen donauit, Anto. de Fuenmayor in eius vita libr. 5. Rex Angliae tribus titulis à Sede Apostolica per predecessores obtentis insignitus gloriatur, scilicet Regis Hierusalem, & Hiberniae diadematis, Henricus enim II. Angliae Rex ab Adriano IV. vel vt alij malunt, ab Alexandro III. Hiberniae dominum, & Regnum adeptus est. Polid. Virg. histor. Angliae lib. 13. Ribadeneira libr. 1. de la historia Ecclesiastica de Inglaterra, cap. 44. Aubertus Mirrus in politica Ecclesiastica lib. 1. c. 52. & in geographia Ecclesiastica verbo, *Hibernia*, vbi id Ioan. II. tribuit. Itē defensoris Fidei Chatolicae (ò vtinā) nomen consequutus est à Leone X. Henr. VIII. Ribadeneira d. lib. 1. cap. 3, sic erga alios Principes summi Pontifices eadem liberalitate, & dignitate vsi sunt, vt late prosequitur Marta de iurisdic. lib. 1. cap. 26. num. 5. Ioseph Valentini, de osculatione pedum Roman. Pontif. capit. 17. Bursa. conf. 124. num. 76. vol. 1.

Idque summa cum ratione. Cum enim Principes Chatolici defensores sint Ecclesiae, & ad id constituti, & necessarii cap. Principes 23. quest. 5. vt n. 46. annotauimus, condecens est, vt honoribus, &

præmijs pro meritis à supremo Ecclesiæ Principe
condecorentur.

- 54 Sextò principaliter infertur ad quaestionem v-
trum summus Pontifex quâ talis, habeat in orbe
Christiano supremam potestatem, vel iurisdic-
tionem temporalem; in quo dubio communis Iurif-
peritorum, quam & probant nō nulli ex Theolo-
gis, affirmat eā esse penes Pontificem, non quidem
actu, prout habet spirituales, sed in habitu, seu po-
tentia, & quamvis illam frequentius per Impera-
torem, & Reges exerceat, per se ipsum tamen fa-
cit aliquando, & habitum illum reducit ad actum
ita glos. 1. Innocenc. & Doctores communiter in
cap. nouit de iudicijs, & in cap. causam qua 7. qui
filijs sint legitimi, & glos. 4. in capit. 1. 22. distinct.
cum similibus, Bart. in l. 1. §. præsidet. ff. de re-
quir. reis, vbi affirmat hæreticum esse contra-
rium asserere, & ea ratione hæreseos damnatum
fuisse Dantem poetam celebrem, neruose Mar-
ta de iurisdictione 1. part. capit. 18. vsque ad ca-
pit. 26. testantur post alios hanc esse commu-
nem Nauar. d. capit. nouit notab. 3. numer. 19.
cum sequentib. Couar. regula peccatum 2. p. §. 9.
num. 7. Mench. illustr. cap. 20. num. 2. vers. con-
trariam, Perez ad l. 1. titul. 1. libr. 3. Ordinamenti
pagin. 4. vers. præterea, Molin. de iust. tract. 2. disp.
29. in prin. Salas de legibus disp. 7. num. 27. vbi Al-
uarum Pelagiū, Bofsiū, & alios Theologos citat
& Mar-

& Marta d. i. p. c. 19. à n. 5. & veriorē post alios dicit Bursat. conf. 90. n. 32. & conf. 200. num. 18.

55 Et ultra multa quæ adducit Nauar. à num. 1. vbi supra, & viginti fundamenta, de quibus per Bermondum relatum à Menchaca, & Perez dictis locis, & ultra alia, de quibus per supra citatos, præcipue Martam. Urget primò maxime d. capit. 1. 22. distinct. vbi. *Petro æterna vitæ clauigero terreni simul, & cælestis Imperij iura commisit*, cum similibus citatis per glossa ibi, text. in extrauag. Vnam sanctam de maiori parte inter communes, dum ex verbis Domini Lucæ 22. docet, & probat duos gladios esse in Ecclesia, quorum alter scilicet spiritualis per eandem euaginatus, & sic in actu exercetur; alter verò scilicet temporalis non ita, sed in vagina reconditus habetur pro Ecclesia exercendus manu Regum, & militum, ad nutum, & potentiam Sacerdotis, id est summi Pontificis.

56 Secundò facit quia Christus Dominus habuit eam summam potestatem temporalem, iuxta illud Matth. ult. *data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra*, cū similibus expensis à Nau. n. 8. sup. sed Christus Dominus Petro tãquam Vicario, & eiusdem successoribus dedit suam potestatem, capit. ita Dominus 19. dist. cap. in nouo 21. distinct. cap. 1. 22. distinct. diximus latè supra, igitur & hanc summam, & supremam temporalem.

57 Tandem in c. Venerabilem 34. de electione, in

De iusto Imperio Lusitan.

cap. alius 15. quaest. 6. in cap. licet de foro compet. in cap. grandi de supplend. neglig. in 6. in capit. ad Apostolicam de re iud. in 6. in Clem. 1. in princ. de iure iurand. in Clem. pastoralis ad fin. vers. nos tandem de re iud. & in multis similibus legimus summos Pontifices potestatem exercuisse circa translationem Imperii, electionem, & confirmationem Imperatoris, priuationem eiusdem, & Regum, & circa dationem curatoris, qui illis necessarius fuit, & similia, quae omnia, & singula ad temporalem potestatem, non verò ad spiritualem pertinere videntur.

58 Contrariam sententiam ut veriore amplectuntur communiter Theologi, quam & probant non nulli ex Iurisperitis; imò quod Pontifex Romanus solam habeat potestatem spiritualem, non autem saecularem supremam, quae & gladius temporalis dicitur, etiam in habitu, & potentia, ut constat ex Paludan. Turrecrem. Caiet. Victoria, Sot. & alijs quos referunt, & sequuntur Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. col. 4. vers. inter has, Bellarm. dicens communem Catholicorum Theologorum libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 1. vers. 3. Suar. lib. 3. contra Angliz errores cap. 5. à num. 8. Pegna ad director. 1 p. super extrauag. vnam sanctam comment. 8. versic. ceterum, Nauar. cap. nouit not. 3. à n. 21. de iudicijs, Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. numer. 7. Salas de legibus disp. 7. à num. 29. Simanc. de Catholic.

capit. 45. num. 25. & seq. Marta de iurisd. contrariam sequens 1. p. cap. 17. à num. 1. probat glos. in capit. quoniam 10. dist. Cardinal. Baldus, & alij ex Iurisperitis, quos refert Nauar. d. notab. 3. n. 41. Mench. Illustr. cap. 20. num. 2. qui communem fatentur.

59 Pro qua viginti fundamēta cōgerit Bermond. relatus à prædictis, & viginti duo Mart. post Nau. d. n. 21. cum seqq. vrget primò textus in d. c. nouit multipliciter expensus à Nauar. d. num. 21. capit. causam quæ 7. qui filij sint legitimi, ibi: *Ad Regem per tinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare,* cap. quoniam, ibi: *Officia vtriusque potestatis discreuit* 10. dist. c. cum ad verum in eisdem verbis 96. dist. cap. solitæ de maiestate cap. si duobus 7. §. vltim. de appellat. per locum ab speciali, ibi: *In his, quæ sunt nostræ temporali iurisdictioni subiecti,* cum alijs adductis à præcitis.

60 Secudò quia iuxta multorum sententiam Christus homo nec habuit, nec habere voluit Regnum temporale iure hæreditario, vel ex electione, aut alia via, nec vnquam exercuit huiusmodi potestatem iuxta illud Ioan. 18. *Regnum meum non est de hoc mundo,* & illud Psalm. 2. *Ego constitutus sum Rex ab eo super Siõ,* id est Ecclesiam, & Luc. 12. *O Homo quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos,* cum multis alijs, quæ expendunt Bellarm. vbi sup. cap. 4. Victoria, Soto, & alij relati per Henriquez de vltimò fine

ne hominis cap. 25. §. 1. Mol. disp. 28. col. 3. vers.
contrariam, addit Suar. 3. p. tom. 1. q. 22. disp. 48.
sect. 2. Quod nec post resurrectionē Christus ha-
buit dominium temporale orbis, eo maxime quia
Christus Dominus Petro, & successoribus conces-
sit potestatem spiritualementantum modò, & cla-
ues Regni cœlorum, iuxta illud Matth. 16. *Tibi da-
bo claves Regni cœlorum, & quodcumque ligaueris, &c.*
cap. in nouo 21. dist. cap. solitæ ad fin. de maiorita-
te.

61 Tandē facit, quia suprema potestas, & gladius
temporalis non potest insolidum existere apud
plures, iuxt. regul. l. siut certò. §. si duobus. ff. com-
modati cum traditis à Pinel. l. 1. de bonis matern.
3. p. num. 10. Mantua Paralipom. cap 50. Gom. l.
45. Taur. nu. 95. At extra controuersiam est eius-
modi potestatem plenam, & insolidum existere
apud Imperatorem, & Reges, vt colligitur ex lege
deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iactu, ibi: *Mundi Domi-
nus*, cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi:
Rex (Franciæ) *superiorem in temporalibus minime recog-
noscit*, obseruant glos. pen. in cap. Adrianus 2. 63.
dist. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. numer. 6. vers.
2. Mench. Illust. cap. 20. à num. 1. Hotom. Illustr.
quæst. 1. Rojas in epitome cap. 23. num. 93. Marta
de iurisd. 1. p. cap. 20. num. 1. & 2. Suar. libr. 3. con-
tra Angliæ errores cap. 5. num. 6. Neque Romani
Pont. plus potestatis quam par est, sibi attribui con-

sentiunt, vt de Pio V. testatur Nauar. in cap. non liceat Papæ §. 3. num. 6.

62 Retenta hac posteriori sententia aduertendū est vtramque opinionem Catholicorum, licet in verbis, & modo explicandi maximè differant, in effectu tamen, & substantia concordari, & ad verum sensum reduci posse, vt benè aduertunt Bellarm. lib. 5. de Romano Pontifice cap. 4. & 6. & contra Barclaium cap. 3. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 29. & passim nouiores, vt notabis corol. sequenti ad quintum ad finem. Vtrique namque eam potestatem iuxta iuris terminos Summo Pontifici cōcedunt, quòd licet alij directè, alij indirectè exponant, in potestate tamen, & substantia non dissentiunt. Non obstant ergò pro prima opinione adducta.

63 Non primum ex cap. 1. 22. dist. ibi: *Terreni simul, & cœlestis Imperij iura commisit*, cui variè respondēt glossa, verbo, *terreni*, cum seqq. in extrauagan. 1. Ioan. 22. ne sede vacante, vbi eadem verba referuntur, Turrecrem. & alij in d. cap. 1. Nauar. d. notab. 3. num. 126. Bellarm. lib. 5. de Romano Pontifice cap. 5. in pr. Molin. d. disp. 29. col. 3. vers. 4. & col. pen. vers. 4. Dupliciter tamē facilius satisficit, primò vt illa verba intelligātur nō eodē modo, sed secūdū vtriusq; potestatis qualitātē, ita vt potestas spiritalis directè, tēporalis indirectè habeatur, ex Molin. vbi proximè, & est de mente aliorum, vel potius Nico.

Nicolaus Pontifex, si is est de quo dubitat Bellar. vbi proximè, videtur allusisse ad illa verba Christi Dom. Matth. 16. *Tibi dabo claves, &c. Quodcūq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis*, ita vt sensus sit quod Christus Petro æternæ vitæ clauigero, id est, habenti claves Regni cælorū, iura cælestis simul, & terreni Imperij concessit, vt quod ille solueret, vel ligaret in terrestri Imperio, solueretur, & ligaretur in cælesti, ne idem Pontifex sibi contrarius aduersetur in cap. cum ad verum 96. dist. contendunt Decius in cap. nouit nu. 7. vers. 3. aliàs num. 58 de iudicijs Cagnol. in proœmio. ff. num. 56. Bellarm. d. cap. 5. & ita non probat ille text. communem nostrorum allegationem.

- 64 Ad extrauag. Vnam sanctam de maiori-
tate, & authoritatem Euangelij Lucæ 22. circa duos gla-
dios, quos Pontifex ibidem expendit; inter alia, de
quibus per Abbatem à num. 11. Deciū 7. Sicul. Fe-
lin. Alciat. n. 3. Quinti. à num. 6. Nauar. notab. 3.
num. 139. in cap. nouit de iudicijs, Castald. de Im-
peratore q. 50. a num. 22. Couar. reg. peccatum 2.
p. §. 9. num. 7. vers. 3. Victoriā de potestate Pontifi-
cis num. 19 Duar. lib. 1. de sacris Ecclesiæ minist.
cap. 4. Igneum in tract. an Rex Franciæ recognos-
cat Imperatorem num. 105. Bellarm. lib. 5. de Ro-
mano Pontif. cap. 5. vers. 2. & cap. 7. vers. item po-
test cum seqq. & de potestate summi Pontificis in
temporalibus contra Barclaium cap. 19. vers. ad-
dit

dit, Molin. de iust. 2. tract. disp. 29. concl. 3. vers. 4. Pegña ad directoriũ 1. p. in d. extrauag. commen. 8. Marta de iurisd. 1. p. cap. 18. n. 2. Satisfit ex mente communi Pontificem ex sententia D. Bernardi lib. de considerat. ad Eugenium, totum esse in ostẽdendo, quod vltra gladium spiritualem, temporalis etiam est in Ecclesia, non quod sit eodem modo, quo spiritualis existit, & ita docet Pontifex spiritualem esse superiorem, temporalem verò inferiorem, & illi subiectum; insuper illum ab Ecclesia, hunc verò pro ea, id est pro conseruatione eiusdem, & in ordine ad finem supernaturalem fore exercendum, quod satis constat ex verbis textus & extrauag. Meruit de priuilegijs inter communes, quidquid aliter intelligant alij citati per supra citatos, dum existimãt Pontificem in d. extrauag. Vnã, tanquam veritatem Chatolicam declarasse vtrũque gladium esse apud Romanum Pontificem, & Imperium ab eodem haberi, contra quam declarationem Ludouic. Imperator constitutionem promulgauit, qua maiestatis reos condemnat eos, qui dixerint Imperium à Pontifice haberi, vt per Alber. & alios relatos à Decio num. 7. vers. sed aliã num. 63. Duar. Castald. à num. 7. dictis locis; & fortasse quia multi olim sic putabant, supposita eorũ opinione emanauit d. extrauag. Meruit, quæ cõstituit Regem Gallix post d. extrauag. Vnam sanctã, non magis subijci Pontifici, quam ante illam subijceretur

De iusto Imperio Lusitan.

ceretur Bellarm. contra Barclaium cap. 3. n. 2. Au-
thoritas verò illa, *Ecce duo gladij & facis est*, Luca 12.
in sensu litterali explicatur à Teophilato, & Patri-
bus, vt per Bellarm. d. vers. 2. & d. cap. 19. Caietan.
ientacul. 1. quaest. 2. vers. ad hanc, & vers. ad obiecta
Iansen. in concord. cap. 133. ad finem, Ioan. Suar.
Episcopus Conimbricensis, in Lucam tractat. 254.
quamuis Bernard. & Pontif. in sensu mixtico eam
authoritatem adducant.

65 Et licet Barclaius ex verbis D. Bernard. & d. ex
trauag. Vnam sanctam, ibi: *Ad nutum Sacerdotis*, in-
telligat assensum, vt ad libitum Pontificis detor-
queat sensum, attamen natus in superiore impor-
tat Imperium, & potestatem Virg. lib. 10.

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Tullius in Catelinam, *haec Deorum immortalium
nutu atque consilio gesta esse videntur* 2. Regū. 17.
Dominus autem nutu dissipatum est consilium Achitofel,
Iob 26. *Columnae caeli contremiscunt, & pauent ad nutū
eius*, obseruat Bellarmin. contra Barclaium capit.

19.
66 Non obstat secundum argumentum, tūm quia
controuersum est, vt iam diximus vtrum Christus
Dominus fuerit Monarcha temporalis, & potes-
tatem excellentiæ habuerit super omnia tempora
lia, & partem negatiuam sequuntur Victoria, So-
tus, & plerique alij relati per Henriquez lib. vlt. de
vltim. sine cap. 25. §. 1. in fine littera A. Bellarm.

lib. 5.

libr. 5. de Romano Pontifice capit. 4. vt diximus numer. 60. Affirmatiuam, quæ magis communis & verior est (qua tamen potestate vsus nõ est Christus) amplectuntur D. Thom. libr. 1. de Regimine Principis cap. 22. Nauar. cap. nouit. notab. 3. nu. 8. Mendoza quodlibet quæst. vltim. nu. 17. sequuntur post alios DD. quos referunt Vazquez in 3. p. tom. 1. disputat. 87. capit. 2. Suarez d. 3. par. tom. 1. disput. 48. sect. 2. Azor 2. tom. instit. lib. 4. capit. 19. q. 5. Molin. de iust. 2. tract. disput. 28. & Henriquez & ab eo relati d. c. 25. §. 1. littera X. cum seq. Marta de iurisdic. 1 p. cap. 22. à num. 2. iuxta illud Ioan. vlt. *data est mihi omnis potestas in caelo, & in terra.* cum alijs citatis à prædictis.

67. Tum etiam quia admissa hac posteriori sententia, ea potestas excellentiæ communicata non fuit in temporalibus Petro, & successoribus, sicut nec potestas excellentiæ in spiritalibus, vt tradunt post D. Thom. de regimine Principis lib. 3. capit. 10. in finè receptum ex Nauarro d. notab. 3. numer. 130. Bellarmin. libr. 5. de Roman. Pontifice capit. 4. in fin. Molin. 2. tract. de iustitia tom. 1. disput. 29. col. 5. Bellarm. aduersus Barclaium capit. 27. ad finem.

68. Ad tertium argumentum respõdetur probare tantũ summo Pontifici cõpetere iurisdictionẽ iudicãdi, & deponẽdi Reges, & Imperatorẽ in ordine

ad finem supernaturalem, quòd non importat, nec præfert potestatem supremam temporalem, sed spiritualement, vt sapius supra explicauimus.

69 Ex hac tamen nostra sententia, & illius fundamentis tantummodò euincitur non posse Romanum Pontificem directè exercere iurisdictionem temporalem, non verò concludunt non posse indirectè in finem supernaturalem, nec in hoc casu Pontifex temporalem Regis potestatem perturbat, contra capit. nouit de iudicijs. Eam namque perturbaret, si directè impediret in finem naturalem. Imò constat Christum Dominum hanc potestatem exercuisse, Matth. 21. refertur in cap. eijciens 88. distinct. dum è templo eiecit ementes, & vendentes, videtur vsus fuisse hac potestate inferiori, & temporali, indirectè, & minus principaliter in finem supernaturalem, & in ordine ad bonum supernaturale, quòd eiusmodi ementes, & vendentes offendebant, videndi Abb. & alij in d. capit. nouit Bellarmin. libr. 5. de Romano Pontifice capit. 4. column. 2. versic. respondent, quidquid aliter intelligat Marta de iurisdic. 1. p. cap. 22. colum. penul. vers. quod autem Christus: quam potestatem proculdubio Petro communi-
cauit, & in Ecclesia reliquit.

70 Ita & eodem modo nõ obstat quod potestas in solidum

solidum penes duos existerenon possit ex reg. l. si
 vt. §. si duobus. ff. commodati. Nam regula illa lo-
 cum habet quando eadem potestas, & dominium
 eodem modo, & iure apud duos existit, secus ve-
 rò si diuerso, aut subordinato iuxta text. iuncta
 glossa penult. & vltim. in l. i. ff. si ager vectigal. l.
 in rebus, ibi: *Naturaliter in eius permanserit dominio,*
 iuncta lege si prædium 23. C. de iure dotium, au-
 thent. si verò dominus, ibi: *Domini principalis.* C.
 de hæretic. resoluunt latè Pinelus l. i. de bonis ma-
 ternis 3. part. à num. 11. Valasc. de iure emphyt.
 quæst. 13. in principio, & à numer. 13. & ita non in-
 conuenit, quòd Principes temporales in tempora-
 libus potestatem supremam habeant directè, &
 principaliter: Pontifex verò indirectè, & minus
 principaliter occurrente casu.

71 Inter Reges tamen, & Imperatorè quoad pro-
 positum distinguendum erit. Germanicum nam-
 que Imperium magis pendet à summo Pontifi-
 ce, quàm quoduis aliud Regnum Catholicum ex
 Nauar. in cap. nouit notab. 3. numer. 127. Molin.
 de iustitia tract. 2. disputat. 29. vers. ex dictis infe-
 ro. Quoniam licet absolutè, & attenda origine, &
 natura rei Imperium, sicut & quoduis aliud
 Regnum sit à Deo, non verò à sede Apostolica,
 vel Pontifice maximo cap. duo sunt 96. distinct.
 capit. solita, de maioritate cum alijs, auth. quo-

modo oporteat Episcopos in princip. l. 1. in principio. C. de veteri iure, ibi: *Imperium quod nobis à cælesti maiestate traditum est.* Driedon. libr. 2. de libertat. Christiana capit. 2. & infra referendi, nihilominus tamen post translationē factam à Leone 3. in personam Caroli magni sub expressis conditionibus iuxta text. in cap. Venerabilem, de electione, dici potest in aliquo sensu Imperium Germanicum haberi ab Ecclesia, & Romano Pontifice, quatenus habetur mediante illa translatione, & pacto & ita Romanus Pontifex in electione, confirmatione, coronatione, & iuramento potestatem exercet d. capit. Venerabilem, Clem. 1. de iure iurand. clem. Pastoralis ad finem de re iudica, cum alijs. Idque ex eo ne iterum ad Græcos redeat, neque antiqua sequantur incommoda, & aliquis hæreticus, scismaticus, & Ecclesiæ ac Fidei aduersarius fieret Imperator, & sic concordari possunt glossa, & Doctores, qui negant Imperium haberi ab Ecclesia, aut Romano Pontifice, & qui contrarium affirmant, cum quibus est communis, aut communior sententia. Ut priores intelligantur attenda rei naturā, posteriores post Imperij translationem; & ita cessabit controuersia glossæ & Doctorum in c. duo sunt, & c. seq. 96. dist. Abb. a n. 11. Decij 7. aliàs à n. 54. Felin. & aliorū in d. c. nouit, Castal. de Imperatore q. 50.

à princip. Couar. regula peccatum 2. part. §. 9. numer. 7. Pelagius de plantu Ecclesiæ libr. 1. cap. 13. Menchaca Illustrium cap. 20. num. 4. & capit. 21. à n. 22. & 27. Bellar. lib. 5. de Romano Pontifice c. 8. versic. 7. vbi id optimè aduertit, in confirmationem prædictorum videndus idem Bellarmin. de translat. Imperij per tres libros præsertim libr. 1. ex capit. 4. capit. 12. & lib. 2. capit. 3. & lib. 3. ex ca. 1. In translatione autem eiusmodi electione, & cæteris Romanus Pontifex non sæcularem, aut politicam, sed Ecclesiasticam, & spiritualement exercet potestatem, quatenus Ecclesiæ pastor est, in finem supernaturalem animarum salutis prouidet, vt bene Bellarm. d. c. 12. & supra n. 25. notauimus.

72 Septimò principaliter infertur ineptè, & erroneè labi Guillelmum Barclaium in tract. de potest. Papæ, qui cum se Iurisperitum, & Catholicum profiteatur, velut alter Ismael aduersus fratres suos tabernaculum fixit Genes. 16. contra omnes Catholicos tum Theologos, tum Sacrorum Canonum, & Ciuilium legum professores. singularè sententiã nullo auctore citato, nullo solido fundamento astruere conatur. Agnoscit namque in Rom. Pontif. Monarchiam Ecclesiæ spiritualement, iurisdictionem, & potestatem, etiam supra Reges, & Imperatores: negauit tamè subordinationem potestatis temporalis ad spiritualement, & cõsequenter etiã negauit posse Pontificem

De iusto Imperio Lusitan.

in rebus temporalibus aliquid disponere, nec Reges hæreticos dominio, & Regno priuare: cui doctè, & late (vt assolent) respondent Bellarm. integro libro de potestate summi Pontificis in temporalibus, Suar. contra errores Angliæ libr. 3. de Primatu summi Pontificis ca. 21. à num. 4. fortiora tamen Barclaij fundamenta in præsentiarum refutanda duxi, vt appareat quam debilibus argumentis nitatur. Primò igitur sic argumentatur, si Pontifici directè in temporalibus potestas non competit, nec competet indirectè ex reg. cum quid vna via prohibetur, non debet ad id alia admitti in 6. ¶ Secundò potestas spiritalis, & tēporalis iure diuino distinctæ sunt, nec altera in alteram imperiū habet cap. cum ad verum, ca. duo 96. dist. citat que D. Bernard. lib. 1. de considerat. Driedon. de liber. Christ. cap. 2. Hossium apud Athanasium in epist. ad solitariam vitam agentes. ¶ Tertiò potestas spiritalis, & Ecclesiastica vnam efficiunt rempub. eiusdemque duo sunt membra ad Roman. 12. & 1. Corinth. 12. Sed neque pes à pede, neque brachiū à brachio, neque humerus ab humero pendet, sed ab vno tertio. ¶ Quartò Innocent. III. in cap. Per venerabilem qui filij sint legitimi, decidit Regem Franciæ in temporalibus non recognoscere superiorem, ergò qui potestatem indirectam Pontifici cōcedunt, contradicūt Innocētio. Nam habet, & non

& non habet, simul vera esse non possunt. ¶ Quintò potestas hæc Pontifici competens in temporalibus aut iure diuino, aut humano, aut opinionibus fundatur; sed iure diuino nullum huius potestatis extat vestigium, nec iure humano potestas Regibus diuino iure constituta destrui potuit; inter Theologos verò & Canonistas ingens de hac re dissensio, dum hi directam, alij indirectam potestatem astruunt, facit vt quæstio hæc de temporalis potestate Papæ dubia, incerta, ac tota in hominum opinione posita videatur. ¶ Sextò Reges, & Principes ethnici potestatem omnem temporalem habēt, ergò per conuersionem eam non amittunt, sicut nec priuati homines amittebāt, Act. 5. exceptis rebus illis, quas sponte obtulerant; similiter ergò & Principes, vbi Christo nomen dabant, ius suum temporale, & imperium, & potestatem politicam, integram, & intactam retinebant, aliàs sequeretur, quod Pontifex esset maior Deo, nam si aufert Regna Principibus, quæ Deus illis dedit maior est Deo. ¶ Septimò si ex eo competit Pontifici ea potestas, quia omnis respub. debet esse perfecta, & sibi sufficiens in ordine ad suum finem, vt tradit Bellarm. de Romano Pontifice lib. 5. cap. 7. vers. secūda ratio; sequeretur è contrario rempub. temporalem habere potestatem disponēdi de rebus spiritualibus, & deponēdi supremum reipub.

Ecclesiasticæ Principem, sed necessaria est ad finē temporalem potestas disponendi de rebus spiritibus, & deponendi Principem Ecclesiasticum, igitur, sed hoc est falsum, & absurdum, proinde & illud quoque falsū est, cui hoc est consequens. ¶ Octauo Salomon Rex Sacerdotem Abiatharē reū mortis pronunciauit, quòd coniuranti Adonia consensisset, & eiecit eum ne Sacerdotio fungeretur 3. Reg. cap. 2. sed hæc potestas per Baptismum in lege gratiæ non amittitur, quia Christus non venit soluere legem, sed adimplere, vt argumentatur capit. 3. §. 3. ¶ Nono D. Gregor. epistol. 61. libr. 2. vocat se famulum indignum Imperatoris, & dicit, Imperatori cœlitus datam esse potestatem super omnes homines, ergò super Papam si homo est?

73 His argumentis, vt alia omittamus, satisfaciendum erit, non obstat igitur primum ex regulæ cum quid vna via prohibetur in 6. nam vltra responsionem Bellarm. de potest. summi Pontificis in temporalibus cap. 5. regula illa, vltra aliàs limitationes de quibus per glossam ibi, limitatur quoties prohibitum venit in consequentiam actus permissi, vt post Alexand. quem citat, resoluit Marian. Socin. consil. 3. n. 39. vol. 2. prosequitur latissime Vincentius Carroccius in repetit. c. cum quid prohibetur lib. 6. p. 1. à pag. 1. vsque ad pagin. 79. Suar. in specie lib. 3. cōtra errores Angl. ca. 30. n. 1.

& 2. Vulgare namque est axioma tam in Philo-
 sophia, quam in vtroque iure, quod sicut ei, cui comit-
 titur finis, committuntur etiam media ad illum; &
 cui consequens etiam antecedens, si cui potestas ali-
 qua, vel iurisdictio conceditur, conceduntur om-
 nia, sine quibus, vel nullatenus, vel sine notabili
 difficultate eiusmodi potestas, & iurisdictio ex-
 pediri potest, quæ omnia ad eandem concessio-
 nem, non vero ad diuersam spectant, l. 2. ff. de iurisd.
*Cui iurisdictio data est, ea quoque concessa esse videtur, sine quibus iurisdictio explicari non potuit, capit. 1. ibi. Poteris, capit. præterea, quia ex eo quod causa sibi committitur, super omnibus quæ ad causam ipsam expectare noscuntur, plenariam recipit potestatem. capit. prudentiam. §. sexta, vbi glossa final capit. suspicionis cum alijs de officio de legati: idque ad varias quæstiones tradunt Iasson, Purpurat. Decius, Curtius, & nouiores in d. l. 2. & alij in præcitatis locis, Euerard. loco 125. cum seq. Menoch. 1. recap. à numer. 362. & remed. 6. numer. 43. de arbitrar. quæstion. 74. à num. 38. & casu 112. à num. 18. Na-
 uar. à num. 28. in princip. de pœnit. dist. 5. Hypol. sing. 175. Gratian. reg. 79. post alios, quos referunt, licet sint alterius gradus, vel ordinis Franc. de Cla-
 perijs de Imperio cap. 16. n. 1.*

74 Quæ regula multò certius locū habet, vbi finis,
 de quo agitur, excellētior est medijs, & cōsequens,

De iusto Imperio Lusitan.

vel principale antecedenti, vel accessorio; & ubi maior aliqua, vel superior potestas, & iurisdictio concessa proponitur, ea vero quæ præcedere debent, seu media ad illius expeditionem, sunt minora, vel ad minorem, & inferiorem spectant potestatem, ut docet Bart. n. 2. & 3. in d. l. 2. ubi communis ex Ias. n. 11. vers. 4. Curt. num. 13. & alijs, Roman. in l. illud. ff. de acquir. hæred. Ias. in l. si causam n. 6. C. de tract. & in l. ult. n. 6. C. de hæredibus instituendis, Euerard. loco 125. vers. dicta tamen regula Menoch. casu 112. à num. 18. secundum quos id certissimum, ac omnino indubitabile est, si pertineant non tantum ad inferiorem, verum etiam ad subalternam, vel subordinatam superiori concessa, iuxta tradita in d. l. 2. & d. cap. præterea, & resoluta supra corol. 3. à n. 37.

75 Aduerto etiã prædictam reg. cum quid vna via in 6. procedere quando per indirectum in fraudem legis consequitur quis, quod ei prohibitum est directè, ut in exemplo Barclaii, qui non potest alienare, non potest liti cedere ex Panormitano in c. dudum de electione, & in cap. cum pridem de pactis, de quo videndus est Molin. libr. 4. cap. 9. At in nostra specie summus Pontifex non consequitur temporalem potestatem directè in rebus temporalibus. Nec enim deponendo Regem ob hæresim, & culpam, ne officiat bono spirituali, eius loco constituitur

tituitur, illiusue regnum, & imperium vsurpat, sed excluso, vel recluso eo, sua spiritali vtens potestate iuxta resoluta supra corol. 3. relinquit Regnū & Imperium dispositioni electorum, vel successorum legitimorum. Vnde Innocent. 4. cum in Concilio Lugdunensi vniuersali anno 1245. (in quo præter Archiepiscopos, & Episcopos vndique euocatos, interfuerunt etiam Balduinus Imperator Orientis cum alijs multis Principibus, & sancto Ludouico Francorum Rege) Ecclesiam sine dubio repræsentate, Federico II. Imperium abrogasset, in sententia ait, *illi autem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem*, c. ad Apostolicæ ad fin. de re iud. in 6. similiter & in eodē Concilio dū Lusitanix Regi Sancio curatorem fratrem Alfonsum Bolonix comitem daret. *Per hoc* (ait) *non intendimus memorato Regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum Regnum adimere, vt* habetur cap. grandi de supplenda neglig. Prælat. lib. 6. vbi aduertit singularis glos. verb. Regis, notat Bellarm. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. & ca. 16. ad fin.

76 Hinc fit quam extra rem, negrauius dicam, Barclaius de potestate Papæ ca. 12. ex proposito axioma inferat Pōtificem pro libito Reges deponere, & quos velit instituire posse, quod sic (ait) ostendo: summus Pontifex potest alicui Regnum auferre, & alte

ri conferre, sinecessarium sit ad animarum salutem, ergo
 ubi libitum ei erit, poterit quemlibet Regno priuare, & il-
 lud alteri conferre, & probat: quia ipse est iudex. Hinc
 subtilitate eadem inferret Barclaius non esse creā-
 dum Regem, quia filios vestros tollet, & ponet in-
 curribus suis, filias quoq; vestras faciet sibi vnguē-
 tarias 1. Regum. 8. argumentatur igitur à suppo-
 sitione falsa, & tyrannica, vel potius inepta.

77 Verbis ergo illis *directè*, & *indirectè*, quid signifi-
 cetur, sup. num. 22. explicauimus, quidquid Barcla-
 ius illorum vim assequutus non fuerit, dum existi-
 mauit eandem potestatem directam admitti, licet
 indirectè, ex sententia Theologorum referens ea
 verba ad modum acquisitionis, quo nil absurdius.
 Illisque vsi sunt Innocent. Turrecrem. Victoria,
 Nauar. & alij plures, quos referunt Molin. 1. tom.
 de iust. disp. 29. Suarez libr. 3. contra errores An-
 gliz cap. 22. num. 8. aduertit Bellarm. de potestat.
 summi Pontificis in temporalibus cap. 5. column.
 2. discrimem namque vocum, *directè*, & *indirectè*,
 non refertur ad modum acquisitionis, vt perperā
 putat Barclaius de potestate Pontificis cap. 12. §.
 3. sed ad significandum obiectum secundarium, &
 consentaneum supremæ potestatis spiritualis, vt
 per Bellarminum d. §. 3. iuxta nostram explicatio-
 nem d. n. 22.

78 Non obstat secundum, fatemur namque potes-
 tatem

tatem Regiam seu temporalem, & spirituales, seu Ecclesiasticam iure diuino distinctas esse, cap. cum ad verum 96. distinct. ibi: Cum ad verum ventum est, ultra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpauit, quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus sic actibus proprijs, & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, cum similibus in argumento citatis. Negamus tamen illis iuribus probari alteram in alteram non habere imperium; imò contrarium ex eisdem constat d. ca. cum ad verum, ibi: Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, quae verba reperuntur in cap. quoniam 10. distinct. d. ca. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi: In alijs regionibus (scilicet Imperatoris, vel Regis) certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, d. capit. soli de maiorit. ibi: Potuisses autem (Imperator) prerogatiuam Sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est non à quolibet sed à Deo, non Regi, sed Sacerdoti, non de Regia stirpe, sed de Sacerdotali prosopia descendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathor. Ecce confituis res super gentes, & Regna, & euellas, & dissipas, & edificas, & plantes. Hierem. 1. cap. duo sunt 96. distinct. Duo sunt quippe Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra, & Regalis potestas, in quibus tanto grauius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro ipsi Regibus, seu regimibus hominum in diuino sunt reddituri

10116 36

examine

80
De iusto Imperio Lusitan.

examine rationem, ergò si Pontifex de Regis administratione redditurus est rationem apud Dei tribunal, constat ad illam dirigendam potestatem habere, vt bene aduertit Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 2. Diuusque Bernardus, Hossius, & Driedonius totum contrarium probant, vt apud eos videri potest, explicat Bellarminus vbi proximè cap. 13. Driedonius autem lib. 2. cap. 2. de libertate Christiana totus est in probanda Pontificis superioritate erga Reges, & Imperatores, vnum, vel alterum sufficiat testimonium. Infert enim col. ante penult. in hæc verba, ex his igitur liquidum est Papam, in quantum Vicarius Christi, & successor B. Petri præter potestatem cognoscendi pœnitentium peccata in foro conscientie, pœnitentiamque illis debitam iniungendi, habere etiam à Christo potestatem, seu iurisdictionem in foro exteriori excommunicandi, seu in consortio Ecclesie segregandi homines contumaces, & col. vltim. ceterum Papa quamuis facultatem eligendi, coronandi, aut instituendi Imperatorem non habeat ex iure diuino, & paulò post, tamen ex iure diuino ratione curæ pastoralis potestatem habet in Imperatorem Christianum, perinde ac pastor spiritualis in filium, & tamquam pastor in ouem suam, & ideo super his, quæ concernunt directionem Imperij eius in fide, & moribus Christianis, & in causis atque officijs spiritualibus disponendis, & in Episcopatibus per loca, vel ciuitates instituendis Imperator ipse subiectus est Papa, & antea

& antea colum. s. exponens illa verba Ioannis 21. pascite oves meas, sic ait, id est sis pastor ouium mearum, officium autem pastoris non solum est docere, & panem verbi Dei dispensare, sed est & oues custodire à lupis, & educere in pascua, & morbidas, ac contagiosas ab ouili separare, & aduersarios coercere, & in virga disciplina corrigere.

79 Non obstat tertium argumentum, quod membrum non habet potestatem in membrum eiusdem generis, quod confirmari potest ex illa reg. par in parem non habet Imperium cap. innotuit de electione, sed Pontifex, & Imperator sunt membra eiusdem generis, igitur alter in alterum non habet Imperium, & inde ait potestatem spiritualem, & politicam esse. velue duos humeros in corpore, quorum neuter alteri subycitur, sed uterque subycitur uni capiti Christo. Sed argumentum hoc seu æquiparatio, vel potius æqualitas vtriusque potestatis repugnat sacris litteris, Fidei Catholice, & receptæ Catholicorum doctrinæ, dum Petrum, eiusque successorem non caput Ecclesiæ visibile, sed inferius membrum constituit, quod ad hæresim pertinet, quæ hoc tempore maximè viget, vt aduertit Bellarminus de potestate Pontificis in temporalibus ca. 14. Potestas igitur ciuilis, vt corol. 3. probauimus, spirituali subordinata est, & inde habet se tanquam brachium ad suum caput, ideòque Principes sæculares in Ecclesiæ corpore defensores capitis, & Ecclesiæ cap. Principes, cap. Regum cap.

cap. administratores cum multis ibidem 23. q. 58 diuersum exercent officium à capite, cuius est regere, & ita brachiorum nomine continentur, ex regul. cap. singula 89. dist. ibi: *Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra, non eundem actum habent, ita in Ecclesia corpore. brachij autem ratio non conuenit summo Pontifici* (in quo Ecclesiastica suprema residet potestas ex resolutis supra) Quippe qui cum Christi sit vicarius cap. 2. de translatione Episcopi, Christum ipsum, qui caput est primarium Ecclesiæ ad Ephes. 5. repræsentat, ob id Papa in capite, Rex, seu Imperator in brachio, siue humero inungitur. Nā in his principatus congruè designatur iuxta illud Isai. cap. 9. *Factus est principatus super humerum eius, & Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante omnes inuitatos* 1. Regū 9. In capite verò Pontificis Sacramentalis est delibutio conseruata, quia personam capitis in Pōtificali officio repræsentat. Refert autem inter Pontificis, & Principis vnctionem, quia caput Pontificis charismate consecratur, brachiū verò Principis oleo delinitur; vt ostendatur quanta sit differentia inter authoritatem Pontificis, & Principis potestatem, ita Innoc. III. in capit. 1. §. vnde de sacra vnct. vbi obseruant Abb. & reliqui, Castald. de Imperatore q. 20. à numer. 1. Baldes de dignit. Regum Hisp. cap. 14. à num. 28. Cæsar Bar-

ron. tom. 5. annal. anno 496. Iosephus Stephanus de osculat. pedum Rom. Pon. ca. 7. in fin. Vnctio- que illa sacra, & in Ecclesia Imperatori data obe- dientiam, & subiectionem filij erga matrem Eccle- siã, Ecclesiãque caput Romanum Pont. insinuat, ex Ribaden, en el principe Christiano lib. 1. capit. 12. Ideoque tyrones enses suos recipiebant olim ab altari, vt profiterentur se filios Ecclesiã esse, at- que ad honorem Sacerdotij, ad tuitionem paupe- rum, ad uindictam malefactorum, & patriã libera- tionem gladiũ accepisse ex Petro Blesen. epist. 49.

80 Quartò non obstat authoritas Innocentij. 3. in cap. Per venerabilem qui filij sint legitimi, deci- dentis Regem Gallix non habere in temporalibus superiorem, vndè qui potestatem temporalem in ordine ad spiritualia concedunt summo Ponti- fici, contra dicunt Innocentio: sed satis fit, tũ- quia ipse Innocentius Othonem quartum Impe- ratorem deposuit, ergò non Doctores, sed ipse In- nocentius contradicit sibi, vt benè aduertit Bel- larmin. de potestate summi Pontificis in tempora- libus cap. 14. Tũ etiam, quia ipsemet Innoc. in eod. capit. Per venerabilem, decidit, quòd Pon- tifex exercet casualiter, hoc est incidenter, & indirectè potestatem in temporalibus in Impera- toris, Regumque ditionibus. Vndè verissimum est Regem Gallix, Imperatorem, & reliquos simi-

De iusto Imperio Lusitan.

les non habere, nec recognoscere in temporalibus superiorem in terris, non tamen inde infertur non habere in spiritualibus superiorem, qui non propriè temporalem, sed verè & propriè spiritualem, & suam, non alienam in temporalibus in ordine ad spiritualia exercet iurisdictionem iuxta ea, quæ supra nu. 25. ex sententia Arist. & D. Thom. & aliorum explicauimus.

81 Non obstat quintum quòd hæc potestas non constat ex iure diuino. Sed falsa, & hæretica est maior, nam de iure diuino extant authoritates illæ, Matth. 16. *Tibi dabo claues Regni cælorum*, & Ioan. 21. *pasce oues meas, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis*, Matth. 16. Paulus etiam vt plenitudinem potestatis exponeret ad Corinth. 1. capit. 6. *Aic nescitis quia & angelos iudicabimus, quanto magis secularia?* Vt ad propositum in specie expendit Innocent. 3. in capit. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, Innocent. 4. in capit. ad Apostolicæ de re iudicata libr. 6. obseruant Driedon. libr. 2. de libertat. Christiana capit. 2. Bellarmin. de potestat. summi Pontificis in temporalibus capit. 5. Suar. libr. 3. de Primatu Romani Pontificis capit. 23. à numer. 2. Idque duabus rationibus euidenter probari potest, dum Marsilius Paduanus, Barclaius, & alij aduersarij textum expressum in euangelio petunt. Nam prædicti non negant posse Pontificem

tificem coercere Principes, & Reges præsertim hæreticos per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, & interdicti, sed negant posse ulterius cōtra illos procedere, vt aduertunt Azor in summa 2. p. instit lib. 4. cap. 19. Suar. lib. 3. de Primatu Romani Pontificis c. 23. num. 9.

82 Contra quos sit prima ratio, quòd vis directiua (quam præcitati agnoscunt in Pontifice erga Reges ex citatis scripturæ locis, & alijs re-latis per Suar. vbi proximè à numer. 3.) sine coactiua inefficax est, ex Arist. 10. Ethicorum capit. vltim. ex iure Consulto Paulo in l. vltim. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio, ibi: *Iurisdictio sine modica coercionem nulla est*, Innocen. III. in c. pasto ralis 28. in princip. de offic. de egat. ibi: *Cum de legato à Principe iurisdictio dandi iudicem sit à lege concessa, potest compellere renitentem, eò quòd iurisdictio illa nullius videretur momenti, si coercionem aliquam non haberet.* Princeps enim eum, cui magistratum dedit, omnia agere decreuit ex Vlpiano in l. Quidam cōsulebāt 57. ff. de re iudicata, cū pluribus alijs, & ita non est necesse vt hoc consequens in commissione exprimatur, cum ex natura rei expressum sit, & censetur ex reg. l. Ad rē 56. l. Ad legatū 62. ff. de procurat. declarat eleganter Alexandr. 3. in capit. Præterea 5. de officio deleg. ibi: *Hoc tibi auctoritate præsentium innotescat, quod postquam ei causa licet simplici*

De iusto Imperio Lusitan.

ver delegatur, satis potest nostra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces seueritate Ecclesiastica coercere, etiam si littere commissionis id non contineant, & reddat rationem, quia ex eo quod causa sibi committitur, super omnibus, quae ad causam ipsam expectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, quam coercendi potestatem significauit Paulus 1. ad Corinth. 4. *vultis in virga veniam ad vos, nomen autem virgae importat in scriptura potestatem coerciuam* Psalm. 2. *Rege eos in virga ferrea, vt ex patribus probat* Suar. d. ca. 23. num. 4.

83 Secundo ostenditur, quia citatae auctoritates generales sunt, generaliterque loquuntur, omnes oues, & subditos complectuntur, cap. solita de maiori parte. Nam vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. De pretio. ff. de publiciana: sic & illa Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus, & illa ad Titum capit. 3. Haereticum hominem deuota, à quibus regulis qui Regem eximere contendit, probet expresse limitationem in eadem sacra pagina, vt suo conuincatur argumento. Nam qui regulam iuris siue diuini, siue humani pro se habet, obtinebit, donec contrarium ab a duersario ostendatur cap. 2. de coniugio leproforum, ibi: *Generali precepto Apostoli quod exigitur, est soluendum, cui precepto nulla in hoc casu exceptio inuenitur*, glossa 1. in Rubrica*

Rubrica vbi omnes de regul. iur. in 6. Tiraq. plures cōgerens de retractu tit. 1. §. 1. glos. 9. nu. 211. Vnde etiam contra priuilegiatas aliās personas obseruanda est regula, nisi in specie, de qua agitur, priuilegium ostendatur l. In fraudem 16. §. vltim. in fin. ff. de militari testam. ibi: *Quia generalis est ista determinatio*, vbi notat Bald. exornant ad varias quæstiones Costa post alios in cap. si pater. 1. p. verb. habēs, num. 9. de testam. in 6. Valasc. de iure emphyt. q. 22. num. 5. Tiraq. in tractat. de præscript. glos. 11. num. 3. & de retract. tit. 1. §. 1. glos. 14. à num. 96. & in nostra specie Suar. cōtra errores Angliæ lib. 3. cap. 23. n. 20.

84 Hinc fiscum, seu Regem non esse priuilegiatū nisi in casibus iure expressis, docet glossa, verbo, publica per tex. ibi in l. Item veniunt. §. in priuato rum. ff. de petit. hæred. & verbo, pertinet in l. 1. C. eod. resoluunt Ripa n. 14. Alciat. 12. Camillo 67. Barbof. p. 7. num. 19. in fin. in l. 1. ff. soluto matrim. Tiraq. d. glossa 14. nu. 100. Pereg. de iure fisci libr. 6. tit. 2. n. 3. post alios.

85 Quod si adhuc exemplum in persona Regis in sacra pagina à nobis requirant. Ozias Rex 2. Paralipom. cap. 26. cum Sacerdotis officium vsurparet, & à Sacerdotibus admonitus non acquiesceret, cōtinuò lepra diuinitus percussus fuit, vt supra corol. 2. n. 36. annotauimus, atque iudicio Sacerdotum

De iusto Imperio Lusitan.

separatus à cœtu seorsum in domo solitaria habita-
uit vsque ad mortem Regni administratione pri-
uatus; illiusque filius rempublicam administrauit,
vbi notant Gaspar Sanctius, Ioseph. lib. 9. antiq. i-
tat. capit. 11. Vnde si ob lepram poterat Sacerdos
olim Regem iudicare, & Regno priuare, à fortiori
poterit nunc propter lepram spiritualem idest hæ-
resim, quæ per lepram figurabatur ex Augustino
lib. 2. de quæst. Euange. quæstion. 40. Cum 1. ad Co-
rinth. 10. Paulus dicat contigisse Iudæis omnia in
figuram, docet Innoc. in ca. Per venerabilem vers.
in rationibus, qui filij sint legitimi, *cum deuterono-
mium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli compro-
batur, ut quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat ob-
seruari*, notat Palacius de retentione Regni Nauar-
ræ 2. p. §. 8. Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. cap.
8. & de potestate summi Pontificis in temporalibus
capit. 37. Marta de iurisdic. 1. p. capit. 23. à nu-
mer. 3.

86 Aliud extat exēplum de Athalia Regina Reg-
no, & vita ob hæresim! (quia fauebat superstitioni,
& Idololatriæ Baal) priuata ex Ioada Pontificis
mandato 4. Regum. 11. & 2. Paralipom. capit. 23.
cuius mentionem fecimus supra corol. 4. num. 45.
obseruat Bellarm. d. cap. 8. & de potestate summi
Pontificis in temporalibus capit. 38. Marta de iu-
risdict. p. 1. cap. 23. num. 2. Palacius d. §. 8. vbi alia
exempla

exempla ex lege veteri afferunt, & quamuis Barclaius de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 38. hoc exemplum euitare nitatur, dùm ait Athaliam per tyrannidem Regnum vsurpasse, & ob id depositam, & interfectam. Ultra namque responſionem Bellarm. d. cap. 38. Ego noto quòd si Pontifici licuit ob Regni vsurpationem Regnam populi consensu iam regnātem Imperio, & vita priuare, & alium Regem constituere, vt in eius locum substitutus ex eiusdem Ioadae mādato fuit Ioas, à fortiori id licebit ob hārefim.

87 Ex quibus patet falso asserere Barclaium hanc Pontificis summi potestatem non iure diuino, sed opinionibus cōtrarijs constare. Quia de potestate constat ex iure diuino; opiniones verò circa directam, & indirectam potestatem non contradicūt in effectu, sed in modo, vt etiam in materijs de fide passim Theologi controuertunt, vt aduertit Bellarm. de Potestat. summi Pontificis in temporalibus cap. 3. de quo corol. præcedenti.

88 Non obstat sextum, cui respondet Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 3. Ego aduerto puerilem esse discursum Barclaii, tùm quia non liceret Regi in facinorosos animaduertere. Auferret nāque bona, & vitam, quæ Deus dedit, & esset Deo maior.

89 Et ad rem neque ethnicus, siuè priuatus, siuè

De iusto Imperio Lusitan.

Principes per fidem amittunt bona, & Regnum, sed fiunt de ouili Christi, tenentur obedire pastoris mandato, quoad finem supernaturalem: & Reges, supremique Principes temporales, quo excelliori loco sunt, maioraque à Deo Optimo Maximo beneficia accipiunt, eò maiori recognitionis, & obseruantix vinculis tenentur; magisque, ne cadant, pastore animarum suarum indigent, qui eos ad salutem consequendam dirigat; vt eleganter aduertunt Reginaldus Polus Cardinalis in dialogo de Pontifice maximo, Oforius in epistola ad Reginam Angliæ Elisabeth, Ribadeneira en el Principe Christiano lib. i. cap. 10. cum duobus seqq. Bellarm. de potest. summi Pontificis in temporalibus c. 3.

90 Non obstat septimum, nam noto primò stare non posse, *necessaria est ad finem temporalem potestas disponendi de rebus spiritualibus, & deponendi Principem spiritualem, & illud hoc est falsum, & absurdum.* Nam necessarium absolutè est illud, sine quo non l. Veteres versic. quoniam. ff. de itinere, actuque priuat. ibi: *Sine quibus iter refici non potest*, D. Thom. 2. 2. quæstion. 32. articul. 6. receptus ex Nauar. in cap. ita quorundam notab. 10. num. 2. de Iudæis, falso autem & absurdo quid absurdius? sed cum ex absurdo absurdum sequatur, glossa, verb. alioquin in l. Diuortio. ff. soluto matrim. quid mirum si ex illo-

si ex illorum suppositione argumentetur Barclaius, cui abunde satisfacit Bellarm. de potest. summi Pōtificis in temporalibus c. 17. Neque enim ad finem temporalem consequendum necesse est sacram virginum domos, & instituta disturbare, & extinguere: signa, quæ memoriam diuini muneris atque beneficij frequenter renouant, euertere: sacra, ceremonias, sacramenta delere, & exterminare: obedientiam, qua Christiani summum Ecclesiæ rectorem venerantur, de medio tollere. Neque animæ corpus, spiritui caro, Soli Luna, spiritualibus temporalia præferenda sunt, c. solitæ de maiori-
ritat. cap. suscipitis dist. 10.

- 91 Ad octauum circa depositionem Sacerdotis Abiatharis per Salomonem 3. Reg. cap. 2. multipliciter respondent D. Thom. libr. 1. de regimine Princ. cap. 14. ad finem, Abulens. d. capit. 2. q. 28. & 31. Iacobat. de Concilio lib. 9. art. 12. ad 3. num. 197. Turrecrem. lib. 2. capit. 96. ad 4. Bellarmin. libr. 2. de Romano Pontifice cap. 29. ad 4. & de potest. summi Pontificis in temporalibus capit. 15. Grisaldus in decisionibus fidei verb. Imperator numer. 10. ad obiectiones, Valenzuela contra Venetos part. 4. numer. 125. Suar. contra Angliæ errores libr. 3. de Primatu summi Pontificis cap. 26. per totum, & lib. 4. cap. 6. n. 1. Beccan. 2. tom. opusculo 8. de Primatu Regis Angl. c. 2. à n. 37. Ex

quibus communis est Salomonem non vt Regem;
sed vt Prophetā deposuisse Abiatharē, vt implere-
tur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in
Silo, d. cap. 2.

92 Ego autem circa illud Salomonis factum duo,
vel tria annotanda duxi, prius Abiatharē propter
coniurationem cum Adonia eiectum à Sacerdo-
tij munere fuisse, vt constat ex d. c. 2. tradit Ioseph.
de antiq. lib. 8. cap. 1. aduertunt præcitati, propter
autem crimen læsæ maiestatis humanæ etiam in le-
ge gratiæ amitti fori priuilegium communior est,
& praxi recepta ex Claro. §. vltim. quæst. 36. n. 27.
Suar. contra Angliæ errores lib. 4. capit. 34. nu. 10.
iuxta cap. Perpendimus de sententia excommun.
vt post alios obseruauimus ad Illustrissimum D.
Rodericum Acunha Episcopum Portugalem in tract.
de confessarijs Solicitant. quæst. 24. num.
74. Ergò nil mirum, quòd Salomon, vt sibi in
futurum præcaueret, à ciuitate, & per consequens
ab officio exterminaret Abiatharem.

Tunc maxime quādo promissiones erāt cōmu-
niter tēporales, Sacerdosque nihil supernaturale
efficere poterat, vt supra n. 11. ostendimus; nec ha-
bebat characterem, licebat que & vsus matrimonij
extra tempus ministerij, electio illius ex Dei insti-
tutione erat penes communitatē vnus tribus Le-
uiticæ, & Sacerdotiū carnale carnali origine trās-
fereba-

ferebatur ab Aaron in posteros suos Exodi 28. Hebræ. 7. Hieron. in Isai. cap. 66. Sotus in 4. distinct. 20. quæst. 1. art. 3. ad finem Ledesma 2. par. quæst. 21. art. 1. fol. 207. Bellarmin. lib. 1. de clericis capit. 6. & determinatæ erant ceremoniæ in vnctione, vestibus, & Sacerdotibus, & in ritibus offerendi sacrificia, vt ita essent expressior figura Christi venturi, & signum infallibile diuini pacti. Nihil mirum ergo si tunc simpliciter in potestate, & honoribus præcelleret Rex, D. Thom. lib. 1. de regimine Principis cap. 14. Cordoua lib. 4. quæst. 4. ad 4. & quæst. 5. argum. 2. ad vltim. Nauar. cap. nouit not. 3. nu. 33. 34. 38. & 139. Sotus d. art. 3. Turrecrem. libr. 1. in summa Ecclesiæ cap. 91. & lib. 2. cap. 96. Bellar. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. ad 4. & de potestate summi Pontif. in temporalibus cap. 15. post alios, secundum quos Regis hæc præcellentia cessauit in lege gratiæ propter sublimiorem Sacerdotis gradum: de superioritate Pontificis in lege veteri vide supra n. 14. & 15.

93 Secundo noto factum illud Salomonis nihil commune habere cum nostra quæstione. Aliud nã que est agere de potestate, quã Pontifex in spiritualibus, & in temporalibus in ordine ad spiritalia exercet, aliud de exemptione, seu immunitate personæ Ecclesiasticæ, vt bene aduertunt Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus c.

15. Suañ. contra Angliæ errores lib. 3. c. 21. n. 4. & cap. 26. n. 2.

94 Tandem noto quod si in lege veteri Rex simpliciter Sacerdote maior erat in potestate, & honoribus, vt communis habet, & Barclaius ac sequaces contendunt, & tamen ex potestate in spiritualibus, quam priuatiue ad Regē Sacerdos exercebat, ipsum Regem Regno abdicare, & vita priuare ob lepræ maculam, & hæresis crimen poterat, vt constat ex citatis locis: à fortiori id poterit in lege gratiæ, in qua summus Pontifex simpliciter Imperatore, & Rege maior est: & quod ibi figuratum fuit, hic in figura est obseruandum ex d. cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi Bellarm. Martan. 63. & alij vbi supra.

95 Essetque irrationabile, vt in lege gratiæ, si Romanus Pontifex, qui summum in Ecclesia militanti caput est super omnes Reges Catholicos, vt fatetur Barclaius, in hæresim laberetur, esset deponendus cap. si Papa 40. distin. de quo videndi sunt Turrecrem. lib. 4. summa cap. 1. & 20. Castro de iusta hæreticorum punitione cap. 23. & 24. Bellar. de Roman. Pontif. lib. 2. cap. 30. Suañ. lib. 4. de legibus cap. 7. à num. 1. contra Angliæ errores libr. 4. ca. 6. num. 8. 10. 14. & 15. post alios, quos referunt: & tamen si Rex esset hæreticus, nullum in Ecclesia Dei remaneret remedium ad illius coercionem, vt volunt

volunt Barclaius, & sequaces, aduertit Bellarm. ad
uersus Barclaium cap. 22. pagin. 212. Suar. contra
Angliæ errores lib. 3. c. 23. n. 1.

96 Cum tamen, si aduertas, maius Ecclesiæ præiu-
diciū hæresis Regis, quam Papæ afferre potest.
Romanus namque Pontifex, si in hæresim incidat,
eam vt priuatus amplectetur, neque docens Eccle-
siam tali hæresi Catholicos inficere potest prop-
ter spiritus Sancti assitētiam, *ego rogavi pro te, ne de-
ficiat fides tua*, resoluunt in specie Pighius lib. 4. Hie-
rarch. Eccles. cap. 8. Augustin. lib. 4. doctrinæ cap.
27. & epist. 166. Genebrard. Chronic. lib. 3. pagin.
245. Bellarm. lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 2. vers.
3. cum seq. & cap. 7. in princip. Canus lib. 6. de lo-
cis Theolog. cap. 8. colum. ante penult. Per contra-
rium verò Rex hæreticus subditos suo imperio, ac
potestate à Fide Catholica, pœnis bonorum, ac vi-
tæ impositis, vt (prò dolor experientia docet) auer-
tere potest. Cōtra hoc igitur malum Christus Do-
minus nullum reliquit remedium in Ecclesia mili-
tanti? potest respub. Regem, si in tyrannidem eua-
dat, Regno, & vita priuare, ex regul. I. Vt vim. ff.
de iust. vt post Bellarm. & Nauarrum, quos citat
resoluit Suar. contra Angliæ errores lib. 3. cap. 3.
num. 3. Menchaca Illustr. cap. 8. num. 19. & de suc-
ces. creat. lib. 3. §. 26. nu. 47. & non poterit ob hæ-
resim, quæ maius damnum in præsentī, & in futu-
rum

rum allatura est, id consequi implorando summi Pontificis officium?

- 97 At occurrit venustè Barclaius de potestate summi Pontificis c. 20. exemplo à matrimonij vinculo deducto. Sicut enim, ait, vir fœminam rixosam in vxorem admittere non tenetur, si tamè admittat, ab ea separari nequit, ita licèt resp. hœreticū in Regē accipere nō teneatur, si tamè postquā Rex est, à Fide Catholica deficiat, eū tollere debet, nec depone-
re potest, licèt in bona, corpora, animas grassetur. Cui exemplo vltra responsionem Bellar. de potest. summi Pont. in temporalibus c. 20. Ego noto in Regis inauguratione nō dari significationē vnionis Christi cū Ecclesia, in quo matrimonij indissolubilitas consistit ad Ephes. 5. iuncto c. gaudemus de diuortijs, videndus Henr. lib. 11. de matr. c. 2. §. 1. & c. 8. §. 1. Sed vt argumētum Barclaii admittamus, procedere deberet datis paribus terminis, aliàs esset argumentū à disparatis, quod sui Iuris periti abhorrent, l. Papin. ff. de min. Vxor ergò si hœretica fuerit, à cohabitatione viri separanda est ca. de illa de diuortijs, si in Apostasia pertinax fuerit vltimò supplicio damnanda, à qua liber effectus maritus aliam ducere poterit 1. Corinth. 7. Ergò eodem Barclaii argumento, si Rex fuerit hœreticus à Regni, & sponsæ administratione, & consortio separari debet, & si pertinax fuerit, erit tibi tanquam

quã ethnicus, & publicanus, & alius in eius locum instituendus, & per contrarium si Rex fuerit rixosus non erit deponendus, sed tollerãdus. Ob periculum namque animæ à tam potente hoste vassali absoluti sunt à debito fidelitatis etiã iurata, si publicè constet dominum esse hæreticum, aut scismaticum c. fin. de hæreticis, Paul. ad Tit. c. 3. *Hæreticum hominẽ deuita*, Matth. 10. *Veni separare hominẽ aduersus patrem*, D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3. & 4. Henriq. lib. 11. de matrim. c. 17. §. 6. Castro de iusta hæret. punitione lib. 2. cap. 7. pag. mihi 301. & cap. 8. Simancas de Catholicis cap. 23. à num. 11. Palacius de retentione Regni Nauarræ 4. p. §. 1. vers. 2. Menoch. rem. 1. recup. à n. 337. Valenzuela contra Venetos 7. p. n. 53. ex quibus constat contra omnis iuris rationem differuisse Barclaium.

98 Non obstat nonum, & vltimum, nam D. Gregorius se famulum & seruum non solum Imperatoris, sed omnium Catholicorum vocabat ex solita humilitate, nimioque amore Bellarm. ex alijs de Romano Pontifice cap. 8. arg. 6. libr. 2. & aduersus Barclaium c. 3. n. 10. & c. 7. vers. 4.

99 Quòd addit D. Greg. *super omnes homines*, intelligitur super omnes homines Romano Imperio subditos, alioqui potestas Mauricij Imperatoris fuisset etiã super Garamãtas, & Indos, Gallos, Hispanos, aut alios innumerabiles, quòd est falsũ Bell.

De iusto Imperio Lusitan.

d. num. 10. eò maximè, quia assertio generalis quoad obligationem, & subiectionem non comprehendit personam loquentis ex reg. l. inquisitio. C. de solution. vbi omnes, Surd. decis. 13. à num. 11. Decius conf. 104. num. 2. glos. verbo, specialibus, in cap. Petitio de iure iur. per text. ibi Gozzadin. agens de persona summi Pontificis conf. 76. num. 14. & conf. 101. num. 20.

100. Eodem modo refellitur (ne aliquid omittamus) quod alij obijciunt, summi Pontificis electionem olim ad Imperatorem expectasse, saltem quoad cõfirmationem cap. Adrianus 2. cap. in synodo 63. dist. Quia nullum argumentum excellentioris potestatis Imperatoriz ex eo summi potest, cum non iure proprio, sed ex vsurpatione, aut concessione Pontificum, & Concilij ad tempus habuerit, per quod Pontifex nihil emendicabat ab Imperatore, cum omnem potestatem habeat immediatè à Christo Domino supra num. 18. prosequuntur latè Belarm. de Roman. Pontif. lib. 1. cap. 7. vers. sed contra cum seqq. & lib. 2. cap. 29. argum. 6. & lib. 1. de translat. Imperij cap. 13. arg. 8. Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 29. à num. 6. & de fide disput. 10. sect. 4. num. 9. & 10. Cui iuri confirmandi renūciarunt Constatinus V. Ludouicus filius Caroli, Otho. I. de Ludouico est text. in cap. ego Ludouicus 63. distinct. notat Suar. d. numer. 9. Cened:

ned. in decretum collect. 64.

101 Ultra quod fictitia illa capita probat Bellarm. late in responsione ad Regem Iacobum, Baronius tom. 9. anno 774. à num. 10. & tom. 10. anno 964. à num. 22. sed licet vera esset historia; tantum abest ut Pontificiæ maiestati, aut potestati detrahat, ut potius eminentior appareat, tum quia electio futuri Pontificis ex illius institutione, & determinatione pendeat, valueritque partem aliquam electionis, vel confirmationis futuri Pontificis Imperatoribus sicut alijs communicare, ex late traditis per Suar. de fide disp. 10. sect. 4. à numer. 11. tum etiam quia in d. cap. In synodo Imperator à Pontifice, quem confirmaverat, Rex constituitur, quod maiorem denotat dignitatem.

102 Stat ergò firma illa, & inconcussa Petra, aduersus quam portæ inferi non præualebunt, cui quisquis principatum æstimat denegandum, illius quidem nullo modo potest diminuere dignitatē, sed inflato spiritu superbix suæ semetipsum in inferna demergit, ut S. Leonis magni viri sapientissimi, atque optimi verbis utar. Vnde si quæras, quis est Romanus Pontifex? respondet D. Bernard. libr. 2. de consideratione alloquens Eugenium: *Tu Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, au*

De iusto Imperio Lusitan.

Et oritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, un-
ctione Christus: tu es, cui clauēs traditæ sunt: cui oues cre-
ditæ sunt; sunt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pa-
stores, sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius præcæ-
ris nomen hereditasti, habet illi sibi assignatos greges, singuli
singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus, nec modo ouium,
sed & pastorum: tu vnus omnium pastor, ad fin. lib. quar-
ti idem Bernard. Romanum Põtificem nominat,
Christianorum ducem, pastorem plebium; vltorem scele-
rum; malorum metum; malleum tyrannorum; regum patrẽ,
legum moderatorem, Canonum dispensatorem, sal terræ; or-
bis lumen; Sacerdotem altissimi; Vicarium Christi; Christũ
Domini; Deum Pharaonis. Et ad significandam hanc
superioritatem ab alijs independentem hedera fla-
mini Diali abstinentum censuerunt etiam Roma-
ni, quia cum hedera sit imbecilla, ea de causa alijs,
quibus innitatur, opus habeat, vt testantur Plutar.
in problemat. quæst. 112. Ioan. Rosin. de antiquit.
Rom. lib. 3. cap. 16.

103 Octauo & vltimò infertur Roman. Pontificem
concedere potuisse Regibus Hispaniæ ius nauigan-
di in Indias priuatim: quòd alios Principes, in finẽ,
& bonum supernaturale, vt latius disputabimus c.
7. cum seqq.

S V M M A R I V M.

Cap. VII.

- 1 Negat Incognitus Pontificem Romanum concedere potuisse Lusitaniae Regibus ius dominij in Indos.
Alexandri VI. diuisio inter Hispania Reges circa Oceani nauigationem.
- 2 Romanus Pontifex Urbis, & orbis Episcopus ex Apostolico officio tenetur Ecclesiam seruare, & amplificare, mittere praedicatores in infidelium Regiones.
Romana sedes cur Apostolica nuncupetur.
Misiones varia ab Apostolica sede ad Euangelium praedicandum referuntur.
- 3 Spiritualis potestas versatur in missionibus praedicatorum in orbem, in prohibitione uero commercij versatur temporalis in ordine ad spiritualia.
Reges Hispaniae constituuntur delegati à Rom. P. ad Indiarum conuersionem.
- 4 Romani Pontifices referuntur, qui munus praedicationis Regibus Lusitaniae commiserunt, & commissio defenditur à pluribus.
- 5 Alexander VI. ex Regum Hispaniae uoluntate nauigationis, & commercij ius diuisit, auctoritate tamen Apostolica, non arbitraria.
Romanus Pontifex potest cogere Reges Catholicos ad pacem non tamen cogit, & quare.
- 6 Alexander VI. qua ratione potuit alijs Regibus inaudi-

De iusto Imperio Lusitan.

eis diuidere inter Hispania Reges navigationem Oceani.

- 7 Triplex questionis casus proponitur, scilicet de dominio in Indos, de navigatione ad illos, de missione ad prædicandum.

Pontifex non potest concedere dominium in Indos, nec ius nauigandi per se.

- 8 Romanus Pontifex committere potuit Regibus Hispaniæ conuersionem Indorum, & inconsequentiam navigationem, & commercium alijs prohibere.

- 9 Bulla Pontificia verba referuntur circa commissionem conuersionis Regibus Lusitania delegata.

Alexandri VI. Bulla Regibus Catholicis conuersionem committit.

- 10 Lusitania Rex nimitiat concionatores ad infidelium conuersionem, non potest alijs prohibere in illis commercium.

- 11 Conuersio infidelium in India Orientali committi non potuit nisi Regibus potētissimis, & sub commercij colore, & favore. Lusitani sub commercij colore occasiones conuertendi infideles querunt.

- 12 Diuisio Alexandrina ex Regum Hispaniæ voluntate processit ex Incognito, ergo præscribi potest.

Res, quæ in commercia non est, nec in pactum deduci, nec præscribi potest.

- 13 Res publica, quæ in pactum deduci potest, potest etiam præscribi.

- 14 Usucapio alienationis uerbo contingitur.

*Vtrum Lusitani in Indos habeant ius domi-
nij titulo donationis Pontificia.*

Cap. VII.

EGAT Incognitus capit. 3. Pontifi-
ficem Romanum potuisse Lusitanis ius
dominij in Indos concedere, tum quia
potestatem non habet in infideles, tum

etiam quia caret ciuili, qua ista donatio funda-
riquiret: nec Alexandri VI. diuisio inter Reges
Hispaniæ, vt pote qui ab ipsis Regibus velut arbi-
ter fuit electus Osor. de reb. Emman. libr. 8. alijs
Principibus nocere potuit. Nos vero generaliter in
præcedenti capite egimus de potestate Pontificis
summi in temporalibus; de potestate in infideles
disputabitur c. 9. nunc de eiusdem potestate mittē
dilegatos ad prædicationē Euangelij differemus.

2 Cū Rom. Pōt. Urbis, & orbis Episcopus sit vni-
uersalis glossa fin. in capit. fœlicis de pœnis in 6. D.
Thom. opusc. 19. de error. Græc. & contra impug-
nantes relig. capit. 4. Corduba libr. 4. quæstion. 4.
ad 11. Rosenf. contra Luther articul. 25. EKius En-
chyra. ca. 3. ad 18. Bellar. libr. 2. de Rom. Pont. c. 31.
§. 15. Caet. de Primat. Rom. Eccles. c. 13. ad 5. vt la-
tè resoluimus c. præcedenti. cū igitur sit pastor vni

De iusto Imperio Lusitan.

Universalis ex primò Apostolatus officio ad cum spectat non solum Ecclesiam seruare, sed etiam amplificare, & propagare, Salmer. tom. 12. tract. 38. pag. 311. colum. 2. & ita mittere in Regiones infidelium prædicatores, qui illos cogant, & inuitent intrare in locum Euangelici conuiuij, & in Ecclesiam, & præcipue ad illum, quam ad alium, vt resoluens cap. seq. nu. penul. Sic Petrus Apostolus in Ægyptum Marcum misit, & Clemens Dionysiu Arcopagitam in Galliam, & Gregor. Augustinu, sociosque eius in Angliam, Gregorius secundus Bonifacium in Germaniam, & alij alios, vt referunt Salmeron vbi supra, vers. profecti sunt, Acosta de procurad. Indorum salute lib. 3. cap. 2. quibus Euangelicis expeditionibus ad expugnandũ, Christoque subijciendum terrarum orbem, iuxta illud Marc. vlt. *Euntes in vniuersum mundum predicare Euangeliũ omni creature.* factis per summos reip. Christianæ Hierarchas plena est omnis antiquitatis historia, & nomen ipsum Apostolicum valde consentit. Neque enim ob id solum Romana sedes Apostolica vocatur, quia Apostolorum fuerit, nam fuit & Ephesina, & Hierosolimitana, & aliæ, verum etiam quia Apostolorum munus pro Christo legatione fungendi, & vsque ad terminos terræ, illius fidem immobili firmitate testificandi, proprie, ac præcipue in Rom. Pont. perseverat: hoc cum ita sit,

fit, quis dubitat, quin Romanus Pontif. cum ipsi per se orbem obire non liceat, eam curam alijs demandare & possit, & debeat: neque ut eam solum, sed ut destinent ipsi, ac mittant quos Idoneos iudicauerint, ut eleganter profequitur Acoſta d. c. 2. sic Martinus V. anno 1417. commisit, Ioanni de Betancurt viro Gallo ad Rubini de Bracamonte consanguinei, Galliarumque Admiraldi intercessionem Canariorum conuersionem comite dato fratre Mendo, qui primus illorum Episcopus fuit, referente Franc. Lopez de Gomara en la historia general de las Indias cap. conquista de las Islas de Canaria pagina mihi 296.

- 3 Vnde iuxta prædicta in huius missionis materia non temporalis potestas in ordine ad spiritualia (quam in Roman. Pontif. Incognitus ipse cap. 3. ex alijs agnoscit, & nos late probauimus cap. 6.) sed mere spiritualis versatur, licet prohibitionem commercij, cum & expediat fidei propagationi, prohibere quoque poterit Pontifex, cum temporalia ordinare possit in ordine ad spiritualia: sic explicandi, & intelligendi sunt Vict. de Indis 2. p. n. 10. Ægid. l. Ex hoc iure cap. 3. n. 17. ff. de iust. tom. 1. tametsi hoc missionis officium ad potestatem referant temporalem, quam Pontifex habet in ordine ad spiritualia. Iuxta quæ Reges Hispaniarum à Romano Pontifice delegati ad Indiarum conuersionem

nem non laicali, sed Ecclesiastica vtuntur potestate Eman. 1. tom. de regular. q. 35. art. 2. & q. 56. art. 12. conclus. 6. Miranda in direct. præla. 1. p. q. 42. art. 6. in princip.

- 4 Potuere ergo Pōtifices Romani munus hoc Regibus Hispaniæ committere, prout cōmiserunt Martinus, Nicol. V. Calixtus III. Alexander VI. quorum meminere Cabedus decis. 47. p. 2. & Rebellus de obligat. iust. par. 2. lib. 18. quæst. 23. à n. 6. & eam legationem, Alexandrinæ Bullæ mentionem facientes, approbarunt vltra prædictos Bellarmin. libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 2. ad fin. Bañez 2. 2. quæst. 10. art. 10. dub. 3. ad 3. Salas de legib. disp. 7. sect. 4. numer. 31. vers. ad illud de diuisione, Thomas Bossius de sign. Eccles. 2. tom. libr. 17. cap. 4. vers. Ioanni, Acoſta de procurand. Indorum salute lib. 3. c. 2. Salmeron. tom. 12. tract. 38. pag. 323. vers. deinde præmittendum, Viçt. de Indis 2. part. num. 2. P. Molin. tract. 2. de iust. disp. 105. Beccan. in summa 2. tom. c. 13. q. 6. n. 12. & Theod. Zuing. sedi Apostolicæ aliàs infestus concessioni Alexandrinæ ius hoc tribuit in theatrovitæ humanæ lib. 2. vol. 3. tit. certamina Geographica, Greg. Lop. latifimè glos. 3. per totam præcipuè col. 19. cōcl. 1. l. 2. tit. 23. p. 2. Borre. de præst. Reg. Hisp. c. 46. à n. 230. Pet. Maffæus lib. 1. hist. Ind. pag. 18. Osor. libr. 11. pag. 425. qui gradus à Pontifice assignatos à Portuga-

tugalix Regibus, sine cuiusquam Christiani Regis iniuria occupari posse palam fatetur, vt immeritò ab Incognito c. 3. allegetur ad probandum diuisionem illam, velut ab arbitro à Regibus Hispanix, ex ipsorum consensu, & fœdere electo assignatam ipsis solis, non verò alijs præiudicare potuisse.

5 Licet namque Hispanix Reges disceptatore totius controuersix vterentur Põtifice Romano, qui tunc erat Alexander VI. ne lis ad arma deduceretur, non ex eo diminuitur, sed potiùs augetur Põtificis summi potestas, & iurisdictione, qua cogere potest Principes ad pacem, & concordiam c. Nouit de iudicijs, sed ea ordinariè vti nõ solet, ne id occasio esse possit grauissimorum malorum Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis, & disp. 103. versic. quamuis, Victor. de Indis l. p. n. 29. vers. & licet: ergò si ad Pontificis tribunal recurrunt, vt cognita causa litem dirimat, vtitur vtique is propria & Põtificia, non verò data & arbitraria potestate, & ita Alexander VI. & cæteri Pontifices de quibus supra mentio fit, sæpe sæpius in suis bullis auctoritate Apostolica, & plenitudine potestatis se vti profitentur, & declarant, prohibentque Imperatori, Regibus, cæterisque, ne ad ea loca accedant pro mercibus habendis, vel quauis alia de causa, vide bullam Alexandri VI. relatam per Matthæum in summorum Pontificum constit. Laertiū Cherub.

De iusto Imperio Lusitan.

Bullario sub Alexand. VI. tomo 1.

- 6 Quo autem pacto defendi possit, vt alijs Principibus inauditis Romanus Pontif. nauigationem, & commercium in Indos prohibere possit, vltra prædictorum authoritatem, de ratione latius seq. cap. disputabimus.
- 7 Interim aduertendum est quæstionem propositam tripliciter considerari posse. Aut enim agitur de iure dominij in Indos ex titulo donationis Pontificiæ, aut de iure abstracto nauigandi, & peregrinandi ad illos, aut tandem de committenda illorū conuersione. In primo, & secundo casu admittere Pontificem Roman. Lusitanis ius illud dominandi, & nauigandi, ac negotiandi priuatiuè ad alios concedere noluisse, nec potuisse; cum vtrumque merè sit temporale, & huc pertinent Incogniti argumenta, de quibus latius suis locis.
- 8 Attamen (qui est tertius casus) cum summo Ecclesiæ Hierarchæ competat ius, & obligatio Apostolicos prædicatores in infidelium Regiones mittendi, vt supra ostensum est, & missio in Indos fieri debeat nauibus Isaia cap. 11. *Per mare simul prædabuntur filios Orientis præda seu munera Deo oblata*, & illud eiusdem cap. 16. *quæ mittit in mare legatos*, explicat Rebellus de obligat. iust. 2. p. lib. 18. q. 23. sect. 3. n. 10. & cum hæc nauigatio sumptibus, hominibus, & armis indigeat, quæ vti que sustineri nequeunt absque

absque commercio, commercijque fœnore, tâquã media ad finem illum supernaturalem, hoc est infidelium consequendam conuersionem necessaria ordinare, & disponere, ad eundem spectat, ad quẽ finis cap. Præterea de offic. deleg. cum resolutis ca. 6. liquidò constat Romano Põtif. licuisse, & nauigationis ius, & commercij legatis à se delectis tantum concedere, alijs illud prohibendo; ne & conuersionẽ, & media ad illam interturbaret, & impedirent, vt n. 3. ostendimus, & probat Viçt. de Indis 2. p. in princip.

9 Atque ita ius nauigandi, & commerciandi per se & independenter Pontifices Roman. Lusitanis non concesserunt, sed potius, & principaliter ius mittendi prædicatores, & conuertendi infideles, vt constat ex relatis Bullis per Rebell. de iust. p. 2. lib. 18. q. 23. n. 8. sic Nicolaus V. & post eum Calixtus III. *Credens* (Enriqus Infans Portugalix, Ioannis I. filius) *se maximè in hoc Deo præstare obsequium, si eius opera, & industria mare ipsum usque ad Indos, qui Christi nomen colere dicuntur, nauigabile fieret. Sicque cum eis participare, & illos in Christianorum auxilium aduersus Sarraenos, & alios eiusmodi fidei hostes commouere posset, ac non nullos Genciles, & Paganos nefandissimi Mahometis sectæ minimè infectos populos inibi in medio existentes continuò debellare, eisque incognitum sacratissimi Christi nomen prædicare, ac facere prædicari: hoc idem continet bulla*

Alex.

De iusto Imperio Lusitan.

Alex. VI. Ferdinando, & Elisabet Castellæ Regibus circa noui orbis insulas directa, & relata per Petrum Matthæum in constitut. summi Pontif. pag. 150. & per Laerti. Cherub. tom. 1. bullarum sub Alex. VI.

10 Hinc fit regem Lusitanix prohibere alijs nationibus Christianorum non posse, ne cum infidelibus commercium, sicut Lusitani, habeant; nisi cõcionatores, ministrosque Euangelij illis subministrer. Ea enim lege, eaque de causa à summis Põtibus illi soli huiusmodi commercium concessum est, atque ea sola est sufficiens ratio, quare alijs nationibus (quibus alioquin de iure gentium est commune) interdicitur, ita Molin. 1. tom. tract. 2. de iust. disp. 35. sub conclus. 5.

11 Præposterè ergò Incognitus quæstionem summit à iure dominiij, seu peregrinandi in Indos, cū principaliter agatur de mittendis in mare legatis, vt prædentur filios Orientis, munera Deo oblata Isaia 11. & 18. & in consequentiam de iure, & medijs ad Indos perueniendi, & cum illis negotiãdis cum ea missio cum tot gentibus potentissimis, indomitis, & inter se longissimè distantibus, nisi sub commercij colore fieri, aut progredi nequeat; vt per mutua commercia dum Lusitani cum incolis quælibet in vitæ vsum pro locorum, & Regionum varietate permutant, intereà occasionem nacti Sa

cerdotes & vitæ innocentia, & Christianæ facundia laude præstantes, ex auctoritate Romani Pontificis, verbum Dei longè lateque disseminant, errantesque mortalium greges ab infœlicibus vepretis, ac saltibus ad læta Domini Pascua, caulæque traducant, vt benè Massæus lib. i. initio.

- 12 Ego noto nullum fortius argumentum aduersus Incognitum confici posse nisi hoc vnum, cui totus innititur: fatetur nãque ex fœdere inter Hispaniæ Reges ius Indiæ nauigationis dispartitum, occupatum, & adquisitum, & illis tantum præiudicare. Tùm sic argumentum retorquetur, quod in commercio non est, in pactum deduci non potest, nec adquiri, l. si in emptione. §. omnium. ff. de contrah. emptione, vt resoluemus latius ca. 13. in principio: & tanquam immobile fundamentum pro se adducit Incognitus cap. 5. & per contrarium res publicæ, quæ per pactum expressum cedi possunt, possunt & præscribi, cum in præscriptione tacitum pactum, seu voluntas includatur, vt post alios resoluit in specie Auendaño lib. 1. de exeq. cap. 12. num. 10. Vfuscapio namque alienationis verbo comprehenditur, l. Alienationis verbum. ff. de verbo. sign. & ita in vñucapione concurrat consensus saltè præsumptus, & interpretatiuus, vt per Mench. Illust. cap. 52. à num. 16. & Pin in auth. nisi, num. 30. C. de bonis mat. Ergo res hæc est in commercio, in pactum

pactum deduci potest ex Incognito, ac perconsequens occupari, & præscribi contra ipsum, quòd apertius constat ex resoluendis cap. 14. ad fin n. 50. infra eodem.

S V M M A R I V M.

Cap. VIII.

1 Reges Hispania alijs Principibus cur prælati in navigatione ad Indos.

Conversio Indorum non potuit nisi potentissimis Regibus committi, cui concinit Isaia Vaticinium.

2 Indi conversi perseverare non possunt in fide suscepta, nisi ex Regum Catholicorum auxilio, & defensione.

Iapones, & Sina Catholici à suis Imperatoribus Bonzorum & Batavorum suavisu pro fide substinèda interficiuntur.

3 Lusitanis Regibus solis, idem de Hispanis respectu America, cur conversio Indorum commissa, quia primi in Indiam peregrinati sunt.

Navigatio Lusitanorum in Indiam excedit fabulosas antiquorum navigationes.

4 Primi terrarum, maris, & conversionis cultores alijs præferendi.

5 Inuentio nostrorum fuit in causa, ut Lusitani alijs præferantur.

Columna lapidea in Africa littoribus collocata in nostræ ditionis testimonium, Lusitanorum Regum iussu.

- 6 Lusitani in pericia nauali præstantissimi.
 Sybylla, Virgilius, & Seneca Variçinantur de nostrorum in
 Indiam nauigatione.
 Astrolabium à Lusitanis inuentum.
 Lusitani ingenioperacuri.
- 7 Duces ad bella sælices sunt deligendi.
 Felicitas in bellis consilij comes, & rationis.
 Imperatores à Romanis delecti, quibus fortuna fauit.
- 8 Nauarchi quales eligendi.
 Quarta Luna nati.
 Equus Seianus infelicitatis symbolum.
- 9 Lusitani sælices in nauigationis periculis, & perferendis
 laboribus, mari, terraque omnes superant.
 Coloniae plures Lusitanorum in Africa, & Asia.
 Baraui, & alij in Indiam nauigant post nostrorum inquiri-
 sitionem.
- 10 Nauigatio Indiae, à quibus, si Lusitani non aperuissent,
 aperienda, Deo reseruatur.
- 11 Corone ducibus, & militibus donabantur, qui primi ad
 brauium, murum, vel locum destinatum perueniebant.
- 11 Alexander VI, & alij Pontifices in suis bullis præseruāt
 alijs Principibus ius aduersum in Indis nauigatione.
- 12 Commercium iure gentium commune potest alicui ex
 iusta causa priuatim competere, & alijs prohiberi.
 Lusitani commercium cum Indis sibi adquirere potuerunt,
 tum ex Pontificis concessione, tum ex laboribus, & ex-
 pensis.

De iusto Imperio Lusitan.

13 Publica loca ut occupentur, sufficit destinatio, & preparatio.

Preparamenta faciens præferendus est.

14 Lusitania Reges magnos apparatus in India expeditionem faciunt, animumque habent progrediendi, ideò non possunt ab alijs Regibus perturbari.

Lusitania Reges propter strepitum armorum an iuste ferocissimi vocentur?

15 Extensio de iuribus ad iura sic data occupatione, quòd procedit quãdo locus naturaliter alter ab altero p̄det n. 16.

17 Extensio de loco ad locum diuersum fit, si à superiore destinatus fuerit.

18 Romanus Pontifex potest in fidei fauorem commercium uni Principi concedere, & alijs prohibere.

Arma & merces hostibus Fidei non deferenda.

19 Exteri non possunt deferre merces ad loca conquista Lusitanorum.

20 Principes Christiani vocati à Pontifice in societatem navigationis Indicæ eam non admiserunt, unde sibi præiudicarunt.

Scientia præoccupationis præiudicat.

21 Alexandrina Bulla Romæ publicata ignorari non potuit à Principibus.

22 Principes Catholici Romæ legatos habere solent, resque magni momenti in Curia gestas ignorare non possunt.

23 Pontificiæ cõstitutiones Romæ promulgatæ ubiq̄ obligant. Romæ notoria ignorari non possunt.

- 24 Proclama generale habet vim citationis, tacentibus
preiudicat etiam in iuribus iurisgentium.
- 25 Navigare in Indiam nullus potest absque licentia Lusitanorum.
- 26 Pontifices prohibent alijs in Indiam navigare absque Lusitanorum licentia.
- 27 Sarraceni conantur ex India Lusitanos excludere.
- 28 Campson, & Turcarum Imperator magnas classes edificarunt ad expellendos Lusitanos ex India.
- 29 Lusitanorum edictum, ne alij in India navigent sine ipsorum licentia, æquum, & iustum præscripsit legitime contra omnes.
- 30 Præscriptio iuris realis in uno loco extenditur contra omnes personas, quæ de nouo veniunt.
- 31 Batavi non possunt in India navigare sine Lusitanorum licentia, quemadmodum nec infideles, imò & à fortiori ipsi, quam infideles.
- 32 Lusitania Reges habent fundatam intentionem suam contra omnes Principes in India navigatione.
- 33 Batavi maiori cum ratione non possunt in India navigare.
- Alexander VI. ex Incogniti confessione diuisit navigationem Oceani inter Regem Lusitania, & Castellæ.
- 34 Pacta cum Principibus inica obligant suos subditos.
- 35 Pacta inter Regem Lusitania, & Regem Castellæ obligant Comitem Flandriæ, qui est Rex Castellæ.

De iusto Imperio Lusitan.

- 36 Batavia Flandria pars.
Succesor in dignitate antecessorum fœdus seruare tenetur
- 37 Leges non audiuntur inter armorum strepitum.
Incognitus Lusitanos prouocat remoris armis ad conscientia, & estimationis tribunal.
- 38 Batavi nec in nostras, nec in nostrorum ditiones, nec in alias nauigare possunt.
- 39 Arma, & merces deferre hostibus est præstare illis auxilium, & iusta causa belli.
Benedictus Egidius non disputauit in casu Batavorum.
- 40 Principibus omnibus Christianis fas est procurare infidelium conuersionem, nisi à Romano Pontif. prohibeantur ex iusta causa.
- 41 Romanū ad Pontificem spectat missionum distributio.
Apostoli diuiserunt orbis Regiones, & Episcopis diœceses.
- 42 Romanus Pontifex potest Sarracenorum Prouincias inter Principes Christianos diuidere, & creare novos Principes.
- 43 Romani Pontificis est uniuersam potenciam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalem.

De iure

De iure pralationis peregrinandi in Indos com
petenti Lusitanis ex Pontif. summi titulo.

Cap. VIII.

IN PRAECEDENTI capite probaui-
mus summo Pontifici ex primo Aposto-
latus munere cōpetere ius mittendi
legatos Apostolicos in infideliū Regio-
nes: nūc discursus methodus postulat, vt ostenda-
mus iuste Pōtificē motū, vt in ea legatione Reges
Hispaniæ alijs Catholicis Principibus p̄ferret.

Imprimis cum classibus vsque adeo crebris, &
magnis, apparatu quoque, & sumptu pene ingen-
ti ad hanc Prouinciam suscipiendā opus sit (vt ad
calcem superioris capitis, n. 10. aduertimus) prop-
ter immensam Oceani nauigationem, & terrarū
Regiones plerumque incommodas & egentes, nō
potuit vllō modo nisi Regiæ potentię res tantā
commiti, vt obseruat A costa de proc. Ind. salute
lib. 3. c. 2. cui concinnit illud Isaię cap. 49. *Erunt Re-
ges nutricij tui, & Regina nutrices tua*, dixerat antea
Propheta, *illi ex Aquilone, & mari.*

2 In tam remotis enim orbis Regionibus hæc spes
superesse potest, homines vt infirmi, iudicij ino-
pes, moribus perditis, natura instabiles per seuerēt,
Catholicorum Regum sinu si foueantur, atque vl-

nis infantium more gestentur, aliàs enim recenter Baptismi caractere insigniti suorū scelere, & paricidio, superiorum præcepto, & pœnis fidem statim sunt prodituri, de quo hodiè, vt alia prætereā, Iapo, & Sina testes sint, in quibus in Fidei Catholice prædicatores, & in novos Euangelij tyrones; Bonzorū, & Batauorū, ne de sint Elymates, odio, persuasū, & fallacijs incitati sœuiunt Imperatores, vt testatur P. P. Morejon è Societate Iesu, en la persecucion de Iapon tom. 1. p. 1. cap. 1. & 16. & tom. 2. lib. 2. cap. 3. 11. & 13. ita vt magis à Patavis, quam ab Ethnicis Catholici sibi timeant ex eod.

3

Lusitanis autem Regibus (quod & de Castellanis respectu Americæ dicendum erit; in vtrosque namque tanquam Oceani, & orbis partitores, seu vsurpatores inuehitur Incognitus) potius aut solis (absit exterorum inuidia, & nostrorū adulatio) legatio commissa plurimum æquitatis continet. Primò quia primi ipsi & mare Athlanticū, ad cuius aspectum expauit Hercules, & fœlicem in Indiā nauigationem toties intentatam, tot laboribus exantlatis, tantis expensis, & classibus deperditis per summa pericula, & difficultates pertinaci studio aperuerūt, vt firmauerit P. Maffæus lib. 1. hist. Indic. in princip. hoc encomiò, *ad eam tam gloriosam nauigationem neque fabulosos illos Argonautas*

nec in caelestium numerum falso relatos Bacchos, Herculem
 tē unquam adspirasse. Vt iam redicula sine (ait Tho-
 mas Bossius de sign. Eccles. 3. tom. lib. 21. c. 2. vers.
 octauum) quae somnians fabulantur Antiqui de Baccho,
 Hercule, & his similibus, aut prodiderunt de Osyri, Sosostri,
 & alijs id genus.

4 Si enim æquum, & iustum est, vt descendētes eo-
 rum, qui suo labore & studio steriles terras syluis
 extirpatis ad cultum reducere, alijs extraneis præ-
 ferantur, cap. Ad aures de rebus Ecclesiaz; eadem
 æquitas, & iustitia in primis maris incogniti, &
 gentium vepribus feruis imbutarum cultoribus
 versatur, quam rationem explicant latius Docto-
 res, quos cap. superiore retulimus.

5 Vnde licet inuentio perseius domini, & possessi-
 onis non tribueret, vt cap. 3. num. 13. agnouimus
 verum in inuentio, & conquisitio hæc
 fuit in causa, vt cæteris Principibus Lusitanici
 Reges preferrentur, prout Gamma significa-
 uit quoties in aliquibus portibus lapideas co-
 lummas collocabat ditionis Lusitaniz testes, ad
 Christiani nominis gloriam, regumque Lusita-
 niz monumenta diutius conferuanda, ad quam
 rem multæ columnæ lapideæ, in quibus crux
 cum insignibus Emmanuelis incisa erat, fuerant
 nauibus impositæ, vt refert Osor. libr. 1. de reb.
 Emman. pagin. 34. sicut antea Iacobus Canus

Ioannis iussu in locis à se repertis fecerat ex Maffæo lib. 1. hist. Indic. pag. 7.

- 6 Secunda sit causa præstantia Lusitanorum in nuali peritia, vt agnoscunt Guicciard. lib. 6. hist. Italia, Zuinger. in theatro vitæ humanæ vol. 19. lib. 2. tit. de nautis: qua Tyrij, Carthaginensesque longè inferiores fuere teste Bossio de signis Ecclesiæ 3. tom. lib. 21. cap. 2. vers. quintū. Lusitaniæ enim tota Europa debet astrolabium instrumentum ad explorandam locorum latitudinem ex Maffæo libr. 1. pag. 7. Cuius artis peritia Lusitani sine vlla dubitatione cæteros mortales longè superant, quod & ingenio peracuti sint, & navigationibus supra omnes longissimis, ac difficillimis assuefacti, Acosta lib. 1. de nat. noui orbis cap. 5. Vnde de nostris navigationibus (vt ait Bossius de signis Ecclesiæ libr. 20. c. 6.) à Sibyllis mutuatus, quod ad aliud inscius conuertit, vaticinatur Poeta eglog. 3.

Alter erit tunc Tiphys, & altera que vehat Argo

Delectos heroes.

Cui alludit illud Senecæ in tragœdia Medæ actu 2. in fin. prudenter coniecturantis ex Acosta lib. 1. de nat. noui orbis c. 11.

Venient annis secula feris,

Quibus Oceanus vincula rerum

Laxet, & ingens pateat tellus,

Tiphysque nauos detegat orbes.

Et

7 Et quemadmodum ad bella gerenda duces deligendi sunt, in quibus (ultra alia) *foelicitas*, hoc est experientia cum prosperis successibus (quæ una sanè comes ferè consilij, & rationis est ex Iusto Lipsio lib. 5. Polit. cap. 15.) non vltimum locum obtineat. Existimat enim Tullius pro lege Manilia, olim Maximo, Marcello, Scipioni, Mario, & cæteris magnis Imperatoribus non solum propter virtutem, sed etiam propter fortunam sapius Imperia mandata, atque exercitus esse commissos.

8 Sed eodem modo ad nauales expeditiones illi sanè præferendi sunt nauarchi, quorum voluntatibus non modo milites audientes sint, socij obtæperent, hostes obediant; sed etiam venti, tempestatæque obsecundent ex eod. Tullio vbi proximè, & cauendum ab his, qui quarta Luna nati (de quibus Plato in Epinom.) domi habent equum Scianum, de quo Aulus Gellius noctium Atticarum lib. 3. capit. 9.

9 Hac ergo *foelicitate*, & nauali peritia Lusitanos, & in aggrediendis rebus arduis, & in perferendis laboribus mari terraque excelluisse testantur tot ipsorum colonix in littoribus, insulis, & locis tam disiunctis, vt legentibus oras omnes extimas Africæ totius, Indiarumque, cis, & ultra Gangem, plurimumque insularum passim mirabiliter occurrunt, vt obseruat Bos. 3. tom. de sing. Eccles. lib. 21.

verf. nonum, in quo ita vniuerfos superant, vt à nullo superari possint ex eodem Bossio libr. 8. capit. 1. versicul. secundum sit illud: & licet hodiè alij iam à nostris edocticandem viam aggrediantur, vt Angli, Bataui, & alij; veruntamen primi in prima illa maris navigatione, & noui orbis inuentione nostri fuere, vt satis omnibus constat, præferendi ergo ijdem erunt.

10 Nec aliquod pondus consideratio Incogniti capit. 5. habet, *dum ait nisi præuissent Lusitani, Venetorum inquisitio, Gallorum indefessa sedulitas, Anglorum audacia, Batauorum, qui magis desperata aggressi sunt, indagatio idem perfecissent.* Nam Lusitanorum inuentio & cõquisitio Deo, & hominibus patet: aliorum verò, & quorum si futura esset, soli Deo referuetur, qui nihil ignorat, cap. nouit de iudic. interrim ex Poeta lib. 5.

Lusitane superent, quibus hoc Neptune dedisti.

Impugnat etiam Incognitus coronarum præmia, quæ donabatur ducibus, aut militibus, qui primi ad brauium, murum, locumve destinatum peruenere.

11 Tertiò confirmatur Pontificia concessio; quoniam Nicolaus V. Calixtus III. Alexander VI. in suis Bullis, quarum mentio superiore cap. facta est, reseruant alijs Principibus ius adquisitum in insulis, & Indijs, sic Alexand. VI. apud P. Mattheum

in constit. Pontif. sub Alex. VI. Decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, & assignationem nostram nulli Christiano Principi qui actualiter prefatas insulas, & terras firmas possiderit, ius quas sibi sublatum intelligi posse, aut auferri debere. Si ergo alijs Principibus integrum fuit ex suis laboribus, & expensis ius ratiō addi, & negotiandi cum Indis, praeoccupare, & solum sibi mancipare; quare idem Hispaniæ Regibus denegabitur, ex eo solum quod Pontificia auctoritate confirmatur.

12 Quamuis enim commercium cum quibusvis gentibus iure gentium commune sit, id intelligendum est antequam ab alio Principe praeoccupetur & iustis ex causis eius proprium fiat; quales interueniunt in prefato commercio, & cōquisitione Lusitanorū, quia cū primi Oceanū Ethiopicū ad Indos usque aperuerint, nauigabileque fecerint multo suorum sanguine, infinito pene sumptu, & maximis cum laboribus, & iacturis; iure quoque gentiū instar primorum terræ incolarum, potuerunt ius illud sibi proprium facere, & alios externos ab illo arcere. Rebellus de iustit. part. 2. libr. 18. quæst. 23. numer. 28. Sicut & externi ex summorum Pontificum sententia idem ius adquirere prius valuerunt. Commercia namque ex causa prohiberi posse decreuere Cæsares in l. mercatores. C. de commercijs, notat Bald. in ca. 1. §. r. n. 2. de noua form.

De iusto Imperio Lusitan.

fidelitatis, Baptista nu. 104. in l. Omnes populi. ff. de iust. Gerard. sing. 59. & Cavedus decis. 195. nu. 2. p. 1. accedunt quæ circa iurisdictionum permissionem, & concessionem diximus capit. 1. supra eodem.

13 Imò & in his, quæ communia sunt, & occupatione acquiruntur, non est necessaria actualis possessio, sed sufficit si locus petenti destinetur, aut apparatus siue impensam in publico ponat, vt respondet Vlpian. in l. 1. §. cœpisse. ff. de pollicitat. ibi: *Sed etsi locus illi petenti destinatus est, magis est rui cœpisse videatur, item si apparatus, siue impensam in publico posuit.* Nam qui prius fecit præparamenta preferendus est, vt docuit Bart. num. 10. receptus ex Ripa nu. 49. in l. Quominus. ff. de fluminibus, faciēs namque præparamenta habetur pro occupante, vt tradunt Romanus nu. 3. Ias. num. 2. in l. De pupillo. §. nuntiationem. ff. de noui oper.

14 Ergò cum Lusitanix Regibus à Pontifice destinata fuerint, & nauigatio, & commercium, in ordine ad bonum Indorum spirituale; ipsique Reges in muneris iniuncti persecutionem, magnos nauium, militum, armorumque apparatus fecerint, faciantque in dies, vt lepidè luserit Erasmus, dum censet immeritò Lusitanix Regem serenitatis nomen vsurpasse, cum suis clasibus, & armorū strepitu totum concuteret orbem, & multis in lo-

cis nostri possessionem iniuste ceperint, animumque habeant, & potentiam progrediendi, & cetera occupandi, alius Rex se intromittere non poterit, ut in nostris terminis docuit Bart. in tract. de insula, §. nullius n. 5. & Gabed. decis. 195. n. 1. p. 1.

15 Fit namque extensio de iuribus ad iura quando ab aliquo non datur præoccupatio ex doctrina Innocent. n. 10. cap. dilecto de offic. Archid. recepta ex Iassone num. 37. in l. 3. de adquir. possess. Gabr. lib. communium tit. de præscript. conclus. 2. n. 23. Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. num. 18. Auend. resp. 39. num. 5. & Menoch. conf. 36. num. 34. post alios.

16 Et quamuis hæc doctrina procedat quando locus acquirendus naturaliter alteri possessio, seu præscripto subiaceat, non vero si naturaliter alter ab altero non dependeat, ut tradunt Federicus de Senis consil. 130. Felin. num. 19. in capit. Auditis de præscript. Gabriel d. concl. 2. numer. 24. Unde posset Incognitus argumentari, in Asia, & Africa potentatus non pendere alterum ab altero, sed distinctos esse, & diuersis subiaccere Principibus, & ideo ex subiectione, occupatione, & hospitio vnus non inferri ius ad ceterorum Regna, & Imperia occupanda ad effectum, ut nostri ab illis Batauos, & alios excludant.

17 Satisfit tamen huic obiectioni ex altera doctorum

rum recepta doctrina, nam si quis habeat concessionem a superiore, ex usu iurisdictionis in vno loco, acquirit eus, & usum in alio diuerso, si vterque a superiore destinatur, ita docuit Bart. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere, communis ex Aufrer. ad Capell. decis. 324. n. 1. Gabriel tit. de præscript. concl. 2. num. 18. Decio in nostra specie omnino videndo conf. 270. num. 6. Competere autē reipub. Ecclesiasticæ, Imperatori, hoc est Romano Pontifici potestatem, & iurisdictionem destinandi ad Euangelij edictum in infidelium. prouinciâs promulgandum hos, vel illos ministros cap. præcedenti ostensum planè est, igitur ex incepto ministerio adquirunt ipsi ius ad illud exercendum in diuersis locis in aliorum exclusionem.

18. **Quarta** prelationis causa sit, quam expriment Pontificum Bullæ, ne infidelium conversio impediatur, hostiumve fidei potentior fiat resistentia, si ex aliorum (vt humana est inabitia) emulatione, armis, aut commercij fenore fortiores efficiantur, sic Nicolaus VI. & Calixtus I. de apud Rebel. de iust. 2. p. lib. 18. c. 23. h. 8. *Timeant ne aliqui cupiditate ducti ad partes illas nauigarent, & operis huiusmodi perfectionem fructum, & laudem sibi usurpare, vel saltem impedire cupientes, prout eâ seculi lucra commodos, aut malitia ferrum, arma, lignamina, alia que res, & bona ad infideles deferri prohibita portarent, vel transmitterent: prop-*

ter qua eis (Lusitanis) hostes duriores, ac fortiores fierēt, & huiusmodi persecutio impediretur, vel forsā cessaret, non absque offensa Dei magna. & ingenti Christianitatis opprobrio, ad obuiandum praemissis, &c. Quam rationem prosequuntur Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. capit. 2. ad fin. Rebell. de oblig. iust. 2. p. lib. 18. quaest. 23. num. 5. Cabed. decis. 195. num. 2. part. 1. & decis. 47. à num. 1. par. 2. & alij ex relatis cap. 7. potest nāque summus Pontifex Catholicis commercium cum infidelibus interdicerē, ne ex eo fidei negotiū depereat, yt decernunt Clemens I I I. capit. Quod olim, de Iudæis, mandamus, ait, quatenus, nec per vos, nec per vestras naues, nec alio quocumque modo, aut ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmittatis, & Clemens V. Extrauag. Multa, de Iudæis, in hęc verba. Degenerantes renati fonte baptismatis à statu fidelium, fama propriae immemores, & salutis obliti inimicis crucis Christi contra ipsius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, nec non victualia, & mercimonia in Alexandriam, & alia loca deferre praesumunt: ex quo manifestè apparet, quòd Christianos, quia ad defensionem hereditatis Domini pro fide ibidem remanserunt, adiuti subsidijs irreuerenter impugnant: propter quòd fidei negotium quodammodo noscitur deperire, obseruat Cabed. decis. 47. num. 1. & 2. p. 2. post alios quos refert.

16 Pro quo iure pronunciatū est in supremo Castellæ Pratorio in Regis Lusitaniz fauorem anno

1573. contra exteros, qui ad nostræ conquestæ partes mercimonia detulere, cuius sententiæ meminit Cabed. d. decif. 47. ad fin. & ad longum vtriusque partis fundamenta proponit d. 2. p. à pag. 458. & eandem disputationem contra Gallos ventilatam tradit idem Cabed. decif. 195. i. p. & tanquam certum supponit Suarius alleg. 18. in alio casu in Castellæ fauorem, licet ex defectu probationis reos defendat, tantum abest, vt contrarium sentiat, vt intendit Incognitus cap. 5. ad fin. eum pro parte contraria citans; ergò hæc causa non solum Romanorum Pontificum decretis, ac doctorum auctoritate, sed & supremis Arestis probata, & confirmata in contradictorio iudicio est.

20 Quinta sit causa quòd in societatem præfatarū expeditionum vocati etiam fuere à summo Pontifice alij Christiani Principes, qui suorum Regnorum amplitudine contenti societatem oblatam conuenire cum Regibus Hispaniæ noluerunt, vt testatur Rebellus de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. nume. 7. Nam Emmanuel Rex speciali legatione, apud Iulium Pontificem maximum omnes Christiani orbis Principes ad Asiæ opes, Mahometanique nominis extinctionem enixe, sed frustra inuitauit, ex Osor. lib. 4. de rebus Eman. pagin. mihi 176. cum seq. de Francisco primo Gallix Rege inuitato, & repudiante refert Andrade in Ioan. III. par. 1. c. 10. & prop-

& propterea idem Rex suis vassallis prohibuit, ne in Indiam nauigarent Andrad. d. i. p. c. 14. Eduardus Anglię Rex edicto vetuit, ne Angli ad Guineam à nostris tunc detectam, nauigarent Resend. in Ioan. II. cap. 33. quę ratio viget etiam in prouincijs postea repertis. Ex eodem capite pax inter Carolum V. & Philippum filium ex vna parte, & ex altera Henricum II. Gallię Regem inita anno 1555. inter alia pacta cõtinebat, ne Galli in Indias nouasque terras cõquirẽdas sine Hispanię Regũ licẽtia proficiscerẽtur, ex Prudẽtio de Sandoual in Chronica Caroli 2. tom. lib. 32. §. 37. Ergò nec de summi Pontificis voluntate, nec de Lusitanorum prelacione quispiam conqueratur, equum erit: & hæc oblatio, & scientia inuitatis Principibus nocuit, vt sentit Accurs. glos. verbo ad obtinẽdum l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico, dùm illũ (qui preuidere potuit) exclusum manere ab occupationis iure in rebus publicis docet, sequuntur Bart. num. 13. Ias. 55. ad fin. Ripa 62. in l. Quominus de flumin.

21 Sexta sit causã quòd Alexandrina diuisionis Bulla ex Pontificis mandato Romę fuit publicata.

22 Principibus autem Catholicis perpetuos Romę caduciatores habere moris est, quod præcipuè in nostra specie locum habebit, tùm suo opte splendore,

dore, atque magnitudine, tum propter Regiæ fortunę sublimitatem, quę magnorum, & potentum Regum actiones in illustribus, & nouis rebus obscuras esse non patitur.

23 Bullarumque, ac constitutionum Pontificarũ promulgationes Romę factę vbique obligant ex communi doctorum sententia, Suar. de legib. lib. 4. cap. 15. à num. 13. Salas eod. disp. 12. num. 10. & quę sunt notoria in Curia Romana, magnumq; factum continēt, eorum notitiam Princeps supremus ignorare non potest Capycius decis. 69. nu. 16. Neque enim singulorum auribus per speciale mandatum, aut litteras sunt intimandę cap. 1. de postulat. prelat.

24 Quod præcipuè locũ habet in proclamatib. generalibus, quę citationis vim habent, tacentibusque præiudicant in acquisitione iurium iurisgentium, resoluit Iacobinus de fœud. verb. & cum venationibus n. 2. approbant Ripa nu. 133. in l. Quominus, de flum. Franc. Marc. decis. 529. n. 16. part. 1. & Menoch. casu 160. n. 11. post alios.

25 Septima sit causa, quoniam sunt hoc iure omnes, qui in Indico mari nauigant, iam inde ab eo tempore, quo Lusitani in India arces edificare cœperunt; vt nemini liberum sit nauigare, nisi ab aliquo Lusitano vel duce, vel arcis præfecto (Fide prius illius, qui nauem conscendit, diligenter explorata)

plorata) litteras acceperit fidem fœderis continentes, his litteris tuto nauigant, aliter enim à nostris nauarchis capi, bonisque omnibus eueriti, & vita, aut saltem libertate priuari possunt, ex *Osor. libr. 4. fol. 177. de rebus Eman.*

26 Huius salui conductus multiplex ratio reddi potest. In primis enim Pontificiæ cōcessiones hoc etiam continent, ne aliquis sine Regum Lusitanorum licentia maria illa nauigare possit, cuius priuilegij ratio vltra resoluta in hoc, & præcedenti capit. in seq. aptius explicabitur.

27 Secundò cum à nostrorum in Indiam ingressu Sarraceni opibus, & armis, potentissimi omnes neruos ad nostrorum intentionem, & excidium intenderint, dolis, ac fraudibus Orientis Reges in id excitantes, oportuit à tantorum hostium conspirationibus tuerentur se Lusitani, & ad vtrorumque vires diminuendas, & diuidendas illo saluo conductu vterentur, vt fœderatos ab hostibus discernere.

28 Tertiò cum Ægypti Campson, Turcarumque Imperator ad eandem nostrorum ab India exturbationem classes misissent aliquoties, & quod dolendum est consilijs, armis, & stipendiarijs ab ijs, qui Christi caractere insigniti erant, adiuti: ad vigilandum nostris esse docuit experientia, nō solum ab hostibus ex fraude & mēdacio cōpositis,

sed à domesticis professionis tamè Christianæ im-
memoribus.

29 Hęc & alia, quę considerari possunt, satis il-
lum saluum conductum iustificant, qui cum equi-
tatis sit, prudentięque plenus, per tempus imme-
moriale in Indico mari ius adquisiuit in om-
nes nauigantes; vndè ius hoc reale comprehen-
dit quoque exteros, qui in Indiam nauigare velint.

30 Receptum namque est, quod qui præscripsit iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exer-
cere aduersus aduenas, qui de nouo veniunt, quam-
uis aduersus illos non præscripserit, vt singula-
riter docuit Bald. in l. si quis diuturno not. 2.
ff. si seruit. vendic. receptus ex Gabriele tituli
de præscription. conclus. 2. numer. 21. & Molin.
libr. 2. de primogen. capit. 6. numer. 17. ita vt in
hoc casu de persona ad personam extendatur ve-
sus, possessio, & præscriptio, vt benè docent citati
Doctores sic limitantes regulam textus ca. Cum
in tua, de decimis.

31 Hinc fit Batauos sine hoc saluo conductu in
Indiam nauigare non posse, eò maximè quia In-
cognitus idem ius implorat, quo Persæ, Sinæ, Sa-
rraceni, & Ethnici in illis partibus vtuntur, ita vt
suo gladio iuguletur; cum alij huic legi per im-
memoriale tempus sub amissionis honorum, &
vitę poena sint subiecti.

Imò

32 Imò, & maior ratio vrget contra Batauos, & alios fideles, quam contra infideles: tum quia in istos non habet Pontifex eam iurisdictionem, quam exercet in illos, vt seq. capit. demonstrabitur: tum etiam quia infideles erant in quasi possessione negotiandi, & nauigandi, fideles verò ea carebant, vnde contra philosophia, iurisprudentia, & fidei Catholice rudimenta argumentatur Incognitus, ab carentia ad habitum, à priuatione ad acquisitionem. Non enim valet argumentum, non potest Pontifex prohibere hoc infidelibus, ergò nec fidelibus; non potest priuare aliquem sua possessione, ergò non poterit impedire acquisitionem; accedunt, & alix causæ relata sequentibus capitibus.

33 Hæ rationes, & causæ (omissis alijs) generales sunt, respiciuntque generaliter omnes Principes externos, respectu quorum Lusitania Rex fundatam habet intentionem tot titulis firmatam; sed respectu Batauorum fortius vrget, quia fortior, & diuersa causa contra eos stat pro Lusitanis, & ita hæc erit octaua causa: fatetur Incognitus cap. 3. Alexandrum VI. contentiones tantum Lusitanorum, & Castellanorum composuisse, quod potuit sanè, vt electus inter illos arbiter, sicut & ipsi Reges an-

quasi vero
Bataui sint
fideles.
quasi vero fide
les esse Bata
uos, indolere de
rapina supparat
ita vniuersa
simam, ditionem
que, quem vena
mur, magis sum
non minus orati
quam leui can
tura taxas.
Bataui namq
tamen si sacra
tatis erroribus
involuti ab or
odoxa fide
de decerint, fi
deles non lo
minus relig
dicuntur. 2.
etiam Julia
de oratione Se
ppling. 3. c.
2. n. 4. qui
cumque bap
tismum rece
perint, e orog
ge. 2. 1. 1. c.

Quint. Atqui
Batavos bapti-
sum n. susci-
pere credide-
rim deesse re-
minem. Prae-
rea, quia cum
Serapinus des-
serit de infi-
delibus (id est
de idolatriis
seu paganis, a-
liisque n. impi-
tatis) in quos
Romana res
des directe
potestatem n.
Sed, quoniam
improprie Ba-
tavi in fide se
vocari habent
quatenus verus
fidem n. ambu-
laminus) Cum
vero praestit-
it, mori-
to, et omnino
sua immuni-
Batavos no-
minis ser. fi-
deles. Tan-
tum abest ut el-
to tulo nimis, atque
ingenio mordacitatis
Nus a sentiat.

teā de ipsa re foedera pepigerant, hęc Incogni-
tus: ex foederis igitur vinculo, & arbitrij vi inter ip-
fos Reges conquisitionis diuisione pendet, & firmiter
obligat, si pacta sint seruanda, quae iuri naturali in-
nituntur, l. i. de pactis.

34 Pacta verò cum Principibus inita obligant
æqualiter suos subditos, vt in terminis conquisi-
tionis, & prohibitionis inter Castellæ, & Lusita-
nię Reges, ne alterius subditi in alterius limites na-
uigando, seu commerciando ingrediatur, decidunt
Gam. decis. 384. & Cabed. decis. 195. par. i. & de-
cis. 47. part. 2.

Pacta autem prædicta inter Ioannem Lusita-
niæ, & Ferdinandum Castellę Reges celebrata fue-
re, & Pontificio arbitrio confirmata, Ferdinando
successit Philippus I. Philipo Carolus Imperator,
Carolo Philippus II. ex Borrello de præst. Regis
Cathol. c. 46. n. 344. 348. & 356. qui idem pactum,
& arbitrium obseruarunt, constat autem Philip-
pum I. Flandriæ Comitem fuisse, qui iure heredita-
rio Principatum illum à maioribus acceptum in
posteros transmisit;

Cum ergo Comes Flandriæ (cuius pars Batauia
est ex Borrel. de præst. Reg. Cath. ca. 46. à numer.
360.) his pactis sit astrictus, iisdem successor in
Batauia stare debet; successor namque indig-
nitate antecessoris foedus, & pacta seruare,
tene-

tenetur argum. cap. Quoniam Abbas de offic. deleg. siue succedat iure hæreditatis, aut sanguinis, cap. Abbate vers. ad hæc de re iud. in 6. Suar. alleg. 9. num. 4. Tiraq. de primog. q. 35. num. 20. & 23. siue beneficio electionis cap. 1. de probat. Boerius decis. 204. num. 42. seu armis Afflict. decis. 392. n. 23. siue rebellionæ Bald. cons. 271. num. 6. vol. 1. Vnde Senatus Hollandensis, siue quis alius, qui fide abiurata in sui naturalis Principis locum, & sedem per arma, & vim ingressus Bataviam vsurpauit, cetera iura tam actiua, quam passiuæ Principatui ad hærentia, ad quæ prædecessores tenebantur, conseruare debet.

37 Hæc ratio dum bellum crudescit, locum non habebit: nam vt dicebat C. Marius apud Plutarchum in vita Marii: *inter armorum strepitum leges non audiuntur*, Tullius pro Mil. *leges silent inter arma*, sed inducijs aut pace initis, quis hoc ius, hoc fœdus violandum consulat, nisi Incognitus cap. 13. ? cum tamen ipse sequestro bello ad conscientia, & ætimationis tribunal nos prouocet in præfatione.

38 Ex quibus omnibus deducitur quantum veritatis habeat illud, quod confidenter Incognitus asseuerat, *Lusitanos inique aditum, et mercaturam Indicam Batavis præcludere cap. 1. Batavosque in bellum trudi nos ferorum iniquitate*, ca. 13. Nam vt tergiuersationibus non sit locus, argumentum tripliciter ad incudem

reduci potest. Aut enim Bataui ad nostra emporia ditionesque nauigant, aut ad hostium, quibus cum bellum nobis est, terras peregrinantur, aut tandem ad alios; in primo casu iam contra Incognitum cap. 1. probauimus illos ad nostrum commercium, nostraque emporia non admittere nobis fas esse.

39) Et idem ius militat in secundo casu, est enim res magni præiudicij debellationi deferre mercimonia illis, cum quibus bellum gerimus, ut decidunt Pontifices in ca. Quod olim de Iudæis, extruagan. Multa eod. obseruant Panorm. in d. cap. Quod olim, & Cabedus decif. 47. numer. 2. par. 2. Prestare autem auxilium hosti iusta belli causa est sacra pagina approbata 2. Reg. 8. prout notat Molin. 2. de iust. disp. 104. vers. quarta, & hos duos casus admittit Incognitus in præsentiarum, & in his versatur Ægidij disputatio, ut ipse fatetur in l. ex hoc iure cap. 3. num. 21. vers. his positis. ff. de iust. part. 1. Sed Incognitus totus est in tertio casu, quando scilicet Bataui nauigant, & commercium exercent cum plerisque gentibus, quibus cum nullum Lusitani bellum habent, & cum quibus Persæ, Sine, alijque sicut & ipsi Lusitani liberam exercent mercaturam: sed in eo etiam casu contra Batauos, uigent fundamenta toto hoc capite deducta.

40) Nec obstabit quod omnibus Principibus Christianis;

ftianis fas sit procurare infidelium nationum per suos subditos conuersionem ad fidem, iuxta illud Marc. vlt. *Ite in mundum vniuersum, & predicate Euāgelium omni creatura.* Respondetur namque id verū esse, nisi à summis Pontificibus prohibeantur propter ipsum met bonum conuersionis: quando ergo alteri Principi ea cura demandata est, ne mutuo se se impediunt, merito reliqui arceri possunt, ac debent à Christi Vicarijs.

41 Ad quos propriè, & ex officio spectat huiusmodi missionum distributio, iuxta resoluta cap. præcedēti. Quia nullus debet prædicare, nisi mittatur iuxta illud Apost. Rom. 10. *Quomodo predicabunt, nisi mittantur,* & illud Matth. 9. Luc. 10. *Mensis multa, operarij autem pauci, rogat ergo Dominum mensis, ut mitteret operarios in messem suam,* Isaias quoque cum audisset Dominum dicentem cap. 6. *Quem mitteram?* Respondit, *ecce ego mitte me,* dixitque Dominus *vade, & dicet populo huic,* hinc diaconus suscipiens codicē Euāgelij benedictionem postulat à Pontifice ex Innocent. lib. 2. de sacro altaris mysterio cap. 37. qua ex causa etiam Apostoli primum orbis Regiones sibi diuiserunt, postea verò episcopis distinctæ dioceses à summis Pontificibus traditæ sunt; ita ut vnus in alterius messem falcem mittere non possit, ut eleganter in nostra specie cōcludit Rebell. de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 28. ad primum.

42 Sicut etiam pro pace seruanda inter Principes, & religione amplificanda poterit Papa Prouincias Sarracenorum inter Principes Christianos ita distribuere, ne alius in alterius partes transeat; sic etiam posset pro commodo religionis Principes creare, maximè vbi antea nulli fuissent Principes Christiani, vt docet Caietan. 2. 2. quest. 66. art. 8. Victoria de Indis 2. p. nu. 10. & Molin. de iust. tract. 2. disp. 105. vers. illud tamen. Pontificis namque Romani est vniuersam potentiam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalè, vt latè profequitur P. Suarez cōtra sectas Angliæ lib. 3. à cap. 2. 2. vsque ad cap. 30.

S V M M A R I V M.

Cap. I X.

- 1 Pontifex Romanus an habeat potestatem debellandi in fideles?
- 2 Pontifex Romanus non habet iurisdictionem in infideles, nec propter infidelitatem, alia ve peccata contra naturam potest eos debellare.
- 3 Christus Dominus dedit Petro, & successoribus potestatem in fideles, non verò in infideles.
- 4 Infideles vt tales non sunt directè subditi Pontifici Romano, sed indirectè.
- 5 Infideles ad fidem Catholicam non sunt armis cogendi.

- 6 Infideles fidem sufficienter annunciatam si non accipiāt, non sunt debellandi, & an ad audiendam fidem cogi possint?
- 7 Pontifex Romanus potest cogere Principem paganum, ne impediat prædicationem, conuersionem, & eximere conuersos ab illius obedientia.
- 8 Alexandri VI. bulla circa Indiarū Occidentalium donationem quo sensu accipienda.
- 9 Lusitani ius habent ex Pontificis concessione debellandi Indos, si prædicationi officiant.
- Socotora insula per nostros liberata à Mahometanis in Catholicorum beneficium.
- Historijs fides adhibenda.
- 10 Bellum contra Turcas, & Mauros semper iustum.
- 11 Bona acquisita bello victoris dominio cedunt.
- Bona à Turcis, & Mauris bello iustè à fidelibus acquiruntur.
- Hispania ab infidelibus per bellum liberata.
- Lusitania Regnum ab infidelium faucibus erectum.
- Africa Imperium Lusitanicum iustè acquisitum.
- 12 Lusitani in Asia bello abusi non sunt in infideles.
- Antonius Galuanus Regnum Ternaris repudiavit.
- 13 Lusitani offensi dolent, lacesciti pugnant, iniurias acerrimè persequuntur.
- 14 Lusitani iustè bellum contra fidei fragos suscipiunt, & num. 15.
- Lusitani in fide tuenda constantissimi, in perfidia vindicanda acerrimi.

15 Bellum ob fidem violatam iustum.
 16 Lusitani habuerunt in India occasiones dilatandi Imperium ex auxiliij præstandi titulo.
 Abraham auxilium præsticic contra Reges, à quibus iniuriam non accepit.

Romani propter socios bella gesserunt.

17 Lusitani arces in portibus Indicis iuste edificarunt ad sui tutelam, idque velex dominorum voluntate, vel ex fidei fractæ occasione, num. 18.

19 Lusitani tribus titulis Imperium in India, & conuersionem defendunt.

Lusitani cessante fraude, & dolo, sub specie commercij, vel religionis Indos non debellarunt.

Lusitani semel elusiterum falli non patiuntur.

Lusitani in Indos an habeant ius dominiij titulo belli?

Cap. IX.

INCOGNITVS capit. 4. nec Pontifici facultatem concedere, nec Lusitanis ius debellandi Indos fas esse ex Caiet. 2. 2. quæst. 66. art. 8. auctoritate astruit: nos autem, vt satis faciamus distinctè de Pontificis potestate quoad ius belli in infideles, & de iure Lusitanorum illos debellandi breuiter differemus.

2. Pontifex summus non habet iurisdictionem in infideles, nec eos propter idololatriam, aliaue peccata, quæ pugnant cum lumine naturæ, debellare potest, & suis dominijs spoliare, vt in specie agnoscunt. Victor de Indis 1. part. à num. 30. Coua. reg. peccatum 2. par. §. 10. num. 1. & 2. Salmeron tom. 12. tract. 39. per totum Molin. tract. 2. de iust. disp. 106. Acoſta de procur. Indbr. Salute lib. 2. à ca. 2. vsque ad cap. 7. & passim alij.

3. Quoniam verba illa, *tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*, Matth. 16. *confirma fratres tuos*, Luc. 22. *pasce oues meas*, Ioan. 21. *fiet vnum ouile, & vnus pastor*, Ioan. 10. in spiritualibus tantum locum habent: nam vna est Ecclesia non ab vnitate, vel locorum, vel Regum politicè dominantium, sed ab vnitate fidei in vnum Christum, & in vnū eius vicarium, quæ quidem vnā facit Ecclesiam, & ouile, cuius oues sunt pascendæ verbo Dei, Sacramentis confirmandæ, & pro meritis ipsarum, aut soluendæ à peccato, aut ligandæ: vnde Ecclesiæ nisi in pastores, & fideles eius nulla est iurisdictionis spiritualis: quare rectè dixit Apostolus 1. Corint. 5. *quid mihi de his, qui foris sunt, vt doctè discurret Salmeron. dicto loco.*

4. Licet autem infideles pro illo statu nō sint directè subditi Pontifici Romano, nihilominus ex diuino iure tenentur illi subditi suscipiendo fidem, & baptis-

baptismum, per quē vnusquisque de grege fit Christi, & per consequens subditus Petro; imō & ante baptismum sunt indirectē subditi Pontifici, qui ius habet cogendi infideles, ne Euangelij prædicationem in suis terris impediant, neve subditos suos ad fidem negandam, vel non suscipiendam cogāt, aut alio modo religioni Christianæ infesti sint, vt resoluunt Viet. de Indis 2. p. à num. 11. Suar. lib. 4. contra sect. Angliæ cap. 6. à num. 7. & alij.

5 Qua in re tres sunt constituendę conclusiones: Prima, infideles ad fidem Catholicam suscipiendam non sunt armis, & vi cogendi, vt decidunt Pōtifices c. De Iudæis, cap. Qui sincera 45. distinct. docet D. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 10. sequuntur Scot. in 4. dist. 5. art. 10. column. 14. Victor de Indis 1. par. num. 26. Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. column. 2. in fin. & lib. 5. cap. 2. Beccan. in summa 2. tom. cap. 13. quæstione 4. Violētia enim repugnat fidei, A costa de procur. Indor. Salute cap. 13. lib. 1. vnde D. Greg. libr. 2. Epist. 52. *Nota, ait, atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.*

6 Secunda conclusio, quantumcumque fides annunciata sit barbaris probabiliter & sufficienter, & noluerint eam recipere, non tamen ex eo eos de bellare, & bonis spoliare licet, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. receptus ex Victor. de Indis 1. par. num. 39.

num. 39. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 10. num. 3.
 vers. 4. Ayala de iure belli libr. 1. cap. 2. numer. 28.
 An autem per vim ad audiendam fidem cogi pos-
 sint, adhuc sub iudice lis est, affirmat Sepulveda
 cōtra Episcopū Chiapię obiect. 10. subdubitat So-
 tus in consilio quod anno 50. dedit circa Indiarū
 conquisitionem vers. la segunda cabeça, negant
 Episcopus Chiapię in Apologia contra Sepulve-
 dam replica 10. & Salmeron tom. 12. tractat. 38.
 vers. de inde pag. 323. Metaphysicū existimans nō
 posse compelli infideles ad credendum, posse ta-
 men ad audiendum inuitos cogi, consentit Becca.
 in summa 2. tom. cap. 13. quaest. 4. numer. 12. cum
 sequenti.

7 Tertia conclusio: potest Papa per se, & per Prin-
 cipes Christianos compellere repub. aut Princi-
 pem paganum etiam bello illato, ne impediatur li-
 bere prædicari Euangelium, & vt sinat impunè sub-
 ditos baptismo spontè suscepto profiteri legem
 Christi D. Thom. receptus 2. 2. quaest. 10. art. 10.
 Vict. de Indis 2. part. numer. 12. Bañez d. artic. 10.
 ad fin. Gam. decis. 335. num. 2. & sic baptizatos exi-
 mere à iure, & obedientia Principis pagani Vict.
 de Indis 2. p. nu. 13. & 14. Bellarm. libr. 5. de Rom.
 Pontif. cap. 7.

8 Et in hunc sensum trañenda, & explicanda est
 Alexandri VI. bulla, qui Castellę Regibus Indias,
 & in-

& insulas Occidentales donauit, vt declarāt Episcopus Chiapię contra Sepuluedam replica. 12. Salmeron tom. 12. tract. 39. ad 7. pag. 333. & ad eundem finem Lusitanis ius belli in Indos Orientales ex Pontificia concessione competit; ¶ Quo tamen adhuc vsi non sunt (vt constat ex historijs quibus fides adhibēda est l. 1. vbi Bart. ff. de offi. quest. Valasco de iure emphyt. quest. 9. numer. 26. Gam. decif. 339. numer. 7.) vna excepta Socotora, in qua maris Erythreij insula Christianos ab Apostoli Thomę aduentu incolas ab Mahometorum Far tacum tyrannide, expugnata arce, & in ea p̄sidio Lusitanorum imposito ex Emmanuelis mandato Tristanus Acuña liberauit, Maffæus lib. 3. pagin. 68, Lucena lib. 1. cap. 12. in vita Xauierij, meminit Miræus in Polit. Eccles. libr. 3. ca. 8. Vnde sub p̄textu religionis nullus à nostris Rex subactus est, nullus populus armis oppressus.

10 Cum tamen contra Turcas, & Mauros bellum ex nostra parte semper iustissimum sit, non solum quando Prouincias olim à Christianis possessas detinent, vt defendunt Innoc. & alij in cap. Quod super his, de voto, Oldrad. conf. 72, Ceuallos tom. 4. q. 906. à num. 210. sed etiã quia ex professione in nostram offensionem parati sunt semper, vt decidit Alexander II. in cap. dispar. 23. quest. 8. in hæc verba, *in Sarracenos qui Christianos persequuntur, et ur-*

bibus

bibus, et proprijs sedibus pellunt, iuste pugnatur, resoluit
 Diuus Thomas 2. 2. quaest. 10. articul. 8. receptus
 Innoc. num. 5. in cap. Maiores de baptismo Boer.
 decis. 178. num. 10. Gama decis. 335. num. 1. Gail.
 lib. 1. de pace publica pag. 4. numer. 40. post Bart.
 Bald. & alios, quos refert Bellarm. libr. 3. de laicis
 cap. 16. Paulus Gryfaldus in decis. fidei verb. bel-
 lum, & Molin. disp. 99. vers. quod si bellum, & dis-
 putat. 103. vers. illud tamen, tractat. 2. de iust. quod
 procedit etiam si Turci, & Sarraceni velint in pa-
 ce viuere; adhuc Christiani illis bellum possunt in-
 ferre ex Oldrado conf. 72. Alberico in Rubrica.
 C. de Paganis, Anania in capit. Ad liberandam de
 Iudaeis & Cacher. in disp. inserta post decisiones Pe-
 dam, num. 19.

- II. Unde terras, & loca, quae nostri Reges contra
 Turcas, & Mauros in Africa adquisierunt, iusto
 titulo sua propria efficere iuxta regul. Jurisconf.
 in l. Naturalem. §. ult. ff. de adquiren. rer. domin.
 l. Si captiuus verb. publicatur. ff. de captiuus, & reso-
 luta per D. Thom. de regimine Principis lib. 3. ca.
 11. post Arist. lib. 1. Politic. cap. 4. & alios quos re-
 fert, & sequitur Couar. reg. peccatum 2. par. §. 11.
 num. 1. & 6. vers. res autem, & ita probant contra
 infideles leges partitæ l. 5. & 19. tit. 26. part. 2. & l.
 20. tit. 28. part. 3. elegantius Innoc. 4. in cap. Ab-
 bate de re iud. lib. 6. ibi: Ab infidelibus loca conquisierit,
 et ibi

duſ fregerant pœnas, vt æquum eſt, exegiffe, homi-
 nes eſſe in fide tuenda conſtantiffimos, in perfidia
 vindicanda, & iuſtiſſimis pœnis animo maximo re-
 petendis acerrimos defendit apud Mahometem
 Malacæ Regem Lanſamana rerum maritimarum
 præfectus Oſor. lib. 6. pag. 248.

15 Quas ob cauſas iuſtis bellis apud Indos ſuo Im-
 perio plurimas adiiciunt ditiones Luſitani teſte
 Nauar. in cap. nouit not. 3. n. 138. de iudicijs, qui
 titulus ob fœdus, & pactum violatum approbatur
 à ſacra pagina 4. Regū. 3. Diuo Auguſtino lib. 6.
 quaſt. 10. capit. dominus 23. q. 2. Viet. de iure bel-
 li numer. 13. Molin. tract. 2. de iuſt. diſp. 104. verſ.
 ſexto Caſtro de iuſt. hæret. punit. lib. 2. c. 14. cauſa
 10. pag. mihi 378.

16 Alius titulus in Luſitanorum fauorem cõfide-
 rari poteſt: cum in ſpoliati, aut alias iniuriam paſ-
 ſi Reges deſenſionem, & vindicationem ſub tribu-
 ti, aut prædæ pacto auxilium præſtant, ex qua ratio-
 ne Luſitani in India habuerunt occaſiones varias,
 non nulla iure belli occupandi, ſuumque Imperiũ
 dilatandi, vt probat in ſpecie Mol. de iuſt. tract. 2.
 diſp. 105. cauſa 9. Sic & Abraham ad vindicandũ
 Regem Sodom. dimicauit contra quatuor Reges,
 à quibus ipſe nullam acceperat iniuria, Genef. 14.
 Hanc igitur cauſam profocijs & amicis probant
 Caiet. 2. 2. q. 40. art. 1. Caſt. ſupr. verſ. ecce omnes

Vict. de Ind. 2. p. n. 17. & Molin. d. disp. 105. vers. aliam qui idem referunt de Romanis, & testatur Cicero pro lege Manilia, ibi: *Propter socios nulla ipsi iniuria laesit maiores vestricū Antiocho, cum Ætolis, cum Pænis bella gesserunt*, ferturque etiam Hispanos terras Mexicanorū obtinuisse, ea ratione Talchathedanos aduersus Mexicanos adiuuando Vict. & Molin. vbi proximè.

17 Tertiò cum infita Ethnicis, & infidelibus natura sit inconstans atque infida, opus est, vt qui apud illos versantur, securitati suæ consulant, & neque nocere cupiant, neque tamen se frustra lædi permittant: quare quæ defensionis sunt propria, & tutelæ, ea nemo culpare debet, si Christiani fatagant, in quo genere sunt portus naualibus stationibus occupati, arces erectæ, ac munitæ, præsidia militaria imposita, quò confugere violati queant, Ethnicos quantum satis erit, terrore ipso in officio continere; hoc à Lusitanis factitatum in plerisque Oriētis maritimis vrbibus, non sine egregia ipsorum gloria, & magna reipub. Christianæ commoditate, nemo est, qui non laudet. Qui enim inter externos, & meritò suspectos armatur, cautus & prouidus potius, quam iniurius dicitur. Ethicorum namque ingenium eiusmodi est, vt nullam patiantur iniuriam, si contra ipsorum iniurias se quisquā muniat, vt eleganter profequitur Acoft. lib. 2. de proc. Ind. salu

18 te c. 14. Adde arces cum præfidijs, vel ipsorum dominorum consensu, vel ob violatam pacem, & perfidiam vindicandam, à nostris fuisse erectas, vt ex historijs constat.

19 His tribus titulis se, maiestatis Regiæ Imperiū, fidem Catholicam, & euangelij Tyrones defendunt nostri. Connituntur enim ostendere hosti virtutem ipsorum semel fraude eludi posse, iterum neque falli, neque vinci posse: cessante verò illarum gentium fraude, & dolo, Lusitani sub commercij specie, aut religionis prætextu, eas non subiiciunt, vt firmat Vict. de Ind. 2. p. ad fin. velut testis omni exceptione maior, sæpe laudatus ab Incognito ca. 1. 2. 3. 4. & 6. & passim, vt immeritò ipse in hac parte nos iniustitiæ arguat.

SUMMARIUM.

Cap. X.

- 2 *Navigatio in Indiam an sit omnibus communis?*
- 3 *Pœta in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valent.*
- 4 *Occupationis incapacia adquiri non possunt.*
- 5 *Communes res, quæ sint ex Cicerone.*
- 6 *Aqua communis.*
- 7 *Maris an sit commune elementum.*
Communia iurisdictionum quæ Romani vocauerint.
- 8 *Littus maris commune ex iurisdictionum.*

- 24 Interdictum competit habenti ius maris.
- 25 Interdicta alia ad publicas, alia ad priuatas causas.
- 26 Communia iurisdictionum, post acquisitionem manent publica populi vnius.
- 27 Barbari à populo Romano vocantur populi Provinciales.
- 28 Donellus censet maris, & littorum eiusdem esse conditionis.
- 29 Priuatus in mari iure vocatur priuato interdicto.
Princeps ius sibi dicit in sua causa.
- 30 Maris proprietates esse nullius, protectio tamen, & iurisdictionio Imperatoris, vel Principis.
- 31 Princeps in portu, & in mari exigere vectigal potest.
- 32 Venetorum dux annulo desponsat mare ex Pontificia concessione.
- Alex. III. Venetias mari dotauit per annuli investituram.
- 33 Delicta commissa in mari puniendia à terra Rectore, & intra quor milliaria.
Mare comprehenditur, & definitur sub terra territorio.
- 34 Latrones grassantes in vicijs publicis non gaudent immunitate Ecclesie, ac proinde nec piratae.
- 35 Vectigalia intra quor maris milliaria exigi possunt.
- 26 Maris protectio, & iurisdictionio de iure gentium competit omnibus principibus, sed post occupationem praesertim possidens.
- 37 Maris protectio necessaria est, ne deferantur extra Regnum merces prohibita, & ut secure nauigetur, & obid

De iusto Imperio Lusitan.

in ste Vectigal exigitur in uniuerso orbe.

Vectigalia cur in maris, & portu exigantur?

38. Maris immensitas, & qualitas non repugnant acquisitioni.

39. deserta magna in arida reperiuntur.

40. Maris pars pertinet ad dominium terra vicina.

Vrbes maioribus, minoribus de territorijs circumscribuntur.

41. Imperator habet iurisdictionem in mari ultra districtum, qui terra adiacenti competit.

42. Mare, aer, & aqua profluens communia de iure nature considerantur. ut elementa, & ut locum occupantia.

43. Aqua fluminis dupliciter consideratur, & numer.

43. Mare, aer, & aqua considerata. ut localia possidentur.

44. Aer quasi possidetur, cum supra nostrum solum est. alius tollere ad es licet.

45. Aeris excipiendi gratia non possumus alienum agrum ingredi.

46. Immunitate Ecclesie gaudet proiectus in aera cometerij.

47. Mare fundatum est in aluo, & ideo occupationis est capax.

Terra est inferior Sphera ceteris elementis.

48. Maris moribus generum in Principum dominium venduntur.

49 Oceani navigatio ad Hispania Regem per cinet.
 50 Concluditur maris occupatio, et adquisitio.

*Mare ad Indos, aut ius in eo nauigandi
 an sit proprium Lusitanorum
 occupationis titulo.*

Cap. X.

- 1 **R**ATIONES relatae in praecedentibus capitibus Lusitanorum nauigationem in Indos, nauigationisque ius satis superque iustificant, ita ut opus non esset alijs medijs illud propugnare, sed quia oppignorari non reformidat (ut dici solet) munificus solutor.
- 2 Vtlerius excurrendum erit. Incognitus tribus capitibus 5, 6. & 7. maris Indici nauigationem per Athlanticum Oceanum non minus Lusitanis quam Batauis, omnibusque communem esse late, & enixe defendit. ¶ Poetarum etiam auctoritate utendum sibi esse ait; cum eos in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valuisse constet, quod aduertimus, ne id nobis vitio detur, si eorum quoque auctoritatibus ad propugnandum utamur, suffragante aequitatis regula, nemini aspernari licere idem ius sibi dici, quod ipse alijs dixit l. 1. ff. quod quis-

que iuris: nos vt clarius procedamus, intra disputa-
tionis cancellos argumenta reducemus, nihil obie-
ctionis pratermittentes.

4 Contra igitur tituli propositionem argumen-
tatur sic Incognitus: Primo res, quæ occupari nõ
possunt, aut occupatæ nunquam sunt, nullius pro-
priè esse possunt, quia proprietæ ab occupatione
cœpit, & probat autoritate Ciceronis offic. 1.
*similis est privatarum possessionum descriptio, ex quo quia
suum cuiusque sic eorum, quæ natura fuerant communia,
quod cuique obigit, id quisque teneat, & Thucydidis
lib. 1. qui terram, quæ in divisione populi nulli obuenit, inde
finitam, & limitibus nullis circumscriptam vocat.*

5 2. Sed omnes res, quæ a natura ita cõparate sunt,
vt aliquo vtente nihilominus alijs quibusuis ad v-
sum promiscue sufficiant, eius hodiè que conditio-
nis esse & perpetuò esse debere cuius fuerant, cum
primum à natura proditæ sunt, quod Cicer. offic.
1. voluit, ac latissime quidem patens hominibus inter ipsos
omnibus inter omnes societas hæc est, in qua omnium rerum
quas ad communem usum natura genuit, est seruanda cõ-
munitas; sed sunt huius generis omnes res, in qui-
bus sine detrimento alterius alteri vñs commoda-
ri potest, hinc illud esse dicit Cicer. aqua profluente
non prohibere, sic Poeta 6. metam.

*Quid prohiberet a quibus usus communis aquarum est,
Nec solem proprium natura, nec æra fecit,*

Nec

Nec tenues undas: in publica munera veni.

Huius generis est mare, quod omnibus patere dixit Ulpianus in l. Venditor. ff. communia præd. & de numero eorum, quæ in nullius adhuc dominiû peruenierunt, ut firmat Neratius in l. Quod in litto re. ff. de acquir. rer. dom.

7. Maris ergo elementum commune omnibus est, quia infinitum, ita ut possideri non queat, & omnium usibus accommodatum, siue navigationem respicimus, siue etiam piscaturam; hinc Cic. offic. 1. *Quid tam commune, quam mare fluctuantibus,* & *litus eiectis,* Virgil. aurâ, undâ, litus cunctis patere dicit; hæc sunt quæ Romani vocant cõmunia omnium iure naturali, aut publica iure gentium in l. 1. l. 2. l. Aristo. ff. de rer. diuisione. §. & quidem naturali, §. littorû Inst. eod. l. Quod in littore, l. Quâuis. ff. de acquir. rer. dom. l. si quis me. ff. de iniurijs, l. littora cum l. seq. ff. ne quid in loco publico.

8. Eiusdem speciei est littus maris, nisi quod aedificio occupari potest, l. Riparum. §. 1. ff. de rer. diuisione. §. littorum Inst. eod. l. fluminum. ff. de damno infecto, si id fieri potest sine cæterorum incommodo, ut Pomponius loquitur in l. Quamuis de acquir. rer. dominio, quod ex Scæuola in l. In littore, ne quid in loco publico, explicabitur nisi usus publicus, hoc est communis impediretur, probat Donnellus lib. 4. cap. 2.

De iusto Imperio Lusitan.

- 9 Secundò nemo potest à populo Romano ad littus maris accedere prohiberi, & retia ficcare, l. Nemo igitur. ff. de rer. diuisione, differt autè in eo maris natura à littore, quòd mare nisi exigua sui parte, nec edificari, nec includi potest, l. littora. ff. ne quis in loco pub. idque sine alterius præiudicio, l. 2. §. aduersus. ff. ne quid in loco pub.
- 10 Tertiò competit interdictum, ne quid in mari quo portus, statio, iterve nauigijs deterius sit, fiat l. 1. §. si in mari. ff. de flumin.
- 11 Quarto, quidquid occupatum est, & occupari potest, id iam non est iuris gentium, sicut est mare teste Marciano in l. Nemo igitur. ff. de rerum diuisione.
- 12 Quintò in diuerticulo maris, & fluminis si locum occupauerim piscando cum plurium annorum continuatione, alterum eodem uti prohibebo iure, l. si quisquam. ff. de diuersis præscript. sed hoc procedit; quandiu durat occupatio, quemadmodum in littoris occupatione obseruatur, l. fin. ff. de vsucap. vnde ante ædes meas, aut prætorium piscari aliquem prohibere non possum, l. Iniuriarum. §. si quis me, & §. vlt. ff. de iniurijs.
- 13 Sextò vrget Celsus in l. littora. ff. ne quid in loco pub. qui clarè satis distinguit inter littora, quæ populus Rom. occupare potuit, ita tamen, vt vsui communi non noceretur, & mare quod pristina natu-

naturam retinuit. Hinc dixit D. Ambrosius libr. 5. hex. ca. 10. *Spacia maris sibi vindicant iure mancipij, pisciumque iura sicut vernaculorum conditione sibi seruitij subiecta commemorant, iste inquit, sinus maris meus est, ille alterius, diuidunt elementa sibi potentes.* Mare igitur est de numero earum rerum, quæ in commercio non sunt, hoc est, quæ proprii iuris fieri non possunt, vt tradunt Faber. in §. littorum de rer. diuis. & Donnell. lib. 4. coment. cap. 6.

14. Accedit & vltimo quod qui nauigatū impedit, quo nihil ipsi perit, insanæ cupiditatis notam non effugiet, Mench. illud cap. 89. nu. 45. Sicut si quis ab igni, qui totus suus est, ignem capere, lumē suo de lumine alterum prohiberet, lege hic humana societatis reus perageretur. Quid enim si non cōmunicet quis alteri accipienti vtilia, danti non molestia ex Cicer. 1. de offic. quæ non alienis tantum sed ingratis etiam præstari vult. Seneca lib. 3. cap. 28.

15. Hæc argumenta iisdemmet verbis ex Incogniti disputatione decerpimus: contra astruendum est in mare ius Principi competere posse. In primis Princeps Poetarum id significauit, dū Venus suis Troianis à Ioue factorum implementum postulat. lib. 1. Æneidos.

Certè hinc Romanos olim voluentibus annis,

Hinc prædictos, reuocato sanguine Teveris,

De iusto Imperio Lusitan.

Qui Mare, qui terras omni ditione teneant,
Pollicitus, quæ te genitor sententia verit?

Cui Iupiter.

Nascetur pulcra Troianus origine Caesar
Imperium Oceano, famam qui terminet æstris.

Sed elegantius Augusto Cæsari Oceanum do-
tis nomine exoptat Poeta lib. 1. Georg.

Tua nautæ

Numina sola colant : tibi seruiat ultima Thule

Teque sibi generum Thecis emat omnibus undis.

Termini namque ciuitatis, populi vel imperij
dos propria dicuntur, vt notant Innoc. in cap. cū
ad sedem num. 2. & 3. de restit. spoliat. & Auend.
lib. 1. de exequend. cap. 4. num. 4. colum. 2. de quo
infra num. 32. vbi agemus de mari Adriatico Ve-
netijs in dotem dato; quod supponit Pericles apud
Thucydidem libr. 1. dū ait. *Magna res est maris
Imperium.*

- 16 Hoc ipsum insinuat apud Volusium Mecianū
Antoninus in l. De precatio. ff. ad leg. Rhod. *Ego
quidem mundi Dominus, lex autem maris, lege Rhodiōrū
iudicentur nautica, in quibus nulla nostrarum ei lex aduer-
setur; hoc autem ipsum, & Diuus Augustus iudicauit.*
- 17 Non enim probo imperatorem esse orbis do-
minum, nec Cæsares id dicere voluerunt; sed hy-
perbole est ad explicandam magnam dominatio-
nem, sic & Lucæ cap. 2. *exijt edictum à Cæsare Augusto*

ut describeretur conuersus orbis, hinc Lucanus lib. 3.
Ignocum vobis Arabes venistis in orbem.

Atque ita nullum Imperatorem, neque de facto,
neque de iure habere dominium, & iurisdictionē
in vniuersum orbem obseruant Sotus de iust. libr.
4. quaest. 4. art. 2. & in 4. dist. 25. quaest. 2. art. 1. Vi-
ctoria de Indis part. 1. num. 24. & 25. Couar. reg.
peccatum 2. par. §. 9. num. 5. Molin. 2. de iust. dis-
put. 30. communis ex Salone 2. 2. ad quaest. 61. q.
de dominio q. 4. art. 6. & Salas de legibus disp. 7. à
num. 40. Cenedo & ab eo relati ad decretum col-
lect. 64. num. 2.

18 Nec etiam totius Ecclesie in temporalis iurisdic-
tione Principem esse probat Suarez contra sectas
Anglie lib. 3. cap. 5. num. 7.

19 Dupliciter ergo ex eo textu argumentum de-
sumitur, primò dum ait, *lex aurem maris*, sentiens
mari legem imponi posse, quod iurisdictionem, &
potestatem requirit, vt in legibus ferendis docent
post alios Suarez de legib. lib. 1. capit. 8. & Salas de
legib. disp. 7. sect. 1.

20 Secundò quatenus Antoninus admisit legem
Rhodiorum, dummodò legibus Cæsaris non cō-
tradiceret, ibi: *In quibus nulla nostrarum ei lex aduerse-*
rit, vt ibidem Bart. & ceteri deducunt: iuxta que
aduersatiua illa, lex aurem maris, non excludit Impe-
ratoris potestatem in mari, sed includit potius, vt

relecti

ele-

eleganter explicat Alciatus lib. 2. disput. capit. 5. scio verba illa, *lex maris*, pro consuetudine communiter capi ab interpretibus ibidem, quod explodit Alciatus d. cap. 5. sed tunc fortius vrget, si consuetudine ius maris obtineri possit, de quo infra cap. 13.

21 Tertiò omnem excludit cauillationem Paulus lib. 13. ad Plautium, l. sanè de iniurijs. *Sanè si maris proprium ius ad aliquem pertineat, vbi possidetis interdictū ei competit, si prohibeatur ius suum exercere*, atque per hunc tex. obseruant Accurs. ibi, & Bart. Balb. de præscript. 4. par. 5. princ. quæst. 6. num. 6. Gregor. gloss. 2. l. 2. tit. 7. par. 3. & glos. 4. l. 11. tit. 28. par. 5. Couar. reg. peccatum 2. par. §. 8. num. 10. Mantua lib. 1. locorum cap. 19. & alij passim.

22 Hinc dixit Baldus numer. 2. in rubric. ff. de rer. diuisione, mare, sicut & aridam de iure gentium diuisionem recipere, & in Gulfis Venetorum, & Genuensium id probant communiter Bart. d. loco Angelus consil. 290. num. 3. Decius cons. 271. à n. 14. & alij, quos referunt communem dicentes Stracha de nauigat. à num. 6. Menchaca illustrium ca. 89. num. 16. Cypola de seruit. rust. cap. 26. à num. 5. Ægid. l. ex hoc iure 1. tom. cap. 3. à num. 13. ff. de iust. de quo nos latius c. 13. ita vt contrarium per ridiculum vocet Alciat. lib. 2. disp. cap. 5.

23 At Incognitus Doctores tanquam aduatores reijcit:

reijcit: sed cum Iurifconsultorū saltem auctoritatem, vt aliquo iudice his dirimatur, admittat inuitus, interpretatur Paulum d.l. fanē, de diuerticulo maris intra fundum proprium, iuxta Martialis lulum de forminiano Apolinaris lib. 10. Epigra. 30. in emendatis 28.

Si quando Nereus sentit Æoli regnum,

Ridet procellas tutus de sua mensa.

Quis nō rideat restrictionem, & spurium scholiū: defuere ne verba Paulo, qui generaliter loquens de maris iure, apertius de diuerticuli specie non expressisset, si speciatim de eo responderet? Sicut & Marcianus, in fluminis diuerticulo declarauit in l. si quisquam. ff. de diu. præscript. Imò & Vlpianus in præcedenti responso l. iniuriarum. §. si quis, ff. de iniurijs, disiunctiue loquitur in mari, vel diuerticulo, vt ad §. notabimus cap. seq.

24. Quòd autem pungit Incognitus in Pauli responso interdictum vt i possidetis competens ei, ad quem ius maris pertinet, ad priuatam causam comparatum, non ad publicam; ad priuatas enim causas accommodata esse interdicta, non ad publicas l. fanē. ff. de iniurijs; inde inferens non posse competere pro his, quæ iure gentium communi facere possumus, in quibus maris vsus comprehenditur, & consequenter necessariò intelligendum esse Paulum de maris diuerticulo, quod priuati utilitati

cedi

cedi potest: sic in effectu intendit, licet non ita explicet.

25 Sed parum foeliciter, tùm quia interdictorum alia ad causas publicas, alia ad priuatas accommodantur docente ipso Paulo, l. 2. §. 1. vers. publicæ. ff. de interdictis: pluresque in Pandectis extant tituli de huiusmodi interdictis, quæ ad causas publicas pertinent, vt de via publica, nequid in loco publico, & alia similia; interdicta verò vtrobi, & retinendæ (de quo egerat Paulus, d. l. Sanè sic explicandus) ad priuatam causam spectat, vt obseruat Iulius Pacius cent. 7. tit. de iniurijs concilat. § 8.

26 Tum etiam quia post ius adquisitum in illis, quæ antea iure gentium communia erant, iam nõ agitur de illo iure communi, vt putat Incognitus, sed de speciali, & priuato competenti ei, qui sic adquisiuit, vt multis exemplis illustrari potest, & docet expressè ipse consultus in particula *iã ibi. Ad priuatam iam causam pertinet*, & sic insinuat ad publicam antea causam pertinuisse, & disertis verbis explicauit Donellus lib. 4. cap. 2. sic docens, *occupata (scilicet littora) hætenus populi Romani esse intelligere debemus, non vt sit populi patrimonio, sed vsu, non illo quidem communi vsu, qui prius fuerat, quo etiam barbaræ*
27 *gentes (vocat barbaras more Romanorum iuxta illud Martialis in amphitheatro epigram. 1. Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis) iure gentium libo*
ibus

ribus his uti poterat (iam enim non possunt, nisi consensu populi, cuius imperio littora subijci ceperunt) sed illo, qui sit publicus vs omnibus, qui sunt in orbe Romano, & quibus populus Romanus littoribus illis ut suis uti concedit.

28 Aduertendū est quod Donellus eodē iure censeat mare, & littus maris tanquā partē illius in hæc verba. Nā si mare, quod ea littora alluit, publicū est, necesse est & littora, quæ à mari occupantur, manere vsu publica l. pen. de rer. diuis. hoc est vsu populi Romani post acquisitionem, prout declarauerat, sic clarè sentiens maris ius ad remp. Principē ve pertinere posse iuxta d. l. pen. quam sic exponit.

29 Cum ergo priuatus priuilegio, vel consuetudine obtinuerit ius maris, vt explicant Accurs. & ceteri in Pauli responso d. l. Sanè de iniurijs, poterit utique ius hoc contra molestantem possessorio interdicto, quod ad priuatam causam pertinet, defendere: quoad Principem verò dicendum est nō indigere interdictis, cum ius sibi in propria causa dicat Molin. 2. de iust. disp. 103. vers. quare.

30 Quartum nostrę assertionis fundamentum sit, quod quamuis maris proprietatē nullius esse cōcedamus; attamen quo ad protectionem, & iurisdictionē Cæsaris est, vel Regis, glo. & Bald. in l. Quædam. ff. de rer. diuis. Suarez alleg. 17. Cabed. decif. 46. num. 4. par. 2. quod & ipse Incognitus fatetur d. cap. 5. ibi: Qui verò dicunt mare aliquod esse imperij

De iusto Imperio Lusitan.

Rom. dictum suum ita interpretantur, ut dicant ius illud in mare ultra protectionem, & iurisdictionē nō procedere.

31 Hinc descendit posse Principem non solum in portu, ut existimabat Suarez allegat. 17. num. 12. sed & transeuntibus per ipsum mare vectigal imponere, Bald. per text. ibi in l. Cū proponas. C. de nautico fœnore, & in rubrica. ff. de rerum diuis. numer. 2. decidit Senatus Pedamontaneus apud Octavianum decis. 155. n. fin. rationes explicat Petrus Greg. Syntagm. lib. 3. c. 3. n. 7.

32 Et propterea Venetici potissimum in maritimis prævalent, dum eligunt Ducem, eumque in tiant solemniter modo coronatum, iubent mare sibi disponere iniecto annulo in symbolū veri, & perpetui imperij, ut referunt Gaspar Côtareus lib. 1. de rep. Venet. P. Greg. lib. 3. syntag. c. 3. n. 1. Alex. enim tertius per annuli inuestituram serenissimæ reipub. Venetiarum eiusque nomine Sebastiano Zonæ Duci 40. maris possessionem concessit, ut tradunt Sabellicus decad. 1. libr. 7. Pined. in Monarchia lib. 25. c. 7. §. 2. & Borrel. de præstantia Regis Cath. c. 46. n. 233. post alios. Quoniam Principi tanquam reipublicæ sponso bona dotis sunt tradenda, ut penes se dotem habeat, cum matrimonij onera subeat, iuxta l. pro oneribus, C. de iure dotium, ad quod alludit quod supra numer. 15. de Thetis emptione, seu Oceani dote ex Virgilij

gilibi auctoritate annotauimus.

33 Hinc etiam fit delicta cōmissa in maripunien-
da à Principe, ad quem terra, vel imperium perti-
net, vt decidunt Cæsares in l. vnica. C. de classicis
libr. 11. *Seleucena* (classis) ad auxiliū purgandi *Orientis*
aliasque necessitates Comitri Orientis deputetur, vbi Bart.
& omnes Menchac. illustr. capit. 41. num. 32. Bo-
badilla libr. 2. capit. 16. numer. 4. & capit. 19. num.
2. *Ægid.* l. ex hoc iure c. 3. n. 35, p. 1. de iustit. & l. 1.
par. 2. §. 2. num. 15. C. de sacrosanct. & quamuis
Bart. tract. de insula. §. nullius n. 1. id intelligat in
tra centū milliaria, verius est ad remotas etiā ma-
ris partes extendi ex Ang. in l. insule. ff. de iudicijs,
sic procedit text. in c. vbi periculum. §. porrò de
elect. in 6. vbi glos. verb. *territorio*, iunctis resolutis
per Cæpolam de seruit. rust. ca. 26. nu. 6. 24. & 26.
Suar. alleg. 17. n. 1. Cab. decis. 46. n. 1. p. 2. Cald. de
empt. c. 22. n. 13. Riccius resol. var. resol. 13. resol-
uentes terræ territorium comprehendere mare, &
illud terminis diffiniri, de quo est celebris textus
in ca. licet de ferijs, vbi glos. quem citant Suar. &
Cabad. n. 2. vbi proxime, dùm probat quod mare
attribuitur terræ circumstanti.

34 Sic & bulla Pontificia excipiens viarum graf-
fatores, ne gaudeant immunitate Ecclesiæ, com-
prehendit quoscumque piratas in quocumque
maris districtu ex Ioan. Riccio in praxi fori Ec-

- 35 clesi. resol. 13. ¶ Admittere tamen Bart. sententiã circa centum milliaria respectu vectigalis, vt per Otaũ. & alios, quos refert decif. Ped. 155. n. 2.
- 36 Et quamuis Incognitus hanc protectionẽ in mari agnoscat, vt tamen difficultatẽ effugiat, respondet eã protectionẽ de iure gentiũ competere æqualiter nõ minus Imperatori, quã alijs Principibus, cum agatur contra piratas, ibi: *Nec satis animaduertunt id ipsum, quod populus Rom. classes praesidio nauigantium disponere potuit, & deprehensos in mari piratas punire, non ex proprio, sed ex cõmuni iure accidisse, quod & alie liberae gentes in mari habent, ita Incognitus d. c. 5.* Nos autẽ replicamus id verũ esse ante preoccupationẽ omnibus cõpetere, post eã verò illius proculdubio erit, qui suis sumptibus mare tutũ à piratis reddẽdi onus in se suscepit, vel cui Prouinciarũ adiacetiũ Imperiũ pertinet, vt constat ex Cæsarea decif. in d. l. Vnica. C. de classis lib. 11. sic præoccupans præferendus erit ex reg. Qui prior in 6.
- 37 Sic futurũ est, vt nec illicitæ merces ad barbaras gẽtes deferantur cõtra prohibitionẽ tituli. C. quæ res exportari, & naues, quæ à portu dimittuntur, vel aliunde iter faciunt, nulla damna sustineant, ex l. Vnica. C. de littor. & itinerũ custod. & ob id tributũ solui ab omnibus gẽtibus testatur Gre. lib. 3. synt. c. 3. nu. 7. post Bald. in rub. n. 2. ff. de rer. diuis. affirmat id ab omnibus ybi que gẽtiũ approbatũ.

38 Nec huic iurisdictioni, & occupationi repugnat vel maris immēfitas, vel natura & qualitas, vt pungit Incognitus. Nam quoad immensitatem, argumentum concludit non posse omnem Oceani tractum occupari, idque propter nostram impotentiam, non tamen inde sequitur, nec partem occupationis capacem esse. ita post hæc inueni apud Vuezembec. in §. i. num. 4. Inst. de rer. diuisione; *vsus (ait) maris atque aeris (hæc enim naturaliter propter vastitatem, fluxumque vagum, integrè occupari non possunt) omnibus hominibus communem decernit Celsus l. 4. ne quid in loco publico, nota verbū, integrè, videndus omnino idem in §. flumina n. 7. Inst. de rer. diuis. distinguens vsus maris, & littorum ante, & post occupationem.*

39 Sic & in arida multa deserta & in Asia, & in Africa reperiuntur adhuc ab hominibus inculta, & reuera Zonam torridam, quæ magna orbis pars est, inhabitabilem fuisse ante Christum natum multis probat Bossius de signis Ecclesiæ libr. 15. cap. 18. magna alia terrarum deserta, & vastissimas solitudines referens, & Cicer. in somno Scipionis, ait, *vides habitari aris, & angustis in terra locis, & in ipsis quasi maculis ubi habitat, vastas solitudines interiectas*, huc pertinet auctoritas Thucydidis ab Incognito adducta, de qua supr. num. 4.

40 Et ex omnium etiam Incogniti suffragio pars

maris terre adiacēs ad illius dominium pertinet, ad quem & terra: circa spatium verò discordant scribentes, vt aduertimus supra à numer. 33. Ergò cum ille maris districtus à iure naturali non diffiniatur, cōsequēs est dicamus, & Imperio, ac iurisdictione prolatari posse, vel restringi ex dominantis potētia, sicut & in arida maioribus, minoribus ve territorijs vrbes circumscribuntur.

41 Aduertendum tamen notabiliter est vltra hūc maris, terra (cui subest) adiacentis districtum, iurisdictionē maris competere Imperatori, vel protectori, ita vt iurisdictionem in terra habentes habeant etiam in mari vsque ad certum terminum, vltra verò solum Imperatoris, seu protectoris iurisdictione sit, vt post Bart. tradit Capola de seruit. rust. cap. 26. num. 17. vt hinc tacite obiectioni satisfaciamus, de qua cap. 14. num. 49.

42 Minus obstat mare detineri, ac occupari nō posse, sicut nec aerem, nec aquam profluētē, & ideo hæc naturali iure communia omnium esse respondit Marcianus in l. 2. ff. de rer. diui. Imperator §. 1. Inst. de rer. diuis. Distinguedum namque est inter elementa maris, fluminis, & aeris, & inter loca ipsorum: nam si considerentur, vt elementa, nec detineri possunt, nec occupari, cum huc & illuc circunferantur.

43 Per contrarium vt locis circumscripta considerata,

rata, occupari quidem possunt, vt in flumine priuato probat Vlpian. in l. 1. §. fluminum cum seq. ff. de flumin. & hanc differētiam in flumine, quod ex aqua, & alueo constet, obseruant Cepol. de feruit. rustl. cap. 3. n. num. 6. ad finem & Beroius q. 94. deduciturque ex Vlpiano in l. 1. §. 1. ibi: *Flumen à riuo magnitudine discernendum est*, ubi glos. ff. de flumin. & Caio in l. adeo. §. quod si, ibi: *Toto naturali alueo relicto flumen aliàs fluere cæperit*. ff. de adquiren. rer. domin. in quibus distinguunt aquam ab alueo: huc spectat altera consideratio inter aquam simpliciter, & aquam, vt fluminis de qua Baro. in l. 6. derer. diuis. & Donel. lib. 4. c. 2. col. 2. & nos cap. seq. ad ult.

44 Sic & in aere omne cælum, quod est supra nostram rem, quasi occupatione nostrum quoque effici respondent Pompon. in l. penul. ff. quod vi, ibi: *Tam soli, quam cæli mensura facienda est*, & Venuleus in l. fin. §. pen. ff. quod vi, ibi: *Sepulchris sic non solum is locus, qui recipiat humationem, sed omne etiam supra id cælum*, ideò ait Paulus in l. fin. ff. de seruit. *Cælum quod supra nostrum solum intercedit, liberum esse debet: ex quo prouenit ius altius ædificandi vsque ad cælum l. altius. C. de seruit.*

45 Inde quoque fit aeris excipiendi gratia alienos agros ingredi non licere, vt post Conan. quem refert obseruat Osuald. ad Done. lib. 4. c. 2. litter. C.

46 Et qui à priuatæ domus ianua in cœmeterium
Ecclesiasticum se proiecit, & in aere deprehensus
vt gaudeat immunitate Ecclesiæ, decisum Neapo-
li legimus.

47 Sic tãdem cum mare in terra, hoc est a lueo suo
fundatum sit, terra enim inferior est sphæra, occu-
pari posse, & ratio postulat, & hoc fundamēto de-
fendit Bald. num. 2. in rubrica. ff. de rer. diuis.

48 Vnde nostris moribus mare, & littora quodã-
modo in dominio, & iure principum, & magif-
tratum haberi cœperunt, vt tradunt Huberrus
Gifanius ad l. 50. num. 4. ff. de adquir. rer. domin.
Ioan. Bodinus lib. 1. de repub. cap. 12. pagin. 267.
Osuald ad Donel. lib. 4. cap. 2. littera E. post alios

49 quos refert, ¶ & magis in specie de Hispaniæ Re-
gum iurisdictione, & dominio in Oceano Borrel.
de præst. Regis Cath. c. 46. à n. 227. & alij cap. 7. &
seq. relati.

50 Ex quibus deducitur iurisconsultorum respon-
sis, Cæsarum decisionibus, scribentium sententijs
& gentium moribus, maris occupationem dari
posse, quibus autem actibus, & quo tempore id
consequamur c. 13. differendum erit, efficacius au-
tem hæc assertio comprobabitur ex argumentorũ
solutione, de qua cap. seq.

SVMMARIVM.

Cap. XI.

- 1 Mare an sit omnibus de iure gentium commune
Littora sunt eiusdem conditionis, cuius mare.
- 2 Servitus privata mari imponi non potest, publica sic.
L. Venditor. ff. communia prediorum.
Argumentum à contrario sensu validum in iure.
- 3 Servitus aquæ ductus, & itineri à privato non imponitur,
à Principe impetratur.
- 4 Mare omnibus commune à Principe occupari potest.
Liberà navigatio alijs prohiberi potest.
- 5 Littora sunt communia omnibus ante occupationem, post
te à verò sunt Principis occupantis.
L. Quod in littore. ff. de acquir. rer. dom.
- 6 Mare & littora post occupationem dicuntur publica:
hoc est populi Romani.
L. Penul. ff. de rer. diuis.
- 7 Maris, littorū, & aeris diuisio in totum non admittitur,
sed pro parte.
- 8 Nemo ad litus accedere prohiberi potest.
L. Nemo igitur. ff. de rer. diuis.
Romanus populus potest à suis littoribus hostes, & alios
prohibere, suisque tantum illa concedere.
- 9 Ædificare, & occupare cuilibet licet de iure gentium in
littoribus, nisi sint propria populi Romani.
- 10 Ædificare in littoribus si est privatus & sui publico nocere
non potest.
- 11 Flumina sunt publica, hoc est populi Romani.
§. Flumina Inst. de rer. diuis.

De iusto Imperio Lusitan.

Theophilus institus. compiler.

12 Navigare nemo prohiberi potest à privato, à Principe vero sic.

Navigatio est populi, licet aqua usus sit communis.

13 Prohibere aliquid in mari priuatus nequit ad impediendam navigationem.

14 Interdictum ne navigatio impediatur priuatum est, & attentata origine rerum.

15 L. Nemo igitur ff. de rer. diuis.

Littus maris occupari potest.

Mare est commune de iure gentium, & per hoc littora a maris.

Occupari quod potest, an sic de iure gentium.

16 Piscari an possit quis prohiberi, & prescribi piscatio?

L. Si quisquam ff. de diuers. & tempor. prescrip.

L. ult. ff. de usucap.

17 Intellectus varij ad prædictas leges.

18 Præoccupatio in rebus publicis præuuler.

19 Verbum, obtinere, refertur ad possessionem.

20 Possideri quæ possunt, possunt & prescribi, & quæ dominio adquiri non possunt, non possunt possideri.

21 L. Si quisquam de diuers. & tempor.

Titulus insufficientis dat causam prescriptioni.

22 L. ult. de usucap.

23 Prescriptio, & privilegium concurrere possunt.

Cap. veniens de prescrip.

24 Ius piscandi in flumine, vel mari occupari, & donari potest

potest à Principe, & numer. seq.
 Publica possunt fieri privati per Principem.
 Venari potest concedi, & prohiberi à Principe.
 Imperator potest prohibere deduci aquam ex flumine
 publico.

25 L. Iniuriarum. §. si quis me. ff. de iniurijs contra Incog-
 nitum.

26 Publica loca prescribi ex Romanorum more, non tamē
 adquiri per alios modos prohibentur.

27 Publica loca etiam quoad dominium occupari possunt
 per adificium, vel piscationis ius.

28 L. Littora ne quid in loco publico, & num. 30.

29 Mare, & litus non sunt diuersae conditionis pars, &
 eorum sunt eiusdem naturae.

L. Penult. ff. de rer. diuis.

30 Maris communis usus omnibus hominibus quomodo ac-
 cipitur.

31 Mare inter, & litus differentia ante, & post occupa-
 tionem.

§. flumina Inst. de rer. diuis. in verbo, omnibus ho-
 minibus, explicatur.

32 D. Ambrosius damnat navigationem, & maris impe-
 rium ex ambitionis vitio.

Baravi olim in mari, & à quis non magni.

33 Navigatio an sit de illis rebus, quae omnibus utilia no-
 bis non molesta sunt.

Publica iuris gentium quae sunt cognitione difficili.

De iusto Imperio Lusitan.

34 Aquæ usus qui consistit in bibendo, hauriendo, lauando est omnibus communis.

35 Piscari, & nauigare in alieno lacu non licet.

Ord. lib. 5. tit. 91.

Piscationem, & venationem prohibere potest dominus in re propria.

36 Fluminis usus qui consistit in nauigando, & piscando communis est priuatiuè vnius populi.

37 Nauigationem, & mercaturam omnibus communia esse sine detrimento alicuius, falsum probatur.

38 Maris occupationem dari posse concluditur.

39 Nauigatio simplex, & piscatio non tribuit ius occupationis.

40 Nauigatio Lusitanorum non impedit alios Oceani vsu.

Barataui nauigant per Oceanum, & mare Hispanicum.

41 Conquista Regum Lusitania multo sanguine, & sumptibus comparata.

Septentrionis pars adhuc incognita.

Respon-

Responsio ad argumenta Incogniti con-
tra præcedentis capituli resolu-
tionem.

Cap. XI.

I **N**ON obstant quæ adducit Incognitus contra resoluta in præced. capite: non primum dum intendit mare omnium hominum de iuregentiũ commune esse. Idque duplici fundamento; primo ex Philosophorum auctoritate, cui satisfaciemus ad vltimũ: Secundo ex Iuriscõsultorum responsis, primò ex Vlpian. sent. in l. Venditor. ff. communia præd. dũm dicit, *mari, quod natura omnibus patet seruitus imponi non potest*: Secundò ex Neratij responso in l. Quod in littore. ff. de adquir. rer. dom. dũm, *littora ita publica esse ait ut ea, quæ primum natura prodita sunt, et in nullius adhuc dominium peruenerunt, littora autem, & mare eiusdem sunt conditionis, l. pen. ff. de rer. diuis. scilicet publica, hoc est omnium gẽtium ex Incogniti interpretatione.*

2 Sed ad primum cum eodem Vlpiano quem di-
minutè Incognitus citat, respondetur, qui in hæc
verb. *Quamuis mari, quod natura omnibus patet, seruitus imponi priuata lege non potest*, infert modo Incogni-
tus; si priuata lege imponi non potest mari serui-

tus,

De iusto Imperio Lusitan.

tus, ergò nec lege Principis supremi: Iurisconsultus verò, apud quem argumentum à contrario validum est leg. 1. ff. de offic. eius, sic inferet. Mari seruitus imponi priuata lege non potest, ergò poterit publica (quid autè hic significet lex quidquid Incognitus non aduertat, explicabimus capit. 14. num. 21.) sic infert Accursius, cum quo trãseunt omnes ibi, & Cypola de seruit. rustic. cap. 26. nu. 1. Quòd autem Incognitus vult priuatam legem respicere etiam Principem supremum respectu omnium gentium, id nec probat, imò repugnat & rationi, & Iurisconsultorũ respõsis, dixissetque Vlpianus simpliciter, mari seruitutem imponi nõ posse, nec opus erat addere, *priuata lege.*

3 Sic & itineri, publicæve viæ, quæ sunt omnibus communia l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco pub. seruitus aquæ ductus à priuatis non imponitur, à Principe tamen impetrari solet, vt respondet Paulus in l. seruitutes. §. publico. ff. de seruit. constatque ex alijs exemplis de quibus infra n. 24.

4 Ego autem ex eodem Pauli responso, & mente in d. l. venditor, sic deduco: mare omnibus est cõmune in terminis iurifgentium, si verò a Principe occupetur, & seruitus imponi potest, & libera nauigatio alijs prohiberi, vtrumque enim agnoscit Paulus, & ita retorquetur contra Incognitum.

5 Eodem modo non obstat Neratij decisio in d. l.

d.l. quod in littore. Agit enim generaliter de littoribus antequam in alicuius dominium venerint, ut constat ex particula, *adhuc*, & ita non negat venire posse: *quæ cum communia omnium sint.* §. 1. *Inst. de rer. diuis.* placuit hoc ita esse, nisi ab aliquo populo occupata Imperio eius teneantur: ceterum occupata fieri eius populi, à quo occupata sunt, de quo ita Celsus in l. 3. ff. *ne quid in loco publ. littora*, in quæ populus Rom. Imperium habet, populi Romani esse arbitror, populus Romanus in ea littora Imperium habere intelligitur, quæ ipse occupauit, ut potestatis, & Imperij sui faceret, hæc Donellus lib. 4. cap. 2. (quæ incognitus in contrarium citat) inde inferens populum Romanum ista occupatione hoc consequi, ut ab his littoribus rectè arceat, cum hostes, cum barbaros, idque cum faciat, nihil videatur facere contra ius gentium. Idem docuerat ante Vuesembecius numer. 4. in §. *flumina Inst. de rer. diuis.* in hæc verba, quod igitur à populo Romano occupatum, & quæ situm est, amplius commune non est, itaque littora et si natura, & origine sint communia, l. quedam de rerum diuis. tamen postquam, & quatenus occupata sunt, sunt, vel priuatorum, d.l. quod in littore, vel populi, qui occupauit, undè littora, in quæ populus Rom. Imperium habet, non nullius amplius, ut nondum occupata, & iure gentium communia, Celsus esse vult, sed disertè ait esse populi Romani, l. 3. *ne quid in loco publico*, idemque resoluit Claudius, §. & quidem *Inst. de rerum diuis.* citatus infra cap. 13. n. 11.

6 Et in interpretatione publici iuris refellitur etiam Incognitus, si cum Donello obseruemus lib. 4. ca. 2. ad fin. littora, quæ à mari occupantur, dici publica in l. pen. ff. de rer. diuis. non omnium gentium, vt vult Incognitus, sed vsu populi illius, cui subsunt, vt cap. præcedenti num. 28. iam aduertimus.

7 Hinc deducitur conciliatio inter scribentes, dum alij dicunt aerem, mare, & littora maris in alicuius gentis potestatem non venisse, aut venire posse ex Neratij sententia in d. l. quod in littore, vt Faber in §. fluminum num. 2. Instit. de rer. diuis. & Donellus lib. 4. cap. 2. vers. habentur; & dum alij diuisionem littorum, & maris admittunt, vt supra ostendimus, & probat Bald. in l. Si testamentum. C. de instit. & substit. Cepola de seruit. rustic. ca. 26. num. 24. & 25. Suarez allegat. 17. num. 1. & 2. Auend. de exeq. 1. par. cap. 4. col. 6. vers. sequitur, & Cabed. decis. 46. num. 1. & 2. p. 2. Quod primi intelligantur de vniuersa aeris, maris, & littorum diuisione, alij verò de parte: cum & priores & Iurisperiti admittant statim & maris, & littorum occupationem, & iurisdictionem, vt constat ex Celso d. l. 3. ne quid, in loco publico, & Donel. supra, communis ex Osualdo d. loco littera F. ad Donel. d. c. 2. & sententiunt Vuesemb. & Claudius relati n. 5. supra.

- 8 Non obstat secundum quod nemo à populo Romano prohiberi potest ad litus accedere, & ibidē retia ficcare, l. Nemo igitur. ff. de rer. diuis. l. Riparum eod. ita Incognitus ca. 1. & 5. sed quia illi mos est Iurisconsultorum responsa, vel diminutē, vel cū additione citare, audiamus Marcianū *Nemo igitur ad litus maris accedere prohibetur piscandi causa*, vbi populi Romani facta non est mentio, & ex Celsi in l. 3. ff. ne quid in loco pub. sententia cōstat posse populum Romanum à suis littoribus quoscumque excludere, illorumque vsum suis ciuibus, & illis, quibus voluerit concedere, vt deducit Donel. relatus n. 5. supra eodem, & Vlpianus piscationem Principis in aliorum exclusionem admittit in mari, licet ibidem dicat omnium commune esse in l. Iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs.
- 9 Aliās enim sequeretur, quòd post populi Romani occupationem in littoribus, liceret cuilibet extraneo edificare, & occupare prout Marcian. in l. In tantum. ff. de rer. diuis. ius hoc cuilibet cōcedit, & Incognitus intendit, sed hoc negant Vues. in §. flumina n. 7. Inst. de rer. diuis. Eguinar. Baro in l. Sed diuis. ff. de rer. diuis. Donel. & Osual. libr. 4. c. 2. & constat expresse ex d. §. si quis.
- 10 Gratis autem accipiendū est, quod Iurisconsulti responso addit Incognitus, populi Romani, seu Imperatoris occupationē, vt priuatā accipiendā,

- ne vsui gentium publico noceat, quemadmodū
nec priuatus edificando nocere potest, l. in littore
ne quid in loco publico, ita inquit c. 5. pag. 22.
ceterum hac occupatio nō minus, quam priuata ita restrin-
genda est, ne vlcerius porrigatur, quam ut saluus sit vsus
iurifgentium, non distinguens inter priuati, & Impe-
ratōris potestatem, prout in his distinguere solēt
Iurisconsulti, & scribes, vt constat ex respon-
sione ad primum, & infra ad quintum, & restrin-
gens Marciani respōsum in l. Si quisquā de diuer.
- 11 Hinc facile intelliges Iustinianum in. §. flumina
Inst. de rer. diuis. sic decidentem *flumina omnia, et*
portus publica sunt, ideoque ius piscandi omnibus commune
est in portu, fluminibusque. Nā verbū, *publica*, id est popu-
li Romani ex Theophilo, vnde verbū, *omnibus*, sub-
sequēs ad Romanos referendū est ex illationis vi,
vt eleganter deducit Eguinarius Baro ibidē, quæ
explicatio praualeat debet, vt pote facta à legis
cōditore (sic Theophilū appellare libet in hac cō-
pilatione) cui interpretādū est ex reg. l. fin. C.
de leg. quo pacto explicāda sūt similia Iuriscon-
torum responsa.
- 12 Hinc etiā fit quod licet navigare in mari nemo
possit prohiberi ex Vlp. in l. 2. §. si quis in mari. ff.
ne quid in loco publico, & in flumine publico na-
uigare liceat ex eod. Vlp. in l. Vnica. ff. vt in flum.
public. nauig. hoc procedit vt quis à priuato nauigare

gare impediri non possit, sed ab eo, qui habet iura Regalia in illo districto, potest prohiberi, vt docet Bart. in Rub. ff. vt in flumine, receptus ex Stracha de nauig. à n. 6. & ita quamuis hauriēdi ius omnibus hominibus cōmune sit, l. Quādā de rer. diuis. Nauigatio tamē populi vnius esse potest ex Barone in §. flumina Inst. de rer. diuis. & Osuald. ad Donel. lib. 4. ca. 2. in fine, de quo latius ad vltimū.

13 Quòd autē tradit Vlp. in l. 2. §. aduersus. ff. ne quid in loc. pub. nō licere aliquid in mare projicere in alterius præiudiciū, de priuato projiciēte explicandus est, prout illud interdictū cōtra priuatos cōpetit, vt ex prætoris edicto cōstat: vnde reiiciendus est Incognitus ad fin. 2. argum. qui cōtra supremos etiam Principes illud inducebat.

14 Non obstat tertium ex Vlpiani respōso in l. 1. §. si in mari. ff. de flum. de quo c. 10. n. 10. Refellitur nāquē eodem modo, quo soluta est ex eodē Vlp. eodem tractatu, hoc est libr. 68. ad edictum obiectio in fin. præcedentis argumenti. Hæc etiam interdictione competunt attento statu naturæ, & origine rerum, eo verò mutato variabitur & rerum conditio iuxta supra resoluta, de quo ad quintū.

15 Non obstat quartū, quod quid occupatum est, occupari uè potest, id non est iurisgentiū, sicut & mare teste Marcian. in l. Nemo igitur de rer. diuis. Marcian. ipse pro se respondeat, *Nemo ad litus maris accedere prohibetur piscandi causa, cum tamen villis,*

De iusto Imperio Lusitan.

monumentis, & adificijs abstineat, quia non sunt iurisdictionum, sicut & mare, quis ex his verbis deducat nisi Incognitus, quidquid occupari potest non est iurisdictionum, sicut & mare, leges suo Marte figens atque reficiens: cum propositio hæc in iurisprudencia, & noua, & erronea sit, nam littora sunt iurisdictionum ex Marciano l. Quædam. §. & quidem. ff. de rer. diuis. §. & quidem Inst. eod. & quidem naturali iure omnium communia sunt illa, aer, aqua profuens & mare, & per hoc littora maris, verba, naturali iure, de iurisdictionum exponunt interpretes, quo rerum dominia fuerunt distincta ex Barone §. flumina, Inst. de rer. diuis. sed littora occupari possunt, & in ea populus Romanus Imperium habere potest, l. 3. ff. ne quid in loc. publ. & quilibet ædificare, & construere ex Caio l. Riparum. §. fin. ff. de rer. diuis. Vlp. l. fin. ff. de vsuc. & ædificans adquirit dominium ex Marciano, l. In tantum. ff. de rer. diuis. ibi: In tantum, ut & soli domini constituantur, qui ibi ædificant, quod etiam de iurisdictionum cõpetit ex Sceu. l. In littora. ff. ne quid in loco publ. in litore, ait, iurisdictionum ædificare licere, quod equaliter procedit in mari ex Põponio l. Quamuis 50. ff. de adq. rer. dom. ibi: Quod in litore publico, vel in mari construxerimus, nostrum fiat, ite de iurisdictionum cõpetit vnicuique piscari in mari l. Iniuriarum 11. §. si quis me in mari piscari prohibeat. ff. de iniur. & in eo tota Incogniti disputatio versatur, & tamẽ hæc piscatio ab alio occupari potest d. §. si

quis, ibi: *Conductori autem veteres interdictionem dederunt, si forte hoc publicè conduxit, & pluribus alijs exemplis de quibus infra n. 24. cū seq. illud autē aduertē dū erit maris occupationē, & possessionē verē, & propriē dari nō posse, quēadmodū in terra datur, hæc enim pedibus possidetur l. 1. ff. de acq. pos. illud verò navigatione, aut piscatione quasi occupatur, & acquiritur iuxta ipsius naturā d. §. si quis me in mari, cū vers. seq. l. Sanē. ff. de iniur. vnde nihil cōcludit Incognitus dū ait, quōd mare exigua tātū parte occupari potest. Agit enim de vera occupatione, & apprehensione, nos verò de iure maris, quōd cōsistit in nauigādo, aut piscādo & ideò impropriissimē cōfundit terminos, & quæstionē.*

Quōd & de aeris quoque loco probauimus c. 10. à n. 44. idem de aquæ profluentis, hoc est fluminis alueo d. c. 10. num. 42. cum seqq. hæc etiam occupari, & possideri possunt.

16 Ad quintum de iure prohibendi in diuerticulo maris, vel fluminis, si quis diu piscatus fuerit ex Marciani responso, l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. inferebat Incognitus id procedere durā te occupatione, ne discrepet Papinianus in eadē hypothesi cōtrariū respondens, l. fin. ff. de vsuc. intendit Incognitus ex hac cōciliatione ius piscādi in mari, vel flumine publico iure gentium omnium hominum cōmune esse, ita vt nec præscriptione pro-

De iusto Imperio Lusitan.

hiberi possit, ni dùm quis in piscandi vsu per plures annos perseuerauerit.

- 17 Sed in horum iurium interpretatione varios intellectus assignant Cuman. & Cuiat. in d. l. fin. Conan. libr. 3. cap. 15. num. 1. Forcat. dialog. 85. Aymon de antiquit. 4. part. ca. de materia à num. 81. Zazius antinom. 2. part. numer. 1. Charondas lib. 1. veros. capit. 21. concil. 3. Robertus libr. 1. recept. cap. 17. Pinel. libr. 1. select. cap. 14. num. 2. Iulius Pacius cent. 7. quæst. 1. Nicolaus de Passer. in concil. legum pagin. 475. Suarez alleg. 16. num. 3. & allegat. 17. num. 5. Mench. Illustr. cap. 89. num. 13. Guibertus lib. 1. quæst. cap. 17. numer. 36. Cou. reg. peccatum 2. part. §. 8. num. 10. vers. 6. Auend. lib. 1. de exeq. cap. 12. nu. 11. & 12. Alfian. collect. 65. Pichard. §. 2. numer. 2. Instit. de rer. diuisione Donell. lib. 5. capit. 22. vbi Osuald. post alios, quos referunt: obtinuit communis, quam Incognitus sequitur, Papinianū loqui de præscriptione quoad acquirendum dominium, Marcianum verò de iure possessionis, & occupationis ad effectum, vt alij prohibeantur, ita Angelus conf. 290. Iason in l. Quominus à n. 97. de flumin. Balb. de præscript. 4. par. quinte principalis q. 6. n. 26. & alij excitis.
- 18 Sed defendi nequit, quia aut intelligit de actuali præoccupatione; & in ea specie quid opus erat tot annorum; cursu cum momento præoccupans alium

aliū postea accedentem piscari prohibere possit ex reg. Qui prior est tempore in 6. docet in specie glos. verb. ad obtinendum in l. 2. ne quid in loco publico recepta ex Bart. & alijs ibi Parisius conf. 129. n. 9. vol. 4.

19 In Secundo verò membro displicet quoque ex eo, tum quia offendit generalitatem vtriusque textus; de Vlpiano constat, qui generaliter negat præscriptionem ad obtinenda loca publica, quæ verba propriè referuntur ad occupationē, & possessionē, per quam res tenetur, & occupatur arg. text. in l. Clam. in princip. ibi: *Ratio obtinenda possessionis. ff. de acquir. posses. & reg. i. in 6. ibi: Obtineri, sentit Cuiat. verb. ad obtinenda in d. l. fin.*

20 Tum etiam quia nullo iure probari potest non posse præscribi ea, quæ iure possessionis per longū usum possunt ab aliquo retineri, & è conuerso ea, quæ sunt iure gentium publica, & dominio acquiri non possunt, quoad usum iure possessionis, & occupationis ab aliquo obtineri posse cum facultate alios prohibendi; cum per hanc occupationē non minus offendatur ius gentium, quo usus omnibus conceditur, prout eleganter aduertit Craueta d. cap. materia nume. 83. contra Angel. conf. 290. & alios.

21 Undè verior videtur intellectus Accursij glos. 2. in l. Si quisquam. ff. de diuersis, & verb. datam in

De iusto Imperio Lusitan.

fin. l. fin. ff. de vsucap. l. Sanè. ff. de iniurijs in specie Marciani præcessisse titulum, vel rescriptum Principis, licet ex aliquo defectu insufficiens causam tamen præscriptioni præbens, in hypothese verò Papiniani nuda proponebatur præscriptio: nec hæc diuinatio est, vt pungit Nicol. de Passerib. in legum concil. pag. 476. num. 10. & 11. nam licet Marcianus non exprimat, supponit tamen piscantem acquisisse ius ex longa piscatione, quòd absque titulo, & bona fide dari non poterat, quia possessor attenda illa rubrica, quæ inter exceptionum rubricas collocatur, agebat de exceptione resultante ex præscriptione acquisita contra alium, qui antea solus in eo diuerticulo ius piscandi adquisierat: id quòd non posset absque privilegio, vel titulo, per quem ius illud priuatum efficeretur: & de hoc iure quod solus alter vteretur, questio erat, & de eo Consultus respondet, & verba cõsonant.

22 Per contrarium verò Papinianus agit de iure piscandi, quod existerat publicum iure gentium, vt patet ex principio textus, ibi: *Præscriptio longuæ possessionis ad obrinenda loca iure gentium publica, concedi non solet,* quod significat ipse, dùm absolute prohibitionis rationem reprobat, ex eo solum quod prohibens solus pluribus annis piscatus fuerit; & confirmatur quia in pandectis florentinis

tinis deest particula, *ubi*, & ita dicit alterum eodem iure prohibeat, non verò, *ubi* prohibeat, ut in alijs circumfertur, & ita verba illa non respiciunt idem ius piscationis, sed ius exceptionis, de quo egerat Consultus in versic. præcedenti, ibi: *Exceptionem opponat.*

23 Nec obstat obiectio Accursij verbo, prohibet in l. Si quisquam. ff. de diuers. frustra requiri præscriptionem, imò rescriptum, & præscriptionem sibi inuicem repugnare, ut decidit Innoc. III. in cap. veniens de præscription. cui difficultati succumbit Nicolaus de Passer. ubi supra, nam requiritur præscriptio, quia supponit priuilegiū ob aliquem defectum per se non sufficere ad acquisitionem iuris piscandi; vnde attenditur illud ut titulus præbens causam præscriptioni, & in hunc sensum concurrat simul cum præscriptione iuxta Bonifacij VIII. decretum capit. cum persone de priuil. in 6. ibi: *Sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi*, ubi notauit glossa verbo, munitos, & iuxta Imperatoris decisionem l. Ultim. C. de fundis patrimon. libr. 11. resoluunt ultra ordinarios, Balbus de præscription. 5. part. quintę numer. 30. Auentanus libr. 1. de exequend. capitul. 1. numer. 21. versicul. 4. & in nostra specie Decius consil. 270. num. 6. Innocentij verò decisio procedit

vbi tenor priuilegij erat contrarius præscriptioni, prout ibidem notauit glossa, verbo, intentionis, probata per omnes ex Panor. num. 19. Paris. numer. 11. & alijs ibi: eo maxime, quia priuilegiũ in illa specie non præcessit, sed subsequutum est, vndã non poterat præscriptioni causam præstare, vt recte argumentatur Pontifex.

- 24 Constat igitur ex dictis ius piscandi occupari, & donari posse à Principe, licet enim attentio iuregentium, & interim dum illud perdurat, vsus piscandi in mari, vel flumine publico, sicut & venandi, & similibus, publicus sit, & omnibus competat; vt respondent Iurisconsulti l. Nemo cum seq. ff. de rer. diuis. §. flumina, Inst. eod. nihilominus tamen ex iusta causa potest Princeps, vel qui ab eo potestatem habuerit, isthac omnia immutare, & efficere, vt vsus maris, fluminis, & similibus publicus esse desinat, & fiat iuris priuati, ita vt titulo oneroso, vel gratuito aliquibus tantummodo competat, & alijs omnino interdicator, vel vt certis tantum temporibus, locis, & modis piscari liceat, seu venari, vt constat ex Vlpiani responso, l. Iniuriarum. §. si quis me. ff. de iniurijs, qui disertè distinguit inter diuerticulum, & mare inqueins, *si quis me prohibeat in mari piscari, vel euerticulum iniuriarum iudicio posse conueniri, limitat, conductori autẽ veteres interdictum dedere, si forte publicè hoc conduxit, sub*cribit

cribit Paulus in seq. responso l. Sanè. ff. de iniurijs
 - Ulpianus l. venditor. ff. communia præd. à contra-
 rio sensu, vt notauit Accursius glos. 4. ab omni-
 bus receptus; sic Pomponius, l. Quominus. ff. de
 flum. licet aquam ex flumine publico deducere
 omnibus liceat, posse tamen Imperatorem, vel Se-
 natum id vetare decernit, & ita obseruant Bart. in
 rubr. ff. vt in flum. publico, Angel. & alij instituta
 rij in §. flumina, Inst. de rer. diuis. Decius consil.
 196. num. 270. column. 4. Couar. reg. peccatum
 2. p. §. 8. à num. 1. & 10. Roland. conf. 9. n. 18. libr.
 2. Auend. lib. 1. de exequend cap. 12. à numer. 11.
 Cabed. decis. 54. par. 2. Molin. de iust. 2. disp. 105.
 col. 1. ad fin. & Marcus decis. 529. num. 16. par. 1.
 post alios.

25 Ego vnico argumento totam Incogniti dispu-
 tationem euerto in hunc modum nauigatio, &
 piscatio in mari eodem iure naturali, vel gentium
 regulantur ex Incognito cap. 5. ibi: *Quæ autem na-
 uigationis, eadem piscatus habenda est ratio, vt communis
 maneat omnibus, vt ipse annotaui cap. 10. numer. 7.*
 sed piscatio in mari à rep. Principeve supremo oc-
 cupari, acquiri, & donari potest, ex d. §. si quis me
 in mari igitur; & nauigatio in mari à rep. Princi-
 peve supremo acquiri, & concedi potest, soluat
 Incognitus, & erit mihi magnus Apollo, sed ali-
 ter sic libet argumentari: mare commune omniū
 est

est d. §. si quis, ibi: Si quem ante ades meas, vel ante prætorium meum piscari prohibeam, & quidem mare commune omnium est, & est sæpissimè rescriptum non posse quem piscari prohiberi, & adducitur ab Incognito d. cap. 5. pag. 25. & tamen publico conductori competit interdictum contra alios, ex d. §. si quis igitur. Laudanda autem est Incogniti dexteritas, nãdum Iurisconsultus in hoc §. probat non posse aliquem piscari prohiberi in mari, illum sæpius citat, dùm verò idem Vlpianus contrarium constituit in conductore publico, tunc Incognitus in diuersa parte metamorphoseos arte vtens, cõuertit mare in flumen d. ca. 5. pag. 25. dicens, non enim maris eadem, quæ fluminis ratio est, quod cum sit publicum id est populi, ius etiam in eo piscandi à populo, aut Principe concedi, aut locari potest, ita ut ei, qui conduxit, etiã veteres interdictum dederint, l. Iniuriarũ. §. si quis me vers. conductori, de iniurijs, quæ conditio in mari euenire non potest, cum tamen Vlpianus bis in maris vsu loquatur, quod ipse Incognitus contra nos adducit.

- 26 Aduerto etiam in specie Vlpiani in d. l. vltim. in princip. ff. de vsucap. vnum singulare, dùm dicit publica loca per præscriptionem nõ solere obtineri, significans alijs modis obtineri posse, sed nõ per præscriptionem; sic insinuans occupationis capacia esse, neque hoc naturæ eorũ repugnare, sed non esse in more.

27 Sed estò quod communis sententia quam supra reiecimus, sit vera, expressè fauet nostræ navigationi, & ita retorquetur contra Incognitum. Nam ex omnium consensu durante consuetudine illa piscandi, in specie etiã Vlpiani, possidēs habet dominiũ, sicut edificās (quo altero exēplo utitur Vlpianus) durãte edificio vt expressit Marc. l. In tantũ de rerum diuis. l. ibi: *Soli domini constituantur, qui ibi adificant*, diuersa verò quæstio est vtrum destructo edificio, vel piscationis iure relicto, loca publica in pristinã redeant naturã, de quo infra c. 14. n. 5. i. cum seq. nos verò agimus de navigatione, quatenus est in vsu; vndè locũ habet respõsũ Marciani ex ipsius Incogniti interpretatione.

28 Non obstat sextum ex Celsi distinctione inter littora, & mare, ita vt littora populus Romanus occupare possit, sed sine damno aliorum, & inter mare, quod suam retinet naturam, vt commune sit omnibus. Mirum est quo ingenio seu genio Incognitus Iurifconsultorum responsa explicet, vel implicet potius; verba Celsi sunt, *littora in qua populus Romanus Imperium habet, populi Romani esse arbitror: maris communem usum omnibus hominibus, vt aeris, iactasque in id prius eius esse, qui recerit, sed id concedendum non esse, si deterior littoris, marisve usus eodem futurus sit.* Hæc Celsus: tu observa Incogniti dexteritatem, qui hanc vltimam clausulam seu
 112111
 verba,

verba, quæ priuatum pilas in mare iacentem respiciunt; ad principium textus, & ita ad populum Romanum trahit contra iurisprudentiæ, & Grammaticæ regulas, vt responsionem non mereatur.

29 Nam mare & littus maris vt illius pars diuersæ conditionis esse non possunt, vt probant omnes Iurisperiti, l. Quædam de rer. diuis. Iustina. §. & quidem de rer. diuis. & ratio, cum pars & totum eandem naturam habeant, l. Quæ de tota. ff. de rei vindic. nec diuerso iure censerî possint l. Eû qui. ff. de vsucap. & ideo vtrumque publicum esse respondet Consultus, l. Pen. de rer. diuis. quod responsum dupliciter explicari potest, vel ante specialem Imperatoris occupationem, vel post eam: in primo casu publica erunt, seu communia omnium gentium; in secundò priuata, seu potius publica erunt vsui illius populi, cuius Princeps caput est, vt explicat Vuesemb. §. flumina num. 4. Institut. de rerum diuisione, & Donellus libr. 4. capit. 2.

30 Imò & ex hoc eodem textu argumentum retorqueri potest, si aduertas quod Iurisperitus id tantum priuato negat, clarè sentiens populo Romano licere, de quo egerat in eadem hypothesi: & in florentinis pandectis deest particula *autem* (quæ nec semper aduersatur, vt tradit Alcia. lib. 2. disp. ca. 5.) & incipit. §. Maris communem

iuxta

iuxta quę tria docet Consultus, primum, populi Romani esse littora, in quę habet Imperium: secundum, maris communem esse vsu: tertium, ex hoc vsu deducit posse occupari à priuato, dùm tamen alijs non noceat; & ita illatio ex cõmuni vsu deducta ad priuatam occupationem relata est à Celso: vnde ex eo responso nihil contra populum Romanum concludi potest directè, & indirectè fauet Imperio Rom. nam verba illa, *eius esse, qui iecerit*, non congruunt populo Rom. sed homini, qui iecerit.

§ 1. Et constat, quia si verum est quod dicit Incognitus, quę differentia constituenda erit inter littora, quę nullius sunt, & inter ea quę sunt populi Romani: præterea est o, quod per occupationem populi Romani in littoribus vsui publico præiudicium inferri non debeat; hoc intelligendum est respectu ipsius populi Romani, non verò aliorũ, vt doctè obseruat Donellus lib. 4. cap. 2. in eodẽ loco ab Incognito laudatus: ita verba illa, *omnibus hominibus*, respectiue explicanda sunt, hoc est omnium gentium attentarum natura, vnius populi data occupatione. Sic Theophilus eadẽ verba prolata à Iustiniano restringit ad omnes homines populi Romani. §. flumina Inst. de rer. diuis. vbi notat Baro. vt supra num. 11. obseruauimus. Congruit etiam quod Vlpianus dixit. *Mare om-*

nium commune esse, sicut & agrum, & tamen admittit piscationem populi, vel Principis priuatiue in mari, vt supra aduertimus n. 25.

32 Autoritas autem Diui Ambrosij hominum respicit ambitionem: quemadmodum ineundem sensum multa tradunt Philosophi, multa poete, plurima viri sancti, & docti, vide Innocen. III. de contemptu mundi, & in terminis nostris, quæ cõtra nauigationem congersit Menchac. Illustr. ca. 20. num. 11. Non tamen negabit Diuus Ambrosius pro fide Catholica propaganda Oceani, & Phlegetontis etiam procellas remis, & vellis sedandas, & superandas, diuidentibus inter sese, & sibi onus propagationis supremis nauarchis, quod si Ambrosij sententia Batauis placet, cur Batauia non continentur? cur Oceanum suis nauigationibus sternunt? quemadmodum olim continebantur, nec in mari, & aquis experti erant, vt aduertit Lipsius ad Tacit. lib. 5. hist. num. 39. *no bis* (ait Diuus Ambrosius d. loco) *sententia est mutare exilio domos, incolarum fastigio teneri, aduenarum captare gratiam, transferre terminos perpetuos, agrum ad agrum adiungere, domum ad domum, defecit terra hominibus, sternuntur, & maria, spatia maris sibi vendicant, & cetera.*

33 Restat vt ad vltimum respondeamus, quo intedit Incognitus nauigationem nemini esse impediendam ex eo, quia communicatio nullum impediendi

dienti affert commodum, vtilitatē tamē alijs pretat; quemadmodū si quis neget lumen de suo capere lumine, & sic de alijs: ad huius argumēti solutionē notandū est nō omnino certū esse, quæ sint publica iuregētū, propterea quod ista paulo negligētius, & minus explicatē nostri tradiderūt, vt aduertit Conan. lib. 3. ca. 2. n. 1. in fin. Ex Philosophorū tamē, Iuriscōsultorū, & scribentiū mente statuendū est, illud naturali iure cōmune omniū dici, quod omnibus est promiscuū, & quo omnes sine alterius detrimēto vti possunt, sic declarat Tullius lib. 1. offi. in hūc modū. *Omnia communia hominū videtur, quæ sunt generis eiusdē, quod ab Ennio positum in vna re transferri per multas potest.*

Homo, qui erranti monstrat viam,

Quasi de suo lumine accendat, facit

Vt nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.

Qua ex re satis percipitur, vt quidquid sine detrimento possit commodari, id tribuatur cuique, vel ignoto: ex quo sunt illa communia, non prohibere aqua profluente, pati ab igne ignē capere, quæ sūt ijs vtilia, qui accipiūt, dātī nō molesta, hæc Tull. assentit Conan. li. 3. c. 2. n. 1. & est demente omniū, nec refragatur Incognitus in exēplis.

- 34 Iuxta quæ, ne ab argumēti materia discedamus, bibere, haurire, lauare, quæ pertinent ad aquæ vsū, omnibus sunt comunia: quia cōmunicari possunt

Q

sine

De iusto Imperio Lusitan.

sine detrimento alterius, sic Paulus l. Quādā. ff. de rer. diuis. naturali iure communia omnium esse aerem, aquā profluentem, & mare: profluētē dixit. Nō enim aqua omnis iure naturali communis est, sed ea tantū, quę profluit; & ita profluit, vt ea quilibet sine alterius damno vti possit, obseruat Conan. d. loco, hūc pertinet illud Latonę apud Ouid. lib. 6.

Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est.

Nam Latona sedare tantum sitim querebat, vt ex contextu constat.

Iamque Chimæris æra, cum Sol grauis ureret arua,

Emibus in Lycia longo Dea seßa labore:

Sidereo siccata sitim collegerat aestu,

Vberaque ebiberant auidi lactantia nati.

Fortè lacum mediocri aquæ prospexit in imis

Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant

Vimina cum iuncis, gratamque paludibus vluam.

Accessit, positoque genus Titania terram

Pressit, vt hauriret gelidos pocula liquores.

Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:

Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est.

Nec Solem proprium natura, nec aëra fecit,

Nec tennes undas: ad publica munera veni.

Quæ tamen, vt decis, supplex peto: non ego nostros

Ablucere hic arcus, lassatæque membra parabam,

Sed releuare sitim: caret os humore loquentis,

Et fauces arent, vixque est via vocis in illis.

Hausust

*Hausus aque mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepisse, simul vitam dederitis in undis.*

*Hi quoque vos moueant, qui nostro brachia tendunt
Parua sinu: & casu tendebant brachia nari.*

35 Per contrarium verò vsus fluminis, qui confis-
tit in nauigando, & piscando, vt aduertit Ripa l.
Quominus num. 6. ff. de flumin. & scribentes in
§. 2. Inst. de rer. diuis. ad vnum populum priuati-
uè pertinere potest, vt docuere Baro. l. Sed diui. ff.
de rer. diuis. Donellus lib. 4. cap. 2. & Osuald. ad
Donell. dict. cap. 2. littera. F. & tunc sine dominā-
tis detrimento alteri communicari non potest, vt
per se patet, & constat ex litibus quæ super piscan-
di, & nauigandi iure quotidie inter populos exci-
tantur, Suar. alleg. 14. Decius conf. 270. Ruyn. cō
fil. 28. lib. 1.

36 Atque ita, vt exemplum Menchace, & Incog-
niti perfequamur; Latona non piscari, non nauiga-
re in alieno lacu volebat, nec fas erat ex l. Iniuria-
rū 13. §. fin. ad fin. de iniur. ibi: *In lacu tamen, qui mei
domini est, vti que piscari aliquem prohibere possum, vbi
glos. & omnes, quemadmodum prohiberi pote-
rat, aucupari, & venari in alienis agris d. §. fin. ibi:
Nisi quod ingredi quis agrum alienum prohiberi potest, l.
Diuus Pius 16. ff. de seruit. rust. præd. l. 3. vers. pla-
nè. ff. de acquir. rer. domin. §. feræ Inst. de rerum
diuis. iunctis traditis per Aret. in l. 3. §. Nerua not.*

De iusto Imperio Lusitan.

5. ff. de acquir. possess. Dec. conf. 197. num. 2. Chafan. consuetud. Burgund. Rubr. 13. §. 7. glos. 1. n. 3. Perez ad l. 1. tit. 22. column. penul. vers. possit tamen cum seqq. libr. 2. Ordinam. tametsi Auend. lib. 1. de exequend. cap. 4. num. 32. in contraria sit sententia; & idem seruandum in nostro Regno Lusitanix teneat Valasc. de iure emphyt. quaest. 8. nu. 43. vers. & ex praedictis ad fin. sequitur Cald. de emptione cap. 21. num. 11. per Ord. lib. 5. titul. 91. & in antiquis 111. sed caue, quia Ordinatio agit quando prohibitio piscandi, vel venandi fit in locis publicis, in quibus licet proprietates sit dominorum, usus tamen est communis; nos autem agimus in re priuata quoad proprietatem, & usum. In hac enim dominus potest licite prohibere piscationem, & venationem, ex d. §. fin. cum similibus, resoluunt Medin. de restit. cap. 12. column. 3. Sot. de iust. lib. 4. quaest. 6. art. 4. column. ante pen. ad medium, Cabed. decis. 89. numer. 2. & 3. p. 2. post Barbosam, quem citat, Sayr. in clauie Regia lib. 1. cap. 9. num. 14. Molin. 1. tom. disp. 45. septum locum requirens, qui casus omnibus indubitabilis est. Inde deducitur minus recte Incognitum ab aquae usu ad fluminis, vel maris usum intulisse. Non enim sequitur, licet mihi ex flumine, vel mari bibere, licebit ergo piscari, & nauigare. *ob. ff. de*

37. *ob. ff. de* Dum autem firman Menchaca illust. c. 89. n.

35. & Incognitus ex omnium piscatione, & nauigatione nullum domino, vel possessori incommo- dum inferri, non magis quam si lumen de lumine suo accendi patiatur: natura, ratio, & ipse sibi contradicunt, dum capit. 7. in Lusitanos tanquam dardanarios l. 1. C. de monop. damnatos inuehitur, qui coemptores, suppressoresque mercium ex inopia aliorum sibi quæstum faciunt, vt alias Nazianzenus in funere Basilij declamabat, non minus ergò utilitatis ex aurifodinis, mercimonijs, & nauigationibus Indicis Rex Hispaniarum accipit si solus ea sibi vendicet, quam si cætere gentes ad eadem admittantur ex horum opinione.

38. Ex his, quæ in hoc capit. & præcedenti deduximus ea qua potuimus breuitate, satis constat maris occupationem admitti posse, licet namque totum occupari propter ipsius vastitatem, & nostrâ impotentiam nequeat, attamen pro parte protegi, purgari, dominari, & Imperio retineri receptum est, vt nostra defendamus, & ab hostibus, & piratis tueamur.

39. Vnum, vel alterum aduertendum duximus, primum maris occupationem non ex qualibet nauigatione, & piscatione acquiri. Per hos enim actus simpliciter non fit occupatio Pompon. l. Si ager 23. ff. de acquir. rer. dom. nec piscando

De iusto Imperio Lusitan.

do quidem retinere poterimus usum fructum, quem textum si Incognitus inuenisset (Deus bone) nec se ferre posset: & ita audiendus est Ruynus conf. 28. num. 10. & 11. volum. 1. dùm vult quod per nullũ cursum ex simplici nauigatione adquiratur ius, sed cum maris proprium ius ad aliquem pertineat, vti possidetis interdictum ei cõpetit, si prohibeatur ius suum exercere, sic Paulus l. Sanè. ff. de iniurijs de quo latè supra, modos verò, quibus illud assequi possumus, perstringemus cap. 13.

40. Secundò aduerto Lusitanos maris Oceani occupationem, & Imperium non ita sibi vendicasse, vt alijs nauigationem prohibeant, aut in illo vectigalia imponant, imò & ipsi Bataui per Oceanum, & per Hispanicum mare nauigant in Venetias, & in alias Prouincias, nusquam tamen illi, vel alij ab Hispanis prohibiti sunt, aut vectigalia pendunt, nec tale quid memoriæ proditum est.

41. Sed illud tantum clamant nostri (vt Incognitica. 12. ad fin. verbo vtat) ne nauigent Bataui ad nostras conquistas, quæ tanto nostrorum sanguine, & sumptu comparatæ fuere, vt certè si lucrum temporale spectetur, shaud tanto pretio dignæ sunt: latissima igitur Neptuni spatentur in aula Bataui, piscentur, & hauriant æquor, nauigentque in alias Prouincias, innocuum nauigantibus præbeant iter, etsi nouas Insulas, alias terras inquire

rere

rere cupido est; ad septentrionem restat magna orbis pars adhuc Incognita teste Acosta de natu-
ra noui orbis lib. 1. cap. 20. ad fin. neruos suos, &
animos ad hanc Prouinciam intendant, vt sibi lu-
crum, & gloriam acquirant, exteris inuidiam, &
æmulationem iniiciant, expectant. ne velut ab spe-
cula, vt ab alijs prius labore, sanguine, & vita ma-
ria sternantur, vt postea ipsi aliorum labore fruan-
tur?

S V M M A R I V M.
Cap. XII.

- 1 Romanus Pontifex directè, & principaliter non habet iurisdictionem in totum orbem.
- 2 Romanus Pontifex habet temporalem in vniuersum orbem ex communi, non tamen eam Principibus secularibus concedere potest.
Par in parem non habet Imperium.
- 3 Christus Dominus fuit Monarcha temporalis, habuitque potestatem excellentiæ super omnia temporalia.
Potestas excellentiæ à Christo Domino, nec in spiritualibus, nec in temporalibus fuit Petro, & successoribus communicata.
- 4 Christus Dominus dum Petro concessit spirituales potestatem, eo ipso concessit temporalem in ordine ad spirituales.
Media committuntur, cui committitur finis.
- 5 Romanus Pontifex non est dominus maris Oceani, nec po-

De iusto Imperio Lusitan.

ruit Regibus Hispaniæ insulas Occidentales donare.

6 Borrellus reprobatum circa Alexandri VI. bullæ interpretationem, & num. 7.

Christus Dominus maris, & ventorum figuratus per Noe, qui fuit figura Christi.

8 Romanus Pontifex non potuit concedere Regibus Hispaniæ Insulas barbarorum ad effectum, ut postea conuerterentur.

Bellum non est medium aptum ad fidei propagationem.

9 Romanus Pontifex potuit concedere navigationem Indicam Principibus Hispaniæ priuatiuè quoad alios Principes pro infidelium conuersione.

10 Alexander VI. non concessit Hispanis navigationem, ut debellarent Indos, sed ut deducerent predicatores, conuersos defenderent, & cetera.

11 Alex. VI. potuit alijs Principibus prohibere navigationem ad Indos.

12 Hispani per vim, & arma spoliarunt Indos, Hispaniam tamen Rex iuste retinet, & possidet Indias Occidentales.

13 Imperia per vim obtenta ex temporis cursu confirmantur.

An mare

An mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo donationis Pontificia.

Cap. XII.

1

VANQVAM cap. 7. huic dubio sit satisfactum, vt tamen Incogniti ordinem, & argumenta prosequamur, in hoc capite de hoc nauigandi iure succincte agemus: iam enim c. 6. corol. 6. à n. 58. ostendimus Romanū Pontificem Christi vicarium, Petriq; successorem non habere directè ciuilem potestatem, seu tēporalem in totum orbem, & in nostra quæstione Viçt. de Ind. p. 1. n. 27. Salmer. tom. 12. tract. 38. vers. ijsdē pag. 325. quā tamen si haberet, vt voluere relati d. corol. 6. n. 54. non tamen posset eam Principibus sæcularibus concedere, vt probant Viçtoria de Indis 1. part. numer. 28. & Salmeron vbi proximè Sotus in 4. distinct. 5. quæst. vnic. art. 10. col. 14. arg. 5. Ledesma 2. 4. q. 20. art. 4. fol. 305.

2

Ratio est in promptu, quia ea potestas esset annexa summo Pontificatui, vt bene probant citati Doctores, vndè Pontifex non posset sese ea abdicare, etsi de facto illam donaret, successor in Diuini Petri Cathedram eam reuocaret, cum non posset antecessor futuros obligare Pontifices, præcipuè

in

in re pertinente ad Cathedre splendorem, & dignitatem, cum par in parem non habeat Imperium, ut decidit Innoc. III. in Petri successoribus in ca. Innotuit 20. de electione, aduertunt in proposito Victoria, & Salmeron d. locis.

3 Quamquam autem Christus Dominus fuerit Monarcha temporalis, & potestatem excellentiæ habuerit super omnia temporalia iuxta illud Matt. ultim. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*, ut cum communiori, & veriori resoluiti cap. 6. num. 66. nihilominus hæc potestas excellentiæ in temporalibus non fuit communicata Petro, & successoribus, nec potestas excellentiæ in spiritualibus, ut post D. Thom. & alios resoluiti d. cap. 6. numer. 67. concessit tamen eam potestatem temporalem, quæ necessaria foret ad consequendum finem supernaturalem, cum Dei perfecta sint opera Deut. cap. 23. ut late probasti d. cap. 6. corol. 7. à num. 73.

4 Ex his infertur primò Romanum Pontificem ut talem non esse dominum maris Oceani, nec si fuisset, concedere posse Regibus Hispaniæ, nec Indiarum insulas, & terras, ut probant in specie Victoria, Salmeron, Sotus, & Ledesma relati supra num. 1.

5 Infertur secundò non probari mihi assertionē Martz de iurisdic. 1. par. cap. 26. num. 55. dum fir-

mat

mat Alexandrum VI. Castellę, & Lusitanie Regibus Indias seu nouum mundum in fœdum cōcessisse propter directum dominium, quod sibi cōpetit in vniuersum orbem. Cum enim, vt probauimus, summus Pontifex non habeat eam potestatem directò in totum orbem, ac per consequens, nec in Indias, non potuit in fœdum illas cōcedere, quod dominium directum pręrequirit iuxta fœdistas; vt barbarus ille Atabaliba Peruani Imperij Rex Fr. Vincentio de Baluerde Dominicano, qui cum ad primum barbari aspectum, & congressum, comminatus fuisset igne, & ferro pereundum, nisi se in Regis Hispani tributarium daret, prout à Papa consecutus fuerat, non barbarè respondit, nollesse in superiorem recognoscere eū, cuius nec nomen vnquam audierat, minusque illi Papę obedire, qui quod suum non erat, alijs donabat apud Gomaram en la historia general de las Indias pag. 155.

- 6 Infertur tertio non esse veram rationem, quam ad iustificationem Alexandrinę concessionis affert Borrellus de prestant. Regis Catholici, c. 46. à num. 232. & 234. dùm ait Regibus Hispanie Oceani nauigationem competere ex Pontificia largitate, idque ex eo, quia secundus pater gentium Noë ex inuestitura sibi à Deo facta maris dominium, ac possessionem accepit, dùm sibi nauē (arcā scilicet

De iusto Imperio Lusitan.

scilicet) construi fecit, & cum naue corporalem maris possessionem accepit; cum autem arca figura sit Ecclesię ex Originē in Genes. ca. 6. hom. 2. Rupert. in Genes. lib. 4. ca. 7. 1. Aug. contra faustū lib. 12. cap. 14. Noe autem figura Christi, sicut enim per vnum Noe seruatus est orbis, sic per Christum seruantur omnes, & quemadmodum Noe per lignum cōseruauit reliquias generis humani, ita Christus per lignum crucis, vt tradit Benedictus Pereira super Genesim lib. 10. disp. 12. n. 85. par. 2. vnde cum Christus sit dominus maris, & ventorum iuxta resoluta cap. 6. num. 66. *Hinc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna,* cum respicientium admiratione, apud Lucam cap. 8. *& ambulauit supra mare,* vt narrant euāgelij historiographi Matth. 14. Marc. 6. & vicarios suos constituerit Petrum, & successores, eisque omnem suam contulerit potestatem, tam spirituale, quàm temporale in vniuersum orbē; eadem proculdubio iurisdicctio, & potestas in mare competit Pontifici Romano, ac per consequēs potuit Alexander VI. eandem Regibus Hispanię concedere.

7 Sed hæc opinio Borrelli nullo modo defendi potest, tū quia Christus Dñs. Petro, eiusq; successoribus excellentię potestatē, nec in spiritualibus nec intēporalibus cōtulit, vt aduertimus n. 3. imò

et si

etsi illā contulisset, non posset Romanus Pontifex ea se spoliare in supremæ dignitatis præiudicium, vt astruimus num. 1. & 2. nec vera est illa opinio, quæ vtriusque gladij potestatem Pontifici concedit, vt probant relati d. c. 6. n. 64.

8. Quarto inferitur non potuisse Romanum Pontificem concedere Regibus Hispaniæ Insulas Barbarorum ad effectum, vt postea ad fidem conuerterentur, vt voluit Sepulueda in sua disp. obiect. 12. & Ceuillos lib. 4. quæst. 906. à num. 309. citas in id Paramum de origine Inquisi. lib. 3. q. 1. opin. 3. num. 76. & 77. qui tamen agit de Principibus fidelibus (quos Pontifex ex causa deponere potest de quo capit. 6. corol. 4. à num. 45.) tum quia Pontifex non habet potestatem in infideles; nec illi suis bonis, & dominijs spoliari possunt ob infidelitatem, aliave contra naturam peccata, de quo supra egimus cap. 9. & acerrime contra Sepulueda, & Ceuillos defendit nostrum corolarium Episcopus Chiapiæ replica 12. Soto in 4. distinct. 5. q. vnica, art. 10. col. 11. ad 2. Salmer. tom. 12. tractat. 39. bellum namque non est medium aptum, sed potius impeditium fidei propagandæ, vt docent idem Soto d. art. 10. conclus. 3. Vict. de Ind. p. 1. n. 39. Acosta de procuranda Indorum Salute lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 5.

9. Quinto inferitur Romanum Pontificem ex officio

De iusto Imperio Lusitan.

ficio Apostolico potuisse concedere Hispaniæ Regibus navigationem in Indias, ad effectum fidei in illas Prouincias promulgandæ priuatiuè quoad alios Reges, & Principes Christianos, prout late deductum est cap. 7. & 8. supr. eod. & constat quoniam in ordine ad bonum spirituale Pontifex temporalem habet, & exercet potestatem, vt late probatum est cap. 6. igitur potuit de medijs disponere ad illam conuersionem consequendam, ac per consequens nauigationē (quod erat medium præcisum ad illas Prouincias penetrandas) ab aliorum impedimentis liberam reddere.

- 10 Sexto infertur Alexandrum VI. non concessisse nauigationem ad eum finem, vt Hispaniæ Reges proficiscerentur ad debellandos Reges infideles noui orbis, & eorum Regna occupanda, sed vt eò adducerent fidei Christianæ prædicatores, & protegerent, ac defenderent tum ipsos prædicatores, tum Christianos ab eis conuersos, & puniret aduersarios, etiam occupando eorum Regna, qua tenus opus esset, vt bene docent Episcopus Chiapię in Apolog. replica 12. Sotus in 4. distinct. 5. q. vnica art. 10. ad quintum Banez 2. 2. q. 10. art. 10. dub. 3. ad 3. Bellarminus lib. 5. de Rom. Pont. ca. 2. Salas de legib. disp. 7. sect. 5. num. 31. vers. ad illud, Acoſta lib. 2. de procur. Indor. salute cap. 2.

Beccan,

Beccan. in summa 2. tom. cap. 13. q. 6. num. 12. qui contrarijs argumentis satisfaciunt.

II Unde non recte intendit Incognitus cap. 6. diuisionem, seu nauigationem hanc tantum habere locum ex Pontificis laudo, seu arbitrio inter Hispanix Reges, non verò alijs præiudicare inauditis, & immerentibus: omnibus namque præiudicat ex rationibus, quas congesimus capit. 7. ad fin. & cap. 8. per totum, pendetque hoc præiudicium, seu exclusio ex vi Pontificiæ potestatis circa temporalia in ordine ad spiritualia iuxta resoluta d. c. 6. a num. 73.

12 Sexto inferitur, quod licet per Ducum, & militum vim, & tyrannidem contra Pontificis, & Regum Hispaniæ mentem, voluntatem, ac ordinationes, Indi bonis suis spoliati fuerint, Regemque Hispaniæ vt superiorem cognouerint, nihilominus tamen non deficit titulus administrationis ad retinendam Indorum possessionem: quod quidem ius, nisi aliunde perturbetur iniuria, æquum, & salutare esse constat, vt bene resoluunt Salmeron tom. 12. tractat. 38. ad finem, Acosta lib. 2. de procur. Indorum Salute cap. 2. ad finem, & ca. 3. Salon 2. 2. q. 60. art. 6. contr. 1. vers. denique.

13 Imperia etiam per vim licet vsurpata ex populi consensu tempore confirmantur ex Bellarm. lib. 3. de laicis ca. 6. Molin. de iusit. tract. 2. disp.

De iusto Imperio Lusitan.

disp. 24. ad fin. A costa lib. 2. de proc. Ind. Salute e.
3. & Salas de legibus disp. 7. sect. 12. num. 7.
fin. cui congruit illud Senec. in Hipol.

Honestas quaedam scelera successus facit.

SUMMARIUM.

Cap. XIII.

1 *Menchaca a multis opinionibus in Scholas inuexit contra iuris, & rationis placita.*

Questio disputanda Vtrum mare, aut ius navigandi proprium sit Lusitanorum titulo praescriptionis, aut consuetudinis.

2 *Argumenta negatiua proponuntur.*

3 *Maris occupatio a doctoribus, & Iurisconsultis admittitur.*

4 *Praescriptionis edictum prohibitorium est.*

5 *Commercium extra esse, & habere commercium rei differunt.*

6 *Maris proprietates est nullius secundum communem, prore etio, & iurisdictio est Imperatoris.*

7 *L. Sanè de iniurijs.*

Proprietates maris dari potest.

Mare & diuericulum differunt apud Iurisconsultos.

8 *Imperator mittit classes ad mare purgandum.*

9 *Imperatorj quod licet, licet etiam Regibus superioribus non recognoscentibus in temporalibus.*

Reges

Reges supremi eandem potestatem habent, quam Imperator.

Reges Hispania non recognoscunt Imperatorem in temporalibus.

Rex Lusitania non recognoscit Imperatorem in temporalibus.

Hispania de facto, non iure subiecta fuit Imperio, a quo iam libera est.

10 Imperator non est mundi, & maris dominus, sed partis subiectæ.

11 Navigatio, & protectio maris omnibus competit de iurisdictione, nisi a Principe præoccupetur.

Imperator mari, & littoribus seruitutem imponere potest.

12 Maris protectio, iurisdictio, & imperium ad Imperatorem pertinet, primò quando iura regalia in Prouincias mari adiacentes habet.

13 Imperator ius maris acquirit ex præscriptione. Venetorum, & Genuensium ius maris defenditur.

14 Præscriptio in memorialis requiritur ab scribentibus ad maris acquisitionem.

L. Usus aquæ. C. de aquæ ductu.

Usus aquæ publicus adquiri potest ex tempore immemoriali.

15 L. Vlt. ff. de usucap. & num. 16,

Præscriptionis ius in rebus publicis non acquiritur ex longo tempore, sed ex immemoriali, & n. 17.

De iusto Imperio Lusitan.

- 16 *Præscriptio an importet apud Iurisconsultos exceptionē tantum?*
- 17 *Publica iura non adquiruntur possessione longa etiam tēpore Imperatorum, sed immemoriali.*
- 18 *Præscriptio pro exceptione capiunt frequentius apud Iurisconsultos.*
Præscriptio, & exceptio differunt.
- 19 *Præscriptio, & exceptio non differunt tamquam species, & genus.*
Præscriptio non solum comprehendit exceptionem ex tēpore ortam, sed & alias.
- 20 *Præscriptio pro acquisitione per possessionem non est barbarum, & incognitum Iurisconsultis.*
Iulius Paulus instit. de usucapione.
Instit. de usucap. & præscriptionibus.
- 21 *Verbum, præscribere, significat intitulare, & præfixire quod congruit usucapioni.*
- 22 *Usucapione quare Iurisconsulti sæpius usi fuerint, quam præscriptione.*
- 23 *Præscribens acquirit dominium directum, & vindicatio.*
L. Si duo. §. primo. ff. de iur. iurando.
- 24 *Præscribenti cur exceptio, non actio iniure concedatur.*
Exceptio etiam est intentionis exclusio.
- 25 *Præscriptio pro exceptione capitur, quoties exceptio antelitis concestationem proponitur, ut est exceptio dilatoria, & aliqua ex peremptorijs.*

- 26 Consuetudine ius publicum piscandi, navigandi, & simi-
lum acquiri potest.
- 26 Consuetudinem inter & prescriptionem magna diffe-
rentia.
Consuetudo dicitur adquisitio per temporis possessionem.
Prescriptio immemorialis dicitur consuetudo.
- 28 Prescriptio immemorialis requiritur ad prescribenda lo-
ca publica à priuatis, Princeps ad obrinenda loca publica
non indiget immemoriali, sed occupatione tantum.
- 29 Ius piscandi, & navigandi, & similium an acquiratur
præoccupatione simpliciter.
- 30 Ius prohibitionis requirit plures annos.
Prohibitio in rebus publicis, ut competat necessaria est,
prescriptio.
- 31 Præoccupatio inter supremos Principes sufficit in rebus
publicis.
- 32 Princeps supremus non indiget licentia, aut privilegio al-
terius Principis ad occupanda loca publica.
Priuatus indiget immemoriali ad occupanda loca publica
- 33 Venetis opus non est iu memorialis ad Adriatici mari oc-
cupationem tuendam.
Venetorum gentis origo, & Imperium quando cœpit.
- 34 Sententia in Venetorum fauorem pro maris Adriatici in-
re contra Imperatorem, & alios Principes.
Adriatici maris Imperium pertinet ad Venetos.
- 35 Navigatio de iure gentium est libera.
- 36 Cap. primum de prescript. in. 6. & n. 38.

De iusto Imperio Lusitan.

- 37 Prohibitio usucapionis in rebus publicis procedit respectu privatorum.
L. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico.
- 38 Loca publica respectu Principum censentur libera.
Contra libertatem status primæui præscribitur tempore ordinario.
- 39 Status primæui repugnans non releuat possessorem ab onore probandi.
Præsumptio primæui status tollitur per possessionem longi temporis.
- 40 Lusitanorum ius in India navigatione concluditur ex præoccupatione, consuetudine, & destinatione.
- 41 Navigatio Indica ex præoccupatione.
Promontorium bonæ spei quando præternavigatum, & à quo.
- 42 Vasco à Gama quo tempore in Indiam navigavit.
- 43 Tempus centum annorum an & quando immemoriali equiparetur.
Vita hominum centum annos excedentes.
- 44 Quadraginta annorum cursus cum titulo vim habet immemorialis.
- 45 Lusitani Reges ius Indica navigationis defendunt ex omnium sententia.
- 46 Princeps supremus qui bona fide rem possidet, non tenetur eam dimittere, aut dividere, vel in arbitros compromittere, etsi dubia res sit.
- 47 Princeps qui arma mouet contra Principem possessorem.

forem in re dubia peccat grauissime licet ius suum probabilius puret.

48 Milices alienæ reipublicæ peccant arma sumentes in re dubia, & ad restitutionem tenentur.

Indicam navigationem Lusitanorum perturbantes incidunt in censuras.

49 Baraui inveniunt sædus cū Turcis, Mauris, & infidelibus
Fœdus cum infidelibus contra Christianos inire nefas.

50 Sarraceni sunt Dei flagellum contra Christianos.

51 Imperator, & Principes Catholici non possunt sædus inire cum Turcis, Mauris, & infidelibus contra Christianos.

Oceanus subuertit Baraunorum terras.

52 An liceat in bello iusto contra Christianos Principi Christiano auxilium infidelium inuocare?

Vtrum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. XIII.

EGAT Incognitus in sua dissertatione cap. 7. Lusitanis mare, aut ius propriū nauigandi cōpetere ex titulo præscriptionis, aut consuetudinis, sequens singularem Mench. opinionem, qui contra iurisprudentiæ, Philosophiæ, & Theologiæ placita ostendit

ingenij gratia multa in Scholas inuexit, quæ cum cœmento careant, per se ipsa corruunt, & inter ea contra Iurisconsultorum responsa contra doctorum torrentem, hæc etiam assertio idem incurrit discrimen.

2 Argumētatur ergo primò sic: præscriptio fuit inuenta iure ciuili, ergò inter supremos Principes non potest locum habere.

Secundò sic: vbi ius naturæ, aut gentium resistit, ciuile nullius est momenti ex traditis per Mēthacam Illustr. cap. 5. 1.

Tertiò: res, quæ sunt extra commercium nostrum, nec possideri, nec præscribi possunt, vt decidit Bonifacius reg. sine possessione in 6. & Caius l. V. fucapionem 9. ff. de v. fucapion. sed hæc sunt res publicæ ex eod. Caio igitur resp. præscribi non possunt, ac per consequens, nec mare, cum sit publicum §. 1. Instit. de rerum diuisione.

Quartò: loca publica non admittunt præscriptionem ex Vlpiani responso, l. Vlt. ff. de præscript. sed tantum occupationem, vt Marcian. docuit l. Si quisquam. ff. de diuers. & temporalibus.

Quintò: etiam leges Hispaniæ l. 7. tit. 29. par. 3. decidunt in his rebus, quæ communi hominum vsui sunt attributa, nullius omnino temporis præscriptionem procedere, ibi: *No lo pueda ningun ome ganar por tiempo*, resoluit Suar. conf. r. num. 4. de vsu maris.

maris, aliàs allegatione 17. num. 5.

Sextò: qui communi re utitur, ut communi uti videtur, non autem iure proprio, & ita præscribere non potest, quemadmodum nec fructuarius.

Septimò: præscriptio etiam immemorialis dari non potest cum mala fide, ut per Couar. reg. possess. 2. p. §. 2. num. 8. & Fachin. lib. 8. cap. 26. & 33. hæc datur in Rege Lusitanix, igitur.

Octauò: ad hanc immemoriam præscriptionem inducendam requiritur prohibitio contra omnes, nec sufficit contra aliquos ex Mench. Illust. cap. 85. nu. 38. Castellani autem, Galli, Angli, & Bataui semper nauigationibus suis restitere; ex quibus fit, quòd nec proderit præscriptio mille annorum, ut contra Angelum docet Castrensis l. Vltim. ff. de vsucap. vnde corrui opinio eorum, qui propugnant præscriptionem gulforum Venetorum, & Genuensium, ac etiam Lusitanorum, & Hispanorum, qui nauigationem maris Oceani sibi vendicant, quorum opiniones sunt insanæ, earumque autores in somno eodem esse solent, ut concludit Mench. Illust. cap. 89. a num. 30. & numer. 36. ab Incognito mirifice laudatus.

3 His argumentis patet responsio ex ijs, quæ resoluiimus supra ca. 10. & 11. Nam (ut illic probauimus) maris, & nauigationis occupationem a Tu-

De iusto Imperio Lusitan.

risconsultis & communi schola admitti receptissimum est, ac per consequens ex rei natura præscribi quoque poterunt, nisi aliud obstat.

- 4 Quoniam edictum præscriptionis prohibitivum est iuxta doctrinam Iurisconsulti in l. Mutus 43. in princ. vers. cum quaritur. ff. de proc. observant in specie Soc. cõf. 47. n. 15. lib. 3. Tiraq. de iure primo. q. 30. in pr. & ante illos glos. 4. in l. ult. C. de fund. limitrophis libr. 11. ita ut omnes res, quæ ita sunt in cõmercio, ut in nostrum dominiũ transire valeant, præscribi possint ab omnibus, & contra omnes exceptis quibusdam speciatim iure prohibitis, ut colliges ex Iurisconsulto Paulo l. Si in emptione 34. §. omnium. ff. de cõtrah. emp. & Iustiniano. §. per traditionem. ibi: *Cuiuscumque generis, Inst. de rer. diu. & in pr. Inst. de inutilib. vbi glos. si verò speciali prohibitione iuris naturalis, gentiũ, vel ciuitatis extra cõmercium sint, nobis per præscriptionem, vel aliũ legitimũ modũ non adquirentur ex eodem Paulo d. §. omnium, ibi: *Omnium rerum quas quis habere, vel possidere, vel persequi potest, venditio recte fit, quas verò natura, vel gentium ius, vel mores ciuitatis commercio exuerunt, earum nulla venditio est.**

- 5 Aduertendũ tamẽ est rẽ esse in cõmercio, & habere commercium rei longè differre. Illud enim refertur ad rei qualitatem, quæ alienari, & domi-

nio subijci potest; hoc verò ad qualitã personę, quę est capax habendi cõmerciũ eius rei, quę in cõmercio versatur, vt eleganter distinguit Paulus lib. 48. ad Sabinũ l. Multũ interst 34. ff. de verb. oblig. ibi: *Multũ interest utrũ ego stipuler rem, cuius cõmerciũ habere non possum, an quis promittat; si stipuler rē, cuius cõmerciũ non habebo, inuicem esse stipulationē placet si quis promittat, cuius non cõmerciũ habet, ipsi nocere non mihi;* vbi nouiores exornant, & exēplificāt, & in nostra specie res per se poterit esse in commercio, & præscribi non tamen hoc, sed illo tempore iuxta exēplum bonorũ hæreticorum de quo Bon. VIII. c. 2. de hæret. in 6. non à fure, sed ab alio, vt per Iustin. iuncta glos. ibidem recepta. §. furtiuę quoque. ff. de vsucap. & sic de alijs.

- 6 His suppositis statuendum est primò maris iurisdictionem, & protectionem ad Principem supremum pertinere, vt secure resoluunt additio ad glossam verbo, littora in l. 2. de rer. diuisio. vbi Bald. & Iason, communis ex Suarez allegat. 17. num. 9. Cabed. decis. 46. num. 4. part. 2. Peregrino de iure fisci lib. 1. tit. 1. nu. 17. secundum quos proprietas nullius est, sed forsan hæc distinctio interpretatam, & iurisdictionem nominalis est, cū in effectum idem quoad propositum importet.

Et verbo proprietatis vtitur paulus ad Plautiũ lib. 13. l. Sanē. ff. de iniurijs docens maris pro-

De iusto Imperio Lusitan.

prium ius ad aliquem pertinere posse, quod ad diuerticulum maris restringit, & interpretatur Incognitus contra proprietatem, & generalitatem verbi, & textus: cum tamen Vlpianus in precedenti responso l. Injuriarum. §. si quis, de iniurijs, discriminet mare à diuerticulo, inquiens, *si quis me prohibeat in mari piscari, vel diuerticulum* (quod quid sit explicant Budeus ad posteriores pandectas sub illo titulo, & Alciat. 2. disp. cap. 13.) de quo iam diximus cap. 11. num. 24. & 25. quare dum Tribonianus in sequenti textu annectit quaestionem demari, dici non potest de diuerticulo (quod alterum, & diuersum alternatiuz membrum erat) intellexisse: vnde duo mihi probat Paulus, primum loqui in mari, & non in diuerticulo; secundum de proprietate. Nec Incognitus hunc sensum euitare poterit, qui vtrumque textum eodem intellectu explicandum docet ca. 7. pag. 43. his verbis, *mens Pauli supra explicata est, ceterum illi, si vel sola Vlpiani verba, quae precedunt satis consideraissent, longè aliud dicturi erant, cum tamen, vt vidimus, ex vtroque textu ipse iuguletur.*

8 Propter igitur hoc dominium, seu protectionem, & iurisdictionem Imperator ad mare piratis, hostibus, & barbaris purgandum, mittit classes vt constat ex Caesarum decisione l. Vnica. C. de classicis lib. 12. *Seleucena* (classis) *ad auxilium purgandi*
di

di Orientis, aliasque necessitates Comiti Orientis deputetur.

9 Qui textus mihi singularis, & vnicus est ad iustificandam nostrorum Hispanorum per Oceanū nauigationem: si enim hoc licet Imperatori, cur non licebit Regibus Hispaniæ, qui superiorem in temporalibus non recognoscentes Imperatoria pollent potestate ex glos. in c. Adrianus 22. dist. 63. verb. per singulas, recepta ex Couar. reg. peccatum 2. par. §. 9. ad fin. Castald. de Imperatore q. 53. num. 13. & 16. Menc. Illust. cap. 21. à num. 11. & Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 5. num. 7. & de Regno Lusitaniæ Ferretus de iusto, & iniusto bello num. 24. Nauar. cap. nouit, not. 3. nu. 161. & Burgus in proemio ad leges Tauri n. 144. Nam licet, olim Lusitania Imperio Romano suberat iuxta l. in Lusitania. ff. de censibus, de facto, nā de iure dubitant multi, vt per Nauar. capit. nouit not. 3. num. 167. postquam tamen Gothorū gens à pōpuli Romani subiectione Hispaniam liberauit, & deinde aliij eam ab infidelium faucibus eruerē; absque dubio nec Hispania, nec Lusitania aliū superiorem recognoscit in temporalibus præter proprium Regem, vt bene probant prædicti Doctores.

10 Hoc autem non simpliciter, & generaliter admittendum erit, ita vt in vniuersum maris tractū Imperator, seu Reges Imperatoria potestate fulgen

gētes fundatam habeant intentionem quoad iurisdictionem, vt voluere post alios Alexander cō fil. 87. num. 17. in fin. vol. 6. Martin. Laudensis tractat. de Princip. not. 181. Castaldus de Imperatore q. 52. num. 4. hanc enim iurisdictionem reieci-
mus supra cap. 10. à num. 16. sed intelligendū est, vel respectu Prouinciarum, quę illorum iurisdictioni subsunt, vel respectu maris, cuius curam, & protectionē, sumptibus, & nauigationibus pre-
ocupauere, prout explicauimus cap. 8.

[I] Quamuis namque ea nauigatio, & protectio omnibus de iure naturali, seu gētium sint cōmunia, sicut & pleraque, quę in contrarium adducit Incognitus; attamē diuersū, vel populi, vel principis voluntate non nunquam obseruatur, nam & Imperator mundi (hoc est partis sibi subiectę, vt supra obseruauimus) dominus est, & lege à se probata mare iudicatur l. Deprecatio. ff. ad l. Rhod. Alciat. 2. disp. cap. 5. itaque Princeps circa hæc, vt ex æquo bono visum ei fuerit, statuere potest, neque enim Augusti potestas minor est, quam publicę legis. §. nemo retia de pace tuenda; lege autē publica etiam mari seruitus imponi l. Venditor in princ. à sensu contrario. ff. communia præd. & maris proprium ius ad aliquem priuatum sic pertinere potest, vt prohibito ius suum exercere, vti possidetis interdictum responsum sit competere
l. Sanè

I. Sanè si maris de iniurijs, idem etiam priuati iuris per longissimum tempus viutorum memoriam superantis præscriptionem adquiri in mari posse, sicut & in fluminibus receptum est, l. Si quisquam de diuers. l. Vsum aquæ. C. de aquæ ductu, iuncta l. i. §. vltim. de aqua pluuia arcend. quod quidem vel maximè obtinebit, sicubi non præscriptione modo, sed consuetudine quoque aliquid sit iuris naturalis gentium ve placitis circavsum maris de tractum, aut immutatum. Nā ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos obseruata, non minus quam ea, quæ scripta sunt, iura seruantur, si verò nihil iuris specialis, vel Principis auctoritate, vel præscriptione, vel cōsuetudine, qua fiti proponatur, illud ius obtinebit, nē pē vt mare, marisque littora omnium existimentur esse communia, ita eleganter discurret Claudius. §. & quidem Inst. de rer. diuisione.

12 Ex cuius resolutione tripliciter maris iurisdictionis, protectio, seu potius proprietas ad Imperatorem, Reges ve supremos competere potest: primò quando iura Regalia exercent in Prouincias mari adiacentes. Tūc namque sicut & in littora Imperium habent l. 3. ne quid in loco publico, habebunt & in mare, cum littus pars sit maris, & eodē iure censeantur, & propterea vtraque dicantur publica. Pen. ff. de rerū diuis. hoc est in vsu populi, seu

De iusto Imperio Lusitan.

feu Prouincia, cui mare adiacet, vt doctè exponit Donellus lib. 4. cap. 2. in fin. & hinc procedit classium missio ad protectionem, & Imperium maris defendendum l. Vnica. C. de classis vectigalium exactio, & similia, vt resoluiti cap. 10. à num. 33. & hoc cap. à num. 8.

13 Secundo ex præscriptione prout admittit recepta doctorum sententia, vt constat ex Bart. l. Sanè de iniur. & ex Angelo, Alberico, Cum. & Cuiat. l. fin. ff. de vsucap. Capola de seruit. rust. capit. 26. à num. 6. Balbo de præscriptionibus 4. p. 5. prin. q. 6. à num. 5. Stracha de nauigat. à num. 6. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 1. num. 17. & 18. Ruino conf. 28. num. 9. 11. & 14. vol. 1. (qui contra præscribentem ius piscandi scripsit) Matthæacius de via, & ratione iuris cap. 36. à num. 11. lib. 1. Angel. in l. Insula. ff. de iudicijs, ius Venetorum, & Genuensium in suis gulfis defendentibus, nec contrarium tradit Castrensis l. fin. ff. de vsucap. imò vt paulo post demonstrabimus, in eadem est sententia, & cõtra Incognitum retorquetur, & ita hæc sententia receptissima est contra vnum Menchacam, qui nullo solido fundamento à Doctorum torrente discessit, de quo inferius.

14 Requiritur autem citati Doctores immemorialem præscriptionem, quæ sententia probari potest primò ex eo, quia vsus aque vetus, dominioque lō-

go constitutus acquiri potest, vt decidunt Cæsa-
res l. Vsum. C. de aquæ ductu: nam quidquid Cas-
trensis l. fin. de vsucap. interpretetur decisionem de
aqua priuata, offendit titulum, & contextum, dùm
principalis licentiæ mentionem facit, quæ in priua-
ta aquæ deductione locũ habere non potest, quod
Incognitus c. 7. non aduertit, dum Castrensem in
illa interpretatione laudat, & sequitur.

15 Secundò ex Papiniani responso l. fin. de vsuca-
dum se restringit ad longi temporis præscriptio-
nem, sed quia Incognitus d. cap. 7. respondet Iu-
risconsultorum tempore præscriptionem nihil a-
liud esse, quam exceptionem, & ideo non de illa,
sed de hac intellexisse Papinianum.

16 Obiectioni satisficit dicendo in specie Papiniani
agi principaliter de præscriptione, hoc est de adqui-
sitione, quæ fit per possessionem, vt constat ex il-
lis verbis, *præscriptio longa possessionis ad obtinenda loca*,
sed apertius ex Iauoleni responso l. eia, a quo 21. de
vsucap, ibi: *Longi temporis præscriptio nõ durabit*, in quo
præscriptio necessario intelligitur de adquisitio-
ne, de qua Iurisconsultus quæstionem proposuit,
vt patet, ibi: *An durare nihilominus vsucapionem*, & de
exceptione nulla illic quæstio, nec verbum; vrget
etiam absque cauillatione Marcianus in l. 3. ff. de
requir. reis, *quamcumque*, ait, *quæstionem apud fiscum si
non alia sit præscriptio, viginti annorum silentio præscribi*

De iusto Imperio Lusitan.

Diui Principes voluerunt, accedit & rubrica. ff. de exceptionibus, præscriptionibus, & præiudicijs, vbi copula, & tanquam diuersa coniungit, præsertim quia si præscriptio est exceptio, frustra ultra titulū de exceptionibus, adijcitur titulus de diuersis, & temporalibus præscriptionibus.

17 Sed Incogniti tergiuersationem omnino euer-
tit Zenonis constitutio l. Si diligenter in fine.
C. de aqua ductu, sic decidens, *nec longi temporis præ-
scriptione ad circumscribenda ciuitatis iura profutura*: ex
quo constat Imperatorum sæculo, & quando iam
præscriptio longissimi temporis, & immemoria-
lis cognita fuit, loca publica per longi temporis
spatium adquiri non potuisse, sic significat textus
diuersum dicendum fore, si saltem immemorialis
concurreret; patet item Imperatorem agere de ad-
quisitione.

18 Non tamen negamus præscriptionem sumi e-
tiam & frequentius apud Iurisconsultos pro ex-
ceptione, vt in l. Vlt. ff. de suspect. tut. l. pen. ff. de re
iud. l. Qui agnitis. ff. de except. l. Quisque. C. finiu
regund. vbi gl. & suadetur ex rubrica ff. de except.
præscript. & C. de exception. seu præscription. vbi
gl. sed in hac materia primo audiendi non sunt
Ioan. Faber, & Angelus & nouiores in rubrica in-
stit. de exception. & alij quos refert & sequitur Co-
uar. reg. possessor in princ. numer. 3. & 4. vers. 6. &

Ant.

Ant. Faber lib. 7. coniect. c. 9. & lib. 19. c. 10. resolventes præscriptionem, & exceptionem non differre, differunt namque, vt ex supra dictis, & dicendis constat.

19 Secundò reiiciendi etiam sunt Bart. & Paulus in rubrica. ff. de exception. Decius, & Parisius in rubrica extra de exception. à n. 9. Conan. lib. 3. ca. 11. an. 2. dum constituunt differentiam inter exceptionem, & præscriptionem, tanquam genus, & speciem, ita vt exceptio comprehendat quamcumque exceptionem, per quam actio, vel intentio excluditur, iuxta text. in l. 2. ff. de exception. præscriptio vero concernat speciem exceptionis, quæ ex tẽpore nascitur iuxta Pauli acceptionem in l. creditor. ff. de diuersis, & temporalibus cum similibus sub illo titulo de diuersis & tempor. sicut & diffinit glos. in summa. 16. q. 3. refellitur enim horum cõsideratio: quoniam plures dicuntur præscriptiones, quæ ex tempore non oriuntur vt constat ex Modestini responso ibi. *Nec rei iudicatæ præscriptionem opponi.* l. qui agnitis, de except. eodem sensu sumit Macer. l. pen. ff. de re iudicata, & fori præscriptione vtitur Iustinianus. l. pen. C. de pact. plura alia exempla refert Parlador. lib. 1. quotid. ca. 1. §. 1. nu. 3. & 4. observans præscriptionem comprehendere etiam alias præscriptionum species præter temporalem.

De iusto Imperio Lusitan.

¶ Tertio cauendum est ab Alciato in l. quinque pedū n. 72. C. fin. regund. Cou. reg. possessor. i. p. in initio. n. 6. Parlador. lib. 1. quot. c. 1. §. 1. n. 7. Donello lib. 22. c. 1. in fin. vbi Osual. litt. P. post Turaminū ad l. nō puto 3. p. q. 2. n. 3. ff. de iure fisci, existimantibus verbum, *prescriptionis*, pro acquisitione barbarum esse; & incognitū iuriscōsultis: decipiuntur namq; quia reperitur in ea significatione tā apud bonos autores, quam apud Consultos vt ostendunt Conanus lib. 3. c. 11. nu. 2. Cuiat. & Othomanus in princip. Inst. de vsuc. aperta enim sunt responsa. l. qui alienam 54. in princ. ff. de euiction. vbi Caius, *qui alienā rem vendidit post longi temporis prescriptionem, vel vsucapionem desinit emptori teneri de euictione*, quis vnquā dixit post longi temporis exceptionem, itaq; cum vsucapio in eo responso ad acquisitionem referatur, cur *prescriptio* ad diuersū sensum? idē probat text. in l. ei a quo 2 r. l. vlt. ff. de vsucap. vt supra aduertimus, quidquid Alciat. & Couar. respondere nitantur, sic & Iulius Paulus lib. 5. senten. sub tit. de vsucapione, vtitur verbo, *prescriptione*, & tamen nō agit de exceptione sed de acquisitione vt constat non solum ex rubrica, sed ex illis verbis *longi temporis prescriptio inter presentes continuo decennij spatio, inter absentes vicennij comprehenditur*, sic & Iustinianus accipit in rubrica Instit. de vsucap. & longi temporis *prescriptionibus*,

bus, licet Cuiat. & Othom. contra receptos Codices legāt, & *longi temporis possessionibus* cū sub eo titulo Iustinianus nō agat de exceptione, sed de adquisitione, quę fit per longi tēporis possessionem in princip. vers. & ideo, & in §. quod autē, quā adquisitionem Imperator in rubrica prescriptionē dixisse videtur, idemq; habet Theophilus meus, licet in alijs posterioribus codicibus mutata sit rubrica, forsan ex prædictorum autoritate; multa alia inferri poterant contra iuris magnates, qui in re clara Iurisperitorum responsa sine vlla necessitate ad diuersos sensus retorquere voluere.

21 Et congruit verbum *prescribere*, quod accipitur pro scribere, seu intitulare, & pro præfinire, vt constat ex Thes. Calep. Nizolio Conan. Alciat. & alijs supra: merito igitur qui rem per vsum, & possessionē adquiret, præscribit eam sibi, & præfinit dominium, seu ius alterius, & ipsa adquisitio dicitur præscriptio quasi intitulatio, & præfinitio, iuuat l. vlt. §. sin autem ibi: *Vt nec usucapio, nec longi temporis prescriptio procedat.* C. communia delegatis l. quemadmodum in fine ibi: *Vendicationem damus longi tēporis prescriptione submota.* C. de agric. lib. 11. sed irrefragabilis est decisio l. 1. C. ne rei dominicę tēporis prescriptione submoueat a nemine in id expensa. In rubro namq; præscriptio exprimitur, in nigro autem exponitur definitionis verbū

ibi: *omni temporis definitione submotā*, quod verbum præscriptionis vim, non vero exceptionis significat.

22. Quarto constat falli Parladorū lib. 1. rer. quotid. c. 1. in princ. n. 3. ad fin. dum secure affirmat in titulo ff. de Vſucap. nullum Iurisconſultū vſum fuiſſe verbo præſcriptionis, quod credendum nō eſſe ait de viris doctiſſimis, & elegantiſſimis; ſed Iauolenus in l. ei aquo 21. & Vlpian. in l. vlt. ff. illo tit. eo verbo vtuntur, & quod magis eſt, verba prædicta nullo apto ſenſu capi poſſunt pro exceptione, vt ſupra oſtēdimus: ratio vero quare Iurisconſulti frequentius verbo vſucapionis, quā præſcriptionis vſi ſunt, ea eſt, quoniā vſucapio eſt poſſeſſione capio, & ita propiſſime ſignificat adquirere rē poſſeſſione: præſcribo vero ſignificat intitulari mihi, & præfinire terminum alteri & cū vtrumq; reperiatur in vſucapione, Verbū illud non barbarum, ſed potius elegans ad eam adquiſitionem ſignificandam ab effectu dici debet.

23. Quinto falſum quoq; puto quod firmat gloſſa magna in l. 1. C. ſi aduerſus creditorem lib. 7. quam ſequitur Parlador. lib. 1. quotid. cap. 1. §. 1. numero quinto, et nemine citato Ant. Faber. lib. 19. coniectur. cap. 10. et 12. ſcilicet ex longi temporis præſcriptione non produci actionē nec Dominium, ita vt res per longi temporis præſcriptione

criptionem quaesita vendicari non possit, mouetur Faber ex l. Si duo 13. §. 1. ff. de iur. iurand. vbi habetur, *Iulianus ait eum, qui iuravit fundum suum esse, post longi temporis praescriptionem, etiam vtilem actionem habere debere*, sed horum opinio vera non est prout probant post alios Couar. regul. possessor 3. p. in princ. a numer. 2. Pinel. in authent. Nisi nume. 36. Menchaca Illustr. cap. 54. column. 2. Corraf. 6. miscel. capit. 10. numer. 3. & constat primo ex eadem l. Si duo, quia ultra vtilem actionem, quae ratione iuramenti competit, superponitur directa ex particula, *etiam*, vt aduertit Couar. numer. 4. dicto loco: item quia traditio illa, quod actio utilis importat dominium vtile, directa directum, exploditur, tum quia dominij directi, & utilis apud Iurisconsultos mentio non habetur, nec est considerabilis ex Valasco de iure emphyt. quaestio. 13. num. 2. Tum etiam quia actio utilis in rem competit nullum dominium habenti l. Idem Pomponius. §. de arbore. ff. de rei vendic. l. Si mulier 30. §. fin. cum sequent. ff. de donation. inter virum l. 1. C. de donat. quae sub modo. §. si quis in aliena, Institut. de rerum diuisione cum alijs, docent Bart. numer. 1. Paulus, & alij in l. Si culpa. ff. de rei vendicat. Concius ad §. praeterea, verbo, *videntur* Institut. de rer. diuis. sed est textus expressus in l. Si quis emptionis 8. in princ.

De iusto Imperio Lusitan.

C. de præscript. 30. ibi: *Posse eum* (scilicet præscribē temper longi temporis possessionem) *etiam actionem ad vindicandam rem eandem habere sancimus, hoc enim est veteres leges* (si quis eas rectē inspexerit) *sanciebant, quidquid Faber d. cap. 12. hunc vltimum vers. quod id a veteribus etiam insinuatum fuerat falsum, & à Triboniano adiectum affirmet, quod non probat, nisi fragili coniectura.*

24 Ratio autem, ob quam communis doctorum sententia existimauit præscriptionem non importare adquisitionem, & consequenter nec actionē, sed tantum exceptionem ea mihi fuisse videtur quoniam in l. Super longi l. Si quis emptionis. §. 1. C. de præscript. 30. cum alijs, non dicitur quod præscribenti competat actio aut dominium, sed exceptio, qua se defendat a domino antiquo; planè hæc exceptio præsupponit dominium in domino antiquo l. 2. ff. de except. sed hoc fundamentū parui momenti est, quia iura illa agunt de præscribente possessore, quo casu nō de actione, sed de exceptione agendum erat, & tunc exceptio est non actionis, aut dominij in agente, sed intentionis exclusio, vt est communis in d. l. 2. Corras. libr. 6. miscel. capit. 10. numer. 3. Mench. Illust. cap. 54. num. 9.

25 Sextò ex mente Alciati in l. Quinque à n. 52. & à n. 63. C. finium regund. & lib. 4. disp. cap. 23.

Reuard.

Ruard. de præjudicijs ex capit. 8. Osualdi post alios ad Donel. lib. 22. cap. 1. litter. N. resoluendum est præscriptionem tunc importare exceptionem quando illa in principio litis proponenda est, & tractanda ante probatam intentionem auctoris, siue sit dilatoria iuxta l. penult. & ult. C. de except. siue peremptoria ex ijs, quæ ante litis contestationem proponi possunt, de quibus in cap. 1. vers. nisi de litis contest. lib. 6. quæ explicatio satis colligitur ex l. Si maritus 15. ff. de adulterijs, ibi: *Præscriptiones, quæ obijci solent accusantibus adulterij, ante solent tractari quam quis inter reos recipiatur, ceterum postquam semel receptus est, non potest præscriptionem obijcere*, ex Quint. & Fortunat. quos referunt Alciat. Couar. num. 1. Osuald. d. locis; constat igitur ex supradictis præscriptionem olim, & hodie importare etiã ex materia subiecta acquisitionem, prout capitur in l. ult. ff. de vsucap. vt supra aduertimus, qui est huius argumenti scopus.

26 Tertiõ principaliter ex consuetudine (quæ est altera natura Molin. lib. 2. capit. 2. num. 21.) ius illud nauigandi acquiri potest, vt Claudius. §. & quidem Inst. de rer. diuis. & communis doctorum supra relata docet, qui dum præscriptionem probant, à fortiori id admittunt consuetudine interueniente, quibus addo Roland. conf. 5. à num. 68. vol. 1. Alexandr. Raudensis decis. 6. Pisana nu. 23.

De iusto Imperio Lusitan.

par. 1. quod tamen Menchaca Illustr. cap. 89. nū.
36. & in illius verba iurans Incognitus cap. 7. non
concedunt dicentes nullum in proposito dari in-
ter præscriptionem, & consuetudinem discrimē,
& cum præscriptionem negent, negant & consue-
tudinem, sed vterque vtroque claudicat pede, tū
quia & præscriptio locum habet in nostra specie,
et iam probauimus, & clarius ex argumentorum
solutione patebit.

- 27 Tū etiā quia in hoc casu magis videtur agi de
consuetudine quam de præscriptione, vt tradunt
Faber, & Angel. §. flumina nu. 3. Institut. de rer.
diuis. Claudius d. §. & quidem, Balbus de præscr.
4. p. §. princip. q. 6. n. 2. Ruynus conf. 28. numer.
11. lib. 1. aduertit Molin. lib. 2. cap. 2. num. 11. &
iura in nostris terminis passim verbo consuetu-
dinis vtuntur, sic Iurisconsultus in l. Iniuriarum
13. §. fin. ff. de iniurijs, iniusta vti consuetudine
dicit, per quam priuatus prohibet aliquem pis-
cari, igitur si iure prohibeat, prout admittit idem
Menchac. Illustr. cap. 89. num. 38. & Incognitus
d. capit. 7. admittens id in fluminis diuerticulo,
iusta vtetur consuetudine, sic Iurisconsulti, l. 1. §.
fin. ibi: *Habuisse longa consuetudine.* ff. de aqua pluuiā
& Cesarel. l. Vsum. C. de aquæ ductu, similiter ve-
tustatem seu consuetudinem dicunt, Pontifex eo-
dem verbo vtitur cap. super quibus. §. præterea de
verb.

verb. per cuius decisionem dixit Mench. Illust. c. 83. n. 23. sibi contradicens inepte vocari præscriptionē eam, quæ immemorabile tempus excedit, sed potius vocandam consuetudinem: addo quod in nostris terminis proprie dicitur consuetudo, quā resp. Lusitanorū cōtra alios introduxit, iux. resoluta c. seq. n. 11. cū seq. tradit Rol. cōf. 5. à n. 74. lib. 1.

28 Ego noto Doctores, qui immemorabilem requirunt præscriptionem in hac specie, supponere ius hoc supremo Principi competere, qui priuilegio, illud concedere potest, vt docet glos. in l. Sane. ff. de iniur. recepta, & cum priuilegium deficit, immemorialis consuetudo in priuilegij vim allegari, & prodesse solet, prout decidit Pont. c. super quibusdam. §. præterea de verb. signifi. Afflict. decis. 254 num. 4. quæ consideratio locum non habet in ijs, quæ Imperatori, alijsve Principibus supremis nō subsunt: tunc enim dici potest supremo Principi, qui ius nauigandi sibi appropriat, & vendicat, immemorabilem præscriptionem necessariam non esse, sed sufficere præoccupationem, & destinationem, prout resoluimus cap. 8.

29 Et in hunc sensum defendi potest opinio Pauli l. Vltim. nu. 4. de vsucap. Balbi de præscript. 4. par. quartæ quæst. 6. num. 1. & Suarij allegatione 17. n. 5. resoluentium ad acquirendum ius piscandi, nauigandi, & similibus non esse necessariā vllā

De iusto Imperio Lusitan.

præscriptionem, sed sufficere præoccupationem: quoniam in publicis ille præfertur, qui prius incipit ex glos. verb. ad obtinendum l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico recepta per omnes ibi & Salicetum in l. Per agrum. C. de seruit.

30 Que Pauli & sequacium opinio indistincte vera non est, quia Iurisconsultus l. Si quisquam 7. de diuers. & temporalibus, ad acquirendum ius prohibitionis requirit, quod prohibens pluribus annis solus piscatus sit; & constat quia in his rebus ita usus communis est, ut tamen alios prohibere non possit l. Imperatores de scrui. rustic. l. Nemo de rer. diuis. & prohibitus agit iniuriarum actione l. iniuriarum. §. si quis me de iniurijs l. 2. §. si quis in mari ne quid in loco publico, unde ut alijs prohibere possit, necessaria est præscriptio ex doctrina glos. primæ in l. Sanæ, ff. de iniurijs, & verb. omnibus. §. flumina Institut. de rerum diuis. vbi faber post princip. & Dec. conf. 270 n. 11.

31 Habebit ergo locum prædicta opinio, & illius fundamentum inter supremos Principes in illis rebus, quæ per alterum præoccupata non sunt, & ita in nostris terminis navigationis Indicæ significat Alexander VI. in sua diuisionis Bulla relata per Petrum Matthæum, & Laertium Cherabin. tom. 1. in Alex. VI. dum aliorum Principum, qui occuparunt, ius excipit, sic ianuens sufficere inter eos præoccupationem.

Ra-

32 Ratio differentiæ satis patet: quoniã supremus Princeps alterius priuilegio ad occupanda iurisdic-
 tum loca non indiget, ac per consequens nec præ-
 criptione immemoriali, quæ priuilegij vim obti-
 net, cap. super quibusdam. §. præterea de verborũ;
 per contrarium vero priuatus cum ea loca vetan-
 te lege possidere non possit, l. Vltim. de vsucap. at
 per consequens nec præscribere l. Vsucapionẽ de
 vsucap. indiget vtique Principis priuilegio l. Sanẽ
 vbi glos. & omnes de iniurijs, & in illius locum, &
 vni immemoriali præscriptione ei opus est l. 3. §.
 ductus, de aqua quotid. secundum communem al-
 legationem, & c. 1. de præscript. in 6.

33 Vnde tentari potest Venetis non esse opus fun-
 dare Adriaticæ maris ius, & possessionem in Im-
 peratoris priuilegio, vel in illius locum immemo-
 riali possessione, vt scribentes volũt, sed in præoc-
 cupatione obtenta, & defensa etiam antequam Im-
 perator Occidẽs, vel Oriens existeret, illiusve ma-
 ris Imperium obtineret. Nam à Troya capta Ve-
 netiarum gens, & Imperium cœpit Liu. decad. 1.
 lib. 1. in initio: siue etiam ab Attilæ Hunnorũ Re-
 gis tempore, qui anno 454. Aquileam euertit, vel
 potius post Imperij Constantinopolitani decli-
 nationem, cum mare illud sub nullius esset prote-
 ctione, excursionibus etiam piratarum expositũ,
 & hæc forsan ratio magni foret momenti in illa
 celebri

De iusto Imperio Lusitan.

celebri disceptatione, quæ ex Imperatoris, Austriaci Archiducis, & Venetorum placito Vienna anno 1614. habita est, & in Venetiarum fauorem obtinuit sententia, vt constat ex supplemento 2. ad Archiepiscopum de Zara in historia degli Vscocchi.

34 Que quidem sententia omnem tollit difficultatem, quæ opponi potest nostro Asiatico Imperio; quia credendum est in re tanti momenti peritissimos Iurisperitos interuenisse, qui pro Imperatoris, & Austriacæ Maiestatis iure nihil intactum relinquerent, & tamen veritati succumbentes Venetorum ius ab alijs Principibus obseruandum agnouerunt, eo maxime, quia ius nostrum nauigandi in Indias differt maxime à iure Venetorum in Adriatico mari, & ita fundamentum à fortiori procedit.

35 Nec obstat si quis obijciat præscriptionem rerum publicarum attento iure prohibitam esse l. Vlt. ff. de vsucapionibus, præcipue maris, & nauigationis, quæ libera censentur etiam respectu supremorum Principum iuxt. reg. l. altius. C. de seruit. iunctis resolutis per Alciatum regul. 2. præsumptione 3. Valascum de iure emphyt. q. 9. à num. 12. Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. n. 8. Menoch. lib. 3. præsumpt. 91. à princip. ac proinde necessaria est immemorialis præscriptio iuxt. c. 1. de præscript. in 6. Sed

36 Sed huic obiectioni satisficit extraditis per Abbat. num. 34. in cap. si diligenti de præscript. & alios, quos sequitur Couar. lib. 1. variarum c. 17. n. 7. distinguendo inter ius commune ita vehementer resistens, vt vehementer etiam prohibeat possessionem rei, & inter ius non ita resistens, nec prohibens possessionem, vel prescriptionem, ita vt in priori membro procedat d. c. 1. in posteriori seruitutum præscriptio in liberis rebus iux. text. cum materia in leg. si quis diutina. ff. si seruitus vendicetur.

Verum hæc responsio refellitur à Menchaca Illust. cap. 87. n. 3. & merito tum quia text. in d. c. 1. non fundatur in graui, vel vehementi resistentia iuris possessionem prohibentis, sed tantum attendit presumptionem iuris communis esse contra præscribentem, tum etiam quia falsum est dicere in terminis d. c. 1. ita ius resistere, vt prohibeat possessionem, quod si verum esset, nec titulus sufficeret ex reg. l. Vbi lex. ff. de vsucapion. reg. sine possessione in 6. aduertit in specie Couar. regul. possessor 2. part. §. 10. num. 7.

37 Quare resoluendum est reg. l. Vltima, ff. de vsu cap. procedere quoad priuatos, vt sæpius animaduertimus, & inde ius commune non esse contrarium acquisitioni, & prescriptioni Principum circa res publicas, imo conforme, dum admittit dis-

posi-

De iusto Imperio Lusitan.

positionem Principis supremi circa eas res. l. quo minus. ibi: *nisi Imperator. ff. de fluminibus text. optimus in l. iniuriarum 13. §. si quis me. ff. de iniurijs*, postquã enim Vlpianus iniuriarum actione teneri eum, qui me in mari, vel diuerticulo piscari prohibeat, prædixerat, excipit, vel potius contrariam regulam constituit in publico conductore, cui interdictum veteres concessisse asserit, sed elegantior mihi est textus à nemine in id expensus in l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico, *si quis à Principe*, ait Vlpianus, *simpliciter impetrauerit, ut in publico aedificet, non est credendus sic aedificare, ut cum incommodo alicuius id fiat. Neque sic conceditur: nisi fortè hoc quis impetrauerit.* glos. vlt. ibi recepta ex Pinel. in rubrica de rescind. p. 1. cap. 2. nume. 8. concludit text. intelligendum cum modico præiudicio, quæ interpretatio exploditur à Pinel. d. n. 4. tanquam diuinatoria, & contraria iustitiæ, quæ etiam in paruis violatur: vnde ipse noue intelligit Iureconsultum meminisse solius impetrationis, vtrum verò iusta, vel iniusta esset, non decidisse, sed in dubio reliquisse: ac proinde si læso satisfiat damnum, erit iusta impetratio, & admittenda: deficiente verò satisfactione, erit iniqua, & reijcienda: sed explicatio hæc eodem diuinationis, & suppletionis vitio laborat, quo glosæ intellectum reijcit Pinel. destruitque textum.

Ego

Ego autem puto textum simpliciter admit-
tendum cum incommodo omnium, quibus pu-
blicus usus communis est d. lege 2. §. hoc autem
interdictum, vers. loca, idque absque vlla satisfa-
ctione, quæ ultra alia esset impossibilis, si singulis
ciuibus, & subditis satisfaciendum esset, & quia
communicatio usus communis prouenit à dispo-
sitione, & voluntate reipublic. dicto. versiculo
loca.

38 Et quamuis prædicta, & similia procedant res-
pectu reipublicæ quoad suos subditos, euincunt
quoad propositum etiam in his, quæ omnibus
communia sunt, si occupationis sint capacia, ad
effectum vt occupans præferatur alijs Principi-
bus absque vlla alterius Principis voluntate, & ti-
tulo, & ita in nostra specie non habet locum de-
cisio d. cap. 1.

Licet enim loca iuregentium publica censean-
tur libera etiam respectu Principum supremo-
rum; ea tamen præsumptio non euincit iuris resi-
stentiam ad impediendam possessionem, & præ-
scriptionem, imo nec in inferioribus Iuris præ-
sumptio immemoriam requirit, vt patet ex l. si
quis diutina. 10. ff. si seruitus vendicetur ibi: *non ei
necesse est docere de iure*, hoc est de titulo, quod con-
stat, quia textus in d. c. 1. agit de iure cõmuni con-
tra præscribentem, non vero de resistentia contra
posse

possessionem, vt bene aduertunt Bero. n. 18. in ca. de quarta de præscript. Florian. n. fin. vers. etsi dicatur in l. Seruitutes. ff. de seruit. Couar. reg. possess. for 2. p. §. 10. num. 7. tunc enim dicimus, quod est valde notandum, præsumptionem iuris resistere præscribenti in specie d. cap. 1. quando ius rem, de qua agitur, concedit alijs, & negat præscribenti, vt in exemplis glosse magne, Auchar. n. 3. Fran. 9. in d. cap. 1. in nostra vero specie nullum ius concedit alijs Principibus nauigationem Indicam denegando eam Hispanis, sed omnibus communis est, & libera; ea vero libertatis præsumptio operatur, vt qui dicit possessionem priuatiue quoad alios adquisiuisse, teneatur eam probare, licet in quasi possessione existat iuxt. d. l. altius l. si edibus. C. de seruitut.

- 39 Repugnat namque primæus rei status, & ideo non releuat possidentem ab onere probandi, communis ex Padill. nu. 2. in d. l. si edibus, hæc autem præsumptio primæi status tollitur per possessionem longi temporis d. l. si quis diutina, onusque probandi incūbit aduersario iuxta l. 1. iuncta gl. C. de patria potestate, Tyraq. de præscript. glos. 4. num. 22. Gabriel. lib. Commun. tit. de præscription. concl. 1. num. 31. Padilla. nu. 4. vbi supra post alios, & in nostra specie legitimis alijs modis Princeps suam possessionem probabit ad excludendos

dos alios Principes ab ea libertate, absque eo quod alterius titulo, vel priuilegio indigeat, nec percōsequens immemoriali indigebit.

40 Ex his constat planè de Lusitanorum iure circa Indicam nauigationem, siue præoccupationē, siue præscriptionem, siue consuetudinem immemorialem cōsideres: de præoccupatione patet ex omnium confessione, & ex his, quæ latè congestimus cap. 3. cum seq. si vero præscriptionem etiam immemorialem respicias, idem quoque dicendū erit: nam ius illud Indicæ nauigationis Lusitanis priuatiuè iam inde à Martino V. competiuit, à quo impetratum est, (quod ipsum ab alijs de inde Pontificibus confirmatum constat ex relatis supra cap. 7.) vt quidquid à Canaria ad vltimam vsque Indiam patefieret, id quam optimo iure, & cōditione Lusitanicæ ditionis esset ad Henrici Lusitanicæ Infantis instantiam, ne conquirendi ardor in posteris refrigesceret, Maff. lib. 1. histor. Indic. pag. 5. Martinus vero ad summum Pontificatus fastigium assumptus est anno 1417. Platina, Illefcas, & cæteri, idem quoque concessit Sixtus III. anno 1481. in bulla incipit. *Æterni Regis clementia*; quæ originaliter continetur in archiuo Regioolyssipponensi, Nicolai III. & Calixti III. similes bullas referens, iam enim ostendimus cap. 8 de stinationem illam de se sufficientem esse ad adqui
T rendum

De iusto Imperio Lusitan.

rendum priuatiuè ius nauigationis in omnem Indix tractum, tametsi actualiter quilibet locus occupatus non esset, & à ducentis plus annis ius hoc vim, & effectum obtinuit.

41 Si autem (Pontificia concessione circumscrip-
ta) recurrendum sit ad realem Indix nauigationis occupationem, dupliciter ratio huius iuris ini-
ri potest; primo postquam bonæ spei promonto-
rium præternauigatum est, quod Ioanne II. regnā-
te, & mandante euenit anno 1493. cum Bartho-
lomeus Diazius è Ioannis familiaribus egregia for-
titudine, & cōstantia vir insanum illud terræ pro-
iectum, seu Africæ frontem primus flexit, & in al-
terum Ethiopiæ orientalis mare transgressus est.
Barr. decad. 1. lib. 3. c. 4. Mass. lib. 1. pag. 19. Mireus
in polytica Eccles. lib. 3. c. 3.

42 Secundo modo computatio si fiat a foelicissi-
ma Vasci Gamæ in Indiam nauigatione, id acci-
dit post Christum natum anno 1497. vt referunt
Barrius decad. 1. libr. 4. cap. 4. Mass. lib. 1. hist. Ind.
pag. 25. & Mireus d. ca. 3. iam ad annum 1625. in
quo versamur, centū & viginti & octo anni ab il-
la nauigatione excurrunt.

43 Quod tempus plusquam immemorabile esse
tenet communior ex Capella Tholosana decis.
440. n. 1. Cou. reg. posses. 2. p. §. 3. n. 7. Gabriel lib.
comm. tit. de præsc. concl. 1. n. 71. & 73. Molin. de
primog

primog. lib. 2. cap. 6. num. 44. Mascari. concl. 429. numer. 5. & Gregor. omnino videndo, verbo, *puer dan*, l. 15. titul. 31. part. 3. dùm resoluunt centum annorum præscriptionem sufficere ad inducendam immemoriam; quod si in alijs hæc opinio controuersa sit, vt constat ex proximè citatis, in nostris terminis indubitabilis est, cum agatur contra Principes, qui nullum ius, nullam possessionem, imò nec notitiam Indicæ nauigationis antea habuerunt; nec vlla in nostra specie reperitur lex, quæ immemoriam requirat, quo tantum casu Couarruu. Molina, & nonnulli alij ab illis citati contra communem ex legis forma necessariò immemoriam exigunt possessionem, nec centenariam admittunt: de varijs vero hominum vitis centum annos excedentium, quibus centenaria, & immemoralis destruitur præscriptio, videndus Garc. de nobilit. glos. 12. n. 77.

44 Si verò adiungas titulum Pontificium, quo Lusitanæ Reges ius hoc nauigandi tuentur, sufficit vtique spatium 40. annorum: hæc namque præscriptio immemoralis æquiualens est etiam in his, in quibus ius resistit, vt Pontifices decidere capit. 1. vbi glos. de præscript. in 6. capit. cum personæ §. quòd si tales de priuileg. in 6. obseruat post alios Molin. lib. 2. capit. 6. numer. 52. hæc ex abundantia dicta intelligantur. Nam supra aduertimus princi

De iusto Imperio Lusitan.

pem supremum præscriptione ad occupanda loca publica non indigere.

45 Cum ergo ius Indicę nauigationis Lusitanis competens omni iure, & receptis doctorum snijs innitatur iuxta prædicta, quis dubitet tuta conscientia posse, & debere Lusitanix Reges illud retinere, & defendere contra omnes Principes, à quibus in sua possessione tot titulis vallata interturbati fuerint; vnde merito Rex Hispaniæ potest alijs principibus prohibere nauigationē maris Indici si ab illis interturbetur, vt obiter probat Petrus Calistus de lege Regia. §. 30. numero 21.

46 Docemur namque Principes supremos, qui bona fide rē possidere cœpere, & a fortiori illorū successores non teneri eā dimittere, & se ipsos spoliare, aut consortium pati, vel in arbitros consentire tametsi res sit dubia, vt resoluunt Victoria de iure belli n. 27. & 30. Molin. 2. de iust. disputat. 103. vers. in primo, & vers. quare, Vazquez 1. 2. tom. 1. disput. 64. cap. 3. à nu. 11. Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. vnica à num. 121. & in nostra specie Rebel. de iustit. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 26. ad fin. omnino videndus.

47 Secundū, quos in eo euentu Princeps, qui arma contra possessorē moueret, grauissime peccaret, ad damnaque refarcienda teneretur, cum melior sit

fit conditio possidentis reg. in pari causa libr. 6. que doctrina locum habet etiam si ius suum sibi, sui que Regni doctoribus probabilius videatur: ad huc contra possidentem arma mouere nequit, vt bene docent Vazq. nu. 13. Salas n. 132. vbi proxime, & pater Ant. Perez certam. 10. à n. 105. cōtrariū immeritō tribuēs Victoriæ, Nauarro, & alijs.

48 Et ex eodem capite, estò iustitia belli foret dubia, nemo ex aliena republica Batauos eo in bello iuuare, nec cum illis contra Lusitanos nauigationis, & commercij legitimos possessores in Indiā nauigare licitè poterit, & ad satisfactionem essent obligati milites, cum non subditi dubij de iustitia belli pugnando læthaliter peccent, & ad restitutionem damnorum teneantur, vt post Caiet. Syluest. & alios, quos refert, resoluit in terminis nostris Rebel. de iustit. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 27. qui addit similes confœderatos, & milites, qui opem quoquomodo Batauis exhibent contra Lusitanos, cēsuras incurrere, iuxta bullā Calixti III. quā refert. d. q. 23. sect. 2. cum tamen Incognitus c. 13. firmet in hæc verba pag. 65. *Secundum hæc vir bonus iudicans batauis libertatem commerciorum adiudicaret, Lusitanos & ceteros, qui eam libertatem impediunt veta-ret vim facere, damna restituere iuberet, quod autē iniudicio obtineretur, id vbi iudicium haberi nō potest, iusto bello vendicatur.*

49 Sed quod sanguineis lachrymis plorandū est, Bataui cum se fidei Catholice cultores veros, & assertores profiteantur, & iactent, attamen cum Turcis, Sarracenis, & infidelibus in sui Principis & Catholicorum perniciem fœdus ineunt, armis militibus, & exercitibus mutuo sese iuuantes, quod quidem quam sit execrandum, tam apud homines, quam apud Deum, facile ostendi potest, tum diuina pagina, tum iure positiuo, de iure diuino inter alia extat prohibitio Exod. 23. in fin. vbi Deus populo suo prohibet, ne cum infidelibus fœdus paciscatur, ibi: *Non inibis cum eis fœdus.* & Deuteron. 17. iterum, ibi: *Non inibis cum eis fœdus,* & pluribus alijs, quæ in specie congerit Octauianus Cacheran. n. 19. in disp. an Principi Christiano fas sit cum infidelibus fœdus inire aduersus alium Principem Christianum, quæ habetur post decisiones Pedam.

50 Item Diuis Greg. Brunichildam Francorum Reginam admonet, vt subditos sceleratos puniat, ne per eam flagellum perfidarum gentium Deus inducat cap. si quos 23. q. 4. Ergò a fortiori comminandum est fidelibus, ne suo opere, industria cõ filiove perfidi Turcæ, Sarraceni, & infideles in Christianorum Prouincias, & excidium immittantur; quod & ipsi Lutherus flagellum Dei agnouit, & totis viribus resistendum apud Bellarmin.

libr. 3. de laicis capite 16.

§ 1 Sed speciatim Imperatori Catholico, ac proinde cæteris Principibus Christianis prohibita est confœderatio cum Turcis, Sarracenis, & infidelibus in clemen. vnica. §. porro de iure iurand. quamobrem caueant Bataui, qui à Turcis, alijs ve infidelibus auxilium implorāt, eosque aduersus Christianos prouocant, ne iidem hostes in caput ipsorum conuertantur, vt clamat Octavianus vbi supra n. 27. col. 5. & ne diuinam iustitiā, ac iram in se irritent, moueantur ex Oceani inundatione, qui non semel ipsorum terras subuertit Borrel. de præst. Reg. Cath. cap. 46. n. 368. vbi monet timendum esse, ne id proueniat propter obedientiam Christo, & Regi suo denegatam, nam Asam Regem Iudæ pro eo, quod Regem Syriæ mercede conduxerat contra Baasam Regem Israel, increpuit pro eo auxilio Hanani propheta, dixitque ei, stulte egisti, & propterea ex hoc tempore in te bella consurgent, Paralypom. 2. capit. 16. sic & Achaz. & vniuerso Israel ruinæ fuerunt auxilia, quæ à Rege Syriæ contra Regem Iudæ implorauit Paralypom. 2. cap. 28.

§ 2 Et quamuis controuersum sit vtrum pro iusta defensione Principi Christiano liceat fœdus iniire cum Turcis, & infidelibus, vt constat ex Oldr. conf. 71. Abb. cap. quod super n. 15. de voto Mar

De iusto Imperio Lusitan.

tin. Laudens. de bello q. 3. Ferret. de iusto, & iniusto bello n. 115. & alijs relatis per Octavian. d. loco n. 8. ad fin. & a num. 12. qui nullo casu id fas esse enixe defendit; quod & tuentur Petrinus Bellus lib. 2. de re milit. tit. 17. à n. 7. Petrus Callistus de lege Regia §. 26. n. 65. post plures, quos refer, Bec can. in summa 3. tom. cap. 25. q. 6. num. 5. & 6. & & in analogia veteris, & noui testamenti cap. 17. q. 6. nam licet ad defendendum Regnum, & sua recuperanda possit Princeps infidelis in auxilium vocari, ratione tamen scandali, & damnorū, quæ Ecclesiæ inde possent prouenire, si Ecclesiæ hostes ea ratione maiores vires aduersus Ecclesiam assumerent, terrasque fidelium ingrederentur, vel eas deuastarent, vel captiuos fideles deferrent, eosque apostatare facerent, vel alias iniustitias exercerent, suisque prauis moribus, verbo, & exemplo fideles inficerent, fœdissimum id regulariter esse, & illicitum docet Molin. de iust. tract. 2. dis. 102. in fine Bonacina de contract. disp. 2. q. vltim. sect. 1. punct. vlt. §. 2. nu. 6. post alios, & a fortiori omnium calculo receptum est id non licere in bello offensiuo, vt in effectu sentiunt præcitati, quale inferunt contra Lusitanos Bataui, quorum interest (prodolor) illa in Orientali loca à Turcis potius, & Mauris, ac infidelibus, quam à Catholicis occupari, Alcoranūque Mahometis quàm Christi euāgeliū promulgari.

SUMMARIUM.
Cap. XIV.

- 1 Præscriptio Iuris civilis inuentum an locum obtineat inter supremos Principes?
Præscriptione remota nullus Princeps securus esset in retinendis suis Principatibus.
- 2 Præscriptio Iuris civilis inuentum apud Romanos cæpit a lege 12. Tabularum, sed & apud Athenienses, & alios fuit antiquior, & ab omnibus recepta est.
- 3 Iuriscientium reputatur, quod apud omnes obseruatur, licet postea fuerit inuentum, quod multipliciter ostenditur.
- 4 Emprio est Iuriscientium licet postea inuenta.
Iuriscientium incipit cum genere humano.
- 5 Iuriscientium non hominum approbatio, sed ratio naturalis constituit.
Consensus hominum unanimes in re aliqua est coniectura, ut ea Iuriscientium putetur.
- 6 Præscriptio immemorialis est alterum ius naturæ.
- 7 Imperia ex temporis diuturnitate confirmantur, & defenduntur.
- 8 Navigatio priuatiua Lusitanorum ad Indos est conformis iuri humano, & diuino.
- 9 Publicæ res prohibentur præscribi à priuato non verò à Principe.
- 10 Priuatus præscribere non potest res publicas.

De iusto Imperio Lusitan.

- 11 Publicatam iure gentium, quam civili possunt à populo contra populum prescribi.
Pasqua, piscationes, lignationes, & similia prescribuntur à populo contra populum.
- 12 Publica res prescribuntur etiam cum violentia.
- 13 Resp. contra aliam prescribit loca, & iura publica etiam cum violentia.
L. Sequitur. §. si viam. ff. de usucap.
- 14 Prohibitio usucapionis in rebus publicis procedit respectu privatorum.
Leges unius populi non ligant alios populos, nec extero Principes.
Publicarum rerum usucapio prohibetur ex moribus civitatum.
L. Ultim. ff. de usucap.
- 15 Maris, & litorum usus publicus est iure gentium, sed potest fieri publicus unius populi.
Princeps prohibere potest exteros ingressu suarum provinciarum.
L. 3. Ne quid in loco publico.
- 16 Lusitani et sic cum violentia Indici maris navigationem usurpaverint, ex temporis diuturnitate ius illud prescribere.
- 17 Quantum tempus requiratur ad prescribendum ius publicum, variant scribentes.
Discontinua iura requirunt tempus immemorabile ad prescriptionem ex communi.
- 18 Continui, & discontinui iuris distinctio reprobatur.
Servitutum continuarum, & discontinuarum discrimen exploditur.

- 19 Cap. I. de prescriptionibus in 6. procedit in prescriptione non vero in consuetudine, quae est lex non scripta.
- 20 Consuetudo, quae est prescriptio regulatur ut prescriptio. Seruitutes consuetudine adquiruntur, quae habet vim legis.
Bona fides non est necessaria in consuetudine prout est lex, est tamen necessaria in consuetudine prout est prescriptio.
- 21 L. I. §. vit. l. 2. in princ. ff. de aqua pluua.
Lex sumitur pro pacto in contractibus.
- 22 Molin., Mench. & omnes reprobantur legem in materia memorialis prescriptionis pro lege communi accipientes.
- 23 Differentia inter prescriptionem, & consuetudinem, pro acquisitione.
L. si quisquam. ff. de diu. & tem. de diuersis personis agit
Titulum validum habens à Principe non indiget prescriptione in rebus publicis.
- 24 Prescribens res publicas contra priuatum tempore tantum ordinario indiget.
Longa possessio refertur ad decem, vel viginti annos.
- 25 Lex Castellae in via publica & similibus non admittit prescriptionem.
Via publica, forum, & similia non prescribuntur.
- 26 iter, via publica, & similia mutata forma prescribuntur tempore memoriali.
L. 7. tit. 29. par. 3.
- 27 Svarij triplex error circa prescriptionem rerum publicarum
- 28 Principis est assignare terminos, & loca publica.

De iusto Imperio Lusitan.

Lusitani vincunt causam contra Incognitum eisdem armis quibus ille pugnat.

- 29 *Navigare, & piscari de iure gentium omnibus competit.*
Vtens iure communi non praescribit, & in dubio ita utri censetur.
- 30 *Princeps privatiuè concedit navigationis ius, & piscationis.*
- 31 *Navigatio, & piscatio praescribitur si iure proprio adquisiri tentetur.*
- 32 *Quasi possessio, seu animus possidendi ius piscationis, & navigationis tripliciter probatur ex prohibitione, ex declaratione, ex titulo.*
- 33 *Lusitania Rex Indicam navigationem adquisiuit ex prohibitione, ex declaratione, & ex titulo.*
Lusitania Rex intitulatur Rex Indica navigationis, & commercij.
Tituli Regis Lusitania omnibus noti.
Proclama generale omnibus nocet.
- 34 *Praescriptio etiam immemorialis requirit bonam fidem.*
Rex Lusitania habet bonam fidem in navigatione, & commercio Indico.
- 35 *Causa etiam iniuste inducunt bonam fidem.*
- 36 *Mala fides purgatur 30. annis praecipue in successoribus.*
- 37 *Bona fides ita praesumitur in praescriptione immemoriali, ut*

li, ut non admittatur probatio in contrarium.

38 Mala fides probari potest indirecte contra praescriptionem immemoriamlem.

Mala fides quibus modis probatur contra praescribentem.

Immemorialis non excluditur, licet contrarium constet ex historijs.

39 Titulus Regis Lusitaniae circa Indicam navigationem constat, et defenditur multipliciter.

40 Immemorialis titulum non requirit, nec bona fidei quaesitionem.

41 Praescriptio iurium negatiuorum incipit à tempore prohibitionis.

42 Iuris negatiui praescriptio procedit à prohibitione, quando principaliter de eo iure agitur, non vero si in consequentiam.

43 Praescriptio iuris negatiui nocet non solum prohibitis, sed scientibus.

44 Consuetudo in praescriptionibus ligat omnes.

Praescriptio iuris realis porrigitur ad omnes.

Seruitus, quae personae à re debetur, realis est.

45 Consensus liber inducitur ex praescriptione immemoriali adeo, ut probatio in contrarium non admittatur.

Prohibitio praesumitur ex immemoriali si necessaria est.

46 Praescriptio immemorialis non procedit in mere negatiuis nisi de prohibitione constet.

47 Navigatio Indica constat immemoriali, nec fundatur
iniu-

De iusto Imperio Lusitan.

in iure negativo praescribendo, & incepit, & progressa est cum aliorum prohibitione.

Castellani, Galli & alij prohibiti sunt a Lusitanis in Indiam navigare.

Carolus Quintus animaduerti vult in Castellanos in Indiam Orientalem nauigantes.

Nauigantes in Indiam absque Lusitaniae Regis beneplacito bonis, & vita spoliati.

Piratae, & rebelles nullum ius adquirunt.

48 Batavi in Indiam non nauigarunt nisi postquam Philippus primus successit in Lusitania.

Rebellio & arma ius non dant ad aliorum iura occupanda.

Turcarum Imperator in armis ius consistere asserit.

49 Accole maris Indici nauigando, & piscando an conseruauerint antiquam possessionem.

Dominium Principis non excluditur ex dominio particularium inferiorum.

Nauigat nemo in Indico mari absque Lusitanorum beneplacito cum consensu omnium.

50 Incognitus maris quasi possessionem nauigationibus, & piscationibus agnoscit.

51 Praescribibile est, quod est renunciabile.

Adquiri quod potest ex concessione expressa, potest ex tacita ac per consequens ex praescriptione.

52 Castrensis opinio retorquetur contra Incognitum, dum vult non sufficere mille annos ad loca publica praescribenda.

53 Aedificans, nauigans, piscans in loco publico quasi possessione durante habet Dominium, & ius alios prohibendi.

Respon-

Responsio ad argumenta contra resoluta
capite precedenti.

Cap. XIV.

I

ED iam ad argumentorum solutio-
nem accedamus, quæ quidem mag-
num disputationis campum præse-
offerunt sed

Virg.6.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit.

Et quamvis ex resolutis in præcedentibus capiti-
bus pateat responsio, attamen, vt scæne inseruia-
mus, magisque veritas, & Lusitanorum iustitia elu-
cescat, illis satisficiemus. Nō obstat primū, quod
sic procedit, præscriptio de iure ciuili fuit inuen-
ta, sed Principes supremi legibus ciuilibus supe-
riores sunt l. Princeps. ff. de legibus, ergo præscrip-
tio inter eos locum habere non potest, sed hæc ar-
gumentatio non tam iurisprudentie, quàm licen-
tiæ nomen meretur, si præscriptio Principes supre-
mos, nec iuuare, nec tueri posset, & incerta essent
Regnorum dominia contra Iuriconsultum in l.
i. ff. de vsucapionibus, & nec Hispaniæ, Galliæ, An-
gliæ, Italiæ, nec etiam Batauiæ Principes tuti fo-
rent, quando quidem, vt ex annalibus constat,
exteri victis, & subiectis habitatoribus, per vim, &
arma

De iusto Imperio Lusitan.

arma prouincias olim illas occuparunt.

2 Ad argumentum igitur respondetur, quod licet verum sit prescriptionem inuentam de iure ciuili, vt probat Iustinianus principio, ibi: *Iure ciuili*, & §. fin. Instit. de vsucap. docet Accurs. glos. 4. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & verbo ciuitatis in l. 1. de acquir. rerum dominio communis ex Annibale num. 16. in rubrica. ff. de vsucap. Pinelo in auth. nisi num. 39. C. de bonis maternis, & Menc. Illustr. cap. 5 1. a num. 32. conducit & illud Ciceronis pro Cecina, *vsucapio fundi non à patre relinquitur, sed à legibus*, quidquid contrarium tentauerit Annibal. a n. 19. d. loco, & licet apud Romanos inæperit à lege 12. tabularū, cuius meminit Cicero in Topicis vbi post multos explicat Velleus, §. 16. à num. 8. vnde Nizol. verb. vsucap. nihilominus tamen iam antea apud Athenienses, & alias nationes erat introducta, vt constat ex Platone dialog. 12. de legibus ad medium vers. in rebus, & moribus gentium ab omnibus recepta, vt aduertunt Fortunius nu. 34. in l. 1. de iust. Pinel. vbi proximè, & Couar. regul. posses. 1. par. §. 1. num. vlt. & 3. par. in princ. num. 1. in fin. reputari ergo debet, ac si iuris gentium sit.

3 Nam quod ab omnibus nationibus recipitur, iuris gentium reputatur, licet multò postea fuerit inuentum ex Iustiniani mente. §. ius autem ciuile, instit. de iure naturali, vt obseruant Pinelus nu. 7.

in rub. p. i. ca. 1. de rescind. Menchaca de success. progress. in præfact. ex numer. 132. & Forcatulo dialog. 37. ad finem. ultra quos probant in varijs speciebus Iurisperiti, in condictioe l. Rerum quidem vbi glos. fin. ff. de actione rer. a mot. *iure gentium condici puo res ab his, qui non ex iusta causa possederit*, in acceptilatione in l. an inutilis. §. fin. vbi glos. ff. de acceptil. ibi: *Hoc iure utimur, ut iurisperiti sit acceptilatio*, & in postliminio circa rerum recuperationem est elegans Pauli responsum in l. postliminium, ff. de captiuis, *postliminium est inter nos, ac liberos omnes populos, Regesque moribus, ac legibus constitutum*. vbi glos. verb. constitutum.

4

Sic emptio iurisperiti est l. Ex hoc iure. ff. de iust. l. 1. ad fin. de contr. empt. Méch. de success. progressu in præf. n. 171. licet postea inuenta fuerit d. l. 1. iunctis traditis per Pine. 1. par. rubr. cap. 1. n. 2. C. de rescind. nec obstat quod iurisperiti cum genere humano inceptit l. 1. ff. de acquiren. rerum domin. ergo quod postea inuentum fuit non potest ad ius gentium pertinere, cui difficultati non satisfaciunt Pin. n. 7. d. loco Cou. lib. 1. c. 5. ad fin. Valasc. de iure emphy. q. 3. n. 2. Pich. a n. 19. in rubr. inst. de emptione, Egidius d. l. ex hoc iure ca. 8. à n. 6. post alios quos citant, putant enim bella, captiuitates, emptione, & similia dici iurisperiti, non quidem tempore, sed approbatione, & consensu

De iusto Imperio Lusitan.

sensu hominum, quasi vnanimis consensus hominum in aliqua re ius gentium efficiat, licet illud in sui ratione cum genere humano non inceperit; refellitur enim hæc explicatio, quia ius gentium est ius naturale hominis l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. docet ex D. Thom. & alijs Couar. regul. peccatū 2. part. §. 11. à numer. 4. illudque vnicum est licet tempore fuerit immutatum Valasc. de iure emphyt. quæstion. 3. numer. 5. Molin. libr. 1. capit. 2. numer. 5. in fin. resoluiamus cap. 1. à nu. 3. supra eodem.

5 Et ita non approbatio aut vsus postea introductus, sed origo, & ratio naturalis ius gentium constituit; nec pro illis facit text. in §. ius autem ciuile Inst. de iure naturali, ibi: *Quod verò naturalis ratio inter omnes homines constituit, idque apud omnes per æque custoditur, vocaturque ius gentium, quasi quo iure omnes gētes utantur, quia intelligitur ius gentium nō quia homines approbarunt, sed quia approbarunt ex ratione naturali, atque ita non approbatio ex post facto introducta, sed magis ipsa ratio naturalis hominū mētibus indita ius gentiū constituit, licet nō vulgare præstet coniecturā vnanimis hominū consensus in aliqua re, vt ea ius gentiū putetur, vt ex Ciceroe & alijs probat Forcatulus in necyomanthia dialog. 37. ad fin. omni iure (ait Tul. 1. Tusc.) consensus hominum lex naturæ putanda est.*

Re.

Resoluendum ergo est iurisdictionum cum ipso genere humano cœpisse d. l. i. ratione quidem hominum mentibus indita, non vero actu, seu usu. Illa enim iam initio generis humani hominibus nota esse poterant suppositiuè, si ratione, & discursu vterentur; defectus enim rerum non arguit defectum in ratione naturali, sed solum quoad usum, & in hunc sensum explicandi sunt Iurisconsulti & audiendi præcitati doctores.

Interim cauédū ab *Ægidio*, dum securè tradit non esse iurisdictionū illud, super quo prius aliqua ciuili lex emanasset, licet postea ratione naturali communi hominum consensu sit receptum, cuius resolutio refellitur ex supra resolutis & in specie per *Menchacam* de succes. progressu in præfatione à n. 132. & quæ *Pinel.* d. n. 7.

6 Igitur præscriptio iurisdictionū reputatur cū ad rerū diuisionē pertineat quæ de iurisdictionū est l. ex hoc iure. ff. de iust. quod planè procedet, si fuerit immemorialis, quæ quasi alterū ius naturale reputatur, vt post *Bald.* & alios obseruat *Mol.* lib. 2 c. 2. n. 21. immeritò ergo *Méch.* Illust. c. 51. n. 28. & 36. & in nostra specie c. 89. n. 32. inter Principes supremos, & resp. liberas præscriptionē tollit, vt bellorū semina cōtra pacificos possessores ministret, & scrupulos quietis iniiciat cōsciētijis in maximā reip. *Christiane* & orbis perniciem, & detrimētū.

De iusto Imperio Lusitan.

7 Cum receptissima sit doctorum sententia iuri etiam diuino conformis ex temporis diuturnitate Regna, & Imperia per vim occupata firma manere, ac per consequens etiam contra alios ex vi possessionis & prescriptionis defendi posse, ut cum Bellar. Mol. Salas, & alijs deduximus supra cap. 12. in fin.

8 Ad secundum dum asserit non valere ius positium humanum contra iuris diuini, aut naturalis resistantiam, respondetur supponere, quod probare tenebatur, quod Incognito peculiare est, cum maximum in disputando sit vitium, scilicet in nostra specie dari iuris diuini, & naturalis resistantiam; nos vero contraarium ostendimus per totam hanc disceptationem. Nam secundum iuris ciuilibus principia rerum publicarum adquisitione, possessio, & distributio pertinent ad Principem, ut constat ex exemplis de quibus c. 11. a. n. 29. imo iuri diuino conforme est, ut Pot. Roma. mittat in orbis Prouincias Euangelicos legatos, quos elegerit, idoneosque reputauerit, & seclusa legatione posse Principem supremum praoccupare maris protectionem, iurisdictionem, & Imperium, iusque hoc contra alios Principes praescribere, quod repetendum non erit, ne in battalogia vitium incurramus, in quod tamen saepe incidimus propter importunam Incogniti repetitionem cum c. 5. de occupatione maris, & rerum publicarum agat, & c. 7. de praesc, quae illam praerequirat, & multa, quae illic cogelsit hic repetenda sunt

9 Tertio principali argumento dùm intēdit res extra commercium præscribi non posse, vt docet Caius l. V. usufructu. 9. de usu. res uero publicas esse extra cōmerciū ex eodē Caio, & Paulo l. Si in emptione. §. omnium de cōtr. emp. inter quas enumeratur mare à Iustiniano. §. 1. de rer. diuis. facile respondetur res publicas, hoc est populi Romani, de quibus agit Caius, per legem populi Romani præscribi prohiberi, & ideo Paulus d. §. omnium vbi proximè, à venditione exceptit res, quas natura, gentium ius, & mores ciuitatis à commercio exemit, ad ciuitatis mores referēdo publicas, hoc est populi Romani, vt declarauit Caius d. loco, ibi: *Exceptis rebus sacris, sanctis, publicis populi Romani, & ciuitatum.*

10 Hinc primo fit stante legis prohibitione non posse eas res à priuato præscribi iuxta reg. Pomponij l. vbi lex 24. de usufructu. iunctis traditis post alios per Hostiensem in summa tit. de præscrip. n. 5. Balbum de præsc. i. p. sexta à n. 9. Conanum lib. 3. ca. 15. & passim alios.

11 Secūdò infertur publica tam iure gentiū, quàm iure ciuili quoad usum omnium, quæ præscribi nō possunt ab aliquo priuato, ita vt publica esse desinant, & priuati efficiantur; at vero dum publica manent quoad usum populi vnius, præscribi posse contra alium populum, qui ante præ-

De iusto Imperio Lusitan.

criptionem similiter vsus habebat, prout post Petrum Iacobum in pract. tit. de seruitu. pecoris, & Gregorium per tex. in l. 7. tit. 29. par. 3. Castellæ, resoluit eleganter Auendañus libr. 1. de exeq. cap. 16. à num. 9. contra Suarium conf. de vsu maris seu alleg. 15. quod ad praxim utile est circa pascuas, piscationes, lignationes, & similia, vt præcitant obseruant, & hoc iure vtimur.

12. Quod ampliatur vt in hac specie licet ab initio interueniat aliqua violentia, introduci tamen possit hæc præscriptio, vt ex doctrina Bart. l. 1. §. in operis num. 2. ff. de noui operis tradunt Casaneus Consuburg. rubric. 13. §. 5. glos. 3. num. 5. & Auend. libr. 1. de exeq. c. 12. num. 10.

13. Tertio infertur posse vnã rem publicã contra aliam præscribere loca & iura publica de iure gentium, dum tamen maneant publica quoad vsus populi, seu prouinciæ, cui præest respublica princeps ve præscribens, licet ab initio iniuste alium ab illo vsu expulerit iuxta prædicta: amittet namque expulsus ius illud quo non vtitur argumento text. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. vbi Bart. & Cuiat. Conan. libr. 4. cap. 12. num. 12. Pad. à num. 42. in l. 1. C. de seruit. *si vnã habeam, ait Paulus, pertuum fundum & tu me ab ea vi expuleris, per longum tempus non vtendo amittam viam,* vt resoluiimus num. 12.

Et im

14 Et in his terminis cessat legis prohibitio l. V su-
 capionē. ff. de vsucap. quæ tātum locum habet cō-
 tra priuatos inferiores, nec supremum Principem
 ligat, cum de iure sit supra ius cap. proposuit de cō-
 cel. præb. & procedit opinio Menchacæ Illust. ca.
 5 l. nu. 28. cum seqq. dum habet quòd leges vnus
 populi, seu Prouinciæ subditos alterius, seu Prin-
 cipes alienos non comprehendunt, ac proinde ad
 argumentum responderi potest maris vsus de iu-
 regentium omnibus publicum, posse tamen ex
 parte fieri publicum vnus populi in alterius exclu-
 sionem, prout supra resoluius & ita leges, l. Vlt.
 de vsucap. l. Prescriptio. C. de operibus publicis,
 quæ vsucapionem prohibet in rebus publicis, pro-
 cedunt & vim habent ex ciuitatis moribus; prout
 loquitur Paulus l. Si in emptione. §. omnium de
 contrah. empt. cui subtiliter alludit Papinianus l.
 Vlt. de vsucap. ibi: *Præscriptio longæ possessionis ad obti-
 nenda loca iuris gentium publica concedi non solet*, vbi ad
 mores, & consuetudinem se refert, non ad naturæ
 prohibitionem.

15 Quartò infertur quod licet maris, & per hoc
 lictorum vsus iure gentium publicus sit. §. 1. Inst.
 de rer. diuis. attamen si populus Romanus Impe-
 rium in illa habeat, prout admittit Celsus l. 3. ne
 quid in loco publico: tunc proculdubio desinet
 esse iurisgētium publicus, & incipit esse publicus

De iusto Imperio Lusitan.

ijs omnibus, qui sunt in orbe Romano, & quibus populus Romanus littoribus illis, vt suis vti cōcedit, & eodem modo de mari, & littoribus dicēdū erit; cū vtraque eiusdē sint cōditionis, hoc est publica l. pen. ff. de rer. diu. atque ita eleganter docet Donel. lib. 4. cap. 2. vers. habentur, & antea Carolus Ruyn. cons. 28. n. 16. vol. 1. post Bald. in c. 1. §. dominus n. 2. de forma fidelitatis, inde inferentes posse dominum terrarum sine causa interdicere ingressum in suas terras, & littora mercatoribus exteris, vt notauimus cap. 1. supra eod.

16 Ex quibus deducitur Lusitanos etsi cum aliqua violentia maris Indici nauigationē vsurpauerint, quod tamen non dabis, attamen ex temporis diuturnitate ius illud præscribere potuisse.

17 Non obstat quartum, quod loca publica non admittunt præscriptionem ex Vlp. respōso. l. Vlt. de vsuc. nisi durante occupatione, vt decidit Marcian. l. Si quisquam de diuer. & tempor. quæ in mari dari non potest; sed huic argumento satis respōdimus in argumenti præscedentis solutione, & latius supra capit. 1. ad 5. quibus locis contra neognotum probatum est occupationem, & per consequens præscriptionem piscandi, & nauigandi in locis publicis priuatiue dari posse: quantum autem tempus ad hoc ius adquirendum requiratur variant scribentes, Castrensis, Balbus, & Suarius

nullum requirunt tempus, sed præoccupationem
 tantum quod cap. 13. numer. 30. reiecimus : nouè
 vero Donellus libr. 5. capit. 22. duos admittit an-
 nos, quia pluralis locutio duorum numero con-
 tenta est regul. pluralis in 6. quod tamen durum
 & meritò reputat ibidem Osuald. littera. C. Ego
 noto ex materia subiecta, hoc est præscriptione,
 interpretationem Donelli Iurisconsultis refragari :
 nam Vlpianus d. l. fin. de vsucapion. eisdem
 verbis utitur, quæ correspondent longæ pos-
 sessioni, cuius antea mentionem fecerat ; longa
 autem possessio in iure nostro duobus annis non
 circumscribitur iuxta titul. C. de præscription. lon-
 gi temporis, Accursius verò d. l. Si quisquam sen-
 tit triginta annos requiri sequitur Capola de ser.
 rusticor. cap. 4. nume. 59. sed præscriptio triginta
 annorum incognita fuit Iurisconsultis ex glossa
 verbo, amiserit l. Qui occidit 30. ff. ad leg. Aquil.
 communiter approbata ex Mench. succes. creat.
 §. 10. numer. 16. ad finem. Vnde Carolus Ruynus
 conf. 28. num. 14. vol. 1. contendit tempus imme-
 moriale requiri ; ducitur primo quia ius piscandi
 est discontinuū, & ad adquirēdū ius indiscōtinuis
 requiritur tēpus immemoriale ex glos. in l. Serui-
 tates 14. de ser. recepta ex Gom. 2. c. 17. n. 27. Mol.
 de iust. tract. 2. dis. 70. vers. posterior & approbata
 à cōpilatoribus legum partitæ l. 15. tit. 31. p. 3. itē

De iusto Imperio Lusitan.

quia huic præscribenti obstat ius commune iuxta
reg. l. Altius, C. de seruitut. ergo requiritur titu-
lus, vel præscriptio immemorialis ex decisione Bo-
nifacij VIII. cap. 1. de præscrip. in 6.

18 Sed hæc Ruyni fundamenta tuta non videntur. Distinctio enim illa inter continua, & discontinua iura Iurisconsultis Incognita est, & à Doctõ-
ribus reiecta ex Longouallo in l. Imperium num.
241. & 250. ff. de iurisdic. omnium, quem poste-
riores sunt sequuti, vt constat ex Donello lib. 11.
cap. 11. & 12. & Osuald. ibidem, Fabro lib. 19. con-
iect. cap. 10. & 11. Schiford. ad Fabr. lib. 1. tract.
5. per septem quæstiones post alios, quos citant,
nec docēdi gratia distinctio illa substineri potest,
vt vult Morla in imporio iuris tit. 6. de seruit. nu.
48. communis namque antiquorum diuersum tē-
pus ad vtriusque seruitutis præscriptionem requi-
rebat, quod falsum est, & alienum a docēdi gra-
tia; nec obstat textus in l. 3. § ductus aquæ. ff. de a-
qua æstiuæ, eleganter enim respondent Faber lib.
19. coniect. cap. 12. Schiford. d. tract. 5. q. 1. Do-
nellus vbi Osuald. vbi proxime text. illum nõ ne-
gare seruitutem aquæ ductus acquiri decennio,
ut aperte scriptum est in l. si quis diuturno. ff. si ser-
uit. vendicetur l. 2. C. de seruit. sed illud tantum
decidere, ductū aquæ, cuius origo memoriam ex-
cesserit, iure constituti loco haberi, quod est lon-

ge diuersum, & hæc fuit sententia Longoualli in l. Imperium num. 283. ff. de iurisd. omnium, Corra. l. seruitutes 14. num. 21. ff. de seruit. & ante omnes idem sentit Bart. in l. De quibus num. 14. ff. de legibus, & in l. cum de in rem verso n. 2. ff. de vsur. vnde corruunt cōmentitiæ interpretationes ad d. §. ductus, de quibus per Balb. de præscrip. 2. par. 4. princip. q. 4. post princip. Couar. 1. variar. cap. 17. num. 11. Cypola de seruit. 1. par. cap. 19. num. 4. & 2. par. ca. 4. nu. 55. & 59. post alios.

19. Secunda verò ratio firma etiam mihi non videtur, quia decisio Bonifacij in præscriptione, non verò in consuetudine locum habet vt obseruant ibidem Archid. Domi oppos. 2. num. 6. Francus & alij, Florianus in l. Seruitutes ad fin. ff. de seruit. Alex. cons. 124. num. 3. volum. 4. & Decius in rubric. de consuetudin. num. 2. alias num. 13. & cōf. 134. num. 4. communis vt per Mench. Illust. ca. 83. num. 30. Molin. lib. 2. cap. 6. num. 55. nos autem versamur in consuetudine.

Sed horum sententia vera est in propria & vera consuetudine, quæ est lex non scripta cap. consuetudo dist. 1. §. sine scripto. Instit. de iure natur. consuetudo verò, de qua agimus, non est lex, sed vsus, & assuefactio cuiusque iuxta l. Si seruus 53. §. fin. ff. de leg. 1. ibi: *ipsius patris fam. consuetudo*, vnde in hac nostra consuetudine, quæ vera & propria est

est præscriptio, procedit reg. d. cap. 1. aduertit Mē
cha. Illust. c. 87. n. 4.

- 20 Sicut & procedit in seruitutum præscriptione,
quæ consuetudine adquiri dicitur, quæ habet vim
legis l. 1. §. fin. ibi: *Vetustatem vicem legis tenere*, & ibi
habuisse longa consuetudine. ff. de aqua pluui. vt resolu-
uunt bonam fidem requirentes Padil. num. 28. in
l. 1. vbi omnes. C. de seruit. communis ex Balbo 2.
quarta q. 1. num. 9. Aym. de antiq. 4. p. in princip.
num. 19. quæ bona fides in vera consuetudine ne-
cessaria non est ex communi, de qua per Molin.
lib. 2. c. 6. n. 16.

Sic procedit textus in cap. cum dilectus de cō-
suetudine, vbi obseruat Abb. ad fin. idem Abb. n.
20. in cap. vlt. de consuetud. & num. 45. in cap. cū
Ecclesia de causa possess. sic textus in cap. 3. cod. in
6. ex Ioan. Andr. ibidem, & Abb. dictis locis, sic
d. cap. cum Eccles. cap. super quibusdam. §. præter-
rea de verb. cum alijs, vt per Abbatem d. locis.

Nec obstat text. in d. l. 1. §. vlt. in illis verbis, *ve-
rustatem vicem legis habere*, & l. 2. in princip. ibi: *Ve-
rustas, quæ semper pro lege habetur*. ff. de aqua pluui.
quidquid non aduertat Faber lib. 19. coniect. cap.
11. nec alij, lex in illis locis non accipitur pro lege
communi, sed pro pacto, & conuentione, vt cōs-
tat ex contextu vtriusque legis nam in d. §. vlt. sic
differit Vlpianus ex Labeone, *denique ait conditioni-*

bus

bus agrorum quasdam leges esse dictas, & ibi, si tamen lex non sit agro dicta, agri naturam esse seruandam, & ibi, si tamen lex agri non inueniatur, vetustatem vicem legis tenere, Paulus in lege 3. ibi: *Tria sunt per quae inferior locus superiori seruit, lex, natura loci, vetustas, quae semper pro lege habetur, utrobique glossa, verbo, lex, sic pro pacto accipitur in contractibus regu. contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda, & reg. contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur, lib. 6. l. qui fundum 40. in pr. ff. de contrah. empt. l. Venditor, ibi: Priuata lege. ff. communia praediorum cum alijs.*

- 22 Hinc cauendum est à Menchac. Illust. cap. 89. num. 38. Molin. lib. 2. cap. 6. num. 13. & 14. Gabr. libr. communium tit. de praescription. concl. 1. n. 65. post plures, quos citat: dum legem in d. l. 1. & 2. ff. de aqua pluuiā pro lege communi accipiunt, & hic fuit praecipuus errandi in nostra materia scopulus Menchacæ, & Incognito: dum ex legis natura multa contra hunc usum, seu consuetudinem inferebant, conuincitur etiam idem Molina dum intelligit l. 3. §. ductus aquae. ff. de aqua quotidiana, in illis verbis, *iure constituti*, pro constitutione, seu priuilegio Principis, cum potius pro constitutione, seu concessione priuati sint accipiēda iuxta praedicta, & materia subiecta circa seruitutē in rebus priuatis, nec etiam probodiffe-

De iusto Imperio Lusitan.

differentias, quas ex alijs in hac materia refert idē Molin. d. cap. 6. n. 10. procedunt namque eę differentię inter propriam consuetudinē, & præscriptionem.

Et ideò in ea specie locum habere nō possunt, vera igitur differentia inter consuetudinem, seu vsum, de quo agimus, & præscriptionem pendet ex tituli, aut patientię qualitate, vt eleganter docēt Donellus lib. 11. cap. 12. Faber lib. 19. coniect. cap. 10. seu ex vsu non violento, non clandestino, non precario l. 1. §. fin. ff. de aqua pluua cum alijs; etiā si detur ignorantia domini ex Cuiat. ad leg. si is qui pro emptore. §. vlt. ff. de vsucap. & Osuald. ad Donel. d. cap. 12. lit. B. nec obstat tex. in l. 2. ibi: *Es sciente. C. de seruit. quia procedit ex facti hypothese, vt ex Petr. Buzio aduertit Osuald. vbi proxime: si ego concurrat titulus, præscriptio procedet si deficiat ille, locus erit acquisitioni ex consuetudine, seu vsu nomine proprio.*

23 Ego noto (vt ad quaestionem vertamur) in Marciani hypothese agi de prohibiti, & prohibentis personis: prohibito, seu auctori si ius ex priuilegio seu titulo valido habebat, non erat necessaria præscriptio ex text. in cap. super quibusdam. §. preterea, ibi: *Imperatorum, aut Regum, aut Lateranensis concilij largitione concessa*, notat Menchaca Illust. ca. 83. n. 22. in fin. si titulus erat inualidus, aut non præcellerat,

cesserat, tunc præscriptio necessaria erat, prout resoluimus cap. 10. ad 5. & in hoc casu procedit Caroli Ruyni sententia, de qua supra.

- 24 Per contrarium vero præscribens piscationis ius contra priuatum, de quo quæstio erat, decem, vel viginti annis respectu contra presentem, vel absentem indigebat, & huc spectant verba illa, *pluribus annis piscatus sit*, quibus utitur Marcianus vbi supra, quibus conuenit illud Pomponij eisdem verbis utentis in l. vlt. de vsucap. ibi: *Longe possessionis*, & ibi, *pluribus annis piscatus*, quæ verba, *longe possessionis*, ad decem, vel viginti annos referri solent iuxta l. Si cum fideicommissum. §. Aristo. ff. qui & à quibus manumitti l. Vnica. C. de vsucap. transformanda l. Super. C. de præscript. longi temporis, aduertit alias Donel. lib. 11. cap. 11. & ita in effectu sentit Cæpola, & ab eo relati de seruit. rusticorum c. 4. num. 59. licet circa temporis requisitum decipiantur.

- 25 Non obstat quintum deductum ex legibus Hispaniæ l. 7. tit. 29. part. 3. quæ in rebus publicis omnem reiiciunt præscriptionem, quibus controuersiam decidi postulant Bataui in præfatione: quibus tamen dupliciter respondetur, primò agere de via publica, foro, & similibus, ibi: *Placa, nin calle nin camino, nin defesa, ni exido, nin otro lugar qualquiera semejante desto, que sea en uso comunalmemente del pueblo*
de:

De iusto Imperio Lusitan.

de alguna ciudad, ò villa, ò castillo, ò de otro lugar, no lo puede ningun otro ganar por tiempo, quæ delimitur ex lauoleni responso l. 2. de via publica, & alijs relatis per Gregorium glos. 1. in d. l. 7. quæ quædiu sic permanent, implicat contradictionem, vt sint priuata, & ideo nec centum annis ex glos. d. l. 2. de via publica, imò nec immemoriali præscriptione acquirètur ex veriori, de qua per Grego. vbi proxime & Auend. lib. 1. de exeq. c. 12. num. 6. vers. tamen ista.

26 Secundò respondetur mutata forma & figura viæ publicæ eius proprietas acquireretur saltem tempore immemoriali in vim tituli iuxta decisionem Cæsarum l. V. sum. C. de aquæ ductu libr. 12. vbi obseruant Platea num. 3. Aym. de antiq. 4. p. cap. materia num. 79. Greg. l. 7. tit. 29. p. 3. glo. 1. limit. 2. Auend. lib. 1. de exeq. c. 12. num. 6. cum seq. Menoch. casu 44. num. 11. nec obstat lex Regia; nam loquitur in sola præscriptione, ac proinde licet tunc sint in præscriptibilia, attamen virtute præsumpti priuilegij, aut concessionis sunt talia bona adquisibilia, vt argumentantur Ripa l. Quominus num. 41. & 102. ff. de flumin. Auen. danus libr. 1. de exequend. cap. 12. n. 7.

27 Vndè cauendum est à Suario qui cons. 1. de vsu maris num. 4. seu alleg. 17. nu. 5. tripliciter errat primo quatenus intelligit legem partitæ in omnibus

bus rebus publicis cum illa restrictiue loquatur, in plaza, calle, ò otro lugar semejante desto; secundo dum nec immemoriam prescriptionem in vim tituli admittit, cum tamen contrarium ex eadem lege eliciatur; tertio dum vult prædictam legem procedere etiam in Principe supremo, cū tamen contrarium ex eadem deducant Gregorius & Auend. l. locis, dum admittunt Principis priuilegium.

28 Cuius proprium est assignare terminos, & loca publica intra suum Regnum, vt decidit lex Partitę l. 2. titul. 1. part. 2. resoluunt Calcaneus conf. 89. & Auendañ. libr. 1. de exequend. ca. 12. num. 3. Ex eodem capite illa, quę erat publica potest efficere priuata mutando terminos, & limites, ac per consequens lex illa septima pro nobis stat, qua si lis decidenda foret, prout implorant Bataui in præfatione, victorię palmam Lusitani proculdubio obtinerent.

29 Sextum aptius sic proponi potest: cuilibet in mari, vel flumine publico nauigare l. 1. in princip. de flumin. l. Vnica in principio, vt in flumine publico nauigare liceat, & piscari l. Nemo. l. In mari de rer. diuis. de iure gentium competit, & hæc licentia dicitur competere per modum facultatis l. 2. § si quis in mari, ne quid in loco publ. l. Iniuriarū. § si quis me, de iniur. quę ad modū & ire per

De iusto Imperio Lusitan.

viam publicam quædam facultas est l. 2. de via publica, sed qui utitur iure communi sibi competenti, eo iure uti censetur, ac per consequens ex tali obseruantia non inducitur præscriptio, aut consuetudo ex Dominic. capitul. 1. de rescriptis in sexto, & in specie Carolo Ruyno consil. 28. à numer. 9. verific. sed his volumin. 1. & ratio rationis est, quia sine possessione nulla currit præscriptio l. Sine possessione de vsucapion. & regul. sine possessione in 6. hic autem non datur possessio diuersa à iuris communis facultate, igitur præscriptio dari non potest.

30 Sed facile argumentum soluitur, primò quia facultas illa liberè vtendi nauigatione, & piscatione, cuiuslibet competens per Principis rescriptum & priuilegium alterari, & mutari potest, vt deduximus supra c. 10. & in specie obseruat Ruynus cons. 28. n. 1. & 2. lib. 1. quæstio vero nostra agit de supremo Principe.

31 Secundò, quia argumentum procedit quoties simpliciter facultas illa exercetur, si autem animus possidendi concurrat, tunc proculdubio præscriptio saltem immemorialis locum habebit vt eleganter probat post alios Carolus Ruynus cons. 28. à nu. 10. volum. 1. qui testis omni exceptione maior est, cum contra præscriptionem piscandi & nauigandi consulat: idque sentit Incognitus illis

illis verbis, qui videtur iure communi sibi competenti, eo iure vti censetur, notaverbum illud, censetur, hoc est præsумitur in dubio.

32 Quasi vero possessio seu animus possidendi iure proprio quoad propositum tripliciter probari potest, vel ex prohibitione iuxta decisionem Cesaream l. 2. C. de seruit. resoluit Baldus l. item lapilli q. 3. ff. de rer. diuis. receptus ex Ruyno conf. 28. numer. 12. libr. 1. vel aperta declaratione; dùm quis declarat se illud facere iure proprio iuxt. reg. Iurisconsulti in leg. Paulus ff. rem ratam haberi, vel ex titulo à superiore habito ex eod. Carolo Ruyno d. loco.

33 Sed in nostra navigatione omnia concurrunt, nam & Lusitani factis, & armis alios ab ea navigatione prohibuere, vt constat ex responsione ad octauum, & Rex Lusitaniæ vsus est ea declaratione dum se dominum navigationis, & commercij Æthiopiæ, Arabiæ, Persiæ, & Indiæ appellauit à tempore Emmanuelis, vt notauit in proposito Rebellus de iustit. part. 2. lib. 18. quæst. 23. in principio. Ægidius l. Ex hoc iure capit. 3. numer. 22. ad fin. ff. de iustit. qui titulus omnibus Principibus, populisque liberis orbis Christiani notus fuit, & per omnes omnium Prouinciarum Historiographos scriptis traditus, ita vt nullus Princeps orbis Christiani ignorantia huius decla-

De iusto Imperio Lusitan.

rationis causari possit, ac per consequens succedunt tradita per Doctores ad prædictam Casaris decisionem: hoc enim generale proclama cōstituit Regem in quasi possessione, præscribentem tuetur, præiudicat omnibus scientibus, & non reclamantibus ex traditis per Iacobinum de feudis verbo, & cum venationibus nu. 2. Decium conf. 197. Menoch. casu 160. numer. 11. Marcum decif. § 29. num. 16. p. 1. post alios: titulo tandem nõ caret Rex Lusitaniæ, de quo satis diximus supra cap. 7. & 8. Cum ergo vnumquodque per se sufficiat, à fortiori omnibus concurrentibus Rex nos- ter tutissimus erit.

34 Non obstat septimum, nullam præscriptionē etiam immemoriam admitti posse cum mala fide, quod decidunt Pontifices capit. vigilantibus: *Nulla antiqua*, ca. vlt. ibi, *nulla*, de præscr. reg. posses. ibi: *Vlla tempore*, in 6. probant ultra ordinarios Covarruv. regul. posses. 2. part. §. 8. numer. 4. Valasc. de iure emphyt. quæst. 8. numer. 25. Gabriel titul. de præscript. conclus. 1. numer. 55. vers. contrariā Molina lib. 2. cap. 6. numer. 67. sed claudicat Incognitus, vt assolet, in supposito, dum in Regibus Lusitaniæ malam fidem admittit, quod tamen negatur, tum quia non probat Incognitus assumptum: tum etiam quia bona fides præsumitur ex glos. communi in capit. si diligenti capit. vltim.

ultim. de præscript. Couar. reg. posses. 2. p. §. 8. nu. 2. & tandem quia Reges Lusitanie fundant se in Apostolicis titulis, in receptis doctorum sententijs.

35 Quæ causæ licet non forent veræ (vt a parte rei sunt) sufficiunt ad effectum, vt ex illis bona fides inducatur argumento textus in l. igitur ff. de liber. causa, ibi: *Iustus rationibus ductus, vel non iustus, & ibi, possessoris commodofruatur*, notauit Bart. n. 13. in l. Celsus. ff. de vsucap. receptus ex Menochio rem. 15. recuperand. n. 34. & Mascard. cōcl. 224. num. 17.

36 Adeò vt licet contra Infantem Henriquum, qui primus priuilegium à sede Apostolica ab hinc plus ducētis annis impetrauit, vt supra probauimus; imò & contra Ioannem Secundum, qui ab Alexandro Sexto idem adeptus est à plusquam centum annis, mala fides præsumeretur, sufficerent tamē triginta anni, tam in ipsis, quam in successoribus ad eam purgandam, & præsumēdam bonam ex doctrina Bart. in l. Vltim. Cod. vnde vi, recepta ex Couar. regul. possessor 2. par. §. 8. numer. 3. Burgos conf. 15. numer. 33. & extra controuersiam in successoribus ex Mascard. conclus. 225. n. 12.

37 Accedit quia in nostra specie datur præscriptio immemorialis vt supra probatum est, quæ ope-

ratur, vt ita bona fides præsumatur vt de ea disputandum non sit, nec admittenda probatio in contrarium ex Saliceto l. 2. num. 8. C. de feruit. quem sequuntur post alios Gabriel de præscript. concl. 1. num. 50. Burgos conf. 15. nu. 33. Burfatus conf. 48. num. 8. Otalora de nobil. 3. p. cap. 7. num. 16. Pelaez de maiorat. 4. p. quæst. 20. num. 51. colum. 2. Mascard. conclus. 1372. aliàs 1377. numer. 37. in vltim. impressione Menochius lib. 3. præf. 131. num. 50.

- 38 Et quamuis indirectè contra immemoriam admittatur probatio in contrarium, & mala fides probetur, vt intendunt Antonius, & Miles, quos sequuntur Gabriel num. 50. & 51. & Mascard. n. 38. & 39. d. locis secundum quos si appareat per famam, libros, vel alios modos, nullum priuilegium, vel titulum, cui immemorialis innititur, interuenisse: tunc destructum manebit possessionis fundamentum, ac per consequens præscriptio etiam immemorialis non proderit in rebus, in quibus ea prohibetur, & admittitur tantum priuilegium, & eodem modo mala fides probabitur ex instrumentis apud possessores repertis ex doctrina Baldi per text. ibi l. Non est ferendus. ff. de transaction. recepta ex Felino cap. Si diligenti col. 4. de præscript. Aymon conf. 290. numer. 6. Decio conf. 266. aliàs 267. in fine Balbo de præscript. 4. par.

part. quarta q. 29. num. 8. & Grammatico decis. 102. ex num. 3 1. vel alijs modis iuxta l. penult. C. de euiction. glossam, verbo, bonam in cap. Si diligenti de præscript. Gam. decis. 290. nume. 2. Menoch. calu 225. Mascardum conclus. 230. nu. 3. & conclus. 753. num. 16. & 30. & Farinacium q. 47. num. 126. Garciam de nobilit. glos. 12. à nu. 68. qui ad quatuor modos disputationem refert, illud notandum immemoriam non excludi etsi ex historijs antiquis contrarium constet, si vtrūque compatibile est, vt optime declarat Mol. lib. 2. cap. 6. n. 63. & Greg. glos. que pue dan l. 15. tit. 31. p. 3.

39 At in nostra specie constat de titulo per famā per registrum per historiographos, & scribentes, illumque iustissimum defendunt omnes, & idem Incognitus dum in Pontifice Romano agnoscit ex alijs iurisdictionem in temporalibus in ordine ad bonum spirituale, quale in hoc titulo reperitur, vt ostendimus supra c. 7. & 8.

40 Præterea ex omnium calculo (etiam semoto Pontificio diplomate) immemorialis præscriptio in rebus publicis locum habet vt supra deductū est, igitur nec de titulo, nec de bona fide quaestio in hac specie locum habebit, cum in præscriptione immemoriali ea quaestio cesset iuxta prædicta.

41 Non obstat octauum scilicet ad præscribendum

De iusto Imperio Lusitan.

dum ius navigationis, piscationis, & similibus requiri prohibitionem contra alios, ita ut præscriptio incipiat à tempore prohibitionis, nec sufficiat contra aliquos (quia contra hos prohibitos tantum præscriptum erit) sed contra omnes, quibus præiudicium inferri prætenditur ex doctrina glossæ verbo, formam in l. Qui luminibus. ff. de seruitut. urbanorum & verb. Alciaten. in cap. Abbate de verborum recepta ex Balbo de præscription. 4. part. quintæ, quæstion. 5. Couar. regul. possessor 2. par. §. 4. num. 6. & Padilla à numer. 14. post gloss. l. in l. i. C. de seruitut. dum docent in seruitutibus negatiuis incipere præscriptionem à tempore prohibitionis, & in nostra specie difficultati succumbentes sentiunt, & requirunt Faber numer. 2. §. flumina, Institut. de rerum diuisione, Ruynus consil. 28. numer. 11. libr. 1. Aymon de antiquit. 4. part. cap. materia numer. 81. Rolandus consil. 5. num. 68. volum. 1. Boerius decis. 125. num. 5. & Molin. de iustit. tract. 2. disp. 70. vers. quod idem.

42 Respondetur tamen primò sententiam dictarum glossarum procedere vbi principaliter agitur de possessione, & præscriptione iuris negatiui, cuiusmodi est seruitus altius non tollendi, non officendi luminibus; at vero si principaliter agatur de iure affirmatiuo piscandi, nauigan-

uigandi, lignandi, pascendi, & similibus, in cuius consequentiam sequitur negatiuum scilicet, ne alter eodem iure utatur; nec possessio, nec præscriptio incipit à prohibitione, sed à facto, in quo possessio, vel quasi possessio consistit: alioquin dicendum foret in iure decimandi, iurisdictione, & in omnibus rebus, & iuribus affirmatiuis possessionem, & præscriptionem non incipere nisi à tēpore, quo alter prohibetur, quia in his omnibus affirmatiuis inconsequentiam agitur de iure negatiuo, quo possessor, vel præscribens alium prohibet; accedit reg. accessorium in 6. & quod prior causa sit inspicienda l. 1. ff. de authorit. tut. resoluit *Ægidius* l. Ex hoc iure cap. 3. numer. 31. ff. de iust.

43 Secundo respondetur præscriptionem iuris negatiui non tantum nocere prohibitis, sed & omnibus, ad quos notitia prohibitionis peruenit, ut resoluit *Aymon* de antiquitat. 4. part. capit. materia numer. 86. qui inter alia illam elegantem reddit rationē, quod aliàs nec possessio, nec præscriptio in similibus vnquam acquiri posset, cui fauent ea, quæ circa proclama generale resoluiamus supra n. 33.

44 Ego noto in nostra specie agi proprius de cōsuetudine quàm de præscriptione, ut supra deduximus; consuetudo vniuersos ligat. l. De quibus.

bus. ff. de legibus docuit Bart. not. 2. in l. Si quis diuturno. ff. si seruit. vendicetur receptus ex Molina lib. 2. cap. 6. ex num. 16. & 55. sed hæc doctrina suspecta mihi est, quia vt iam supra num. 19. cōtra receptam doctorum sententiam aduertimus, hic non agimus de cōsuetudine propria, in qua procedit reg. d. l. de quibus: verius ergo est præscriptionem iuris realis porrigi ad omnes; ius namque hoc reale est, quia hæc seruitus, seu adquisitio debetur personæ a mari, vel flumine, & similibus ex doctrina Bart. in l. iusto. §. mutat. n. 3. ff. de vsu. cap. recepta, ex Cou. lib. 1. variar. cap. 17. nu. 10. & Mench. Illust. c. 83. n. 26.

45 Tercio respōdetur, quod ex præscriptione immemoriali inducitur consensus liber eorum, contra quos præscriptum est, adeo vt probatio in contrarium non admittatur, quod consentierūt, vel consentire desierunt per metum, aliudve impedimentum, vt per Ioannem Andreā, & alios, quos referunt, & sequuntur, resoluunt Burgos de Paze conf. 15. num. 34. Couar. reg. possessor 2. p. §. 4. n. 5. vers. 2. Pelaez de maioratibus 4 par. q. 20. num. 55. Ioan. Garc. de expens. cap. 9. num. 23. & in specie nostra tradunt Ias. l. Quominus num. 96. ff. de flum. Afflict. in const. lib. 1. rubr. 85. §. 2. nume. 1. Decius conf. 270. aliàs 271. num. 14. & 15. Aym. conf. 111. num. 25. quod indubitatum erit sicum præf-

præscriptione concurrant aliquot prohibitiones in ipsius temporis tractu contingentes; quo casu præsumendum est præscriptionem cum prohibitionibus incoepisse argumento tex. in l. ex persona. C. de probat. l. Quicumque. C. de apochis lib. 10. docet eleganter Couar. reg. posses. 2. p. §. 4. n. 6. vers. posterior ad finem.

46 Et ita conciliari potest altera opinio eorū, qui defendunt in mere negatiuis non sufficere immemoriam, nisi de prohibitione constet, vt volūt Capola de seruit. urban. cap. 50. num. 2. Casan. consuet. Burg. rubr. 13. §. 2. num. 15. Ripa respon. 194. ad finem, & num. 68. in cap. cum Ecclesia de caus. posses. & Ruyn. conf. 28. ex num. 11. lib. 1. nā si constet de aliquibus prohibitionibus, præsumptio erit pro immemoriali.

47 In nostris vero terminis interuenit præscriptio immemorialis, vt supra probatum est, non agitur principaliter de præscribendo iure negatiuo, item constat ex annalibus Lusitanos illam quasi nauigandi possessionem adquisiuisse ex aliorum prohibitione, tū ab initio, tū in temporis discursu: de Castellanis Malucas petentibus patet, qui ab ea pretensione prohibiti acquieuerunt, qui & Angli, & Galli clandestinè, & contra suorum Principum voluntatem nauigationem illam, & commercium interturbabant, vt de Castellanis
signi-

significauit Imperator Carolus Ioanni III. Lusitaniz Regi, & in eos tanquam in rebelles, & piratas animaduertendum postulabat Lucena in vita Xauerij lib. 4. cap. 2. & de omnibus nostri supplicium sumebant, eos vita, vel bonis spoliando, & nusquam illorum Reges de ea prohibitione, & spolio querellam instituere; nec similes pacis communis violatores, & piratae ius aliquod in suorum Principum gratiam, quos offendebant conseruare potuere, ex tit. quod vi aut clam, resoluit Menchaca Illust. c. 89. num. 38. ante fin.

48 Idem quoque de Batauis est dicendum, licet enim ex occasione rebellionis contra suum Principem naturalem, nostrum nauigationis Indicæ, & commercij ius infestauerint, non tamen id sunt ausi regnantibus Emmanuele, Ioanne III. Sebastiano, & Henrico, cum quibus illi, sicut & ceteri Christiani orbis Principes inuiolatam pacem seruarunt, sed postquam Philippus I. Lusitaniz Regni possessionem cepit, quod contigit anno à partu virginis 1580. Duard. Nonius in genealogia Regni Lusitaniz sub Philippo I. Herrera hist. vniuers. 2. tom. lib. 10. à cap. 2. Martin. Carrillo in analibus cent. 16. lib. 6. anno 1580. & tunc sub rebellionis, & belli colore nullum ius contra suum Principem consequi potuere nisi verum sit, quod

Non ius arma dedit, potius ius arma dederunt.

Nec

Nec aliud respondit Turcarum Imperator, dum armis & vi Bulgariam occupat, & ab Imperatore Constantinopolitano interpellatus, ne Regem amicum, & cōfœderatum regno spoliaret, ensem dextra attollens, *hic*, ait, *regna dat & aufert*, Iouius in Turcis.

ds. Quod autem ait Incognitus cap. 7. ad fin. accolas totius tractus Africani, aut Asiatici partem maris quemque sibi proximam piscando, & nauigando perpetuo vsurpasse, nunquam à Lusitanis prohibitos, refellitur, tum quia ex Bart. & Cœpola obseruauimus supra cap. 10. num. 41. protectionem, iurisdictionem, seu potius Imperium Imperatoris non excludi ex particulari cuiusque terræ adiacentis possessione, & iurisdictione: sicut non excluditur ex dominio vassallorum particulari ad notata per D. Thom. 1. par. q. 96. art. 4. Sotum lib. 5. de iust. q. 1. artic. 1. glos. verb. sanctionem in proœm. ff. Bar. in l. 1. n. 15. ff. de iurisdic. vbi Curtius num. 108. testatur communem Padil. in l. Altius num. 5. C. de seruit. Valasc. de iure emphyt. q. 8. num. 20. 21. & 43. concl. 5. Cald. de empt. ca. 21. num. 11. & passim alijs; tum etiam quia vt ostēdimus ca. 8. causa sexta, per maris Indici tractum nullus nauigare potest absque licentia Lusitanorum, cui prohibitioni omnes Reges confœderati & non confœderati (excipe hostes) acquiescunt, dūm

dum à nostris impetrant Saluum conductum.
50 Notabit obiter, nec oscitater lector in hac ob-
iectione mentem Incogniti esse, quod Lusitani
non possunt prohibere alios à navigatione ad In-
dos, idque ex eo quia ipsi Indi navigationibus, &
piscationibus tractum illum perpetuo occupa-
runt, nec à nostris eiectioni vnquam fuerunt, aut ab
ea quasi possessione eijci potuerunt, ita intendit
Indici maris tractum navigationibus, & piscatio-
nibus occupari posse, & ita mare navigationibus,
& piscationibus acquisitionis capax esse, quo fun-
damento totam suam dissertationem euertit; sed
subtilius respondet Incognitus mare à Turcis,
Mauris, & infidelibus, non à Catholicis nauigan-
do, & piscando occupari posse, rationem autem
differentiæ aliis (prout assolet) excogitandam, &
inueniendam relinquit.

51 Pro huius capituli, & argumēti coronide illud
contra Menchacam, & Incognitum notare libet
dum vterque.

Incidit in scyllam, cupiens vitare Carybdin.

Probant namque præscriptionem admitti posse
in rebus publicis à tēpore prohibitionis, cui pro-
hibiti acquiescant, ergo ex eorum confessione, &
sententia ius hoc prescriptibile est. Est enim cele-
bris doctrina Bald l. i. C. quando non petentium
partes, recepta ex Garc. de nobilit. glos. 12. n. 82.

fin-

singulariter decidentis illud quod non est renun-
ciabile, non esse prescriptibile, ergo si est renun-
ciabile, est prescriptibile, cum contrariorum ea-
dem sit disciplina, vt docet Consultus l. fin. in fin.
ff. de legat. 3. ornat Euerard. loco 19. conducit il-
lud, quod resoluimus sup. cap. 7. in fin. & ipse Me-
chaca Illustr. cap. 89. num. 37. ad fin. probat illud
quod ex concessione expressa fieri potest, adqui-
ri etiam posse ex tacita, & per consequens ex pres-
criptione.

52 Tandem non obstat opinio Castrensis. l. fin. nu.
4. ff. de vsu cap. resoluentis non sufficere mille an-
nos ad prescribenda loca publica, quia praposte-
re acceptus est a Mench. & ab Incognito; duo na-
que dicit Castrensis. Prius in rerum publicarum
adquisitione non opus esse prescriptione, sed oc-
cupatione, quod tamen supra ad 4. num. 16. reieci-
mus; est o tamen illius opinio esset vera, pro nobis
stat, si enim sufficit occupatio, a fortiori sufficiet
prescriptio; cum ea, quæ per possessionem adqui-
runtur, possint & prescribi, vt deduximus sup. c.
11. ad quintum.

53 Posterius vero est quod qui ædificat in loco pu-
blico, si ædificium penitus corruat, & ille, cuius e-
rat, dereliquerit, vtrum in hoc casu possit anti-
quus possessor alium ædificare volentem prohi-
bere, & resoluit quod non, etiã si per mille annos
durasset

De iusto Imperio Lusitan.

durasset occupatio concurrentibus ijs, quæ supra dixerat, scilicet data negligentia prioris domini, & non interueniente protestatione, prout ipse declarat, & notat Balbus de præscriptionibus 4. par. quinte q. 6. num. 7. quod quidem tantum abest, ut nobiscum pugnet, ut verissimum mihi videatur.

In his enim, quæ pro derelicto habentur quis dubitat nullum tempus præcedens impedire possessionem, & dominium infuturum, quod præcipue procedit in locis publicis, in quibus, dirutis & difficij, res in pristinam libertatem reducitur, ut bene decidit Vlpianus d. l. fin. ff. de usucapionib. ac per consequens si Lusitani nauigationem Indicam omittant etiam post mille annos; non dubito quin alij eam sibi vendicare possint; durante verò quasi possessione possunt utique Lusitani prohibere aliorum piscationem, & nauigationem, ut fatentur etiam illi, qui præscriptionem maris negant, & hic est vnus ex effectibus, quos considerant durante illa quasi possessione Balbus dicens receptum, & verum post Bart. & alios de præscriptionibus par. 5. q. 6. num. 10. vbi eam constituit conclusionem. *Prohibere possumus, ne quis intret locum nobis inuitis, unde prohibere possumus ratione possessionis nauigationem, & piscationem maris, & fluminis, quæ alijs nobis communia sunt de iure gentium.*

54 Hinc deduces frustra de fatigatum Incognitum
dum

dum totus est in neganda rerum publicarū præscriptione. Ea enim quæstio quoad propositū inutilis est; estò namque quod vera esset pars negatiua, nihil officeret, cum nobis sufficiat esse in ea quasi possessione nauigandi in Indos priuatiuè quoad alios; qua data concors est omnium sententia (ipso etiam ad stipulante Incognito, vt constat ex argumēto 4. de quo supra numer. 17.) & ea durante fas est nobis alios ab eadem excludere, vt Bartolus & ceteri relati numer. præcedenti fatentur.

S V M M A R I V M.

Cap. XV.

- 1 *Incognitus blaterat contra Lusitanos.
Iudicet ille de alterius errore, qui in se non habet quid cōdemnet.*
- 2 *Fides mendacijs opponitur & tripliciter cōsideratur quoad Regem, quoad contrahentes, quoad hostes.*
- 3 *Lusitanorum fides erga suos Reges absque exemplo.
Ege monix fides memoranda in liberando Henrico Principe.*
- 4 *Martinus de Freitas Conymbricæ præfectus fide, & cōstantia erga Sanctium Regem illustris.*
- 5 *Batani rebellarunt contra suum Principem naturalem.
Rebellio est maximum malum.*

De iusto Imperio Lusitan.

Rebellare contra suum Principem etiam malum, & tyrannum non licet.

Reges velut patres colendi, & serendi.

Patriæ honorem, & vitam debemus.

Iniuria in parentibus, patria, & regibus non vindicanda.

Hispania Rex non dominus, sed pater est.

Fœlices Hispaniæ Regis subditi.

6 Lusitanorum fides, & veritas in commercijs.

7 Batauorum dolus, & fraus in contractibus cum Indis.

Bataui genus noxium, populandisque prouincijs natum

8 Fides hosti seruanda.

9 Pueri Lusitani fides erga acerrimum hostem.

10 Fr. Antonij Laurerij fides erga hostem.

Didacia Silueira nobile factum in fide hosti seruanda.

11 Ioannis Castrij Indiæ Proregis insigne fidei seruanda documentum.

Apologia Analytica pro Lusitanis.

Cap. XV.

 BATERAT Incognitus multa Lusitanis imponens; eos enim vocat mendaces capit. 5. & 7. pauperes ante Indicam nauigationem capit. 7. in hæc verba, quibus factum ut inops diu populus ad repentinas diuitias subito proruperet, lucris velut dardanarios inhiâtes, c. 12. non miracula non signa audiri, non exempla

vita religiosa, qua ad fidem possent alios impellerè, sed multa scandala, multa facinora, multas impietates, cap. 4. ad finem, quod olim de Castellanis dixerat Victor. 2. p. de Indis num. 38. iudicet ille de alterius errore, qui non habet quod in se ipso condemnet ex D. Ambrosio relato in cap. iudicet 3. q. 7. & Papa Calixtus I. monet, quòd ponderet vnusquisque sermones suos, & quòd sibi loqui non vult, alteri non loquatur, c. ponderet 50. dist.

De fide & veritate Lusitanorum.

2 Mendacis fides, & veritas opponitur; hæc tripliciter quoad propositū cōsiderari potest, vel in ordine ad Principē, vel inter cōtrahētes, vel respectu hostis: in prima specie Catholicis hoc Lusitanis ab orbis exordio diuinitus est concessum, vt nunquā Reges suos cōmuni decreto cōstitutos armis petiuerint, Tho. Bos. de sign. Eccl. tom. 1. lib. 8. c. 1. in pr. sing. 1. nec in tā longe disitis terris aliquid vnquam contra suos Principes moliti sint Bos. de sig. Eccl. 3. tom. lib. 2 1. c. 2. vers. decimum.

3 Alfonso legiōnis Castellæque Rex Alfonsū Principē, qui primus postea Lusitanos Regio nomine est moderatus, intra oppidū Guimaranis obsidebat, eo animo, vt prius oppidū capere, quā inde castra mouere cōstituerit: Egas Moniz, qui mi

De iusto Imperio Lusitan.

norē Alfonſi Luſitani xtatem rexerat, & tūc pro ea auctoritate, & gratia, qua valebat vnus maxime reſ cōmunes prudētia, cōſilioq; gubernabat: ex oppido egreſſus, factaque Regis cōueniēdi po- teſtate, ita eius animum flexit, vt pace facta ijs cō- ditionibus, quas ferre ipſe voluit, obſidio ſoluta fuerit, fidei data cum poſt annos aliquot Alfon- ſus Luſitanus immemor eſſe videretur; toletum Egas abijt ad Regem, collū laqueo implicitus, vt capitis ſupplicio Sacramenti religione exoluerē- tur, quod ſe inuito violatū eſſe excuſabat. Tanti viri ſqualore, & lacrymis Rex ad miſericordiam flexus impunitatem dedit, ex Marian. libr. 10. de reb. Hiſpan. cap. 13. ad finem.

- 4 Alfonſus Boloniæ Comes in fratris Regis Sā- ctij adminiſtrationē à Clem. V. e. grandi de ſup- ple. negl. in 6. ſuffectus Conymbricam obſidebat in Sanctij fide perſtatē, Martinus de Freitas vrbis & arcis præfectus nunciata Sanctij morte (deceſ- ſerat enim Toleti) impetrata à Comite licentia Toletū de latus, aperto Regis extincti ſepulchro Conymbricēſes claues in manus dat ab homa- gio & Sacramento ſe exoluens, Chronica Alfon- ſi ſapientis c. 7. *Virifidem*, ait Marian. de reb. Hiſp. libr. 12. capit. 4. in fine, *atque conſtantiam omnibus ſæ- culis prædicandam, Luſitanū generis, & ſanguinis propriā laudem.*

5 Bataui vero contra suum Principem rebellarunt, quo nihil miserius, nihil foedius, & mare calamitatum ait Lypsius pol. lib. 6. c. 1. nec subditus contra Principem naturalem licet malum, crudelem, & tyrannum aliquid moliri potest, Bodinus de republica lib. 2. ca. 5. Nam cum reipublicæ iniuriæ nobis tolerandæ sint, & Regum etiam, qui rei publicæ parentes sunt, offensiones perferendæ; Quoniam iniuria nec in parentibus, nec in patria vendicanda est, quibus post Deum, vitam, ingenium, & disciplinam debemus; neque naturæ repugnare, nec patriam lædere, neque fidem frangere, quamvis omnibus iniurijs oneratus sis, unquam licebit, Osor. de reb. Emman. lib. 11. pagin. mihi 422.

Cum tamen Regimen Hispaniarum Principis magis paternum, quam Dominicum sit, pro ut exteris etiam notum est, ut verius de eo dici possit, quod de Alexandro dixerat Plutarch. *feliciores esse, qui sub illius Imperio degunt, quàm qui illud effugerunt.*

6 Circavero cōmercia ex primo nostrorū in Indiā aduētū tāta apud Reges, populosq; illos Lusitanorū fides cōcepta est, ut cū Petrus Alvarus Capralis primus post Gamā Indicæ classis Nauarchus, à Cananoris mercatoribus certum pondus Zingiberis atque Cinnamomi emeret; Rex existimans ex defectu pecuniz non plus oneris illū accipere,

De iusto Imperio Lusitan.

sibi fore gratisimum significauit, si velit uti suis pecunijs, perinde ac si Regis Emmanuelis essent, agit Capralis gratias & ostendit nuncijs magnū numerum aureorum nummorum, ut intelligeret Rex non ex pecuniæ inopia, sed quod naues iam satis oneratae erant, emere plura noluisse Osor. lib. 2. de rebus Emman. pag. 79.

- 7 Per contrarium vero Hollandenses anno millesimo sexcentesimo ex historia Ætiopie Orientalis lib. 4. c. 24. cum duabus nauibus lauam peruenere, ubi varias merces emerunt ereis nummis ingeniose tamen argentatis, & post onus susceptū, cum lauocenses fraudem & dolum detegerēt, eos in carcerem coniectos nauibus, mercibus, & vita spoliare voluere, sed ab illis vix impetratum est, ut alios mercatores ex Batavia expectarēt, qui veros nummos ad ipsorum satisfactionē persoluerent, prout contigit post sex menses miserimæ custodix; unde eorum opinio per illam Orientis plagā non mediocrem accepit iacturam, *Hollandini* (ait Albertus Crantius in *Vandalia* lib. 14. cap. 18.) *noxium genus hominum, qui populantis terris natum est, diffusum per Regiones Orientis, Liuoniam, Prusiam, Pomeraniam.*

- 8 Tandem circa fidem hosti seruandam, prout decet ex D. Augustino relato in cap. noli 33. q. 1. ut eleganter profequitur Becan. 2. tom. opusc. 1.

à cap.

à cap. i. quod Roma in vno regulò admiratur Horat. lib. 3. carm. ode 5.

Fertur pudica coniugis osculum

Paruosque natos, ut capitis minor,

A se remouisse, et) virilem

Toruis humi posuisse vultum.

- 9 In nostris pueris clariora fidei documenta splē descunt; ad Suarium Indię gubernatorem venit puer Lusitanus cum litteris a Lusitanis, qui fuerāt à Calecutij Rege, Capralis tēpore, capti, vt pacē cum ipso Rege iniret, & eos à miserrima seruitute in libertatem vindicaret: lectis litteris Suarius pacis conditiones non approbans puerum retinere voluit; puer autem constantissime repugnauit dicens se nunquam tantum dedecus admissurū, vt datam fidem metu mortis, aut seruitutis violaret, captisve cædis causa foret. Ofor. de reb. Emm. lib. 3. pag. 140.

Interque mærentes amicos

Egregius properabat infans. Exul ex Hora. sup.

- 10 Fr. Antonius Laurerius Franciscanus è Socotora Indiam petens ad Suriatum oræ Cambaice factò naufragio cum aliquot Lusitanis ad Mamudium Regem captiuus abducitur; cum iam diu in eo seruitio degerent, atque ad eos eximendos accederet nemo; Laurerius omnium consensu delectus est, qui Goam de redemptione contēderet,

De iusto Imperio Lusitan.

ea lege, vt si nihil transigisset; intra certum diem bona fide rediret, atque eius reuersionis quasi ob fidem, & pignus horridum funem, quo cingebatur; reliquit Regi: vt Goam peruenit, absente per id tempus Pratore, nihil decidi super tanta re potuit, ita infecto negotio protinus, vt promiserat in Cambaiam reuertit. Quę res tanta admiratione Regem affecit, perpuratoque, vt confestim sine vlllo pretio, quin etiam ornatos, lautosque Lusitanos benigne dimiserint; neque id modo Laurentij virtus, & sanctitas consecuta est, verum etiã apud illas nationes non parua cum utilitate egregiam probitatis existimationem, & famam nomini Lusitano peperit: sane quam egregio documento non solum ad conscientię fructum, & officij religionem, sed etiam ad opes, & gloriam, constantia promissorum, & fide nihil in rebus humanis esse præstantius, ex Massæ lib. 5. hist. Indicar. pag. mihi 115.

- II Didacus de Silueira dũ magna classe Erythreum mare ingreditur, vt Sarracenorum naues interciperet, ab Indięque nauigatione auerteret; quãdam ingentem nauem mercibus, & Mauris onustam offendit; cuius dux vt nostros myoparones agnouit, subductis velis ad Silueiram in scapha accedit, & ei confidenter Lusitani hominis (qui in Iuddã captum se referebat) epistolam ad instar sal

ui conductus (cuius mentionem fecimus capit. 8. num. 25.) obtulit, qua captiuus Lusitanis verbis à Lusitanis ducibus postulat, vt nauem illam, quæ cuiusdam nequissimi Mauri erat, prædarentur; Silueira tamen propter Sarraceni fiduciam, & Lusitani nominis æstimationem non solum nauem auro, & pretiosis mercibus refertam generoso dimisit animo, sed & capti fraudem occultans discerpta epistola firmum saluum conductum Sarraceno Nauarcho concessit; ne forte in alterius ducis manus inciderit, qui non tantum honori, & reputationi deferendum putaret, & sic hosti fidem, & fiduciam contra mancipij perfidiam, in Lusitani nominis decus seruauit Barr. Decad. 4. libr. 4. cap. 22.

12 Ioannes Castrius Indiæ Prorex caesis, & profligatis ad Diuum parua manu, sed ingenti animo, magnis Cambaræ legionibus, arcem ab hostibus pene dirutã à nouis fundamentis multo quã antea firmiorẽ edificare constituit; retardabat opus pecuniæ penuria, eamque inueniendi sine pig-nore difficultas: sedit animo è venerabili illa barba crinem euellere, quem pro necessarijs ad opus numis oppignerauit, & intra constitutum tempus solutis pecunijs redemit: hunc tanti viri posteriores factis & splendore non inferiores in fidei seruandæ testimonium omni Thesauro pretioso

De iusto Imperio Lusitan.

rem religiose custodiunt, & sæpius videre cupien-
tibus ostendunt.

S V M M A R I V M.

Cap. XVI.

1 *Lusitania auro abundans.*

*Lusitania Reges bella contra Mauros, & Turcas gesse
re absque amicorum auxilijs.*

*Lusitania Reges alios Principes Catholicos armis, pecu-
nijs, exercitibus, vel clasibus cõtra fidei hostes adiuua-
runt.*

2 *Dionysij Lusitaniae Regis liberalitas in Reges Arago-
nia, & Hispania.*

3 *Ioannes II. Lusitaniae Rex Regibus Castelle Catholicis
largè suppetias mittit ad expugnandam Malacam,
& succurrit Maximiliano Flandriae Comiti num. 4.*

4 *Maximilianus profligatus petit, & obtinet à procura-
tore Regis Lusitaniae pecuniam ad bellum restauran-
dum.*

5 *Alfonsus III. Lusitaniae Rex opem tulit contra Reges
Mauros ad salsum.*

Victoria insignis ad salsum amnem contra Mauros.

*Alfonsus V. ad liberandum à Turcis Hydruntū elassens
mittit.*

6 *Ioannes Lusitaniae Rex III. succurrit Castelle pro Ca-
rolo. V.*

- 7 Emmanuel Lusitaniae Rex classem mittit Venerijs contra Turcas.
- 8 Ludovicus Lusitaniae Infans cum magna classe iuuat Imperatorem Carolum in expugnatione Tuneti.
- 9 Incogniti mendacium, vel ignorantia circa Lusitaniae paupertatem.
- 10 Lusitania diues ante Indiae navigationem.
- Indaei expulsi à Castella magnas diuitias Lusitaniae Regno deferunt.
- 11 Lusitania Regnum opulentissimum ante Indiae navigationem.
- 12 Olyspo rotius orbis emporium.
- 13 Arx D. Georgij ob aurisodinas Mina nūcupatur, ante que Indiae explorationem Lusitanis subiecta.

De Lusitanorum diuitijs ante Indicam
navigationem

Cap. XVI.

I **L**USITANIAM auro abūdare olim scripserat Plinius, dicens, nec in alia parte terrarum tot saeculis haec fertilitas, libr. 33. capit. 4. idem firmat Strabo lib. 3. de situ orbis, sed illud non praetermittendum in Tago aurum adeo purum putum arenis erui, vt Ioannes III. Lusitaniae Rex ex eo auro sceptrum confici iussit,

rit, quo hodie Reges, vel quando acclamantur, vel quando inconuentu Regni assunt, vtuntur Eduardus Nun. in descriptione Lusitaniæ cap. 14. sed iam Plinius libr. 3. cap. 4. Tagum Gangi, Pato lo, Hermo, & Pado in hac excellentia præfert, & hodie in Lusitania auri, & argenti fodinæ inueniri poterant, nisi edicto Regio prohibita forent ex eodem Eduardo. Posteriori sæculo annalibus cõstat Reges Lusitaniæ varia bella contra Mauros, & infideles in Africa, & Asia perpetuo gessisse nullis ad ea ab amicis auxilijs corrogatis; contra vero hi semper Principes Catholicos, vel pecunijs, exercitibus, vel classibus liberaliter, & laudabiliter iuuarunt.

2 Dionysius (vt antiquiora omittamus) cum in Castellam, & Aragoniam arbitrij causa uisisset, eo apparatu, & magnificentia præ ceteris Regibus excelluit, vt etiam carpant Zurita in annalibus Aragoniæ part. 1. lib. 5. cap. 66. Mariana lib. 15. hist. Hispan. cap. 7. Tentorijs enim toto itinere erectis abstinuisse oppidis memoratur; nullus fere ex nobilibus utriusque aulæ indonatus ab eo discessit, & Iacobo Regi Aragoniæ uxoris fratri, magnam auri summam mutuo petenti, oppidumque propignore offerenti, mutuum negauit, duplum dono dedit, ab eo autem cum hospes esset, nec xenium quidem ipse, vel suos accipere uoluit. Castellæ

tellæ Regi Fernando genero suo, præsidium ab eo ad belli sumptus poscenti, ultra magnam pecunie summam, smaragdinum poculum pretij inæstimabilis dedit; cum autem non tantum præsentibus nobilibus donasset, sed & absentibus munera misisset, & in Portugalam reditum pararet, nobilis quidam Castellanus quæstus est, quod se solum in donatum omitteret; cumque Rex se excusaret, quod illius notitiam non habuisset argenteam mensam magni ponderis, in qua cœnabat, & quæ solum ex Regio instrumento supererat, ei obtulit, addens, ut boni consuleret: nihil iam sibi esse reliquum, quo eum honoraret, ex Eduardo Nonio Leone, P. Antonio Vasconcellio, & alijs, in Dionysio.

3 Fernando & Elisabet Catholicis, dum Malacam obsident diutius quam vires, & pecunia patientur, à Ioanne II. Lusitanix Rege mutuas postulant munitiones, ne ab incerta oppugnatione desistant, quod Ioannes libenti animo, & liberali concessit, quibus auxilijs obsidio expugnata vrbe fœliciter successit, Resèdus in Chronica Ioannis 2. cap. 6 r.

4 Cum Maximilianum Flandrix Comitem Romanorum Regem Brugenses ciues captum custodijs circumdedissent impetu in Regiam facto, (auctor est Marian. lib. 25. cap. 11.) idque aliunde

Ioan

De iusto Imperio Lusitan.

Ioannes II. Lusitanix Rex sciuisset, extemplò legatum ad Maximilianum misit, cum militum, & classis pollicitatione, cum Syngrapha Regia ad nobillissimos drapesitos data, qua inspecta Flandrix Comiti quadragies sextertiū numeraretur, quę pecunia eo tempore, & sæculo, quamuis Rex iam in libertatem esset vendicatus, ad illius tamē autoritatem, honorisque æstimationem, ac pacis conditiones magno fuit adiumento ex Resend. in Ioan. II. cap. 71. & cum postea idem Maximilianus Antuerpiæ ad bellum persequendum, & exercitum soluta stipe sibi de cætero tuendum, nummis indigeret, à Didaco Fernandez, qui Regis Lusitanix negotia tunc Antuerpiæ procurabat, magnam nummorum copiam nomine dicti Regis Ioannis II. postulauit, quam procurator presentem numerauit, quod Ioannes adeò approbavit, vt & generositatem Didaci laudauerit, & magnis honoribus, & beneficijs ornauerit Resendus in eadem Chronica cap. 175.

5 Anno 1340. Alfonsus Lusitanix IIII. Alfonso XI. genero opem tulit contra Olbohacenum Marrochorum Imperatorem, & Abenhamet Granatę Regem, & ad Salsum annum nobilissimam victoriam Toletanis etiam anniuersarijs sacris celebratam vterque Alfonsus cæsis supra ducenta Maurorum millibus adeptus est, historix Lusita-

Lusitanix in Alfonso Quarto, Mariana de rebus Hispan. lib. 16. c. 7. & 8. Carthag. in anacephalæo si Reg. Hisp. c. 87. Zur. 2. p. c. 53. Alfonso V. insignem classem aduersus Turcas, qui Hydruntum vulgo Otranto Neapolis nobilem urbem expugnarant, ad Sixti Quarti instantiam misit Eduard. Nun. in descript. Lusit. cap. 48.

6 Quo tempore communitates, vt vocant, Castellæ in Imperatorem Carolum Germanicis bellis implicitum arma sumpserunt: qui pro Imperatore sese opposuere, viribus, & nummis destituti, à Ioanne Lusitanix III. armis, munitioibus, & pecunijs adiuti de seditiosis victoriam, & supplicium reportarunt, Ofor. de rebus Emman. lib. 12. reiecta ex aduersarijs regni inuestitura ex eodem Ofor. & Conrado Lycothene, apopthem. tit. de fide seruand.

7 Bajacetus Turcarum Imperator magnam classem instruxerat, qua insulas, & ciuitates Græcia, quæ ad Venetorum Imperium pertinebāt, in suam redigeret ditionem: Emmanuel Lusitanix Rex ingentem classem ad Turcarum impetum retundendum obtulit, cuius in Corcyram delatæ fama, & procinctu aliorum Principum deterritus Turca classem maximis edificatam sumptibus ab instituto bello inglorius reduxit, Ofor. lib. 2. de rebus Emmanuelis.

De iusto Imperio Lusitan.

8 Multò maiorem in Caroli leuiri auxilium ad Tuneti expugnationem detulit Ludouicus Ioannis Lusitaniæ III. Regis frater, Sādoual in Chronica Caroli V. & Andrade in Chronica Ioannis III. 3, par. cap. 15.

9 Si ergo Lusitaniæ Rex exercitibus, classibus munitiõibus & pecunijs principes Imperij, Neapolis, Castellæ, Aragoniæ, Flandriæ, Venetiarum & alios sæpe munifice etiam ante Indiæ explorationem iuuauit, ignorantie supinæ, aut impudentis mendacij crimen non effugiet Incognitus.

10 Sed & ante primam Indiæ nauigationem audiamus Hieronymum Conestaggium Lusitanis parum affectum lib. 1. in pr. de Portugalix, & Castellæ coniunctione, *valde (ait) iam creuerat Regnū incolarum numero, ac diuitijs; longe uero impensius postea creuit anno 1482. ex Iudaorum à Castella expulsionẽ, quarum ingens numerus ex Castella sinibus eiectus à Ioanne secundolicensiam in Lusitaniam migrandi obtinuit sub hac lege, ut octo ducati in singula capita soluerentur, et alijs conditionibus; circiterque uiginti millia familiarum, quarum singula decem amplius capitibus constabant, in Lusitaniam migrantia fisco Regium non mediocriter auxere. Quibus ultra xrarij, Asiæque opes in Indiæ expeditionem exhaustis, ad eam sustinendam nobilibus donatiua indixit Emmanuel Lusitan. Rex.*

11 Ita ut ante Indiæ explorationem nullum ex
Euro-

Europæis Regnum opulentius Lusitano inueniretur, vt constat ex historijs, vel eò maxime quia cæteri Christiani orbis Principes assiduis bellis velut Cadmea gens inter sese desiderent, & cõsumerētur.

12 Quorum subditis liberum olyssipponis emporium mercatorum totius orbis frequentia illustre semper patuit; commercijs autem vniuscuiusque Regni opes præcipue augentur: ideo A costa lib. 3. de proc. Ind. Salute c. 11. vere & meritò dixit Indiam Orientalem auro, & auspicijs Regum Lusitanorum partam: vnde perspicaciores intelligūt Lusitaniam viris, armis, opibusque opulentiorē fuisse ante Indiæ nauigationem, quam post; cum per tot colonias vires diuisæ omnem substantiã e Lusitania exugant, & exhauriant.

13 Adde quod ante Indiæ nauigationem arx D. Georgij, quæ ob auri fodinas Mina nuncupatur, sub Lusitanorum Imperium iam venerat; ex qua singulis annis tam ingens auri pondus in fiscum Regiū deferebatur, vt Cananoris, & Cochimi legati cū in Indiam reuenterentur, in itinere naues ex Mina obuias habentes, tantam auri copiam (quam eis Indiæ prætor, & Almirdus Vascus à Gama in beneuolentiæ, & gratiæ signum ostendi procurauerat) admirati contrariam opinionē, quam ex æmulorum inuidia conceperant, de-

De iusto Imperio Lusitan.

posuerint Barrio. decad. i. lib. 6. cap. 2.

SUMMARIUM.

Cap. XVII.

- 1 Lusitani perlustrant quotannis Oceanum ab herculeo fiere usque ad extremos Sinas, & Iaponios. Batavi, & alij inuident Lusitanis lucrum, quod ex suis navigationibus accipiunt.
- 2 Lusitani lucrum ex navigationibus nanciscuntur, et eo fidem Catholicam defendant. Rex Lusitania in Africa, & Asia magnos sumptus facit in fidei tutelam, & incrementum. Hispania Rex armatus est mari, terraque contra Turcas, Mauros, piratas, & rebelles.
- 3 Lucrum ex Indijs non aequat sumptus pro conseruanda fide Catholica insumptos. Batavi infestant sui Principis naturalis possessiones. Prædisillecti caueant, ne fiant prædæ.
- 4 Auri, Argenti, gemmarum & aromatum copia ex Indijs adducta non solum inseruit fidei Catholicae defensionem, sed etiã Ecclesiarum Diuiniq; cultus ornamento. Olyssipone singulis annis expenduntur viginti millia aureorum in odoribus, qui saris in delubris cremantur.
- 5 Lusitani præferunt honorem diuitijs, & in seqq.

De Lusitanorum lucro ex Indico commercio.

Cap. XVII.

BIECTAT Incognitus Lusitanis lucri auiditatem, & quod sibi velut danarij vniuersi orbis quæstum soli vsurpare fatagant: haud credendum erit Incognitum ob bonum publicū talia effutire, sed proprio commodo adhæc verba incitari, propter quod & alij nostræ nauigationi, potius suum lucrum affectâtes, quâ propagationem religionis.

Cum Lusitani lustrent quotannis quidquid Herculeo freto vsque ad extremos Sinas, & Iapōnios Oceanus circumfluit Bos. de sign. Eccles. 3. tom. lib. 20. cap. 6. pag. 51. id quoque emolumentum etiam & opes ex suis peregrinationibus quærunt, sine quo vix tota Europa sustinere posset sumptus, quos quotidie Lusitanicæ Rex in Africa, & Asia in fidei Catholicæ augmentum, & protectionem, cum maxima hominum, & pecuniarū iactura facit; ita vt nec Indiæ merces, nec Lusitanicæ ad tantum onus sustinendum sufficiant: præcipue hodie cum Rex noster varijs in Prouincijs cum exercitibus, & classibus mari, terraque cōtra Turcas, Mauros, infideles, piratas, rebelles

De iusto Imperio Lusitan.

& Hæreticos, armatus esse debeat; in quo non tã pomeria suæ ditionis quàm Christianæ exhaustis in id proprijs & vassallorum facultatibus quaerit, Damianus à Goes de rebus, & Imperio Lusitanorum ad Paulum Iouium.

3 Itaque maius onus & hoc grauissimum, quam lucrum nauigatio Indica Hispanis affert, vt testatur A costa libr. 3. de procurand. Indorum Salute capit. 3. testis est ipsa Batauia, quæ contra suum Principem potentissimum, sed maioribus districtum curis, Hispaniæ auro, & diuitijs armata tot annis non solum insultet, sed in illius fines, & ditiones audacter ingrediatur prædis illecta; quæ quia hamata sunt, caueant, ne qui illis pascuntur, tandem ipsi prædæ fiant.

4 Ipsa etiam auri, argenti, gemmarum, ac aromatum copia non tantum ex Indijs aduehitur, vt Rex Catholicus Ecclesiam Catholicam aduersus inferni portas protegat; sed vt in res etiam sacras, templa, sanctorum & præcipue immaculatæ Deiparæ imagines, ac solemnina sacra erogentur: ita vt (maiora omittam) ex viris fide dignissimis affirmet Bolsius statim citandus Olyssipone singulis annis expendi aureorum viginti millia in odores, qui sacris indelubris cremantur: quæ munera & opes amplissimas

simas ad Ecclesie Catholice cultum, & ornamentum ex longinquis oris deferenda diuinis oraculis probat, & inter vera Ecclesie Catholice signa refert Thomas Bosius de signis Eccles. 3. tom. lib. 20. cap. 6 pag. 51.

5 Vt autem constet quod Lusitani omni lucro Religionis causam ante ferunt, illustre Indici Proregis factum proferatur: Constantinus Brigantini Ducis filius Indice Prorex potentissimum Ianafatani in Taprobane tyrannum debellauit, coroneque Lusitanie subegit anno 1560. & inter optima Thesauri spolia des simij (cui fanum insigne dicatum erat, cuius (vt alia sileam) dumtaxat pecori in victimarum usum custodiendo, porticus miram in longitudinem excurrebat, columnarum septingentarum e marmore tantae magnitudinis vt Agripae columnas, que in celeberrimo omnium Deorum templo Romae visuntur, sine dubio adaequant ex Mass. lib. 1. hist. Ind.) in adyto inuentus, quem tutelare veluti numen magna Orientis pars superstitionis colebat, singulisque annis Orientis Reges magnum auri & gemmarum pondus per suos legatos nefario danti offerebant; impressamque in aromatica massa effigiem sibi deferri curabant, vt si non prototypum penes se, imaginem saltem haberent. Huius reliquiae amissionem

De iusto Imperio Lusitan.

prædicti Reges ægretulere; & statim Pegu Rex in Taprobanem ad Victorem legatos mittit cum magna aureorum millium copia, vt dentem illū gentium Orientis solamen, & idolum sibi concedat cum mandatis, ne legati vllō pretio reliquā dimittant, seque reliquis Orientis Regibus in re tanta præferri procurent: & cum nostri Imperij status pecunijs valde laboraret, propter ingentes sumptus, qui quotidie ex insurgentium bellorū occasione, & impensis oriebantur; virique militares non dimittendam aurei millionis oblationē instarent, quibus, & militibus debita stipēdia solui, & in seruitutem Regum superbia, & rebellio redigi in fidei augmentum, & nostri Imperij stabilitatē, possent; nec ideo idololatriæ ansam barbaris præberi clamitarēt; quādō quidē, & ipsi idololatræ erant, & illius nefandę reliquæ imaginē colebant; vnde ex prototypi adoratione nullum vitij, aut virtutis discrimen constitui poterat; vicit tamen Constantini constantia, ac suffragium & ex Theologorum sententia superstitionis reliquiam Ethnicis nequaquam reddendam cuiuslibet pretij intuitu, aut maioris boni colore constituit, & exemplō in ipso senatu, & coram eisdē consularijs, dentem zafiris, carbunculisque magni pretij exutum, seu potius degradatum, in alienum mortarium proprijs manibus, in pulueres reductum

ductum in ignem ad illud sacrificium accensum proiecit, cultui Diuino, & fidei zelo omnes The sauros, & humanos honores postponens Lucena in vita Xauierij lib. 2. cap. vltim. Petr. Ortix en la viagen del mundo libr. 3. cap. 13. licet id per incuriam Petro Mascaren. tribuat: exhibeant Bataui, qui nobis fidei Catholicæ mendas obijciunt, & impropere, ex omni antiquitate simile religionis exemplum; sed hoc Brigantineæ familiæ opus est, vt ceteri Europæ Principes, sicut ab illa profapiam ducunt, virtutum quoque & religionis documenta accipiant.

6 *Alfonsus Albuquerque India Prætor cum Vtimutiraiam, quem Mauris in iure dicundo Malacæ præfecerat, ob proditionis crimen capite plecti cum filio, & nepote constitueret, centum millia aureorum, quæ ab Vtimutiraiæ vxore pro illorum vitis offerebantur, iustitiam pretio licitandam non esse respondens, contempsit Barr. decad. 2. lib. 6. cap. 7. Maffæus lib. 5. histor. Indic.*

7 *Aluarus Acuña, dū Diensi arcī à Mamudij exercitu obsessæ subuenit, naues auxiliares expugnat, ducem in arcē infert, cui magnū auri pondus frustra offerenti cū primoribus abscissæ ceruicēs, ab hostibus agnitæ rabiem in Lusitanos acueret, Damian. de bello Cambaico comment. 3. ad fin. Maff. lib. 13. hist. Ind.*

De iusto Imperio Lusitan.

S V M M A R I V M.

Cap. XVIII.

1 Incognitus impropereat Lusitanis scandala, facinora, & impietates in India.

Lusitani intra Ecclesiam Catholicam constituti ex Incogniti confessione.

2 Ecclesia vera veris miraculis constat.

3 Novatores miraculis suam doctrinam non confirmant. Apostoli signis & virtutibus predicabant.

D. Paulus miraculis doctrinam Christi confirmat.

Moyse miraculis ostendit se à Deo missum.

Regnum Dei non in sermone, sed in virtute consistit.

4 Lusitania Regum præcipua cura infidelium conuersio.

5 Epistola Ioannis tertij cirra fidem Catholicam dissimulandam, & conseruandam in Oriente.

6 Miracula ad infidelium conuersionem concurrunt, vel in bellis, vel infidei probationem.

Miracula hodie cur non fiant frequentius in infidelium conuersione, sicut olim?

7 D. Franciscus Xauierius Apostolorum heres miraculis plantat fidem in Oriente.

Sina & Iapo martyribus pro fide Catholica triūphat.

Iesuite cum magno fructu in Orientali cōuersione operantur, duplicique honore fruuntur velut Bejamin.

8 Lusitanilaici velut nuncij Apostolici Reges, & populos ad fidem conuertunt.

Iaco-

Iacobus Canus Congi Regem, & populum conuertit.

Antonius Galuanus in Malucis Reges, & populos conuertit.

Antonius Paima in Macazares conuertit Reges, ac proceres.

9 *Abassini Imperator, proceres, populusque hodie obsequiū Romano Pontifici præbent.*

Iesuitæ in Abassia.

*Abassini obsequiū Clementi VII. corā Carolo V. defertur
Conuersio infidelium, & Apostasia reductio ad fidem
Catholicam, pertinet ad miraculorum genus.*

10 *Lusitani in bellis diuinam opem experti contra Mauros, Turcas, & infideles.*

Virgo, Iacobus, Thomas, & alij sancti visibiliter in prælia pro Lusitanis ingressi.

11 *Bataui cū Regibus copulati à nostris sæpius repulsi.*

12 *Auberti Miræi testimonium de gloria, & fide Lusitanorum, deque religione Catholica per eos amplificata in India Orientali.*

Lusitani in Indiam arma victricia, & crucis trophæum inuenerunt.

13 *Gerardi Mercatoris testimonium de cultu, Christianique religione per Lusitanos in Orientali ora propagata.*

14 *Lusitanorum triumphus in Africa, & Asia contra Turcas, Mauros, infideles, & rebelles.*

Lusitanorum victoriæ diuino potius auxilio, quam ipsorum fortitudini tribuenda.

De iusto Imperio Lusitan.

Religio vera semper in Lusitanis eluxit.

15 Lusitanorum gloria, & fortitudo non diminuitur ex
diuinis auxilijs.

16 Lusitani à Deo pradilecti miraculis ab Infancia Regni
Lusitanici.

Alfonsus Lusitania Rex primus debellat quinque Reges
Mauros Christi apparitione confirmatus.

17 Lusitanorū Regum insignia quinque Christi stigmata,
& cur magis Lusitanis, quam alijs Regibus fuerint con-
cessa.

D. Thomas Christi latus, & vulnera perscrueatur,
ut eorum fidem, & veritatem gentibus reuelaret, Lu-
sitanisque idem officium relinqueret.

Alfonso Albuquerque crux in cælo apparet.

18 Crucis, ad quam intersectus est D. Thomas, miraculis
illustre, ac frequens.

19 Spolia hostium Lusitaniam ditauerunt.

20 Crucis miraculum hodie in Goa.

*De Lusitanorum Religione in India
Orientali.*

Cap. XVIII.

M proferat Incognitus Lusitanis scandala, facinora, & impietates in India Orientali: cum miracula, & exempla vitæ ad infidelium cōuersionem ab illis expectanda forent. Maximas certe grates Lusitani Incognito, & debent, & agunt; agnoscit enim miracula, & signa cœlestia a nobis deberi, & desiderari ad fidei Catholicæ confirmationem, & promulgationem; & inde fateatur inuitus Lusitanos intra Ecclesiã Catholicam, Apostolicam, & Romanam contineri.

2. Solum namque miracula vera in vera Ecclesia reperiri, & illam probare docent D. Augustinus tract. 13. in Ioannem de vnitae Ecclesiæ cap. 16. & lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. Bellarmin. lib. 4. de Eccles. cap. 14. Bossius latissimè de signis Ecclesiæ tom. 1. libr. 5. cap. 1. & de miraculis in Africa, & India Orientali cap. 2. vers. inculamus, cum seqq. Iodocus Coccius in Thesauro Catholico tom. 1. lib. 8. de signis Ecclesiæ art. 13. & de miraculis Indiæ Orientalis, ad finem artic. & in Ecclesia

sia Catholica sese miraculorum vinculis retineri affirmabat D. Aug. contra Epistolam fundamenti cap. 4.

3 Per contrarium nuperi nouatores (qui repudium Romanæ Ecclesiæ dederunt) in nouorum dogmatum cōfirmationem, quod signum, quod miraculum ediderunt: vt eorum doctrina à Deo nouiter missa crederetur, prout necessarium erat si illa vera foret, Marc. vltim. *Prædicauerunt Domino confirmante sequentibus signis, & ad Hebræos. 2. Constance Deo signis, D. Paul. 2. Cor. 12. Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni paciētia, in signis & prodigijs, & virtutibus,* cum alijs relatis per supra citatos; sic Moyse Exed. 4. à Deo missum se ostendit editis miraculis, *non enim in sermone est Regnum Dei (vt ad Corinth. 4.) sed in virtute,* hoc est in vi, & potestate res mirabiles patrandi ex Perpinian. orat. 12. de retinenda veteri religione.

4 Vt autem constet Regibus Lusitanis præcipuā semper infidelium conuersionis curam fuisse, vnā tantum Ioannis III. ad Ioannem Castrium Indiæ Prætorē Epistolam referam (vt Incognitum imitemur, qui alias Epistolas Regis nostri ad Batauorum ab India expulsionem datas in suæ disputationis calce transcribit) cuius meminere Maffæus lib. 12. histor. Indicar. pagin. mihi 300. Lucena in vita Francisci Xauerij libr. 2. capit. 22. singu

la namque verba singularem pietatem, & sapientiam Regum Lusitanix ostēdunt, sic ergo scripsit.

5 Ioannes Rex, Ioanni Castrio Indię Prętori, amico S. Quod non ignoras, idololatria tam graue piaculum est, vt ea in meis Regnis vllō pacto ferenda non sit: delatum est autem ad nos, in Goanis finibus, tūm publicē, tūm priuatim coli sacella idolorum: præterea ludos, ritusque ethnicos celebrari palam. Ac proinde, tibi etiam atque etiam mando ac planē iubeo, idola omnia per idoneos ministros inuestigata, & vndique sublata comminuas, comburasque, & cum grauibus edicis minis, ne cui prorsus vllum eiusmodi simulacrū, aut signum ex ære, ligno, argilla, gypso, aliove metallo, materia, massa, fundere, sculpere, fingere, exprimere, figurare: aut aliunde importatum habere, seu sacra ludosue ethnico more facere, aut Brachmanas concionatores magistrosve, teterrimos Christi aduersarios, vlla ope iuuare, vel recto recipere liceat. Qui secus faxit, pœnis in edicto propositis nulla remissione mulctator. Et quia gentes ad legitimum vnus Dei cultum, non modo spe futura beatitudinis, sed etiam præsentibus interdum præmijs inuitandę sunt; curabis enixe, vti redempturę vectigalium, curationes publicę, & alia munera quæstiuosa in homines ethnicos ad hanc

diem

diem conferri solita, in ipsos Christi neophytos primo quoque tempore transferatur. Ad classes meas deducendas audio promiscuum cogi vulgus Indorum. Placet excipi Christianos, quod si necessitas, eorum quoque operas interdum exegerit; videbis omnino posthac, vti quotidiana illis merces ac iusta soluatur. Atque hoc toto de genere. Michaelis Vaszi sententiam exquires: quæ nos virum & publicæ rei bene peritum, & Christianæ religionis apprime studiosum animaduertimus. Ad hæc, certis auctoribus magno mihi meo dolore compertum est; ab Lusitanis hominibus vili pretio coempta mancipia, quæ apud Christianos dominos perfacili negotio ad baptismum adduci possunt; Mahometanis ac barbaris mercatoribus, ad non dubium animorum interitum, vberioris quaestus causa venundari. Id piaculum ne admittatur in posterum, neu seruitia vlli nisi Christiano emptori, aut licitatori addicantur, ite graui cauebis edicto. Fœneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum ali didicimus, sac imperio atque auctoritate coerceas: idque caput è legum serie quam primum expungas. In oppido Bazaino templum Diuo Iosepho exstruitor, idoneumque stipendium alendo Vicario, & beneficiarijs aliquot, de meo assignator. Annua porro tria Pardaum millia, in impuras Mahometis

tis ædes, & nefarium cultum, ab eius sectatoribus impendi antehac solita; euangelij præconibus, & conuersionis adiutoribus in posterum numerantur. In agro Cialensi, neophytis à Michaelè Vaseo institutis, & si qui præterea ad Christum accesserint; è meis vectigalibus trecenti quotannis oryzae modij ab antistite diuiduntor. Pondera, pretia, pactiones, olim cum Thomæis Christianis initas, qui in Cocinensi ditione diuendunt piper, à nostris mercatoribus labefactari violariq; cognouimus: nec nõ subtrahi corollaria, quæ ad pretium addi ex pacto conuento consueuerant: idque magno cum eorum damno pariter & offensione, quibus multas ob causas præcipue consultum oportuerat. Ac proinde curabis quam diligentissime, vt in hisce commercijs, Thomæi prorsus incolumes indemnesq; seruentur: eosque ceteris etiam in rebus, vti Christianos & socios æquũ est, liberaliter comiterque tractabis. Ages etiam cum ipso Cocini Rege, vti ritus quosdam ethnicos ab ipsius auguribus in piperis venditione adhiberi solitos (quandoquidem nihil ipsius ea res interest) è nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege aiunt Indos ex eius ditione, qui relictis idolis Christianã suscipiunt sacra, fortunis omnibus illicò spoliari. Ab eiusmodi inhumanitate, & tu omnibus neruis amicum Regem nitentis

De iusto Imperio Lusitan.

teris auertere: & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad eum litteras dabimus. Socotoranam causam diligenter ipse tu mihi, coram & per litteras commendasti: eos ego populos, è miserrima seruitute ereptos admodum cupio; sed cum eo, ne Turca, cuius in imperio sunt, acrius irriteretur; classesq; in isthęc maria mittere paulatim adsuęcat. Hoc totum, adhibito Michaelē Vaseo, tu pro tua prudentia rerumque istarum vsu, videbis cuiusmodi sit. Piscarij littoris incolas, cū alijs iniurijs affici à meis ducibus ferunt; tum vero cogi ad ea quę piscantur, sibi tantum, iniqua conditione vendenda. Cauebis igitur etiam atque etiam, ne populis ijs liberum vendendi arbitrium adimatur: ducesque mei in commercio eiusmodi ne quid sibi proprium arrogent, atque ad cęteram quoque tollendam vexationem, videbis num ea littora sat custodiri, meaque vectigalia sat commode exigi sine classibus possint, quę res si facultatem habuerit; non est cur illuc in posterum nauigent. Pręterea, cum magistro Francisco Xauerio consultabis atque dispicies, vtrum ad eius Ecclesię incrementum expediat, fasve sit; piscandi potestatem patere duntaxat ijs qui Christum induerint: cęteros; quoad sapiant, eo questu & modo prohiberi. Qui ex ethnicis ad Christum se se conuertunt, eos audio tanquam sceleratos & sacros,

sacros, à parentibus, cognatis, amicisque tecto ei-
 ci, bonis everti, ac summa protinus in solitudine
 atque egestate versari. Horum tu inopix subleuā
 dæ, communicata cum Vafzo re, annuam è me-
 is redditibus pecunię summam decernes, distribuē
 dam à sacerdote, qui eiusmodi neophytorum in-
 stitutioni præfuerit. è Ceilano insula, Regius vti
 fertur, adolescentulus, impias auunculi ne an pa-
 rentis, effugiens manus, Goambaptismi gratia se
 contulit. Huius in persona quando ad aliorum
 conuersionem haud leue momentum est, dabis
 operam, vti doctrina quidem ac moribus, in Diui
 Pauli collegio cum alumnis cæteris imbuatur:
 quod vero ad victum cultique attinet, lauto se-
 paratim hospitio, impensa mea copiose ac libera-
 liter habeatur. Significauit is ipse mihi per litte-
 ras, ad Ceilani regnum, sibi ius actionemque com-
 petere: videbis quid nam hoc sit: totamque rem
 probe exploratā & cognitam ad me perscribes.
 Quod autē tyrannus in suos populares, qui Euan-
 gelio credidere, tam crudeliter sæuijt; feras quidē
 illas, veruntamen debitas tanto sceleri pœnas ab
 eo per te quam primum exigi volo: & grauem au-
 dacix mercedem statui; quo intelligant omnes,
 nihil esse mihi antiquius, quā vt omni ex parte in-
 tregri, incolumesque seruentur, qui à dæmonum
 castris ad Christiana signa transferint. Ab ethni-

De iusto Imperio Lusitan.

cis artificibus, Christi Domini, Virginis Matris, & sanctorum imagines pingi, atque adeo circumferri venales; minime decorum est nomini Christiano. Tu ergo, cum proscriptionis ac virgarum minis edices, ne cui profano tabulas eiusmodi pingere, aut vendere quoquomodo in posterum liceat. Paræciale Cocini templum, itemque Colani, dudum inchoata patere imbris putrefacienda, turpissimum est. Vtrumque tu, architectis ac fabris adhibitis, quam primum tegendum, ac perficiendum curabis. Placet etiam, in vico No-roa templum Divo Thomæ Apostolo fieri; Calapore captam sanctæ Crucis ædem absolui, itæque in Ciorano insula templum excitari. præterea, locis idoneis auditoria & scholas institui, ad quæ statis diebus non Christiana modo plebs catechismi causa; verum etiam ethnici, ad Euangelium audiendum velinuiti conueniant. *Quandoquidem in ista mea ditione mihi primum oronium, & maximum est obsequium Dei, & Christianæ religionis amplificatio* cupio vehementer è Salfetanis quoque & Bardesijs finibus quibus mihi nuper Idalcæan celsit: idolorum cultum, ac profanas gentium superstitiones prorsus euelli. Id quo citra tumultum ac vim, hoc præsertim initio fiat; expedit, rationibus ac disputationibus quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac verita

tis ignorantione versentur : quamque vel peruersum vel impium sit, cultum vni debitum Deo, si mulacris lapidibusque ab homine tribui. Porro, ad eas pellendas tenebras, cum alios viros adhibebis virtute & eruditione præstantes; tum vero ipse tu primarios gentis euocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui sese dederint; hosce, in fidem receptos, non tueberis modo; sed etiam pro suo quemque captu fouebis ornabisque. Hæc omnia scito nobis maiorem in modum esse cordi: quæ singula, te pro tua industria & probitate sedulo curatum esse cōfidimus. Almerini, viij. Idus Martias M. D. XLVI. Epistolam igitur hanc, indicem regis pietatis ac sapientis, Vassæus in Indiam pertulit plenus optima spe.

6 Quod vero miracula attinet, dupliciter ea euenire & expectari ad infidelium conuersionem possunt, uel in bellis, uel in prædicationis probationem, vtrumque olim, & hodie in India Orientali claret, vt interim præteream rationes, ob quas hodie frequentius in infidelium conuersione miracula non fiant, sicut olim de quo A costa lib. 2. de procuranda Indorum Salute cap. 9. & 10.

De iusto Imperio Lusitan.

7 Quoad prædicationis opus (alia omittamus) multis miraculis fidem inter Indos , & Iaponios inde ab Apostolis quasi per manus traditam factam, tectam, ac ne vestigio quidem degenerem sanctus Franciscus Xauerius, verus hæres Apostolorum, sicut hi testamento cauerant, ita diffiminauit non minori gloria, quam animo, vt refert Clarus Bonars. in emphyteat. honoris lib. 1. pag. 21. cuius prædicationis vberrimos colligunt fructus (annitëtibus præcipuè è Societate Iesu- alumnis, qui in Ecclesia nouissimi veluti Bëjamin duplici honore perfruuntur) Iapo, & Sina; cum multæ laureatorum myriades cœlestem patriam triumphantes ingrediatur, de quo legendi sunt duo libelli de persecutione Ecclesię Iaponis, a P. Petro Morejon editi.

8 Quod si à laicis etiam hæc expectanda sunt, Iacobus Canus in Æthiopia Occidentali, Maffæo libr. 1. histor. Indicar. pagin. 8. Antonius Galuanus in Malucis, Barrio decad. 4. libr. 9. cap. 21. Maffæo hist. Ind. lib. 10. à pagin. 239. Antonius Pavia in Macazaribus; Maffæo lib. 12. hist. Ind. pagin. 285. Lucena in vita Xauerij libr. 3. capit. 1. referentibus, velut Apostolici nūcij Reges, & populos ad fidē Catholicā cōuenterūt; militares enim homines erāt, & ferro potius, quā litteris innutriti, ac nihilominus rudibus eorū sermonibus

Reges, & populi ad studium. verę pietatis exarce-
runt, & in Domini caulam ingressi sunt.

9 Sic & in Æthiopia interiori indefessa Iesuita-
rum sedulitas Imperatorem Regnumque Abassi-
norum Urbano Octauo, Romano Pontifici, vti
vniuersę Ecclesię pastori. & summo in terris Dei
Vicario hodie subiecit; quod Reges Lusitanıa à
Ioanne II. summo studio, & assidua cura, multi-
fariam procurarunt. Nam licet olim Abassini A-
lexandri legatus Bolonix in celeberrimo conuē-
tu, cum Carolus V. Cæsar coronatus adesset,
Clementi VII. obedientiam solemnı cum adora-
tione, & pedum osculo detulisset, in eadem tamē
sententia Imperatores, seu Reges Abassini im-
precationibus, & diuis ab Alexandrino Patriar-
cha, cui in spiritualibus parebant, territi non per-
titerunt. Vicit tandem ministrorum constantia,
Petrique successorı collum supposuerunt; quę cō-
uersio, & ad ouile ouis amissę reductio admiracu-
lorum genus spectant, teste Beda comment. 3. in
Marc. cap. 11.

10 In bellis vero semper Lusitani diuinam opem
sunt experti, vt passim ex historicis Osorio, Mas-
fæo, Lucena, annalibusque societatis I E S V cō-
stat, & probant Thom. Bossius de signis Ecclesię
tom. 2. lib. 17. cap. 7. pagin. mihi 431. & Ioannes
Bonifacius in histor. Virginali lib. 3. cap. 13. § an

De iusto Imperio Lusitan.

te pen. & vltim. quod dupliciter euenit, vel virgine, Iacobo, Thoma, Angelisue visibiliter in prelium ingressis; vel cum parua manu innumerabiles hostium exercitus (vt infideles etiam fatetur) Lusitanis, Dei, Virginis, sanctorumve ope implorata, profligantibus; vtrumque referunt multis exemplis citati auctores, ¶ de quo etiam ipsi Bataui sæpius à nostris repulsi testes sunt integerrimi, tametsi cum potentissimis Indiæ Orientalis principibus colligati, & socij in prælia, & obsidiones confidenter descenderint.

12 Vnde Aubertus Miræus in politica Ecclesiastica lib. 2. cap. 15. in hæc verba. *Quo melius de Christiana meruisse rep. Lusitani iure putandi sunt, quod cum terrestri itinere sine summo vitæ discrimine ea loca peti nō possent, & vix quisquam reperiretur, qui peregrinationē eiusmodi suscipere auderet, ornatissimis ipsi classibus extrema legentes Africa litora, bonæ spei promontorium ante id tempus penè incognitum, auream Chersonesum, quæ Malaca dicitur hodie, Taprobanam, quæ Samatra, Sinas denique præteruecti ad ipsam, de qua diximus, Iaponis insulam ingenti ausu, summaque animi magnitudine penetrarunt ijdem Indica ora magna parte subacta, Sinus etiam Persici faucibus fortiter æque, ac feliciter occupatis. Arabici vero navigatione crebris incursionibus impedita, mercibusque Indicis per Africum, atque Atlanticum Oceanum in Hispaniam auersis, non modo Memphisica Turcarum vectigalia*

galia grauiſſimis damnis, atque incommodis offererunt, ſed etiam Chriſti liberatoris noſtri cultum, ac nomen apud eos populos, vel nunquam ante id tempus auditum, vel diuturna vetuſtate, atque obliuione deletum, ſalutari prædicatione longe, lateque propagarunt, adh. bitis per ductis que ſecum ſummi Pontificis uſſu multis Euangelij præconibus tum aliarum familiarum, tum vero præcipue Societatis Ieſu, & paulo poſt, Luſitanis itaque in Indiã commigrãtibus, & Imperio late propagato Chriſti cultus, ac reuerentia per vaſtiſſimum illum Aſiæ tractum ſeſe erigere cœpit.

13 Gerardus Mercator in tabula Luſitaniz. Hinc homines, reſert, incredibili virtute, ac felicitate proſecti, omnes orbis terrarum partes obierunt: Africa magnam partem in prouinciam redegerunt; innumerabiles inſulas, quarum aut nomen tantum, aut nec nomen quidem ullum extabat, primi patefecerunt, ydemque occuparunt: Aſiam terram beatiffimam ſibi ſtewardariam ſecerunt; remotiſſimas nationes Ieſu Chriſti cultum, religionemque docuerunt

14 Quid commemorem Æthiopiam deuictam; Arabie, & Perfidos vrbes munitiffimas expugnatas; Indiam duriffimo bello ſuperatam; Turcarũ potentiam in illis partibus noſtrorum virtute repreſſam, atque conuulſam; rebelhum & piratarũ vires fractas, tanta eſt enim rerum à noſtris geſtarum magnitudo tanta copia, vt neque poſſit quifquam, ne ſi mentiri quidem velit, maiora confingere, neque vera conſectans, omnia breui tempo-

ris spatio persequi, quæ omnia sine Dei immortalis ope præsentissima fieri non potuere. Neque enim ita nostrorum audaciam, & domesticam, nationamque indolem amabo, ut res tantas humana prudentia, atque viribus, & non potius diuino cõ filio, & numine gestas existimem. Neque enim caliditate Mauri, neque apparatu bellico Turcæ, neque numero Arabes, neque nauibus militibus, & armis Bataui longe superiores à nostris vinci potuerunt; sola pietate, atque sanctissima Christi religione, quæ in nostris semper eluxit, superati, atque dissipati sunt, ut prosequitur Ofor. de nobil. Christ. lib. 3 pag. mihi 241. ut merito Poeta libr. 10. canere pollet.

Deus (nec te sententia fallat)

Lisada sustentat opes: non viuida bello

Dextra viris, animusque serox, patiensque pericli.

15 Nec tamen ex his diuinis auxilijs virtus, fortitudo, aut gloria Lusitanorũ minuitur, sed potius augetur, magis & illustratur; sic & Dauid bellica virtute insignis, confidenter in auxilium inuocabat Dei opem Psalm. 34. *apprehende arma, & scutũ, & exurge in adiutorium mihi, effunde frameam,* ut elegãter differit Lucena in vita Xauierij lib. 6. cap. 1.

16 Sed in hoc nostri iam inde à Lusitanie infantia à Deo prædilecti sunt; cum quinque Christi stigmata Diuo Alfonso huius nominis, & Lusitanorum

orum regum primo diuinitus ostēsa, & in insignia Regia insigni pietate in æternum suscepta fuerē; qua tanta indulgentia coorti Rex, & Lusitani quinque feroces, & prepotentes Mahometanos Reges in Orichenſi agro debellarunt Naua. cap. nouit not. 3. num. 149. Molin. in nobilitario de Andaluſia lib. 1. cap. 43. Thomas Bosſius de ſignis Eccleſiæ tom. 2. lib. 7. cap. 7. pag. 430.

17 Quæ ſigmatum insignia non inter Aquilæ roſtra, Leonis ve vngulas, cum Agniteneritudinem præſeferant; non inter liliorum flores, cum clauis fuerint aperta (vt alij in Luſitanorum Regum inuidiam, cur magis illis, quam alijs indulta fuerint obloquebantur,) ſed in locum crucis, qua antea Luſitanie Principes in ipſius propugnada, & promulganda testimonium, & proteſtationē uſi fuerant, collocanda erāt; non ſine præſigij myſterio, vt eadem insignia in eaſdem orbis plagas, quæ Thomæ Chriſti latus, & vulnera perſcrutanti, vt certioſorem eorum ueritatem, fidem, & notitiam gentibus reuelaret, commiſſe fuerant, & peragrate, à noſtris cruciferis deducerētur; quod & poſtea confirmauit purpuree crucis ſignum præfulgens Alfonſo Albuquerque in Erithræi maris ingreſſu apparens ex Maſſeō libr. 5. hiſtor. Ind. pag. mihi 122. & noſtris annalibus.

18 Comprobauit & idem ſpecioſa illa crux ſan-

De iusto Imperio Lusitan.

guineis, & in speciem recentibus cōspersa guttis, quadrato lapide inculpta, ad cuius amplexus, & oscula Diuus Thomas à barbaris maclatus fertur vt notę circulū ambientes à peritissimis linguarum Brachmanis explicatę declarant, Lusitanis ad Sacelli ædificationem fundamentum aperiens inuenta anno 1548. nam dum in illius cultum octo diebus ante Christi Domini Tribus ante Apostoli natalem, cum ab Ecclesia expectatio virginei partus celebratur, Christiani in eam ædiculam rei diuinę causa conuenerant, simul atque ab diacono cœptum Euangelium est, vniuerso inspectate populo cruz modicis primo stillis, largo deinde sudore manauit, admota tersui linteola sacra cruentas ebibere maculas, color etiam crucis è candido sensim in pallidum, epallido in atrum, ex atro in cæruleum splendore celsit, ac tandem, sacrificio peracto natiuus redijt, id quod in eadem anniuersarij die, & in Euangelij inchoatione, eijisdem circūstantijs non semel contigisse testantur, ex alijs Maffæus lib. 12. ad fin. histor. Indic. Lucena lib. 3. cap. 5, in vita Xauerij, qui nō insubtiliter colorum mutationes exponit, quę quidem miracula, & Euangelio astruxere fidem, & Lusitanis ad omne periculum, & dimicationē pro crucis trophæo subeundā animos addidere.

18 Tot ergo Regum (vt ad Lusitaniz infantiam re

curra:

curramus) ac hostium tractu temporis in Lusitania, & Africa deuictorum opima spolia maiores alias prouincias, quam Lusitaniam ditare valere vt vno beneficio, & de fidei hostibus triumphus, regni amplitudo, gloria victoris, ac diuitiarum cumulus (tanta Dei est clementia) simul obuenerent, vt hoc vno argumento constet Lusitaniam multis saltem hostium spolijs diuitem ante Indig navigationem fuisse contra Incogniti assertionē.

20 Si adhuc in India cœleste miraculum, & recē petat Incognitus, anno 1619. Februarii mense in monte boni visus iuxta Goam, in cruce è ligno fabre facta, & fixa Christus Dominus multis videntibus, multisque miraculis subsequētibz, attestante toto Oriente apparuit, prout prosequitur domnus Franciscus de Herrera Maldonadus Canonicus de Arbas in epitome Sinæ cap. 18. & 19. quo Crucis triumpho, & in eiusdem anni uersario claudo caput, & librum.

Nā me iam longo meruit ratis æquore portū

VALLISOLETI:

Ex officina Hieronymi Morillo.
Almæ Vniuersitatis Typo-
graphi.

Anno M. DC. XXV.

INDEX

INDEX
EORVM, QVAE
IN HOC VOLUME
CONTINENTVR.

A.

Abassini Imperator, Proceres, populusque hodie obsequium Romano

Pont. praebent. cap. 18. nu. 9.

Abassini obsequium Clementi VII. coram Carolo V. deferretur, cap. 18. n. 9.

Abiatharis Sacerdotis depon-

tio per Salomonem non datur potestatem Regi, aut Imperatori contra summum Pontificem cap. 6. n. 91.

Abiathar depositus propter coniurationem, cap. 6. n. 92.

Abraham auxilium praestitit contra Reges, à quibus iniuriam non accepit, cap. 9. num. 16.

Accola

INDEX.

- Accola maris Indici navigan- do, & piscando quasi pos- sessionem adquisierunt, c. 14. num. 49.*
- Adquiri quod potest ex con- cessione expressa, potest ex tacita, & prescriptione, cap. 14. n. 51.*
- Adriatici maris Imperiū per- tinet ad Venetos, cap. 13. num. 34.*
- Aduersariua, autem, non semper excludit, cap. 10. num. 20.*
- Aer quasi possidetur, cū supra nostrum solum est, c. 10. num. 44.*
- Aeris excipiendi gratia non possumus alienum agrum ingredi, cap. 10. n. 45.*
- Ethiopes habebant varici- nium de nostra in Indiā navigatione, cap. 4. nu. 9.*
- Africa Imperium Lusita- nicum iuste adquisitum, c. 9. nu. 11.*
- Alexander VI. diuisit ius na- uigationis in Indias inter Lusitania, Castelleque Reges, capit. 1. num. 6.*
- Alexandri VI. diuisio inter Hispaniæ Reges circa Oc- ceani navigationē c. 7. n. 1. & interueniente ipso- rum Regum voluntate, cap. 7. n. 5. præiudicat alijs Regibus, cap. 7. num. 6. Sub conditione conuer- sionis infidelium, ca. 7. n. 9. Valuit inter Reges His- pania ex Incogniti confes- sione, cap. 8. nu. 33. Ergo alijs ex prescriptione præ- iudicare potuit, cap. 7. n. 12. præseruat alijs Princi- pibus ius adquisitum in In- dia navigatione, ca. 8. n. 11. Bulla nō potuit à Prin- cipibus ignorari, cap. 8. n. 21. quo sensu accipienda c. 9. n. 8. non concessit ius ad debellandos, sed ad cō-*

INDEX.

- uertēdos Indos* c. 12. n. 10. Aliud est expellere à commer-
potuit alijs Principibus cio, aliud non admittere,
prohibere navigationem cap. 2. n. 16.
in Indos, cap. 12. nu. 11. Aliud est agere de exemptio-
Tertius Venetijs mare A- ne personarum Ecclesiast-
driaticum donauit c. 10. ticarum, aliud de potesta-
n. 32. te Pontificis in ordine ad
Alfonfus IV. Lusitania Rex spiritualia, cap. 6. n. 93.
opem tulit Castella con- Alius tollere ades licet, cap.
tra Reges Mauros ad Sal 10. num. 44.
sum, cap. 16. n. 5. Aluarus Acunia victor ad
Alfonfus V. ad liberandum à Diuū ducem oberuncat
Turcis Hydruntum clas- magnam redemptionem
sem mittit, cap. 16. nu. 5. contemnens. cap. 17. nu.
Alfonfus Lusitania Rex I. de 7.
bellae quinque Reges D. Ambrosius damnat nau-
Mauros Christi apparitio gationem, & maris Impe-
ne confirmatus, cap. 18. rium ex ambitionis vicio
num. 16. c. 11. n. 32.
Alfonso Albuquerque crux in In Americam Romani non
caelo apparet, c. 18. n. 17. nauigarūt, ca. 5. num. 17.
Alfonfus Albuquerque iusti- Andreas Furtado de Mondo-
tiam praefere pecunijs. za aduersus Baranos ar-
Veimucirajam capite ple- cem Malacensem defen-
ctens, cap. 17. numer. dit, cap. 3. num. 8.
 6. Anglia Rex riculis à Pontifi-

INDEX.

- ce Romano condecoratus*
 cap. 6. n. 53.
- Animus quasi possidendi ius*
piscationis, & navigationis
tripliciter probatur, c.
 14. num. 32.
- Anni Plotami libertus in Ta-*
probanam delatus tempo-
re Claudij Imperatoris
varios Romanorum nu-
mos secum deferens, cap.
 5. n. 17.
- Antonius Galuanus in Ma-*
lucis Reges, & populos cō-
uertit, ca. 18. num. 8. Reg-
num Ternatis repudiat c.
 9. n. 12.
- Antonius Papius in Macaza-*
res conuertit Regem, ac
Proceres, cap. 18. numer.
 8.
- Antipodes negarunt antiqui,*
cap. 4. num. 5. & hereti-
cum affirmabant princip.
in oratione ad Principes.
Apostoli diuiserunt regiones
- orbis, & Episcopis diac-*
ses, cap. 8. sub n. 41.
- Apostoli signis, & virtutibus*
predicabant, cap. 18. nu.
 3.
- Aqua communis, capit. 10.*
 num. 6.
- Aqua fluminis dupliciter con-*
sideratur, cap. 10. nu. 42.
 & 43.
- Aqua usus, qui consistit in bi-*
bendo, hauriendo, & la-
uando, est omnibus com-
munis cap. 11. num. 34.
- Aqua usus publicus adquire-*
re potest ex tempore imme-
moriali, cap. 13. n. 14.
- Argumentum à cōtrario sen-*
su validum in iure, c. 11.
 num. 2.
- Argumentum de matrimo-*
nio ad Regnum refellitur
cap. 6. n. 97.
- Arma & merces hostibus fi-*
dei non deferenda, cap. 8.
 num. 18.

INDEX.

- Arma, & mercès de ferre hostibus est prestare illis auxilium, & iusta causa belli, cap. 8. num. 39.*
- Ars Mombacensis contra Baruos à nostris defensa, c. 3. num. 6.*
- Arx D. Georgij ob auri fodinas Mina nūcupatur, an reque Indiae explorationē Lusitanis subiecta, c. 16. num. 13.*
- Astrolabium à Lusitanis inuentum, cap. 8. num. 6.*
- Athalia Regina Regno, & vita ob heresim à Sacerdote summo priuata, cap. 6. num. 86.*
- Atlantis insula mari subuersa una nocte fabula est, c. 5. num. 20.*
- Auberti Mirai testimonium de gloria & fide Lusitanorum, de que religione Catholica per eos amplificata in India Orienta-*
- li, cap. 18. num. 12.*
- Augusti Caesaris imagine numisma insignitum reperitur in America per Hispanos, cap. 5. num. 16.*
- Aurea Chersonesus est Samatra, cap. 4. num. 2.*
- Aurea poma, Gorgonum domus, Hesperidum hortus & similia nenia sunt, c. 5. num. 12.*
- Auri, argenti, Gemmarum, & aromatum copia ex Indijs adducta non solū inseruit fidei Catholicae defensionis, sed etiam Ecclesiarum diuinae cultus ornamento, c. 17. nu. 4.*
- Autor rationem huius operis reddit, cap. 1. num. 10.*

B

B *Arbari à populo Rom. vocantur populi Prouinciales, cap. 1. num. 27.*

I N D E X.

- Barclaius contra Romani Pontificis potestatem temporalem quibus fundamētis scripsit, c. 6. num. 72.*
- Barclay illatio inepta contra Pontificis potestatem, ca. 6. num. 76. error in asserendo Roman. Pont. potestatem temporalem, nō iure diuino, sed opinionibus constare cap. 6. n. 87. absurda, ca. 6. n. 90. non negat posse Pontificem vti excommunicatione in Reges, sed negat depositione vti posse, cap. 6. num. 81.*
- Bartholomeus Diazius promontorium bonæ spei primus flexit ca. 13. nu. 41.*
- Batauorum occasio ad infestandum ius navigationis Indicæ cap. 1. num. 8. Lusitanos ab Indico Imperio expellere conantur, ca. 3. n. 5. fauent in Imagi*
- gines, templa, arbores, & lapides, cap. 3. n. 6. inuadunt arcem Mombacensem, ca. 3. num. 6. Malucas, c. 3. n. 7. Malacam, c. 3. nu. 8. olim seueri, & graues, cap. 5. n. 12. Bataui, & alij in Indiam nauigant post nostrorum inquisitionem, cap. 8. nu. 9. non possunt in Indiam nauigare sine Lusitanorum licentia, quemadmodum nec infideles imo & a fortiori ipsi, quam infideles c. 8. n. 31. maiori cū ratione non possunt in India nauigare, c. 8. n. 33. nec in nostras, nec in hostiū ditiones nec in alias nauigare possunt, ca. 8. n. 38. olim in mari & aquis nō magni, c. 11. n. 32. nauigant per Oceanū, & mare Hispani cū, c. 11. n. 40. ineunt fœdus cū Turcis, Mauris, &*

INDEX.

- infidelibus, c. 13. n. 49. in Indiam non navigarunt nisi postquam Philippus I. successit in Lusitania, ca. 14. n. 48. rebellarunt contra suum Principem naturalem, c. 15. n. 5. Batauorum dolus & fraus in contractibus cum Indis, c. 15. n. 7. genus noxium populandisque Prouincijs natum, c. 15. n. 7. Batavi & alij inuident Lusitanis lucrum, quod ex suis navigationibus accipiunt, c. 17. n. 1. infestant sui Principis naturalis possessiones c. 17. n. 3. cum Regibus copulati à nostris saepius repulsi, c. 18. n. 11.*
- Batavia Flandriae pars, cap. 8. num. 36.*
- Bellum contra Turcas, & Mauros semper iustum, c. 9. n. 10. ob fidem violatam iustum, c. 9. num. 15.*
- Bellum non est medium apertum ad fidei propagationem cap. 12. n. 8.*
- In bello iusto an liceat contra Christianos Principi Christiano auxiliū infidelium inuocare? cap. 13. n. 52.*
- Benedictus Ægidius non disputauit in casu Batauorum, c. 8. n. 39.*
- Bona fides non est necessaria in consuetudine prout est lex, est tamen necessaria in consuetudine prout est prescriptio, cap. 14. num. 20. ita presumitur in prescriptione immemoriali, ut non admittatur probatio in contrarium, cap. 14. num. 37. requiritur in prescriptione etiam immemoriali, cap. 14. num. 34. produciturque ex causis iniustis, cap. 14. num. 35.*

INDEX.

- Bona Turcarum, & Mauro-*
rum bello à fidelibus iuste
acquifita, c. 9. num. 11.
- Bona acquifita bello iufto ce-*
dunt victoris dominio, c.
9. num. 11.
- Borrellus reprobatum circa A-*
lexandri VI. Bulla inter-
pretationem, cap. 12. nu.
6. & 7.
- Brutus à Seneca reprobatum*
ob Cafaris occifionem ca.
6. num. 2.
- Bucanani encomium in Lu-*
fitanos, cap. 5. num. 23.
- Bulla cœna excommunica-*
tio contra raptorem ex nau-
frazio, cap. 2. n. 6.
- Bulla Alexandri VI. vide*
verb. Alexander VI. Bul-
la Pontificia verba refe-
runtur circa comiffionem
conuerfionis Regibus Lufi-
tania delegata, cap. 7. nu-
mer. 9.
- C
- C** *Abouerde Hesperides, c.*
5. num. 10.
- Campfon & Turcarum Im-*
perator magnas claffes
adificarunt ad expellen-
dos Lufitanos ex India, c.
8. num. 28.
- Caput Ecclefie Vniuerfale*
dari oportet, cap. 6. n. 6.
- Carolus V. animaduerti vult*
in Castellanos in Indiam
Orientalẽ nauigantes,
cap. 14. num. 47.
- Castellani, Galli, & alij pro-*
hibiti funt à Lufitanis in
Indiam nauigare, ca. 14.
num. 47.
- Castellani iufte Mexicum*
obtinere Talcha Thedanos
iuuando, c. 9. num. 16.
- Caftrenfis opinio retorquetur*
contra Incognitum, cap.
14. n. 52.
- Cacoblepas ferpens vifu ne-*
cat

I N D E X.

- cat. cap. 5. num. 4.
- Cause etiam iniuste inducunt bonam fidem, cap. 14. n. 44.
- Ceilam est Taprobana, ca. 3. num. 12.
- Christiani Principes vocari à Pontifice in societatem navigationis Indicæ eam non admiserunt, capit. 8. num. 20.
- Christophorus columbus occidentales Indias detexit, cap. 1. num. 5.
- Christus in cælum ascensurus reitituit in terris vicariû, c. 6. n. 4. habuit omnem potestatem, c. 6. n. 56. non habuit, nec habere voluit Regnum temporale, c. 6. n. 60. non fuit Monarcha temporalis ex aliquorum sententia fuit tamen ex verioris, cap. 6. numer. 66. non communicavit Petro potestatem excellentiæ, cap. 6. numer. 67. fuit Monarcha temporalis, habuitque potestatem excellentiæ super omnia temporalia cap. 12. n. 3. dum Petro concessit spirituale potestatem eo ipso concessit temporalem in ordine ad spiritualem, cap. 12. num. 4. dominus maris, & ventorum figuratus per Noe, qui fuit figura Christi cap. 12. num. 6. dedit Petro potestatem in fideles, non vero in infideles, capit. 9. numer. 3.
- Christi Vicarius usque ad finem sæculi durabit, c. 6. num. 5.
- Civitatis optimus status sub iusto Rege, cap. 6. num. 2.
- Coloniæ plures Lusitanorum in Africa, & Asia, cap. 8. num. 9.

I N D E X.

- Columna lapidea in Africa littoribus collocata in no-
stra ditionis testimonium*
- Lusitanorum Regum ius
su, c. 8. n. 5.*
- Comercio sunt exemptæ res,
quas natura, iurisdictionum,
aut mores civitatis pro-
hibuere, capit. 2. numer.
10.*
- Commercium iurisdictionum
commune potest alicui ex
iusta causa privative com-
petere, & alijs prohiberi,
cap. 8. num. 12. Lusitani-
cum Indis sibi adquirere
potuere, tum ex Pontifi-
cis concessione, tum ex la-
boribus & expensis, cap.
8. num. 12. commercium
extra esse & habere com-
mercium rei differunt, c.
13. num. 5.*
- Commissio nomine proprio di-
recta in dignitatem tran-
sit in successore, c. 6. n. 27.*
- Communes res, quæ sint ex
Cicerone cap. 10. nume-
ro 5.*
- Communia iurisdictionum, quæ
Romani vocaverint, ca.
10. num. 7. iurisdictionum
post acquisitionem ma-
nent publica populi Romani
cap. 10. n. 26.*
- Confirmatio Romani Pont.
olim competebat Impera-
tori, cap. 6. n. 100.*
- Conquista Regum Lusitania
multo sanguine, & sump-
tibus comparata, cap. 11.
num. 41.*
- Consensus hominum unani-
mis in re aliqua est conie-
ctura, ut ea iurisdictionum
putetur, cap. 14. n. 5. liber
inducitur ex præscriptio-
ne immemoriali adeo, ut
probatio in contrarium
non admittatur, cap. 14.
num. 45.*
- Constantini India Prore-
gis*

INDEX.

- gis illustre religionis documentum in dente simij comburendo, capit. 17. num. 5.
- Constitutiones Pontificia Roma promulgatae ubique obligant, c. 8. n. 23.
- Consuetudo dicitur adquisitio per temporis possessionem, c. 13. n. 27.
- Consuetudine ius publicum piscandi, nauigandi, & similitum adquiri potest, cap. 13. n. 26.
- Cōsuetudinem inter & praescriptionem magna differentia, c. 13. n. 27.
- Consuetudo, quae est praescriptio regulatur ut praescriptio, cap. 14. n. 20.
- Consuetudo in praescriptionibus ligat omnes, cap. 14. num. 44.
- Continui, & discontinui iuris distinctio reprobat, ca. 14. num. 18.
- Conuersio infidelium in India Orientali committi non potuit nisi Regibus potentissimis, & sub commercij colore, & saenore, cap. 7. n. 11. & c. 8. n. 1.
- Infidelium, & Apostasiae reductio ad fidem Catholicam pertinet ad miraculorum genus, c. 18. n. 9.
- Coronae ducibus & militibus donabantur, qui primi ad brauium, murum, vellocum destinatum perueniebant, c. 8. n. 10.
- Cosmus à Medicis titulum magni ducis & insignia a Pio V. accipit, cap. 6. nu. 59.
- Crucis, ad quam interfectus est D. Thomas, miraculum illustre, ac frequens c. 18. n. 18. miraculum hodie in Goa, cap. 18. n. 20.
- Cui committitur finis, comituntur necessaria ad finē cap.

I N D E X.

cap. 6. num. 73. & 82. *Dionysius Rex Christi ordinem instituit. cap. 1. n. 3.*

D

- D**elicta commissa in mari puniendâ à terra Rectore, & intra quos miliaria, cap. 10. n. 33.
- Dens simij in veneratione apud Indos, crematur a Constantino Prorege, ca. 17. num. 5.
- Descriptio Roman. Pont. c. 6. num. 102.
- Deserta magna in arida reperiuntur, cap. 10. n. 39.
- Deus unum totius generis humani parentem creauit, cap. 6. num. 2.
- Didaci à Silueira nobile factum in fide hosti seruanda, c. 15. n. 10.
- Differentia inter prescriptionem, & consuetudinem pro acquisitione, cap. 14. num. 23.
- Dionysius Rex Christi ordinem instituit. cap. 1. n. 3. liberalitas in Reges Aragonia, & Hispania, cap. 16. num. 2.*
- Discontinua iura requirunt tempus immemorabile ad prescriptionem ex communi, capit. 14. numer. 17.*
- Disponendi facultas de rebus proprijs libera est unicuique, & reipublica post rerum diuisionem, cap. 2. num. 9.*
- Diuisio orbis in quinque Zonas, cap. 4. n. 5. Alexandrina ex Regum Hispania voluntate processit ex Incognito, ergo prescribi potest, c. 7. n. 12.*
- Diuus Thomas Apostolus praedixit nostram in Indiam navigationem designauitque tempus, capit. 4. num. 10.*

Diuus

I N D E X.

Diuus Franciscus Xaverius
testatur Gamam primū
in Indiam nauigasse, ca.
4. num. 11.

Diuus Gregorius uocabat se
famulum Imperatoris ob
humilitatem, cap. 6. nu.
98.

Doctores conueniunt in po-
testate Pontificis tempo-
rali, sicut in terminis ex-
plicandi discrepent, cap.
6. n. 62.

Dolus Barauorum in contra-
ctibus cum Indis, ca. 15.
nu. 7.

Dominium Principis non ex-
cluditur ex dominio par-
ticularium inferiorum, c.
14. n. 49.

Duces ad bella felices sunt
eligendi, cap. 8. n. 7.

Duobus modis potest aliquid
esse de iure naturæ, c. 1. n.
22.

Duo gladij in Ecclesia, c. 6.

num. 55. & 64.

Dux Venetorum annulo des-
ponsat mare ex Pötificia
concessione, ca. 10. num.
32.

E

Ecclesia militans fun-
 data à Christo Mo-
 narchico regimine c.
 6. n. 3.

Ecclesia, usque ad finem sæ-
culi durabit, c. 6. n. 5. ca-
put uniuersale dari oport-
et, c. 6. n. 6. regi non de-
buit sine Rectore per com-
munitatem, nec a diuer-
sis capitibus indepēder,
c. 6. n. 8. unū est corpus
c. 6. n. 9. caput unicū nō
multiplex debet esse, c. 6.
n. 9. regimē est superna-
turale reminiq̄e conue-
nit, nisi cui Christus Dñs.
cōcessit, ca. 6. n. 35. esset
mons-

I N D E X.

- monstruosa si tot haberet capita, quot Reges, c. 6. n. 35. Veris miraculis constat, cap. 18. num. 2.*
- Ecclesiastica potestas imperfecte, & perfecte considerari potest, cap. 6. n. 11.*
- Ecclesiasticus iudex, qui principaliter non potest cognoscere de causa profana, potest cognoscere incidenter, c. 6. n. 24.*
- Ecclesiastica potestas non ex piravit morte Petri, ca. 6. n. 26. & 33.*
- Ædificare, & occupare cui libet licet de iure gentium in littoribus, nisi sint propria populi Romani, cap. 11. n. 9.*
- Ædificando in littoribus priuatus vsui publico nocere non potest, cap. 11. num. 10.*
- Ædificans, nauigans, piscās*
- in loco publico quasi possessione durante habet dominium, & ius alios prohibendi, c. 14. n. 53.*
- Æge Monix fides memoranda in liberando Henrico Principe, cap. 15. n. 3.*
- Ægidius, & Victoria taxantur, dum resoluunt non posse Principem, sine causa ex teros a suis terris, & commercijs arcere, cap. 2. n. 17.*
- Electio Regis pertinet ad populum, c. 6. n. 19.*
- Electio, seu confirmatio Romani Pontificis olim competebat Imperatori, c. 6. n. 100.*
- Emmanuel Lusitania Rex classem mittit Venerijs contra Turcas, cap. 16. num. 7. indixit nobilibus donatiua ad India expeditionem c. 16. n. 10.*
- Emprio est iuris gentium licet*

INDEX.

- licet postea inuenta, cap.
14. n. 4.
- Epistola Ioannis Tertij, circa
fidem Catholicam disse-
minandam, & conserua-
dam in Oriente, cap. 18.
num. 5.
- Equæ iuxta Olyssiponem abf-
que masculo concipiunt,
c. 5. n. 6.
- Equus Seianus infælicitatis
symbolum, c. 8. n. 8.
- Eudoxi nauigatio in Indiã
fictitia, cap. 5. num. 13.
- Exceptio etiam est intentio-
nis exclusio, cap. 13. nu.
24.
- Excommunicatio bullæ cœ-
næ cõtra raptorem ex nau-
fragio, c. 2. n. 6.
- Exempla Incogniti aliena
à disputatione c. 2. num.
18.
- Extensio de iuribus ad iura
data occupatione quod pro-
cedit quando locus natu-

raliter alter ab altero pen-
det, cap. 8. n. 15. & 16.
de loco ad locum diuer-
sum fit, si à superiore
destinatus fuerit, cap. 8.
n. 17.

Exteri non possunt deferre
merces ad loca conquista
Lusitanorum cap. 8. nu.
19. possunt prohiberi à
Principe ingresso suarũ
provinciarum, cap. 1. nu.
9. & an. 16. cap. 14. n.
15 adde Ruyn. cõs. 100.
n. 3. vol. 5.

F.

FActum nobile didaci
Silueira infide hosti
seruanda, cap. 15. nu.
10.

Facultas disponendi de re-
bus proprijs libera est uni-
cuique, & reipublic. post
rerum diuisionẽ c. 2. n. 9.

Fides

INDEX.

- Fides Lusitanorū erga suos Reges absque exemplo, c. 15. num. 3. in commercijs, cap. 15. num. 6. pueri Lusitani erga acerrimū hostem cap. 15. num. 9. hosti seruanda, cap. 15. n. 8. Fr. Antony Laurerij erga hostem, cap. 15. nu. 10. mendacijs opponitur & tripliciter considera- tur quoad Regem; quoad contrahentes, quoad hos- tes, cap. 15. n. 2.*
- Fides historijs adhibenda, c. 9. num. 9.*
- Fiscus, seu Rex non est priui legiatus nisi in casibus iu- re expressis, cap. 6. num. 84.*
- Flumina sunt publica hoc est populi Romani, c. 11. num. 11.*
- Fluminis usus, qui consistit in nauigando, & piscan- do, communis est privati- uè unius populi, cap. 11. num. 36.*
- Fœdus cum infidelibus con- tra Christianos inire ne- fas, cap. 13. num. 49.*
- Felicitas in bellis consilij co- mes & rationis, cap. 8. n. 7.*
- Fœmina sine hominis concu- bitu concipiunt in Insula Gorgonum, cap. 5. nu. 3. vide num. 6.*
- D. Franciscus de Almeida India Prorex Onoris Re- gi bellum intulit ad repē- tenda bona Lusitanorum naufragantium, capit. 2. num. 7.*
- D. Franciscus Xauerius Apof- tolorum heres miraculis plantat fidem in Oriente cap. 18. n. 7.*
- Fraus Batauorum in contra- ctibus cum Indis, ca. 18. num. 7.*
- G. Gal-*

I N D E X:

G

Galli, Castellani, & alij prohibiti sunt à Lusitanis in Indiam nauigare, ca. 14. num. 47.

Genuensium & Venetorum ius maris defenditur, cap. 13, n. 13.

Gerardi mercatoris testimonium de cultu, Christianique religione per Lusitanos in Orientali ora propagata, cap. 18. n. 13.

Germani non sunt conquesti de Romanis circa prohibitionem commercij contra Incognitum, c. 1. n. 25.

Gladij, vide verb. duo gladij.

Gorgonum Insula faeminas sine hominum concubitu concipientes producit, cap. 5. num. 3. & vide numer. 6.

Gorgonum domus, Hesperidum

hortus, & similia Nania sunt, c. 5. nu. 12.

D. Gregorius vocabat sesamulum Imperatoris ob huius militarem, c. 6. n. 98.

H

Hanno magna classe è Gadibus in Indiam nauigauit ex aliquorum opinione, c. 5. n. 1. inuenit varias species hominum, c. 5. n. 2. de ceptus & in quo circa Indicam nauigationem, c. 5. nu. 11. Hanonis fabula refelluntur, c. 5. a n. 5.

Heresis Regis magis nocet Ecclesie, quam Pontificis Romani. c. 6. n. 96.

Henricus Lusitania Insulam primus nauigationem per mare Athlanticum, seu Æthiopicum aperuit, ca. 1. num. 2.

Henricus Cardinalis successit

I N D E X.

- ſit Sebaſtiano, c. 1. n. 7.*
Henricus I. Luſitania titulu
Regis ab Alex. III. accipit
c. 6. n. 53.
Herodoti hiſtoria refellitur,
cap. 5. n. 22.
Heſperion promontorium lon
gè à bonæ ſpei promontorio
diſtat, c. 5. n. 50.
Heſperides Caboverde, ca. 5.
num. 10.
Heſperidum hortus Gorgo
nũ domus & ſimilia Na
mæ ſunt, c. 5. n. 12.
Hiſpania per vim, & arma
ſpoliarunt Indos, Hiſpa
nia tamen Rex iuſte reti
net, & poſidet Indias Oc
cidentales, c. 12. n. 12.
Hiſpanie Reges alijs Princĩ
ſibus cui prelati in nauig
atione ad Indos, c. 8. n. 1.
armati ſunt mari terraq̃
contra Turcas, Piratas, &
rebelles, ca. 17. n. 2. vide
verb. Rex & Reges.
- Hiſpania de facto non iure ſu*
biecta ſuit Imperio, à qua
iam libera eſt, c. 13. n. 9.
& ab infidelium ingoibe
rata, ca. 9. n. 11.
Homo ſermone humanã con
ſervat ſocietatẽ, c. 5. n. 5.
- ## I
- Iacobus Canus Congi Regem*
& populum conuertit, ca.
18. num. 8.
D. Iacobus, Thom. & alij ſan
cti in prælia pro Luſitanis
ingrediantur, c. 18. n. 10.
Iaponis & Sine Catholici à
ſuis Imperatoribus Bõxiõ
rum, & Batauorum ſua
ſu proſide ſubſtituenda ma
ctantur, cap. 8. n. 2.
Ieſuitæ cum magno fructu in
India orientali operantur
ſunt velut Benjamin, c.
18. n. 7. Abaſſinum impe
ratorem cum ſubditis ad
Chriſtiõile reducunt, ca.
18. num. 9.

I N D E X.

Ignis de igne cōmunicandus.

c. 10. n. 14.

Immemoralis non excluditur, licet contrarium constet ex historijs c. 14. nu.

38. non requirit titulum nec bona fidei quæstionem admittit c. 14. num. 40.

Vide Verbo præscriptio.

Immunitate Ecclesiæ gaudet proiectus in aera cæmeterij, c. 10. n. 46.

Imperator Romanus solebat usurpare dignitatē summi Sacerdotis, c. 6. n. 15.

privari potest à Romano Pontifice, cap. 6. a n. 45.

in primitiva Ecclesia non deponbatur, & quare c.

6. num. 50. habet supremam potestatem tempo-

ralem, cap. 6. nu. 61. magis pender à Romano Pon-

tifice, quam Rex cap. 6.

num. 71. non recognoscit superiorem in temporalibus,

cap. 6. n. 80. est super omnes homines non super Romanum Pontificem, c.

6. nu. 99. ex summi Pontificis electione, vel confir-

matione nihil superioritatis habebat ca. 6. n. 101.

non habet supremam potestatem in uniuersa Ec-

clesia circa temporalia, c.

10. nu. 18. habet iurisdictionem in mari ultra di-

strictum. qui terra adiacenti competit ca. 10. nu.

41. prohibet deduci aquā ex flumine publico, cap.

11. nu. 24. mittit classes ad mare purgandum ca.

13. num. 8. quod potest, poverit & Rex superiore non recognoscens, cap. 13.

num. 9. non est orbis dominus cap. 10. num. 47. ca.

13. num. 10. mari, & littoribus seruitutem imponit, cap. 13. num. 11. ius

maris

I N D E X.

- maris acquirat ex præscriptione c. 13. n. 13. non potest inire fœdus cum infidelibus contra fideles cap. 13. n. 51. vide verb. rex & verb. confirmatio.*
- Imperatores à Romanis eligantur, quibus fortunæ fauere, cap. 8. n. 7.*
- Imperia ex temporis diuturnitate confirmantur, c. 12. n. 13. c. 14. n. 7.*
- Incognitus corrumpit, & mutat leges in orat. ad Principes: scribit contra ius navigationis Indicæ Lusitanis competens cap. 1. n. 9. non probat intentionis fundamentum, c. 1. n. 21. affert exempla aliena a disputatione, c. 2. n. 18. negat Indiam à Lusitanis inuentam, c. 3. n. 1. c. 4. n. 1. fabulas adducit, c. 5. n. 13. negat Pont. Rom. potuisse concedere ius in Indos, c. 7. n. 1. prouocat Lusitanos re-*
- motis armis ad conscientie & estimationis tribunal, c. 8. n. 37. reijcit auctores tãquã adulatores in orat. ad principes orbis, & cap. 10. n. 23. agnoscit mare occupari posse nauigando, & piscando, c. 14. n. 50. blaterat contra Lusitanos pauperes, mēdaces, dardarianos, & sceleratos vocās c. 15. n. 1. & c. 16. n. 10. mēdax & ignorans circa Lusitaniam diuiciasc. 16. n. 9.*
- India antiquis cognita, c. a. 3. n. 2. ad austrū pertinet, c. 13. n. 11. à Lusitanis primū per nauigationē Atlāticā inuenta, c. 4. n. 4. & 7. de quo variati sunt sancti, c. 4. n. 8. an in Indiā triginta hominū milia cū Hannone nauigauerint, c. 5. n. 7. Occideratis coniūcta, vel cū Asia, vel Tartaria, cap. 5. n. 21. in Indiam si alij primi nauigarunt*

I N D E X.

- garunt, à navigatione des-
 ceterunt c. 5. n. 23. Indicā
 navigationem Lusitano-
 rū perturbantes incidunt
 in censuras, c. 13. n. 48.
- Indi tēpore Romanorū in Ger-
 maniam naufragijs dela-
 ti, c. 5. n. 14. Orientales,
 & Occidētales à Sinis or-
 ti, c. 5. n. 15. & 21. occidē-
 tales non descendunt à de-
 cem Iudaeorum Tribubus,
 c. 5. n. 19. Occidentales nō
 permearunt ex Africa,
 vel Europa per insulam
 Athlanticam, c. 5. n. 19.
- Indorum conuersio non po-
 tuit nisi potentissimis Re-
 gibus committi ca. 8. n. 1.
 conuersi perseuerare non
 possunt nisi ex regum Ca-
 tholicorum auxilio, ca. 8.
 n. 2. simiū, eiusq; dentem
 venerantur, c. 17. n. 5.
- Indigētia rerū ab statu natu-
 rae integræ exulare c. 1. n.
 19.
- Infideles nō sunt spoliādi re-
 bus proprijs propter infide-
 litatē, alia de peccata, c.
 3. n. 4. per baptismū non
 sūt peioris cōditionis quo-
 ad tēporalia, c. 6. n. 89. eo-
 rū cōuersio in India Oriēta-
 li cōmitti nō potuit, nisi re-
 gibus, & sub cōmercij colo-
 re, c. 7. n. 11. infidelium au-
 xiliū inuocare cōtra fide-
 les an liceat Principi Chri-
 stiano, c. 13. à n. 51. ut ta-
 les non sunt directè subditi
 Pōt. Rom. sed indirectè c.
 9. n. 4. nō sunt armis ad fi-
 dē Catholicā cogēdi c. 9. n.
 5. nō accipiētes fidē nō sūt
 debellādi, & an ad eā au-
 diēdā sint cogēdi, c. 9. n.
 6. ingenio varij, & fal-
 laces, cap. 9. n. 17.
- Iniuria in parentibus, patria,
 & regibus non vindican-
 da. t. 15. n. 5.
- Insula Gorgonū sœminas sine
 hominis concubitu conci-
 pientes producit, capit. 5.

INDEX.

- n. 2. § 6. Atlantidis mari subuersa una nocte, c. 5. num. 20.*
Intellectus cap. 1. 22. dist. c. 6. n. 63. extrauag. unā de maioritate, c. 6. n. 64. Clem. meruit de priuil. c. 6. n. 64. c. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, c. 6. n. 80. c. Adrianus, c. in synodo 63. dist. cap. 6. num. 100. l. de precatio. ff. ad l. Rodhiam, ca. 10. n. 17. 19. § 20. leg. sanè. ff. de iniur. c. 10. num. 21. 23. § 24. § ca. 13. num. 7. l. venditor. ff. cōmunia prædior. c. 11. n. 2. § c. 14. n. 21. l. quod in litore. ff. de acquiren. rer. dom. ca. 11. n. 5. l. pen. ff. de rerum diuis. cap. 11. n. 6. § 29. l. nemo. ff. de rerum diuis. cap. 11. nu. 8. § 15. § flumina, Instit. de rer. diuis. c. 11. nu. 11. § 31. l. si quisquam ff. de diuers. § temporal. c. 11. n. 16. § 21. § cap. 14. n. 23. l. ult. de vsuca. c. 11. n. 16. 17. § 22. § c. 13. num. 15. § 16. § cap. 14. n. 14. ca. veniens de præscript. c. 11. n. 23. l. iniuriarum. §. si quis me ff. de iniurijs ca. 11. n. 25. l. littora. ff. ne quid in loco publico, c. 11. num. 28. § 30. c. 14. n. 15. Ordin. libr. 5. tit. 91. c. 11. n. 36. Iulius Paulus institut. de vsuc. cap. 13. num. 20. l. vsu aquæ. C. de aqua ductu, cap. 13. num. 14. instit. de vsucap. § præscript. c. 13. n. 20. l. si duo. §. 1. ff. de iure iuran. c. 13. n. 23. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico c. 13. n. 37. c. 1. de præscript. in 6. ca. 13. nu. 36. § 38. § cap. 14. n.

I N D E X.

19. l. sequitur. §. viam.
 ff. de usucap. c. 14. n. 13.
 cap. cum dilectus de con-
 suet. c. 3. eodem in 6. cap.
 cum Ecclesia de causa
 posses. c. super quibusdam
 §. praterea, de verb. sig-
 nifi. cap. 14. n. 20. l. 1. §.
 ultim. l. 2. in princ. l. 3. ff.
 de aqua pluuiæ cap. 14.
 num. 21. l. 7. tit. 29. p. 3.
 c. 14. n. 26.
- Interdictum, ne quid in ma-
 ri fiat, quo portus statio,
 iterue nauigij deterior
 sit, c. 10. num. 10. compe-
 tit habenti ius maris cap.
 10. n. 24. aliud ad publi-
 cas, aliud ad priuatas cau-
 sas, c. 10. n. 25. ne nauig-
 gatio impediatur priua-
 tum est, etiam attenta ori-
 gine rerum, c. 11. n. 14.*
- Inuentio Indicæ nauigatio-
 nis simpliciter non confert
 ius cap. 3. n. 13. inuenire*
- quid significet cap. 3. nu.
 14. fuit in causa, ut Lu-
 sitani alijs præsferrentur,
 cap. 8. n. 5.*
- Ioannes primus Lusitanie
 Rex Sepram expugnat,
 c. 1. n. 1. secundus in Indiã
 nauigationem procurat,
 c. 1. n. 3. promontorium bo-
 næ spei per suos nauarchos
 flectit ca. 13. n. 41. succu-
 rrit Regibus Catholicis ad
 Malacæ expugnationem
 ¶ Maximiliano Roma-
 norum Regi, ca. 16. num.
 3. ¶ 4. Abassini Imperiũ
 ad Ecclesiam Romæ. redu-
 cere intendit cap. 18. nu.
 9. tertius succurrit Castel-
 la rebellanti pro Carolo,
 reijcitque a rebellibus obla-
 tam regni investituram,
 cap. 16. n. 6. Vide verb.
 epistola.*
- Ioannis Castrij Indiæ Prore-
 gis insigne fidei seruanda*

I N D E X.

- documentum, dum crinē barba oppignerat, & redemit, c. 15. n. 11.
- Isaias vaticinatur navigationem Lusitanorum in Indiam, c. 4. n. 1. & c. 8. num. 1.
- Iter, & via publica mutata forma praescribuntur: ca. 14. num. 26.
- Iudex, qui principaliter de causa cognoscit, potest cognoscere incidenter de incompetenti, cap. 6. num. 23. Ecclesiasticus, qui principaliter non cognoscit de causa profana, potest incidenter, capit. 6. num. 24.
- Iudicet ille de alterius errore, qui in se non habet, quid condemnet, c. 15. n. 1.
- Iudei expulsi à Castella magnas divitias Lusitaniae regno deferunt, cap. 16. numer. 9.
- Iura discontinua requirunt tēpus immemoriale ad praescriptionem excommuni, c. 14. n. 17. quae traditio exploditur, n. 18.
- Iuramentum dignitati praestitum transit in successorem, c. 6. n. 30.
- Iurisdictio penes duos diversimodè existere potest, cap. 6. n. 70. temporalis suprema directè apud regem in d. n. etè ad Pontificem pertinere potest, d. num. 70. cum seqq. maris, vide maris protectio.
- Iurisdictionum constitutiones variae diverso natura statu considerantur, c. 1. n. 15. & 16. vide iurisdictionum.
- Iuris negativi praescriptio procedit à prohibitione, quando principaliter de eo agitur, non vero si in consequentiam, cap. 14. num. 42.

*Iusgentium unicum est, non
 primarium, & secundarium, cap. 1. n. 13. reputatur, quod apud omnes observatur licet postea fuerit inuentum, quod multipliciter ostenditur, c. 14. à n. 3. cœpit cum genere humano, c. 14. n. 4. non hominum approbatio, sed ratio naturalis constituit, c. 14. n. 5.*

Ius nature duobus modis consideratur, c. 1. n. 22.

Ius piscandi in flumine, vel mari occupari potest, & donari à principe, c. 11. n. 24. & 25. navigandi, & similitum an acquiratur præoccupatione simpliciter cap. 13. n. 29.

Ius prohibitionis in rebus publicis requirit plures annos cap. 13. n. 30.

Ius publicum quanto tempore præscribatur, c. 14. n. 17.

L *Apidea columna in Africa littoribus collocata in nostra ditionis testimonium Lusitanorum Regum iussu, cap. 8. n. 5.*

Lacrones grassantes in vijs publicis non gaudent immunitate Ecclesie, ac proinde nec pirata, c. 10. num. 34.

Leges unius populi non ligant alios populos, nec exteros Principes, cap. 14. n. 14. non audiuntur inter armorum strepitum, capit. 8. num. 37.

Legis ferenda potestas supponit iurisdictionem, ca. 10. num. 19.

Lepra significat hæresim, cap. 6. num. 85.

Lex vetus figura noua, cap. 6. n. 85.

Lex sumitur pro pacto in con-

I N D E X.

- tractibus, cap. 14. nu. 21.*
Lex Castella in via publi-
ca, & similibus non ad-
mittit prescriptionem, c.
14. num. 25.
Libera navigatio alijs prohi-
beri potest, cap. 11. n. 4.
Libertas sine superiore non
congruit, c. 6. num. 8.
Libertatem contra status pri-
maui praescribitur tempo-
re ordinario, c. 13. n. 38.
Libertus Annij Plocami in
Taprobanam delatus tem-
pore Claudij Imperatoris
varios Romanorum nu-
mos secum deferens, ca. 5.
num. 17.
Littora sunt communia om-
nibus ante occupationem,
postea vero sunt Principis
occupantis, c. 11. n. 5. sunt
eiusdem conditionis, cuius
mare, cap. 11. n. 1.
Littorum & maris usus pu-
blicus est de iure gentium,
sed potest fieri publicus
unius populi, c. 14. n. 15.
Littus maris commune ex iu-
regentium, cap. 10. n. 8.
occupari potest, cap. 11.
num. 15.
Loca publica, ut occupentur
sufficit destinatio & pra-
paratio, cap. 8. n. 13. res-
pectu Principum censentur
libera, c. 13. n. 37.
Longa possessio refertur ad
decem, vel viginti an-
nos, cap. 14. n. 24.
Lucrum ex Indijs non aequat
sumptus pro conservanda
fide Catholica insumptos
cap. 17. num. 3. cap. 16.
num. 10.
Ludovicus Lusitaniae Infans
cum magna classe iuuat
Imperatorem Carolum in
expugnatione Tuneti, ca.
16. n. 8.
Luna, & caetera stella subij-
ciuntur Soli, ab eoque splē-
do-

INDEX.

- dorem recipiunt, cap. 16. num. 40.
- Luna quarta nati, ca. 8. n. 8.
- Lusitania dines ante Indicā navigationem, cap. 16. n. 10. auro abundans, c. 16. num. 1. ab infidelium faucibus erepta, ca. 9. n. 11.
- Lusitania, Castellaque Reges de iure America disceptant, ac paciscuntur, cap. 1. n. 6.
- Lusitania leges succiplena, cap. 2. n. 12.
- Lusitania Regibus viginti & octo Reges in India tributarij, c. 5. n. 23.
- Lusitania Rex ni mittat cōcionatores ad infidelium conuersionem non potest alijs prohibere in illis commercium, ca. 7. num. 10. magnos apparatus in India expeditionem faciunt animumque habent progrediendi, ideo non possunt ab alijs Regibus perturbari, cap. 8. num. 14. propter strepitum armorum an iuste serenissimi vocentur? cap. 8. nu. 14. habent fundatam intentionem suam contra omnes Principes in India navigatione, c. 8. n. 32. Indicam navigationem ad quisiere exprohibitione, ex declaratione, & ex titulo, cap. 14. num. 33. intulatur Rex Indica navigationis, & commercij, cap. 14. n. 33. tituli omnibus noti, cap. 14. num. 33. habet bonam fidem in navigatione & commercio Indico, cap. 14. num. 34. bellum contra Mauros, & Turcas gessere absque amicorum auxilijs, c. 16. num. 1. alios Principes Catholicos armis, pecunijs, exercitibus, vel classibus con-

INDEX.

contra fidei hostes adiuvant, cap. 16. num. 1. Regnum opulentissimum ante India navigationem, cap. 16. num. 11. cuius precipua cura infidelium conuersio, c. 18. n. 4.

Lusitani primi in Indiam nauigarunt, cap. 4. n. 4. ¶ 7. de iure finium, aut gradu constantia detrudi nequeunt, cap. 3. num. 9. Vera Taprobanem progressi, cap. 3. num. 12. Colonias posuere, Reges subiecere, c. 5. num. 23. sub commercij colore occasiones conuertendi infideles querunt, c. 7. n. 11. in peritia nauali præstantissimi, c. 8. n. 6. ingenio peracuti, c. 8. n. 6. faelices in nauigationis periculis, ¶ perferendis laboribus mari, terraque omnes superant, cap. 8. num. 9. cõmercium cum Indis sibi

adquirere potuerunt cum ex Pontificis concessione, cum ex laboribus, ¶ expensis, cap. 8. n. 12. Reges ius Indica navigationis defendunt ex omnium sententia, cap. 13. num. 46. ¶ si cum uolentia Indici maris nauigationem usupauerint, ex temporis diurnitate ius illud præscribere, cap. 14. n. 16. Vincunt causam contra Incognitum eisdem armis, quibus ille pugnat, cap. 14. n. 28. pueri fides erga acerrimum hostem, cap. 15. numer. 9. perlustrant quotannis Oceanum ab Herculeo freto usque ad extremos Sinas ¶ Iaponios, cap. 17. num. 1. Lucrum ex nauigationibus nanciscuntur, ut eo fidem Catholicam defendant, cap. 17. nu. 2. præferunt honorem diuitijs, ca.

I N D E X.

17. à num. 5. intra Eccle
 siam Catholicam constitu
 ti ex Incogniti confessione
 cap. 18. nu. 1. laici Velut
 Nuncij Apostolici Reges,
 & populos ad fidem con
 uertunt, cap. 18. nu. 8. in
 bellis diuinam opem sunt
 experti contra Mauros,
 Turcas, & infideles, c. 18.
 n. 10. in Indiam arma vi
 ctoria, & Crucistropheū
 inuexerunt, c. 18. n. 12. à
 Deo prædilecti miraculis
 ab Infantia Regni Lusita
 nici, c. 18. n. 16. inuenerūt
 astrolabiū, c. 8. n. 6. ius ha
 bent ex Pontificia conces
 sione debellandi Indos si præ
 dicationi officiant, c. 9. n.
 9. non sunt abusi bello in
 infideles, c. 9. n. 12. offensi
 dolent, lacestiri pugnant,
 iniurias acerrime persecū
 tur, cap. 9. n. 13. iuste bel
 lum contra fideis fragos sus

cipiunt, cap. 9. nu. 14. &
 15. in fide tuenda constā
 tissimi in perfidia vindi
 canda seueri, num. 14. In
 dos non debellarunt ni
 si propter fraudem Indo
 rum, cap. 9. nu. 19. semel
 elusi falli non patiuntur,
 cap. 49. n. 19.

Lusitanis Regibus solis idem
 de Hispanis respectu Amē
 ricæ cur conuersio Indorū
 commissæ, c. 8. n. 3.

Lusitanorum in Indiam na
 uigatio excedit fabulosas
 antiquorum nauigationes
 cap. 8. n. 3. edictum ne a
 lij in India nauigent sine
 ipsorum licentia æquum,
 & iustum præscripsit legi
 timæ contra omnes, c. 8. n.
 29. ius in India nauigatio
 ne concluditur ex præoccu
 patione, consuetudine, &
 destinatione, c. 13. n. 40.
 fides erga suos Reges abs
 que

que exemplo, c. 15. nu. 3.
 fides, & veritas in com-
 mercys, cap. 15. n. 6. criu-
 phi in Africa, & Asia con-
 tra Turcas, Mauros, infi-
 deles, & rebelles, c. 18. n.
 14. victoria diuino potius
 auxilio, quam ipsorum for-
 titudini tribuenda, c. 18.
 n. 14. gloria, & fortitudo
 non diminuitur ex diuinis
 auxilijs, c. 18. n. 15. Regū
 insignia quinque Christi
 stigmata & cur magis Lu-
 sitanis, quam alijs Regi-
 bus fuerint concessa, c. 18.
 num. 17. occasiones am-
 pliandi Imperium in In-
 dia ex auxiliij prestandi
 titulo, c. 9. n. 16. arces in
 India iuste edificarunt,
 cap. 9. n. 17. & 18. defen-
 sio Imperij Asiatici tribus
 titulis, c. 9. num. 19. Vide
 verb. colonia.

Malacensis Urbis, arcisque
 obsidio stupenda a Bata-
 uis, & confederatis Regi-
 bus, c. 3. n. 8.

Malasides purgatur 30. an-
 nis præcipue in successori-
 bus, c. 14. num. 36. probari
 potest indirecte contra
 præscriptionem immemo-
 rialem, cap. 14. n. 38. qui-
 bus modis probatur contra
 præscribentem, cap. 14.
 n. 38.

Mare, & litora an sint di-
 uerse conditionis? c. 10. n.
 13. an sit de numero rerū,
 que in commercio non
 sunt? cap. 10. n. 13. sicut
 arida diuisionem recipit
 de iure gentium, & contra-
 rium dicere perriadiculum
 est, cap. 10. n. 22. compre-
 henditur & definitur sub
 terra territorio, cap. 10.
 n. 33.

I N D E X.

- n. 33. fundatum est in al-
 no, & ideo occupationis
 est capax, cap. 10. n. 47.
 an sit omnibus commune
 de iure gentium, c. 11. n. 1.
 à Principe occupari potest
 c. 11. n. 4. commune de iu-
 regentium, & per hoc lit-
 tora maris, c. 11. n. 15.
- Mare aer & aqua profluens
 de iure nature communia
 considerantur, ut elemen-
 ta, & ut locum occupan-
 tia, c. 10. n. 42. Mare, aer
 & aqua considerata, ut
 loca alia possidentur, c. 10.
 n. 43. Mare, & littora
 post occupationem dicun-
 tur publica hoc est populi
 Romani, c. 11. n. 6. Mare
 & litus non sunt diversa
 conditionis, par, & totum
 sunt eiusdem nature, cap.
 11. n. 29. Mare inter &
 litus differentia ante &
 post occupationem, c. 11.
- n. 31. mare, & diuerticu-
 lum differunt apud Iuris
 Consultos, c. 13. n. 7.
- Maris an sit commune elemē-
 tum, cap. 10. n. 7. ad lit-
 tus accedere nemo à popu-
 lo Romano prohiberi po-
 test, cap. 10. n. 9. naviga-
 tio impediri non debet, c. a.
 10. num. 10. ius adquiri
 potest, & in dotem dari,
 c. 10. n. 15. & 32.
- Maris proprietates ad aliquem
 pertinere potest, cap. 10.
 num. 21. & si sit nullius,
 protectio tamen & iuris-
 dictio Imperatoris, vel
 Principis, c. 10. n. 30.
- Maris protectio & iurisdi-
 ctio de iure gentium com-
 perit omnibus Principibus
 sed post occupationem præ-
 fertur possidens, c. 10. nu.
 36. protectio necessaria est
 ne deferantur extra Reg-
 num merces prohibita, &

I N D E X.

- Ue secure nauigetur, &*
ob id iuste uectigal exigi
tur in uniuerso orbe, cap.
10. n. 37. immensas, &
qualitas non repugnant
acquisitioni, c. 10. n. 38.
pars pertinet ad dominũ
terre uicina, c. 10. n. 40.
littorum, & aeris diuisio
iu totum non admittitur,
sed pro parte, c. 11. nu. 7.
communis usus omnibus
hominibus quomodo acci-
piatur, cap. 11. n. 30. occu-
pationem dari posse con-
cluditur, cap. 11. n. 38. oc-
cupatio à Doctoribus &
Iurisconsultis admittitur,
ca. 13. nu. 3. proprietates est
nullius secundum commu-
nem, protectio, & iurisdic-
tiõ est Imperatoris, c. 13.
num. 6. protectio iurisdic-
tiõ & Imperium ad Im-
peratorem pertinet, c. 13.
n. 12. Adriatici Imperiũ
pertinet ad Venetos, c. 13.
nu. 34. & littorum usus
publicus est iuregentium,
sed potest fieri publicus u-
nus populi, c. 14. n. 15.
Maria moribus in Principum
dominium uenerunt, ca.
10. n. 48.
Martinus de Freycas Conym-
brica presectus fide &
constantia erga Sanctiũ
Regem illustris, cap. 15.
n. 4.
Maximilianus profligatus pe-
tit & obtinet à procurato-
re Regis Lusitaniæ pecu-
niam ad bellum restaurã-
dum, c. 16. n. 4.
Media committuntur cui
committitur finis, cap. 12.
num. 4.
Menchaca multas opiniones
in scholas inuexit contra
iuris, & rationis placita,
c. 13. n. 1.
Mercaturam & nauigatio-
nem

INDEX.

- nem omnibus communia esse sine detrimento alicuius falsum probatur, c. 11. n. 37.
- Milites alienæ reipub. peccāt arma sumentes in re dubia, & ad restitutionem, tenentur, c. 13. n. 48.
- Miracula ad infidelium conversionem cōcurrunt, vel in bellis, vel in fidei probationem, cap. 18. num. 6. hodie cur non fiant frequentius in infidelium conversione sicut olim, ca. 18. n. 6.
- Missiones varia ab Apostolica sede ad ewāgelium prædicandum referuntur, c. 7 num. 2.
- Moyse miraculis ostendit se à Deo missum, c. 18. n. 3.
- Molina, & omnes reprobantur legem in materia immemorialis præscriptionis pro lege communi accipientes, c. 14. num. 22.
- Molucarum inuasio a Batauis, c. 3. n. 7.
- Monarchia præstantissimum regimen, cap. 6. n. 1. Assiriorum & Romanorum firmior, & diuturnior, c. 6. numer. 2.

N

- Naturæ cognationem quãdam inter homines constituit, c. 2. n. 8.
- Nauarchi quales eligendi, c. 8. n. 8.
- Naufragantibus succurrendum non bona auferenda c. 2. n. 4.
- Navigatio ad statum naturæ corruptæ pertinet, c. 1. num. 16. 17. 21. 22. & 26. necessaria ad subueniendū indigentie humane cap. 1. n. 18. Hannonis in Indiam habitæ profabula

I N D E X.

- apud graues autores, c. 5. n. 8. Hannonis Æquatorē nō superauit, n. 9. Eudoxi in Indiā fictitia, cap. 5. n. 13. Lusitanorum in Indiā excedit fabulosas antiquorum nauigationes, cap. 8. num. 3. Indica à quibus, si Lusitani non aperuissent, aperienda, Deo reseruetur, capit. 8. num. 10. in Indiam an sit omnibus communis, cap. 10. num. 2. est populi, licet aqua vsus sit communis, cap. 11. n. 12. an sit de illis rebus, quae omnibus utilia, nobis non molesta sunt, cap. 11. numer. 33. simplex, & piscatio non tribuit ius occupationis, cap. 11. n. 39. Lusitanorum non impedit alios Oceani vsus, cap. 11. n. 40.*
- Nauigatio, & protectio maris omnibus competit de iure gentium nisi à Principe praoccupetur, capit. 13. numer. 11. de iure gentium est libera, capit. 13. num. 35. Indica ex praocupatione, cap. 13. numer. 41. priuatiua Lusitanorum ad Indos est conformis iuri humano, & diuino, cap. 14. num. 8. nauigatio, & piscatio praescribitur si iure proprio adquiri tentetur, capit. 14. num. 31. Indica constat immemorabili, nec fundatur in iure negativo, praescribendo, & incepit, & progressa est cum aliorum prohibitione, cap. 14. num. 47.*
- Nauigans, & piscans quasi possessione durante habet ius alios prohibendi, c. 14. n. 53.*
- Nauigando, & piscando Accole maris Indici an conser-*

INDEX.

- seruauerint antiquam possessionem, cap. 14. num. 49.*
Nauigantes in Indiam absque Lusitania Regis beneplacito bonis, & uita spoliari, cap. 8. n. 25. ca. 14. num. 47.
Nauigationis libertas non pertinet ad primum naturæ integræ statum, c. 1. n. 26. & 27.
Nauigationem impediens ini que agit, cap. 10. n. 14. nauigationem Lusitanorum impediens incurrit censuras, c. 13. n. 48. & mercaturam omnibus cõmunia esse sine detrimento alicuius falsum probatur, c. 11. n. 37.
Nauigare est contra naturã, cap. 1. num. 20. nauigare, & peregrinari non cadunt sub præceptum, cap. 1. num. 23. Nemo prohiberi potest à priuato à Principe uero sic, cap. 11. num. 12. & piscari de iure gentiũ omnibus competit, c. 14. num. 29.
Necessitate in extrema omnia sunt communia, cap. 2. n. 3.
Negotiari, & peregrinari de iure gentium fas est, quousque prohibeatur, cap. 2. n. 15.
Nemo ad litus accedere prohiberi potest, capit. 11. numer. 8.
Notoria Roma ignorari non possunt, c. 8. n. 23.
Novatores miraculis suam doctrinam non confirmãg cap. 18. n. 3.
Numisma Augusti Cesaris imagine insignitum reperitur in America per Hispanos, cap. 5. num. 16. & 17.
Numismata Latinis lit-

I N D E X.

- teris insignita nostris temporibus inuenta in Tapobana, c. 5. n. 18.
- Nutus in superiore significat Imperium, cap. 6. num. 65.
- O
- Occasio Baraorum ad in festandum ius navigationis Indicae, c. 1. n. 8.
- Oceani navigatio ad Hispaniae Regem pertinet, c. 10. n. 49.
- Oceanus subuertit Baraorum in terras, cap. 13. num. 51.
- Occidentales Indi non descendunt à decem Iudaorum Tribubus contra Borrellū, & alios, c. 5. n. 19.
- Occidentalis India coniuncta cum Asia, vel Tartaria coniecturatur, cap. 5. num. 21.
- Occupari quod potest an sic iurisdictionum, c. 10. n. 11. & c. 11. n. 15.
- Occupationem maris dari posse concluditur, cap. 11. n. 38.
- Occupatio maris & adquisitio concluditur, cap. 10. n. 50.
- Occupationis incapacia adquiri non possunt, cap. 10. n. 4.
- Olyssipponem iuxta equae absque masculino concipiunt, c. 5. num. 6.
- Olyssippo Orientis domina, c. 5. n. 23.
- Olyssippo totius orbis emporiū, c. 16. n. 12.
- Olyssipponē singulis annis expendantur viginti millia aureorum in odoribus, qui sacris in delubris cremantur, c. 17. n. 4.
- Onoris Regi bellum intulit D. Franciscus de Almeida

I N D E X.

- meida Indiae Prorex adrepetenda bona Lusitanorū naufragantium, cap. 2. num. 7.*
- Orbis dividitur in quinque zonas, c. 4. n. 5.*
- Orientalis & Occidentalis India Sinis originem sedes cere iactant, cap. 5. n. 15. & 21.*
- Ozias rex lepra percussus & à Regno eiectus à summo Sacerdote, c. 6. n. 85.*
- P**
- Acta cum Principibus iniura obligant suos subditos, c. 8. n. 34. inter Regē Lusitaniae, & Regem Castellae obligant Comitem Flāndriae, qui est Rex Castellae c. 8. n. 35.*
- Par in parem non habet Imperium, c. 12. n. 2.*
- Pascendi, corrigendi, & si-*
- miles auctoritates sunt generales, & ita comprehendunt etiam Reges, c. 6. nu. 83.*
- Pascua, piscationes, lignationes, & similia praescribuntur à populo contra populum, c. 14. n. 11.*
- Patria honorem, & vitam debemus, c. 15. n. 5.*
- D. Paulus mira culis doctrinam Christi confirmat, c. 18. n. 3.*
- Peregrinari in alienas Provincias an fas sit cuilibet ex in regentium primario, cap. 1. n. 12.*
- petrus claviger terreni, & aeterni Imperij, c. 6. n. 55. & 63.*
- philippus II. Castellae Rex successit Henrico, cap. 1. nu. 7.*
- Pirata & rebelles nullum ius adquirunt, cap. 14. num. 47.*

I N D E X.

- Piscando in diuerticulo maris, vel fluminis an alium prohibere quis possit? cap. 10. n. 12. vide verb. nauigando.*
- Piscari an possit quis prohiberi, & prescribi piscatio? c. 11. n. 16.*
- Piscari, & nauigare in alieno lacu non licet, cap. 11. n. 35. de iure gentium omnibus competit, cap. 14. n. 29. vide verbo nauigās, & nauigatio.*
- Piscationem, & venationē prohibere potest dominus in re propria, cap. 11. nu. 36. vide verb. pasqua.*
- Pœna in raptores bonorum ex naufragio, c. 2. n. 5.*
- Pœta in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio ualent, cap. 10. n. 3.*
- Pontifex Romanus perpetuus Christi Vicarius, c. 6. n. 7. illius successio inuariabilis cap. 6. numer. 7.*
- Pontifices Romani agnoscunt potestatem Pontificiam in Imperatores, & Reges, c. 6. nu. 41. sunt iudices, & testes integerrimi in asserendo suo Principatu, c. 6. n. 42.*
- Pontificis potestatem in Imperatores & Reges firmant Pontifices, Concilia, Doctores Vniuersi, & communis Ecclesie consensus, c. 6. n. 44.*
- Pontifex Rom. potest procedere contra Reges, & Imperatores, usque a depositionem, cap. 6. n. 45. potest impedire ne hereticus in Regem, aut Imperatorē eligatur, cap. 6. n. 47. aliquando non deponit Regē aut Imperatorem ex timore malorum, c. 6. n. 47. nō deponit Regem, aut Imperatorem, ut ordinarius iudex*

I N D E X.

dex, sed ut pastor uni-
uersalis, cap. 6. n. 48. non
potest deponere ad libitū,
nec priuare, cap. 6. n. 48.
non potest se subycere al-
terius iudicio nisi arbitra-
rio, cap. 6. n. 51. Principi-
bus de Ecclesia benemeri-
tis titulos dat, cap. 6. nu.
53. potestatem temporale
exercet circa translationē
Imperij, iuramentum Im-
peratoris depositionem, &
similia, cap. 6. n. 57. utiū
habeat supremam potesta-
tem temporalem in orbe
Christiano, cap. 6. nu. 54.
non habet iurisdictionem
supremam temporalem di-
rectē, cap. 6. n. 58. non cog-
noscit de rebus temporali-
bus, cap. 6. n. 59. exercen-
do directē iurisdictionem
temporalem nō perturbat
potestatem Regis supremā
cap. 6. n. 69. non usurpat

Regnum, nec potestatem
supremā temporalem de-
ponendo Reges, cap. 6. nu.
75. redditurus est ratio-
nem pro Regibus eorum-
que regiminibus. cap. 6. n.
78 non habet potestatem
debellandi infideles, c. 9.
n. 1. nec iurisdictionem in
eos cap. 9. n. 2. potest cog-
ere Principem paganum,
ne impediatur conuersionē,
& eximere conuersos ab
illius obedientia, capit. 9.
n. 7.

Pontifex, & Imperator sunt
duo membra, sed ille ca-
put, hic brachium, cap. 6.
num. 79. ille in capite, hic
in brachio unguuntur, ca.
6. num. 79. deponendo Re-
ges non est maior Deo, c.
6. n. 88. si sit hereticus de-
poni potest, ergo Rex, &
Imperator, c. 6. num. 95.
Pontificis descriptio, ca. 6.

INDEX.

*num. 102. concedere po-
 tuit Regibus Hispania ius
 nauigandi in Indias, cap.
 6. nu. 103. Urbis & orbis
 Episcopus est, & ex Apo-
 stolico officio tenetur Eccle-
 siā seruare, & amplifica-
 re, mittereq; prædicatores
 in infidelium Regiones, c.
 7. num. 2. non potest con-
 cedere dominium in Indos
 nec ius nauigandi per se,
 c. 7. n. 7. committere po-
 tuit Regibus Hispania cō-
 uersionem Indorum & in
 consequentiam nauigatio-
 nem, & commercium a-
 lijs prohibere, c. 7. n. 8. po-
 test cogere Reges Catholi-
 cos ad pacem, non tamen
 cogit, & quare, cap. 7. nu.
 5. potest in fidei fauorem
 commercium vni Princi-
 pi concedere alijs prohibere
 c. 8. n. 18. potest Sarrace-
 norum prouincias inter
 Principes Christianos dis-*

tribuerè, & creare nouos
 Principes, cap. 8. n. 42. an
 habeat potestatem debellā-
 di infideles, c. 9. n. 1. Ponti-
 ficus est vniuersam potentiam
 Regum Christiano-
 rum dirigere ad finem su-
 pernaturalem, cap. 8. nu.
 43. non habet iurisdictionem
 in infideles, nec prop-
 ter infidelitatem alia vè
 peccata contra naturam
 potest eos debellare, cap. 9
 n. 2. secularē principa-
 liter non habet iurisdictionem
 in totum orbem, cap.
 12. n. 1. habet temporale
 in vniuersum orbem ex cō-
 muni, non tamen eā Prin-
 cipibus secularibus conce-
 dere posset, cap. 12. n. 2. nō
 est dominus maris oceani,
 nec potuit Regibus Hispania
 insulas Occidentales do-
 nare, c. 12. n. 5. non potuit
 concedere Regibus Hispania
 Insulas barbarorum
ad

I N D E X.

- ad effectum ut postea cō-
uertēretur cap. 12. n. 8. po-
tuit concedere navigatio-
nem Indicam Principibus
Hispania privatiuē quoad
alios Principes pro infide-
liū cōuersione, c. 12. n. 9.
- Pontifices Rom. concedūt Lu-
sitanie Regibus ius naviga-
tionis in Indias, cap. 1. n. 4
prohibent alijs in Indiam
navigare absque Lusita-
norum licentia, capit. 8.
num. 26. aliquando depo-
siti, & indicati à Principi-
bus per vim, & nefas, ca.
6. n. 52.
- Pontificia bulla verba refe-
runtur circa conuersionis
commissionem Regibus Lu-
sitanie delegata, c. 7. n. 9.
- Pontificia constitutiones Ro-
mæ promulgata ubique
obligant, c. 8. n. 23.
- Pontifices Romani referun-
tur, qui munus prædicatio-
nis Regibus Lusitania cō-
miserunt, & cōmissio defen-
ditur à pluribus, c. 7. n. 4.
- Populus Rom. potest à suis lic-
toribus hostes & alios pro-
hibere, suisque tantum il-
la concedere, c. 11. n. 8.
- Possideri quæ possunt, possunt
& præscribi, & quæ domi-
nio adquiri nō possunt, nō
possūt possideri, c. 11. n. 20.
- Potestas Ecclesiastica imper-
fecte & perfecte cōsidera-
ri potest, c. 6. n. 11. nō expi-
rauit morte Petri, c. 6. n.
26. & 33.
- Potestas spiritualis, vide spi-
ritualis potestas.
- Potestas omnis à Deo ca. 6. n.
17.
- Potestas tēporalis à Deo me-
diate obtenta, c. 6. n. 19. tē-
ditque in finē naturalē, c.
6. n. 21. tēporalis suprema
directe cōsideratur, c. 6. n.
22.

I N D E X.

- Potestas, seu iurisdictio secularis indirecte considerata proprie dicitur Ecclesiastica, non secularis, ca. 6. num. 25. & 71. Regalis olim non erat coniuncta cum spirituali ex iure diuino, sed ex populi depuratione, fuitque disiuncta, tam apud infideles, quam apud fideles, cap. 6. n. 36. Suprema non potest existere penes duos, c. 6. n. 61.*
- Potestas deponendi Reges in finem supernaturalem non importat supremam temporalem, c. 6. n. 68.*
- Potestas Pontificis temporalis probatur iure diuino, c. 6. n. 81.*
- Potestatis temporalis conseruatio non requirit spiritualium destructionem, c. 6. n. 90.*
- Potestas legis ferendae supponit iurisditionem, c. 10. n. 19.*
- Potestas excellentiae à Christo Domino, nec in spiritualibus, nec in temporalibus fuit Petro, & successoribus communicata, ca. 12. num. 3.*
- Prædilectica caueant ne fiant præda, c. 17. n. 3.*
- Præoccupatio in rebus publicis præualet, c. 11. n. 18. inter supremos Principes sufficit in rebus publicis, ca. 13. n. 31.*
- Præparamenta faciens præferendus est, cap. 8. n. 13.*
- Præscribens acquirit dominium directum, & vindicationem c. 13. n. 23.*
- Præscribens res publicas contra primatum tempore tantum ordinario indiget, ca. 14. n. 24.*
- Præscribens cur exceptio, non actio iniure concedatur, c. 13. n. 24.*
- Præscriptibile est, quod est re-*
nun-

I N D E X.

- nunciabile, ca. 14. nu. 5 1.
- Præscriptio iuris realis in vno loco extenditur contra omnes personas, quæ de nouo veniunt, ca. 8. nu. 30.*
- Præscriptio, & priuilegium concurrere possunt, ca. 11. n. 23.*
- Præscriptionis edictum prohibitorium est, cap. 13. n. 4.*
- Præscriptio immemorialis requiritur ab scribentibus ad maris acquisitionem, cap. 13. n. 14.*
- Præscriptionis ius in rebus publicis non acquiritur ex longo tempore, sed ex immemoriali: cap. 13. num. 15. & 17.*
- Præscriptio an importet apud Iurisperitos exceptionem tantum? cap. 13. nu. 16. pro exceptione capitur frequentius apud Iurisperitos, c. 13. n. 18. præscriptio & exceptio differunt, ca. 13. num. 18. non differunt tanquam species, & genus, cap. 13. n. 19. non solum comprehendit exceptionem ex tempore ortam sed & alias, cap. 13. num. 19. pro acquisitione per possessionem non est barbarum & incognitum Iurisperitis, c. 13. n. 20. pro exceptione capitur, quoties exceptio ante litis contestationem proponitur, ut est exceptio dilatoria, & aliqua ex peremptorijs c. 13. n. 25. inter eam & consuetudinem magna differentia, cap. 13. n. 27. immemorialis dicitur consuetudo, c. 13. n. 27. immemorialis requiritur ad præscribenda loca publica à priuatis, Princeps ad obtinenda loca publica non indiget immemoriali, sed occupatione tantum, c. 13. n. 28.*

Præf-

I N D E X:

- Præscriptio Iurisciuiilis inuentum an locum obtineat inter supremos Principes, c. 14. n. 1.*
- Præscriptio iurisciuiilis inuenta, apud Romanos capit à lege 12. tabularum, sed ¶ apud Athenienses, ¶ alios fuit antiquior ¶ ab omnibus recepta est, c. 14. num. 2. immemorialis est alterum ius naturæ, c. 14. num. 6. etiam immemorialis requirit bonam fidem, c. 14. n. 34. iurium negatiuorum incipit à tempore prohibitionis, ca. 14. n. 41. iuris negatiui nocet non solum prohibitis, sed scientibus, c. 14. n. 43. iuris realis porrigitur ad omnes, c. 14. n. 44. immemorialis non procedit in mere negatiuis, nisi de prohibitione constet, cap. 14. n. 46. iuris negatiui procedit à prohibitione quando principaliter de eo iure agitur, non uero si in consequentiam c. 14. n. 42.*
- Præsumptio primæui status tollitur per possessionem longi temporis, cap. 13. n. 39.*
- Primiterrarum, maris. ¶ cõuersionis cultores alijs præferendi. c. 8. n. 4.*
- Primogenitus communiter erat Sacerdos in statu natura, c. 6. n. 12.*
- Princeps potest commercium in suis terris interdicare exteris ¶ Vassallus in alienis, c. 1. n. 24. ¶ c. 2. num. 13. vide uerbo exteri: super musci iudex in sua causa, cap. 6. n. 42. est iudex competens in causa sua dignitatis, cap. 6. num. 43. tenetur dirigere populum in beatitudinem, quæ est ultimus finis, cap. 6. num. 46.*

I N D E X.

Principibus secularibus nunquam spiritualis potestas competuit, c. 6. n. 34.

Principibus omnibus Christianis fas est procurare infidelium conuersionem nisi à Romano Pontifice prohibeantur ex iusta causa, c. 8. n. 40.

Principes Christiani vocati à Pontifice in societatem navigationis Indica eam non admiserunt, unde sibi præiudicarunt, c. 8. nu. 20. Romæ legatos habere solent, resque magni momenti in curia gestas ignorare non possunt, capit. 8. num. 22.

Princeps ius sibi dicit in causa sua, c. 10. nu. 29. in portu & in mari exigere vectigal potest, c. 10. n. 31. supremus non indiget licentia aut privilegio alterius Principis ad occupanda lo-

ca publica, c. 13. nu. 32. si bona fide rem possidet, non tenetur eam dimittere, aut diuidere, vel in arbitros compromittere, & si dubia res sit, c. 13. n. 46. mouendo arma cōtra Principem possessorem in re dubia peccat grauissime, licet ius suum probabilius putet c. 13. n. 47. prohibere potest exteros ingressu suarum provinciarum, c. 14. n. 15. ad eum spectat assignare terminos & loca publica, c. 14. n. 28. priuatiuè concedit navigationis ius, & piscationis, c. 14. n. 30. illius dominium non excluditur ex dominio particularium inferiorum, ca. 14. n. 49. sine præscriptione non potest esse securus, c. 14. n. 1.

Priuatus in maris iure trahitur priuato interdicto, ca.

I N D E X:

10. nu. 29. nihil in mari prohibere potest ad impediendam navigationem, c. 11. n. 13. indiget immemoriali ad occupanda loca publica, cap. 13. n. 32. prescribere non potest res publicas, c. 14. n. 10.
- Privilegium Regi nomine proprio concessum transire in successorem, c. 6. n. 32.**
- Proclama generale habet vim citationis, c. 8. n. 24 omnibus nocet, c. 14. n. 33**
- Prohibitio in rebus publicis, ut competat, necessaria est prescriptio, c. 13. nu. 30.**
- Usucapionis in rebus publicis procedit respectu privatorum, cap. 13. num. 37. presumitur ex immemoriali si necessaria est, cap. 14. n. 45.**
- Proiectus in aera cæmeterij immunitate Ecclesiæ gaudet, c. 10. n. 46.**
- Promissiones legis veteris temporales, cap. 6. num. 92.**
- Promontorium Hesperion longe à bonæ spei promontorio distat, c. 5. n. 10. bonæ spei quando præter navigatum, & à quo, c. 13. nu. 41.**
- Proprietas maris dari potest, c. 13. n. 7.**
- Publica loca ut occupentur sufficit destinatio & præparatio, c. 8. n. 13. possunt fieri privati per Principem, c. 11. n. 24. prescribi ex Romanorum more, non tamen adquiri per alios modos prohibentur, c. 11. n. 26. etiã quoad dominium occupari possunt per edificium, vel piscationis ius, c. 11. nu. 27. iurisgentium quæ sint cognitione difficile, c. 11. num. 33. publica iura non adquiruntur possessione longa etiam tempore**

Impe-

I N D E X.

- Imperatorem, sed immemoriali, cap. 13. numer.*
17. tam iure gentium, quam civili possunt a populo contra populum prescribi, capit. 14. numer.
- II.
- Publicæ res prescribuntur etiam cum violentia, cap. 14. num. 12.*
Publicarum rerum usucapio prohibetur ex moribus civitatum, c. 14. n. 14.
Pueri Lusitani fides erga accerrimum hostem, ca. 15. num. 9.
- Q**
- Quadragesima annorum cursus cum titulo vim habet immemorialis, ca. 13. n. 44.*
Quantum tempus requiratur ad prescribendum ius publicum, c. 14. n. 17.
Quarta Luna nati, c. 8. n. 8.
- Quasi possessio seu animus possidendi inspiscationis, & navigationis tripliciter probatur ex prohibitione, ex declaratione, ex titulo, ca. 14. n. 32.*
- R
- R** *Ratio naturalis autor iurisdictionum, capit. 1. nu. 14.*
Ratio huius operis redditur, c. 1. n. 10.
Rebellio, & arma ius non dant ad aliorum iura occupanda, c. 14. n. 48.
Rebellio est maximum malum, c. 15. n. 5.
Rebellare contra suum Principem etiam malum, & tyrannum non licet, c. 15. num. 5.
Regalis potestas vide potestas regalis.
Reges nihil spiritualitatis

I N D E X.

- ratis à Christo consequuti sunt, c. 6. n. 35. non deponerentur in primitiua Ecclesia, & ratio, c. 6. n. 50.*
Reges infideles per baptismum non sunt peioris conditionis quoad temporalia quàm ante baptismum erant, c. 6. nu. 89. Reges Hispania constituuntur delegari à Romano Pontifice ad Indorum conuersionem, c. 7. n. 3. alijs Principibus cur prelati in nauigatione ad Indos, cap. 8. n. 1.
Reges Lusitania magnos apparatus in India expeditionem faciunt, animumque habent progrediendi, ideo non possunt ab alijs Regibus perturbari, ca. 8. n. 14. propter strepitum armorum an iuste serenissimi uocentur, c. 8. n. 14.
Reges supremi eandem potestatem habent, quam Imperator, c. 13. n. 9. Hispania non recognoscunt Imperatorem in temporalibus, c. 13. n. 9. Lusitanus Indica nauigationis defendunt ex omnium sententia, c. 13. n. 45.
Reges uelut patres colendi, & serendi, c. 15. num. 5. non possunt inire fœdus cù infidelibus contra fideles, cap. 13. n. 51.
Regi sub nomine proprio relictum debetur successor, c. 6. n. 31.
Regi priuilegium nomine proprio concessum transit in successorem, c. 6. n. 32.
Regibus Lusitania solis, idem de Hispanis respectu America cur conuersio Indorum commissa, c. 8. n. 3.
Regina Athalia Regno, & uita ob heresim à Sacerdote summo priuata, c. 6. num. 86.

INDEX.

- Regis electio ad populum pertinet, c. 6. n. 19. Regis, & Imperatoris privatio in Concilio, & sine concilio fieri potest, c. 6. nu. 49. heresis magis nocet Ecclesie, quàm Pontificis Rom. c. 6. n. 96. Hispania subditi fœlices, c. 15. n. 5.*
- Regnum potest privare Regem tyrannum, c. 6. n. 96.*
- Religio vera semper in Lusitanis eluxit, c. 18. n. 14.*
- Res, quæ in commercio non est nec in pactum deduci, nec præscribi potest, c. 7. n. 12. quæ in pactum deduci possunt, possunt & præscribi, c. 7. n. 13.*
- Res publica contra aliam præscribit loca, & iura publica etiam cum violentia, c. 14. n. 13.*
- Rex Anglia titulis à Pontifice Rom. condecoratus, c. 6. num. 53.*
- Rex Emanuel donatium nobilibus indixit ad prosequendam Indiae navigationem post erarium exhaustum, c. 16. n. 10. opitulatur Castellæ pro Carolo absente, c. 16. n. 6.*
- Rex seu fiscus non est privilegiatus, nisi in casibus iure expressis, c. 6. n. 84. in lege veteri excellentior simpliciter Sacerdote, c. 6. n. 92. vide n. 15. Lusitania ni mittat concionatores ad infidelium conversionem non potest alijs prohibere cum illis commercium, c. 7. n. 10. superiorem non recognoscens idem potest quod Imperator, c. 13. n. 8. Hispania non dominus, sed pater est, c. 15. n. 5. Lusitania in Africa & Asia magnos sumptus facit in fidei tutela, & incrementum, c. 17. n. 2. Hispania arma*

INDEX.

- ius est mari, terraque con- tra Turcas, Mauros, pira- ras, & rebelles, c. 17. n. 2.*
Romana sedes cur Apostolica nuncupetur, cap. 7. n. 2.
Romani in Americam non nauigarunt, c. 5. num. 17. propter socios bella gesserunt, c. 9. n. 16.
Rome notoria ignorari non possunt, c. 8. n. 23.
Romanum ad Pontificem spe- ctat missionum distribu- tio, c. 8. n. 41. vide verb. Pontifex Romanus.
- S**
- Sacerdos in statu natura erat communiter primoge- nitus, ca. 6. n. 12. excellen- tior Rege in lege naturali, scripta, & gratia, c. 6. nu. 14. & 15.*
Sacerdotis Abiatharis deposi- tio per Salomonem nō dat potestatem Regi, aut Impe- ratori contra summum Pontificem, c. 6. n. 91.
Saguntini Cartaginenses ad commercium non admise- runt propter subiectionisti- morem, c. 2. n. 14.
Samarra est aurea Chersonē- sus, c. 4. n. 2.
Sarraceni conantur ex India Lusitanos excludere, c. 8. n. 27. sunt Dei flagellū cō- tra Christianos, c. 13. n. 50.
Secularis potestas, & iurisdic- tio quomodo consideretur c. 6. n. 25. & 71.
Sebastianus Lusitania Rex in Africa accubuit, cap. 1. num. 7.
Seneca, Virgilius, & Sybilla vaticinantur nostrorum in Indiam navigationem, c. 8. n. 8.
Seneca damnat imprudentia Brutum ob Caesaris occisio- nem spe libertatis, cap. 6. num. 2.

I N D E X.

- Sententia in Venetorum fauorem pro maris Adriatici iure, c. 13. n. 34.*
- Septentrionis pars adhuc incognita, c. 11. n. 41.*
- Seruitus priuata mari imponi non potest, publica sic, cap. 11. numer. 2. aqua ductus, & itineri à priuato non imponitur, a Principe impetratur, cap. 11. numer. 3. quæ persona à re debetur, realis est, cap. 14. n. 44. consuetudine acquiritur, quæ habet vim legis, c. 14. n. 20.*
- Seruitutum continuarum, & discontinuarum discrimen exploditur, cap. 14. num. 18.*
- Simio in India templum celebre dicatum, capit. 17. num. 5.*
- Sina, & Iapo martyribus pro fide Catholica triumphat c. 18. n. 7.*
- Sinarum barbara statuta contra peregrinos, & naufragos, c. 2. n. 8.*
- Sina olim navigationis & commercij Orientalium, & Occidentalium Indiarum domini, c. 5. n. 15.*
- Sina, & Iapones Catholici à suis Imperatoribus Bonziorum, & Batauorum suafu pro fide sustinenda interficiuntur, c. 8. n. 2.*
- Socorora insula à D. Thoma cõuersa à nostris liberatur, cap. 9. n. 9.*
- Solis Luna, & cæteræ stellæ subijciuntur ab eoque splendorem recipiunt, cap. 6. num. 40.*
- Spiritalis potestas à Christo Domino perfecta emanauit, supernaturalesque producit effectus, cap. 6. num. 13. nullum effectum pernaturalem producat in lege scripta ca. 6. n. 11.*

INDEX.

- differt à temporali immul-
 tus præcipue ex origine &
 fine, c. 6. n. 16. Petro immu-
 diatè a Christo Domino
 concessa, c. 6. n. 18. dirigi-
 tur in finem supernatura-
 lem, c. 6. n. 20. nunquam
 secularibus Principibus cõ-
 perciuit, c. 6. n. 34. superior
 est temporali, c. 6. à n. 37
 versatur in missionibus
 prædicatorum in orbem, c.
 7. n. 3.
- Spiritus potest carni impera-
 re etiam ad vitæ profusio-
 nem, c. 6. n. 38.
- Spolia hostium Lusitaniam
 ditarunt, c. 18. n. 19.
- Statuta Sinarum contra pe-
 regrinos, & naufragos bar-
 bara, c. 2. n. 8.
- Statutum prohibens extra-
 neis vendere valet, c. 2.
 num. 11.
- Stephanus Arcaidius Mom-
 tacensem arcem propug-
- nat à Baranis, c. 3. nu. 6.
- Succesor in dignitate ante-
 cessorum sædus seruare re-
 netur, c. 8. n. 36.
- Suprema potestas non potest
 existere penes duos, ca. 6.
 n. 61.
- Supremus Princeps est iudex
 in sua causa, c. 6. nu. 42.
 in causa sue dignitatis, c.
 6. n. 43.
- Sybilla Virgilius & Seneca
 vaticinantur nostrorum
 in Indiam nauigationem,
 c. 8. n. 6.

T

- T Aprobane notitia, & des-
 criptio ab antiquis, ca. 3.
 num. 3. vocatur Ceilam,
 olim à Romanis inuenta,
 & vltimus illis finis, Ta-
 probanam vltra Lusita-
 ni progressi, c. 3. n. 12.
- Temporalis potestas à Deo
 mediare obtenta, c. 6. nu.
 19. differt ab spirituali, c.

I N D E X.

16. n. 16. tendit in finem naturalem, c. 6. n. 21. directe suprema consideratur, c. 6. n. 22.
- Tempus centum annorum an & quando immemoriali equiparetur? c. 13. n. 43.
- Theophilus instit. compiler, c. 11. n. 11.
- Terra est inferior sphaera caeteris elementis, c. 10. n. 47.
- Terminos, & loca publica assignat Princeps, c. 14. n. 28.
- D. Thomas Apostolus praedixit nostram in Indiam navigationem, designavitque tempus, c. 4. n. 10. Christi latus, & vulnera persecutatur, ut eorum fidem, & veritatem gentibus revelaret, Lusitanisque idem officium relinqueret, cap. 18. n. 17.
- Ticulum validum habens à Principe non indiget praescriptione in rebus publicis, c. 14. nu. 23. insufficienti dat causam praescriptioni, c. 11. n. 21.
- Titulus Regis Lusitania circa Indicam navigationem constat & defeditur multipliciter, c. 14. n. 39. & omnibus notus, n. 33.
- Transitus innocuus per alienas terras liber esse debet, c. 2. n. 2.
- Tristanus a Cumia Socotorā liberat à Mahometis, cap. 9. n. 9.
- Turcarum Imperator in armis consistere aferri, c. 14. n. 48...

V

- V Ascus à Gama quo tempore in Indiam navigavit, c. 13. n. 42. primus in Indiam navigavit, ca. 4. num. 7.
- Vestigalia inera quor. maris

9999 3 millia

I N D E X: I

- milliaria exigi possunt, c. 10. n. 35. eur in mari, & portu exigantur c. 10. n. 37*
Vendere rem suam nemo cogitur inuitus, ca. 2. num. 9. cum seqq.
Venatio potest concedi, & prohiberi à Principe, cap. 11. num. 24. prohiberi potest à Domino in re propria, c. 11. n. 35.
Venerorum dux annulo desponsat mare ex Pontificia concessione, capit. 10. n. 32. ius maris defenditur, c. 13. n. 13. origo, & Imperium, c. 13. n. 33.
Venetis opus non est immemoriali ad Adriatici maris occupationem tuendam, c. 13. n. 33.
Verba directe, & indirecte quid significant, c. 6. n. 77
Verbum obtinere refertur ad possessionem, capit. 11. num. 19.
Verbum, prescribere, explicatur, c. 13. n. 21.
Veritas Lusitanorum in commercio, cap. 15. numero 6.
Via publica forum, & similia non prescribuntur, ca. 14. numer. 25. mutata forma prescribuntur tempore immemoriali, ca. 14. num. 26.
Vicarius Christi: usque ad finem seculi durabit, ca. 6. num. 5.
Victoria, & Ægidius taxantur dum resoluunt non posse Principem sine causa externos à suis terris, & commercio arcere, capit. 2. num. 17.
Victoria insignis ad salus annem contra Mauros, cap. 16. n. 5.
Virga significat coactionem c. 6. n. 82.
Vir-

INDEX.

- Virgilius, & Seneca, & Sybilla varicinantur nostro tempore immemoriali, ca. 13. num. 14.*
- Virgo, Iacobus, & Thomas & alij sancti visibiliter in praelia pro Lusitanis ingressi, c. 18. n. 10.*
- Vis directiua inefficax siue coactiua, cap. 6. num. 82.*
- Vita hominum centum annos excedentes, cap. 13. num. 43.*
- Vitam & honorem patriæ debemus, c. 15. n. 5.*
- Vinctio Imperatoris quid significet, c. 6. n. 79.*
- Urbes maioribus, minoribus uè territorijs circumscribuntur, c. 10. n. 40.*
- Usus aquæ, qui consistit in bibendo, hauriendo, & lauando, est omnibus communis, ca. 11. num. 34. publicus adquiri potest ex*
- tempore immemoriali, ca. 13. num. 14.*
- Usucapio alienationis verbo continetur, cap. 7. num. 14. illa quare sæpius visi fuerint Iurisconsulti, quã præscriptione, cap. 13. numer. 22.*
- Usucapionis prohibitio in rebus publicis procedit respectu priuatorum, earumque Usucapio prohibetur ex moribus ciuitatum, ca. 14. n. 14.*
- Utens iure communi non præscribit, & in dubio ita utri censetur, c. 14. n. 19.*
- Utile alteri & mihi non molestum est communicandum, c. 10. n. 14.*

X

D. *Xauerius testatur Gammam primum in Indiã nauigasse, c. 4. n. 11. miraculis*

9999 4

INDEX.

culis plantat in Inda oriē-
tali Ecclesiam, cap. 18.
num. 7.

Z

Zona corrida antiquis Imper

uia, cap. 4. num. 5.

Zona corrida viam ad An-
sarcticum impediēbat ex
Catholicorum etiam asser-
tione, c. 4. n. 6.

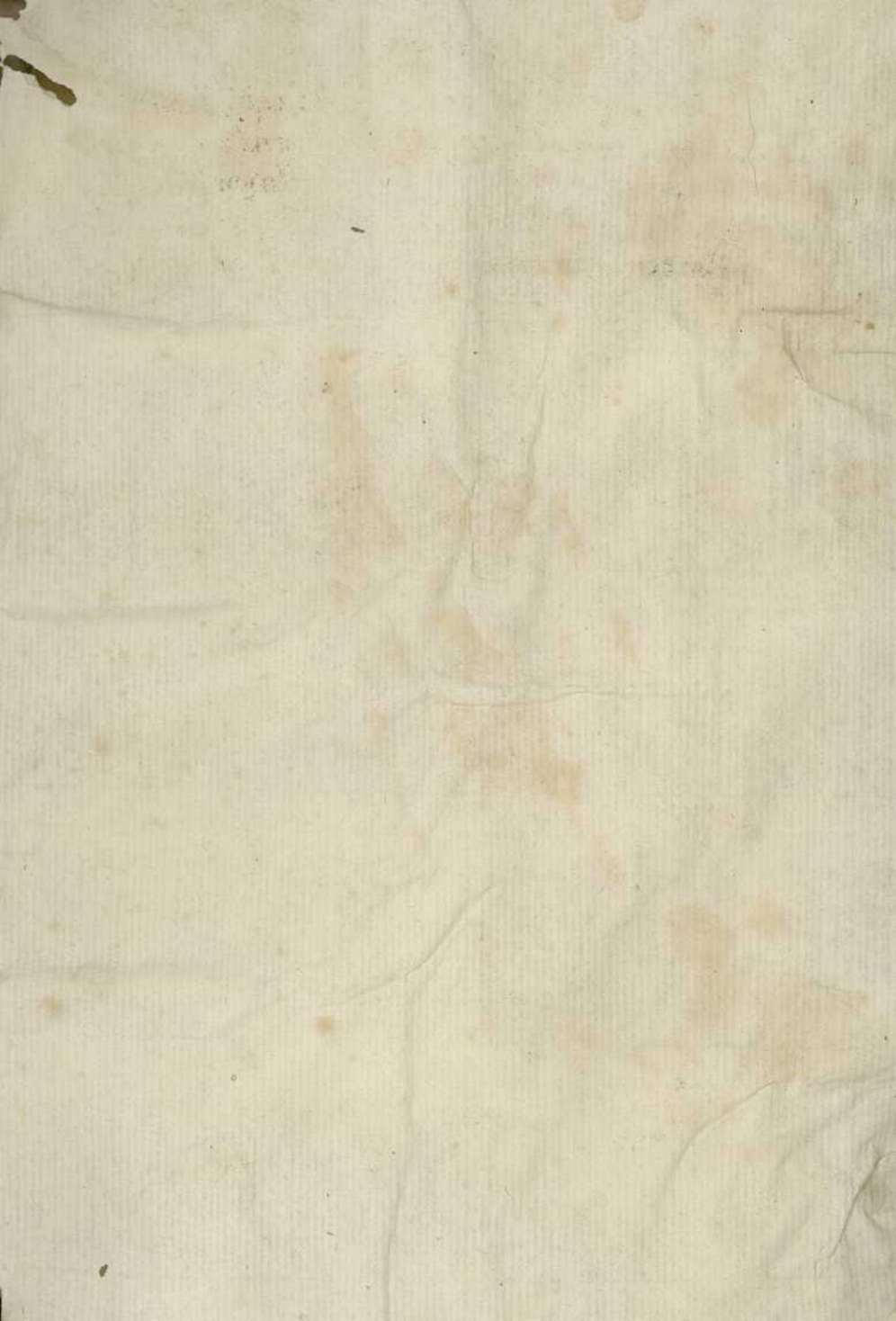
FINIS.

X

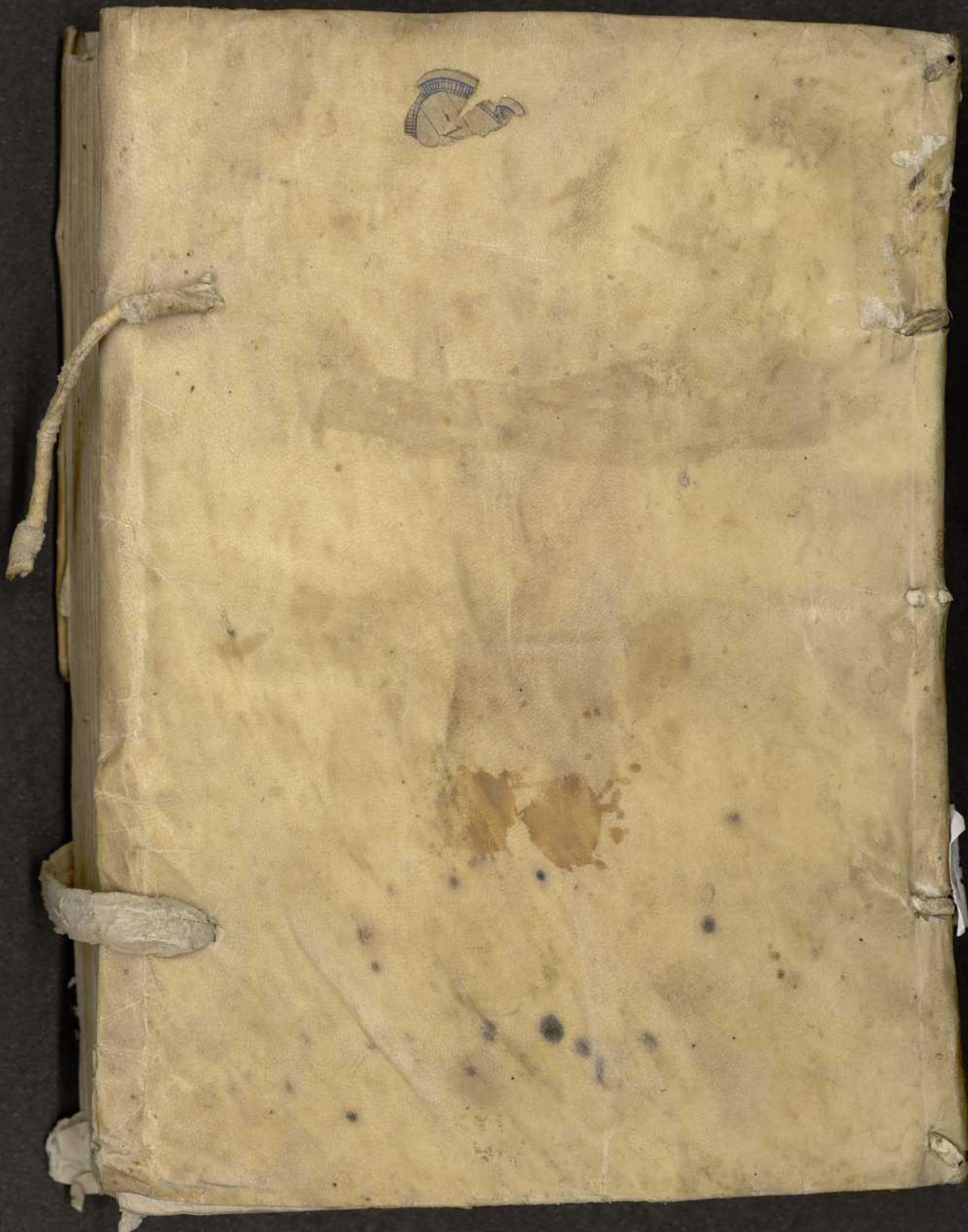
D

+ P P P P

P

262

3.522